

UCHWAŁA NR 163/2164/17

ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

z dnia 24 stycznia 2017 roku

w sprawie przyjęcia „Raportu za lata 2014 – 2015 z wykonania Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku”

Na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2016 r. poz. 486 z późn. zm.) w związku z art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2016 r. poz. 672 z późn. zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Raport za lata 2014 – 2015 z wykonania Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku”, w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały, celem przedstawienia Sejmikowi Województwa Lubuskiego.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Marszałkowi Województwa Lubuskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

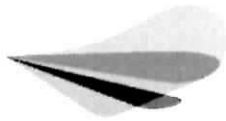
MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA
Elżbieta Anna Polak

stwierdzam zgodność z projektem uchwały

DYREKTOR DEPARTAMENTU
ŚRODOWISKA

Artur Malec

Załącznik
do uchwały nr *163/2161/14*
Zarządu Województwa Lubuskiego
z dnia *24 stycznia* 2017 r.

Lubuskie
Warte zachodu

Zarząd Województwa Lubuskiego

**Program ochrony środowiska
dla województwa lubuskiego wraz z Raportem za lata 2014 – 2015
z wykonania Programu ochrony środowiska dla województwa
lubuskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku**

Zielona Góra 2016 r.

Zarząd Województwa Lubuskiego

Raport za lata 2014 – 2015 z wykonania Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Część II

Zielona Góra 2016 r.

Dofinansowano ze środków:
Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze

Nadzór merytoryczny:

Artur Malec – Dyrektor Departamentu Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego

Mariola Wielhorska – Kierownik Wydziału Pozwoleń i Programów w Departamencie Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego

Wykonawca:

E & W Consulting Beata Grzonka,
al. Solidarności 42,
61 – 696 Poznań

Kier. projektu:

mgr inż. Beata Grzonka

Główni wykonawcy:

mgr inż. Beata Grzonka

mgr inż. Justyna Kośmicka

mgr Iwona Stępień

mgr Joanna Żak

mgr Artur Grześkowiak

Spis treści

1.	Wykaz najważniejszych skrótów używanych w opracowaniu	5
2.	Wstęp.....	8
2.1.	Podstawa prawna	8
2.2.	Cel i zakres Raportu	8
2.3.	Metodyka sporządzania Raportu	8
2.4.	Założenia POŚ województwa lubuskiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy do 2019 r.	9
3.	Ocena realizacji celów i zadań programu ochrony środowiska w latach 2014 – 2015	16
3.1.	Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	16
3.2.	Gospodarka wodna	29
3.3.	Gospodarka odpadami (odpady komunalne, przemysłowe).....	50
3.4.	Ochrona przyrody i krajobrazu (obszary chronione, lasy)	83
3.5.	Ochrona przed polami elektromagnetycznymi.....	104
3.6.	Ochrona przed hałasem.....	109
3.7.	Odnawialne źródła energii	120
3.8.	Przeciwdziałanie powstawaniu awarii przemysłowych	124
3.9.	Kopaliny	127
3.10.	Degradacja powierzchni ziemi i gleb.....	131
3.11.	Współpraca transgraniczna	134
3.12.	Edukacja ekologiczna	138
4.	Podsumowanie	151
4.1.	Ocena efektywności POŚ WL	151
4.2.	Finansowanie działań realizowanych w ramach Programu ochrony środowiska na lata 2014 – 2015.....	162
4.2.1.	Analiza finansowania działań realizowanych w ramach Programu ochrony środowiska na lata 2014 – 2015	162
4.2.2.	Środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Zielonej Górze przeznaczone na dofinansowanie działań POŚ WL w latach 2014 – 2015	197
5.	Spis tabel.....	207
6.	Spis rysunków	210

1. Wykaz najważniejszych skrótów używanych w opracowaniu

ANR	Agencja Nieruchomości Rolnych
ARMR	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
As	arsen
art.	artykuł
B(a)P	benzo(a)piren
BZT ₅	pięciodobowe biochemiczne zapotrzebowanie na tlen
b.d.	brak danych
BOŚ	Bank Ochrony Środowiska
CAFE	Dyrektywa w sprawie jakości powietrza
C ₆ H ₆	benzen
ChZT	chemiczne zapotrzebowanie na tlen
Cd	kadm
CO	tlenek węgla
CZG	Celowy Związek Gmin
dam ³	tys. m ³
dB	decybel
Dz.U.	Dziennik Ustaw
DZMiUW	Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu
EC	Energetyka Ciepła
EBI	Europejski Bank Inwestycyjny
EMAS	System Ekozarządzania i Audytu EMAS
EUROAIRNET	ogólnopolska sieć stacji monitorowania jakości powietrza
FAPA	Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa
FOGR	Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych
GDDKiA	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
GDOŚ	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
GFOŚiGW	Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
GIG	Główny Instytut Górnictwa
GIOŚ	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
GUS	Główny Urząd Statystyczny
GZWP	Główny Zbiornik Wód Podziemnych
IED	Dyrektywa w sprawie emisji przemysłowych
IMGW-PIB	Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej - Państwowy Instytut Badawczy
ISOK	Informatyczny System Osłony Kraju
IUNG-PIB	Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - Państwowy Instytut Badawczy
JCW	Jednolita Część Wód
JCWPD	Jednolita Część Wód Podziemnych
KDPR	Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej
KG PSP	Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej
KPGO	Krajowy Plan Gospodarki Odpadami
aKPOŚK	Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych
KPOŚK	Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
KPZL	Krajowy Program Zwiększania Lesistości
kWp	kW peak – moc szczytowa maksymalna w modułach fotowoltanicznych
KW PSP	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej
KZGW	Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej

L _{DWN}	długookresowy poziom dźwięku dla pory dziennej, wieczornej i nocnej
L _N	długoterminowy średni poziom dźwięku wyznaczony podczas wszystkich pór nocy
LP	Lasy Państwowe
LRPO	Lubuski Regionalny Program Operacyjny
LZMiUW	Lubuski Zarząd Melioracji i Melioracji i Urzędzeń Wodnych
MPK	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne
MPWiK	Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji
mpzp	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego
MRP	Mapy Ryzyka Powodziowego
MZP	Mapy Zagrożenia Powodziowego
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
Ni	nikiel
NO	tlenek azotu
NO ₂	dwutlenek azotu
O ₃	ozon
NPK	nawozy mineralne używane w rolnictwie (azot, fosfor, potas)
NCBiR	Narodowe Centrum Badań i Rozwoju
ODR	Ośrodek Doradztwa Rolniczego
OMJW	Ośrodek Monitorowania Jakości Wód
OSN	obszar szczególnie narażony na dopływ azotu ze źródeł rolniczych
OSO	Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków
OSP	Ochotnicza Straż Pożarna
OUG	Okręgowy Urząd Górniczy
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PEC	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej
PGK	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej
PGKiM	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej
PAN	Polska Akademia Nauk
PAP	Poważne Awarie Przemysłowe
PEM	Pola Elektro-Magnetyczne
PIG-PIB	Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy
PIOS	Państwowy Inspektor Ochrony Środowiska
PIS	Państwowa Inspekcja Sanitarna
PKE	Polski Klub Ekologiczny
PKP	Polskie Koleje Państwowe
PM 2,5	pył zawieszony zawierający cząstki mniejsze niż 2,5 mikrometrów
PM 10	pył zawieszony zawierający cząstki mniejsze niż 10 mikrometrów
PMS	Państwowy Monitoring Środowiska
POliŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
POKA	Krajowy Program Oczyszczania Kraju z Azbestu
POP	Program Ochrony Powietrza
POŚ WL	Program Ochrony Środowiska dla Województwa Lubuskiego
p.poż.	przeciwpożarowe
PROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
PSHM	Państwowa Służba Hydrologiczno – Meteorologiczna
PWiK	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji
PZŁ	Polski Związek Łowiecki
RDLP	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych

RDOŚ	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
RDW	Ramowa Dyrektywa Wodna
RMŚ	Rozporządzenie Ministra Środowiska
RZGW	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
SO	tlenek siarki
SO ₂	dwutlenek siarki
SOO	Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk
TOEU	Transgraniczny Ośrodek Edukacji Ekologicznej
UE	Unia Europejska
UMWL	Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
UoOP	Ustawa o Ochronie Przyrody
WE	Wspólnota Europejska
WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WIOŚ	Wojewódzka Inspekcja Ochrony Środowiska
wod-kan	przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne
WISLP	Wielkoobszarowa Inwentaryzacja Stanu Lasów w Polsce
WODR	Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego
WPGO	Wojewódzki Program Gospodarki Odpadami
WSO	Wojewódzki System Odpadowy
WUG	Wyższy Urząd Górniczy
WWA	Wielopierścieniowe Węglowodory Aromatyczne
WZP	Wskaźnik Zagrożenia Powodziowego
ZDM	Zarząd Dróg Miejskich
ZDP	Zarząd Dróg Powiatowych
ZDW	Zarząd Dróg Wojewódzkich
ze zm.	ze zmianami
ZGK	Zakład Gospodarki Komunalnej
ZGKiM	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej
ZK	Zakład Komunalny
ZMiUW	Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych
ZPKWL	Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego
ZUK	Zakład Usług Komunalnych
ZWiK	Zakład Wodociągów i Kanalizacji
ZZR	Zakład Zwiększonego Ryzyka

2. Wstęp

W myśl art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. 2016 r. poz. 672 z późn. zm.) organ wykonawczy województwa lubuskiego, w celu realizacji polityki ochrony środowiska, sporządza wojewódzki program ochrony środowiska, który następnie uchwała sejmik województwa. Program Ochrony Środowiska na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 r. został uchwalony przez Sejmik Województwa Lubuskiego Uchwałą Nr XXI/185/12 z dnia 12 marca 2012 r. w sprawie przyjęcia Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 i stanowi podstawę dla Samorządu Województwa Lubuskiego do tworzenia polityki ochrony środowiska w województwie. Wojewódzki organ wykonawczy na podstawie art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2016 r. poz. 627 z późn. zm.), ma obowiązek co dwa lata przygotowywać Raport z realizacji działań i celów przyjętych do realizacji w POŚ i przedstawić go do zatwierdzenia sejmikowi województwa, a następnie dokument zostaje przekazany do Ministra Środowiska. Poprzedni Raport został zatwierdzony Uchwałą Nr 55/646/15 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 1września 2015r. w sprawie przyjęcia Raportu za lata 2012 – 2013 z wykonania POŚ dla województwa lubuskiego, natomiast aktualnie opracowany Raport obejmuje lata 2014 – 2015.

2.1. Podstawa prawna

Raporty z realizacji wojewódzkich Programów Ochrony Środowiska, zgodnie z zapisami art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2016 r. poz. 672 z późn. zm.) przygotowywane są w cyklach dwuletnich. Zgodnie z art.25 ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2016 r. poz. 353 z późn. zm.) opracowany Raport podlega zamieszczeniu w Biuletynie Informacji Publicznej.

2.2. Cel i zakres Raportu

Celem Raportu jest ocena stopnia zaawansowania prac nad realizacją działań przyjętych w POŚ województwa lubuskiego na lata 2012 – 2015, a których realizację założono na lata 2014-2015. Przeprowadzone analizy wskazują na postępy, jakich udało się dokonać w celu poprawy środowiska naturalnego w poszczególnych założonych obszarach priorytetowych. Realizację poszczególnych działań oceniano zarówno w kategoriach ilościowych jak i finansowych. Uzyskane wyniki analiz stanowią podstawę do końcowej oceny osiągniętego efektu ekologicznego, pozwoliły też na skonstruowanie wniosków i zaleceń, niezbędnych do uwzględnienia w następnej aktualizacji POŚ dla województwa lubuskiego.

Zakres sporządzonego Raportu obejmuje ocenę efektów działań realizowanych w latach 2014 – 2015, ujętych w POŚ województwa lubuskiego na lata 2012-2015. Ponadto w Raporcie uwzględniono działania nie ujęte w POŚ, ale mające realny wpływ na osiągnięcie założonych celów operacyjnych.

2.3. Metodyka sporządzania Raportu

Zakres niezbędnych informacji zawartych w Raporcie powinien nawiązywać do treści przyjętego Programu Ochrony Środowiska na lata 2012 – 2015. Należy podkreślić, że nie ma przyjętej jednolitej metodyki wykonywania raportów. W niniejszym Raporcie przedstawiono postępy w realizacji zadań przyjętych w POŚ.

Przeanalizowano i oceniono stopień realizacji wyznaczonych celów i zadań realizowanych bezpośrednio przez samorząd województwa oraz inne podmioty działające w zakresie ochrony środowiska. Raport zawiera

informacje o realizacji celów, głównie w kontekście ilościowym i jakościowym, a także informacje o podjętych ewentualnych działaniach z zakresu ochrony środowiska, nie ujętych w POŚ. Raport został opracowany na podstawie danych uzyskanych m.in. od niżej przedstawionych jednostek kluczowych:

- Urzędu Marszałkowskiego w Zielonej Górze;
- Samorządów terytorialnych województwa lubuskiego;
- Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Zielonej Górze;
- Głównego Urzędu Statystycznego;
- Lubuskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Zielonej Górze;
- Okręgowego Urzędu Górniczego w Poznaniu;
- Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu i Poznaniu;
- Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp.;
- Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Zielonej Górze;
- Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinie;
- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie;
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze oraz działających na terenie województwa lubuskiego podmiotów gospodarczych.

W celu przygotowania Raportu weryfikującego realizację zadań i celów z POŚ, zostały opracowane ankiety, obejmujące rodzaj i sposób realizowania zadań, kosztów realizacji i źródeł finansowania, które zostały rozesłane do wszystkich jednostek samorządowych i podmiotów zobowiązanych do wykonania przedmiotowych zadań. Należy podkreślić, że uzyskane dane ankietowe opatrzone są pewnym błędem, na skutek braku dostępu do źródłowych danych, oraz z powodu opierania się na wartości szacunkowej kosztów. Ankiety zostały przygotowane w formie tabelarycznej i rozesłane pocztą tradycyjną i elektroniczną. Łącznie wysłano 406 sztuk ankiet do gmin i miast na prawach powiatu, do urzędu marszałkowskiego, do jednostek organizacyjnych. Ankieta została również udostępniona na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego [http://www.bip.lubuskie.pl/228/94/Program Ochrony Środowiska/](http://www.bip.lubuskie.pl/228/94/Program%20Ochrony%20Środowiska/)

2.4. Założenia POŚ województwa lubuskiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy do 2019 r.

Wojewódzki program ochrony środowiska wskazuje następujących 12 obszarów priorytetowych, zgodnych z polityką ekologiczną kraju:

- Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego (PA);
- Gospodarka wodna (W);
- Gospodarka odpadami (GO);
- Ochrona przyrody i krajobrazu (OP);
- Ochrona przed polami elektromagnetycznymi (PEM);
- Ochrona przed hałasem (H);
- Odnawialne źródła energii (OZE)
- Przeciwdziałanie powstawaniu awarii przemysłowych (PAP)
- Kopaliny (K);
- Degradacja powierzchni ziemi i gleb (GL);
- Współpraca transgraniczna (WT);
- Edukacja ekologiczna (EE).

W ramach poszczególnych obszarów priorytetowych wyznaczono cele długoterminowe o charakterze strategicznym, krótkoterminowe – operacyjne oraz zakresy szczegółowych działań umożliwiających realizację założonych celów (tabela 1).

Tabela 1. Wykaz celów długoterminowych i krótkoterminowych, obszarów działań stanowiących podstawę analiz w Raporcie

Nr działania	Działanie
Priorytet: Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego (PA)	
Cel strategiczny (długoterminowy): Kontynuacja działań związanych z poprawą jakości powietrza.	
PA 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Wdrażanie i realizacja założeń Programów służących ochronie powietrza	
PA 1.1.	Monitorowanie i zarządzanie Programem ochrony powietrza (monitorowanie, koordynowanie działań, raportowanie),
PA 1.2.	Realizacja zadań wskazanych w programach ochrony powietrza (POP),
PA 2. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych	
PA 2.1.	Monitoring powietrza,
PA 2.2.	Podłączenie budynków do sieci ciepłowniczej,
PA 2.3.	Zmiana systemu ogrzewania na bardziej efektywny ekologicznie i energetycznie, w tym wymiana ogrzewania węglowego na gazowe, olejowe lub inne bardziej ekologiczne
PA 2.4.	Modernizacja istniejących kotłowni
PA 2.5.	Modernizacja sieci przesyłowych i sieci rozdzielczych,
PA 2.6.	Modernizacja układów technologicznych skutkująca zmniejszeniem zużycia materiałów, wody lub energii,
PA 2.7.	Termomodernizacja budynków,
PA 2.8.	Monitoring pojazdów opuszczających place budów pod kątem ograniczenia zanieczyszczeń dróg, prowadzącego do niezorganizowanej emisji pyłu,
PA 2.9.	Budowa i modernizacja systemów i urządzeń do redukcji zanieczyszczeń pyłowo-gazowych,
PA 2.10.	Zakup pojazdów transportu publicznego o niskiej emisji spalin (w tym: zakup pojazdów spełniających normy emisji spalin Euro 4, zastosowanie w komunikacji miejskiej środków transportu zasilanych paliwem alternatywnym np. gazowym CNG lub odnawialnym (bioetanol) w miejsce oleju napędowego),
PA 2.11.	Budowa obwodnic, przebudowa modernizacja/poprawa stanu technicznego dróg,
PA 2.12.	Utrzymanie czystości dróg w celu ograniczenia emisji wtórnej (czyszczenie metodą moką)
Priorytet: Gospodarka wodna (W)	
Cel strategiczny (długoterminowy): Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz ochrona przeciwpowodziowa.	
W 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych	
W 1.1.	Opracowanie warunków korzystania z wód regionów wodnych,
W 1.2.	Opracowanie warunków korzystania z wód zlewni,
W 1.3.	Organizacja i przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych wraz z konsultacjami społecznymi projektu aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy,
W 1.4.	Budowa, rozbudowa i modernizacja komunalnych oczyszczalni ścieków oraz systemu kanalizacji zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych oraz Programem wyposażenia w oczyszczalnie ścieków aglomeracji <2000 RLM,
W 1.5.	Propagowanie oraz budowa oczyszczalni przydomowych w tych miejscach gdzie brak będzie kanalizacji w okresie perspektywicznym,
W 1.6.	Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków i wdrożenie harmonogramu wywozu nieczystości płynnych i osadów ściekowych z przydomowych oczyszczalni,
W 1.7.	Redukcja zanieczyszczeń biodegradowalnych przez zakłady przemysłu rolno-spożywczego o wielkości >4000 RLM,
W 1.8.	Budowa kanalizacji deszczowej modernizacja kanalizacji w celu wydzielenia kanalizacji deszczowej, budowa osadników i separatorów wód opadowych i roztopowych na wylotach sieci deszczowej do odbiorników,
W 1.9.	Weryfikacja obszarów zagrożonych zanieczyszczeniem związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych,
W 1.10.	Działania podejmowane w celu ograniczenia dopływu zanieczyszczeń związkami azotu pochodzących ze źródeł rolniczych: <ul style="list-style-type: none"> ➤ wyposażenie w zbiorniki na gnojowice i płyty obornikowe, ➤ budowa biogazowni w celu zagospodarowania nieczystości ciekłych z hodowli, ➤ promocja i stosowanie Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej, ➤ promocja i stosowanie „Programu rolnośrodowiskowego” m.in. wspieranie rolnictwa ekologicznego, zastosowanie międzyplonów oraz wsiewek poplonowych, utrzymanie stref buforowych i miedz śródpolnych.
W 1.11.	Prowadzenie monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych,

W 1.12.	Rewitalizacja jezior oraz zagospodarowanie terenów wokół jezior dla potrzeb turystyki i rekreacji w sposób zapewniający ochronę wód jeziornych przed zanieczyszczeniem,
W 2. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Dobra jakość wód użytkowych i racjonalizacja ich wykorzystywania	
W 2.1.	Budowa i modernizacja systemów poboru i uzdatniania wody,
W 2.2.	Budowa nowych oraz modernizacja istniejących sieci wodociagowych polegająca m.in. na: <ul style="list-style-type: none"> ➤ wymianie odcinków sieci wodociagowych azbestowo-cementowych i ołowianych, ➤ wymianie zdegradowanych sieci wodociagowych, w których występują znaczne straty wody, ➤ budowie i modernizacji urządzeń w przypadku niewłaściwej jakości wody do picia,
W 2.3.	Prowadzenie wojewódzkiego systemu informowania społeczeństwa o jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi i wykorzystywanej w kąpieliskach,
W 2.4.	Przywrócenie właściwych standardów, w szczególności w zakresie kryterium sanitarnego, wodom wykorzystywanym jako kąpieliska,
W 3. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Zwiększenie retencji w zlewniach i ochrona przed skutkami powodzi	
W 3.1.	Opracowanie wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożeń i map ryzyka powodziowego, planów zarządzania ryzykiem powodziowym na obszarach dorzeczy oraz w regionach wodnych,
W 3.2.	Utrzymanie koryt cieków, kanałów i obwałowań w należyтым stanie technicznym, remonty budowli wodnych, w tym regulacyjnych, zapewnienie drożności koryt cieków i kanałów, poprawa warunków przepływu wód powodziowych,
W 3.3.	Modernizacja i budowa infrastruktury przeciwpowodziowej oraz zabudowy regulacyjnej dla Odry w ramach działań i realizacji Programu dla Odry – 2006r.,
W 3.4.	Budowa zbiorników retencyjnych, w tym realizacja Programu małej retencji wodnej w województwie lubuskim w tym m.in.: <ul style="list-style-type: none"> ➤ budowa zbiorników retencyjnych, ➤ budowa mniejszych zbiorników i stawów, ➤ budowa jazów i zastawek oraz przepompowni.
W 4. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Przywrócenie i ochrona ciągłości ekologicznej rzek	
W 4.1.	Modernizacja istniejących urządzeń piętrzących poprzez wyposażenie ich w przepławki,
W 4.2.	Zwiększenie możliwości retencyjnych m.in. na obszarach cennych przyrodniczo i ochrona siedlisk wodnych i od wód zależnych,
W 4.3.	Renaturyzacja koryt i dolin rzecznych, w tym ochrona, zachowanie i przywracanie biotopów oraz naturalnych siedlisk przyrodniczych wodnych i od wód zależnych.
Priorytet: Gospodarka Odpadami (GO)	
Cel strategiczny (długoterminowy): Stworzenie systemu gospodarki odpadami, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz hierarchią sposobów postępowania z odpadami	
GO 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Działania w zakresie kształtowania systemu gospodarki odpadami	
GO 1.1.	Intensyfikacja edukacji ekologicznej promującej właściwe postępowanie z odpadami oraz prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno-edukacyjnej w tym zakresie
GO 1.1.	Intensyfikacja edukacji ekologicznej promującej właściwe postępowanie z odpadami oraz prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno-edukacyjnej w tym zakresie.
GO 1.2.	Wspieranie wdrażania efektywnych ekonomicznie i ekologicznie technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym technologii pozwalających na recykling oraz odzysk energii zawartej w odpadach, w procesach termicznego i biochemicznego ich przekształcania.
GO 1.3.	Wzmocnienie kontroli podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów dla zapewnienia skutecznej egzekucji prawa.
GO 1.4.	Wyeliminowanie praktyk niewłaściwej eksploatacji i rekułtywacji składowisk odpadów.
GO 1.5.	Zapewnienie dostępności odpowiedniej przepustowości instalacji do przetwarzania odpadów.
GO 1.6.	Stymulowanie rozwoju rynku surowców wtórnych i produktów zawierających surowce wtórne poprzez wspieranie współpracy organizacji odzysku, przemysłu i samorządu terytorialnego oraz konsekwentne egzekwowanie obowiązków w zakresie odzysku i recyklingu.
GO 1.7.	Wydawanie decyzji związanych z realizacją celów spełniających założenia wojewódzkiego planu gospodarki odpadami.
GO 1.8.	Rozbudowa i budowa zakładów zagospodarowania odpadów obejmujące regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych, które będą zapewniać następujący zakres usług: mechaniczno-biologiczne lub termiczne przekształcanie zmieszanych odpadów komunalnych i pozostałości z sortowni; składowanie przetworzonych zmieszanych odpadów komunalnych; kompostowanie odpadów zielonych oraz opcjonalnie - sortowanie poszczególnych frakcji odpadów komunalnych zbieranych selektywnie; zakład demontażu odpadów wielkogabarytowych; zakład przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.
GO 1.9.	Zakończenie uporządkowania składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne
GO 2. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Działania w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi	
GO 2.1.	Objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych wszystkich mieszkańców najpóźniej do 2015 r.

GO 2.2.	Objęcie wszystkich mieszkańców systemem selektywnego zbierania odpadów najpóźniej do 2015 r
GO 2.3.	Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby nie było składowanych: w 2013 r. więcej niż 50%, w 2020 r. więcej niż 35% masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r. 2013 i 2020
GO 2.4.	Zmniejszenie masy składowanych odpadów komunalnych do max. 60% wytworzonych odpadów do końca 2014 r.
GO 2.5.	Przygotowanie do ponownego wykorzystania i recykling materiałów odpadowych, przynajmniej takich jak papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło z gospodarstw domowych i, w miarę możliwości, odpadów innego pochodzenia podobnych do odpadów z gospodarstw domowych minimum 50% masy do 2020 roku.
GO 3. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Działania w zakresie gospodarki odpadami niebezpiecznymi	
GO 3.1.	Prowadzenie bazy danych PCB.
GO 3.2.	Rozwój istniejącego systemu zbierania olejów odpadowych, w tym ze źródeł rozproszonych oraz standaryzacji urzędzeń.
GO 3.3.	Monitoring prawidłowego postępowania z olejami odpadowymi (w pierwszej kolejności odzysk poprzez regenerację, a jeśli jest niemożliwy ze względu na stopień zanieczyszczenia poddanie olejów odpadowych innym procesom odzysku).
GO 3.4.	Ukształtowanie systemu unieszkodliwiania zakaźnych odpadów medycznych i weterynaryjnych, obejmującego docelowo alternatywnie spalanie tych odpadów w spalarniach przystosowanych do przyjmowania tego typu odpadów lub spalanie odpadów w spalarniach odpadów po autoklawowaniu, dezynfekcji termicznej, działaniu mikrofalami (docelowo należy odejść od budowy i eksploatacji małych spalarni odpadów przeznaczonych wyłącznie do przetwarzania zakaźnych odpadów medycznych i weterynaryjnych).
GO 3.5.	Zwiększenie nadzoru nad prowadzeniem gospodarki odpadami przez małych wytwórców tych odpadów w małej ilości (źródła rozproszone).
GO 3.6.	Przegląd spalarni odpadów medycznych przynajmniej raz w roku.
GO 3.7.	Opracowanie i wdrażanie innowacyjnych technologii przetwarzania zużytych baterii i akumulatorów, w szczególności alkalicznych.
GO 3.8.	Rozbudowa lub modernizacja infrastruktury technicznej w zakresie zbierania i przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.
GO 3.9.	Prowadzenie cyklicznych kontroli poszczególnych podmiotów wprowadzających pojazdy, punktów zbierania pojazdów, stacji demontażu, prowadzących strzępiarki, w zakresie przestrzegania przepisów o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji.
GO 3.10.	Realizacja działań zawartych w „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032”.
GO 3.11.	Rozbudowa infrastruktury technicznej zbierania zużytych opon, szczególnie w zakresie odbierania od małych i średnich przedsiębiorstw.
GO 3.12.	Rozbudowa infrastruktury technicznej selektywnego zbierania, przetwarzania oraz ponownego wykorzystania odzysku, w tym recyklingu odpadów z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej.
GO 3.13.	Zwiększenie wykorzystania osadów ściekowych w trakcie prowadzenia inwestycji w zakresie budowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków
Priorytet: Ochrona przyrody i krajobrazu (OP)	
Cel strategiczny (długoterminowy): Ochrona, odtwarzanie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej i georóżnorodności	
OP 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Pogłębienie wiedzy o zasobach przyrodniczych województwa	
OP 1.1	Kontynuowanie inwentaryzacji przyrodniczej województwa ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Natura 2000 (inwentaryzacja pod kątem tworzonych obecnie Planów Zadań Ochronnych)
OP 1.2	Edukacja pracowników administracji publicznej oraz pozostałych interesariuszy w zakresie prawnych i przyrodniczych podstaw zarządzania obszarami Natura 2000.
OP 1.3	Weryfikacja granic Parków Krajobrazowych
OP 1.4	Weryfikacja i uporządkowanie granic obszarów chronionego krajobrazu
OP 2. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Stworzenie organizacyjnych i prawnych warunków i narzędzi dla ochrony przyrody	
OP 2.1	Opracowanie i zatwierdzanie planów ochrony dla istniejących parków narodowych i krajobrazowych oraz rezerwatów przyrody, a także planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000
OP 2.2	Tworzenie nowych form ochrony przyrody na podstawie wyników inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej.
OP 3. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej zachowanie lub odtworzenie właściwego stanu ekosystemów i siedlisk oraz populacji gatunków zagrożonych	
OP 3.1	Monitoring stanu gatunków i siedlisk na obszarach Natura 2000 oraz przeciwdziałanie pogorszeniu się tego stanu
OP 3.2	Czynna ochrona siedlisk cennych przyrodniczo (np. terenów podmokłych, łąk i pastwisk, muraw kserotermicznych)

OP 3.3	Przebudowa drzewostanów pod kątem zgodności z siedliskiem, w szczególności na terenach obszarów chronionych
OP 3.4	Opracowanie i wdrażanie programów ochrony gatunków zagrożonych
OP 3.5	Opracowanie i wdrażanie kompleksowych systemów zarządzania obszarami cennymi przyrodniczo wraz z tworzeniem infrastruktury edukacyjnej, informacyjnej, turystycznej oraz służącej ochronie przyrody
OP 3.6	Wsparcie ochrony bioróżnorodności na obszarach wiejskich poprzez szkolenie i wsparcie rolników we wdrażaniu programów rolno-środowiskowych
OP 4. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Ochrona i odtwarzanie różnorodności biologicznej systemów leśnych	
OP 4.1	Realizacja „Krajowego programu zwiększenia lesistości”
OP 4.2	Zalesienie nowych terenów, w tym gruntów zbędnych dla rolnictwa oraz nieużytków z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczo-krajobrazowych
OP 4.3	Prowadzenie waloryzacji przyrodniczej obszarów leśnych
OP 4.4	Zwiększenie ilości powierzchni zadrzewień na terenach rolniczych oraz rozszerzenie zakresu leśnej rekultywacji terenów zdegradowanych, w tym odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzenie instrumentów zapobiegawczych – budowa, przebudowa i modernizacja dróg leśnych wyznaczonych w planach urządzania lasu jako drogi pożarowe
OP 4.5	Renaturalizacja obszarów leśnych, w tym obszarów wodnych, błotnych obiektów cennych przyrodniczo, znajdujących się na terenach leśnych w tym: zwiększenie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych – budowa obiektów wodno-melioracyjnych
OP 4.6	Racjonalne wykorzystanie zasobów leśnych, w tym zachowanie odpowiedniego poziomu pozyskiwania drewna z hektara użytków leśnych.
OP 5. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Zmiana struktury gatunkowej i wiekowej lasów, odnowienie uszkodzonych ekosystemów leśnych	
OP 5.1 Realizacja planów urządzania lasów	
OP 6. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Edukacja leśna społeczeństwa, dostosowanie lasów do pełnienia zróżnicowanych funkcji przyrodniczych i społecznych	
OP 6.1	Podnoszenie świadomości przyrodniczej społeczeństwa, udostępnianie lasów poprzez utrzymanie i rozwój posiadanej infrastruktury, rozszerzanie bazy do edukacji ekologicznej, partycypacje w inwestycjach wspólnych z samorządami w zakresie rozwoju turystyki na obszarach leśnych i przyleśnych
OP 6.2	Prowadzenie doradztwa dla właścicieli gruntów korzystających ze wsparcia UE dla działań związanych z leśnictwem
OP 6.3	Promocja turystyki związanej z gospodarką leśną i łowiecką oraz turystyki ekologicznej i rowerowej
OP 7. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Identyfikacja zagrożeń lasów i zapobieganie ich skutkom	
OP 7.1	Monitorowanie oraz ograniczanie występowania szkodników owadzych w lasach
OP 7.2	Monitorowanie oraz ograniczenie zagrożenia pożarowego w lasach, w tym: modernizacja sprzętu przeciwpożarowego oraz systemu wczesnego wykrywania pożarów lasu, modernizacja systemu obserwacji lasu, zakup kamer TV umożliwiających monitoring lasów, zakup i wymiana sprzętu patrolowo-gaśniczego
OP 7.3	Budowa lub przebudowa dróg leśnych uznanych za drogi pożarowe
OP 7.4	Wzmacnianie techniczne służb leśnych dla potrzeb ujawnienia i zwalczania zagrożeń niszczenia przyrody przez człowieka (walka z kłusownictwem, zaśmiecaniem i dewastacją terenów leśnych).
OP 7.5	Działania mające na celu ochronę lasu przed szkodami wyrządzonymi przez zwierzynę leśną
Priorytet: Hałas (H)	
Cel strategiczny (długoterminowy): Zmniejszenie uciążliwości hałasu poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu obowiązujących standardów.	
H 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Monitoring hałasu i ocena stopnia narażenia mieszkańców województwa na ponadnormatywny hałas.	
H 1.1.	Sporządzenie map akustycznych dla miast powyżej 100 tys. mieszkańców oraz dla dróg krajowych, linii lotniczych i lotnisk,
H 1.2.	Opracowanie wynikających z map akustycznych Programów ochrony przed hałasem,
H 1.3.	Kontrola jednostek gospodarczych oraz lotnisk w zakresie emitowanego hałasu.
H 2. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Ograniczenie uciążliwości akustycznej dla mieszkańców.	
H 2.1.	Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców województwa lubuskiego ponad normatywnym hałasem poprzez: <ul style="list-style-type: none"> ➤ budowę obwodnic i dróg alternatywnych do istniejących (wraz ze skutecznymi zabezpieczeniami akustycznymi), ➤ przeprowadzenie remontu nawierzchni dotychczasowych odcinków dróg.
H 2.2.	Opracowanie i wdrożenie zasad organizacji ruchu sprzyjających obniżeniu emisji hałasu do środowiska w tym m.in. <ul style="list-style-type: none"> ➤ zastosowanie zmniejszenia prędkości pojazdów wraz z pomiarem prędkości (fotoradary), w miejscach przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu,

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ utworzenie obszarów ograniczonego użytkowania (w przypadku braku innych technicznych możliwości).
H 2.3.	Zapobieganie rozprzestrzeniania się hałasu w środowisku w miejscach znacznych przekroczeń poprzez: <ul style="list-style-type: none"> ➤ budowę ekranów akustycznych, ➤ tworzenie pasów zieleni przy głównych trasach komunikacyjnych, ➤ zwiększenie izolacyjności akustycznej budynków.
H 2.4.	Ograniczenie hałasu emitowanego przez środki transportu (transport drogowy i szynowy) m.in. poprzez ich modernizację, naprawę trakcji.
H 2.5.	Tworzenie planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem: <ul style="list-style-type: none"> ➤ źródeł hałasu, ➤ przestrzegania zasad strefowania (rozgraniczenia terenów o zróżnicowanej funkcji), ➤ zapisów odnośnie standardów akustycznych dla poszczególnych terenów.
H 2.6.	Kontrola zakładów w przypadku naruszeń zasad przestrzegania emisji hałasu przemysłowego do środowiska,
H 2.7.	Przeprowadzenie edukacji ekologicznej oraz promocja: <ul style="list-style-type: none"> ➤ Komunikacji zbiorowej ➤ Transportu rowerowego, ➤ Proekologicznego korzystania z samochodów: Carpooling (jazda z sąsiadem), Eco-driving (ekologiczny, oszczędny styl jazdy).
Priorytet: Pola elektromagnetyczne (PEM)	
Cel strategiczny (długoterminowy): Ochrona przed negatywnym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych.	
PEM 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Utrzymanie poziomów promieniowania elektromagnetycznego poniżej wartości dopuszczalnych	
PEM 1.1.	Monitoring poziomów pól elektromagnetycznych na terenie województwa,
PEM 1.2.	Preferowanie nisko konfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego.
Priorytet: Odnawialne źródła energii (OZE)	
Cel strategiczny (długoterminowy): Ograniczenie zużycia energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	
OZE 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Zwiększenie wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii	
OZE 1.1	Wdrażanie projektów z zastosowaniem odnawialnych i alternatywnych źródeł energii
Priorytet: Przeciwdziałanie powstawaniu awarii przemysłowych (PAP)	
Cel strategiczny (długoterminowy): Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków	
PAP 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Minimalizacja ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych i w wyniku transportu	
PAP 1.1	Opracowanie raportów o bezpieczeństwie w zakładach o dużym ryzyku na terenie województwa, które nie posiadają takich dokumentów (Raport zatwierdzony przez Komendanta Wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej)
PAP 1.2	Prowadzenie i weryfikacja elektronicznej bazy danych w zakresie zakładów mogących powodować poważną awarię
PAP 1.3	Prowadzenie monitoringu na obszarach zagrożonych ryzykiem wystąpienia poważnych awarii oraz rejestru poważnych awarii
PAP 1.4	Wyegzekwowanie od wszystkich zakładów o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii opracowania i wdrożenia systemów bezpieczeństwa gwarantujących ochronę ludzi i środowiska
PAP 1.5	Wyznaczenie optymalnych tras dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne z ominięciem centrów miast, stref ochronnych ujęć wody pitnej oraz wyznaczeniem (budową) miejsc postojowych
PAP 1.6	Prowadzenie systematycznych kontroli oraz nadzoru nad transportem materiałów niebezpiecznych
PAP 2. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Minimalizacja skutków wystąpienia poważnych awarii	
PAP 2.1	Opracowanie Zewnętrznego Planu Operacyjno-Ratowniczego dla terenu narażonego na skutki awarii przemysłowej położonego poza zakładem o dużym ryzyku na podstawie informacji złożonych przez prowadzących zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej
PAP 2.2	Opracowanie i wdrożenie systemu ratowniczo-gaśniczego dla województwa
PAP 2.3	Doposażenie jednostek straży pożarnej w sprzęt do ratownictwa techniczno-chemiczno-ekologicznego
PAP 2.4	Usuwanie skutków poważnych awarii w środowisku
PAP 2.5	Zapobieganie lub usuwanie skutków zanieczyszczenia środowiska w przypadku nieustalenia podmiotu za nie odpowiedzialnego
Priorytet: Kopaliny (K)	
Cel strategiczny (długoterminowy): Zrównoważona gospodarka zasobami naturalnymi	
K 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Minimalizacja strat w eksploatowanych złożach oraz ochrona środowiska przed negatywnym oddziaływaniem przemysłu wydobywczego	
K 1.1	Wykorzystanie nowoczesnych technik poszukiwawczych i wydobywczych
K 1.2	Eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalni
K 1.3	Współdziałanie organów administracji publicznej w tworzeniu studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem kopalni i ich ochroną przed trwałym

	zainwestowaniem nie górniczym na całym obszarze województwa
K 1.4	Ochrona niezagospodarowanych złóż kopalin w procesie planowania przestrzennego
Priorytet: Degradacja powierzchni ziemi i gleb (GL)	
Cel strategiczny (długoterminowy): Ochrona powierzchni ziemi przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych.	
GL 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Zagospodarowanie powierzchni ziemi zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju	
GL 1.1	Rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych i leśnych, zgodnych z zasadami rozwoju zrównoważonego
GL 1.2	Zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych, przywrócenie funkcji przyrodniczej, rekreacyjnej lub rolniczej
GL 1.3	Tworzenie nowych gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych
GL 2. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Inwentaryzacja i rekultywacja gleb zdewastowanych i zdegradowanych	
GL 2.1	Rozpoznanie obszarów zanieczyszczonych i zdegradowanych
GL 2.2	Rekultywacja terenów uznanych za zdegradowane
GL 2.3	Rozwój systemu identyfikacji i monitoringu terenów zdegradowanych, w tym prowadzenie monitoringu azotu mineralnego w glebie oraz prowadzenie monitoringu siarki siarczanowej i ogólnej w glebie
GL 3. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem rolnictwa i innych rodzajów działalności gospodarczej	
GL 3.1	Promocja rolnictwa ekologicznego i integrowanego poprzez szkolenia rolników (zgodnie z wymogami ochrony środowiska i przyrody)
GL 3.2	Zapobieganie zanieczyszczeniom gleb, zwłaszcza środkami ochrony roślin i metalami ciężkimi
GL 3.3	Ochrona gleb przed erozją i zakwaszeniem, ograniczenie zjawisk nadmiernej eksploatacji i zanieczyszczenia gleb również w innych sektorach gospodarki
GL 3.4	Ochrona gleb przed zakwaszeniem oraz działania zmierzające do odkwaszenia gleb.
Priorytet: Współpraca transgraniczna (WT)	
Cel strategiczny (długoterminowy): Prowadzenie wspólnych, transgranicznych działań związanych z ochroną środowiska i ochroną przeciwpowodziową.	
WT 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Realizacja działań z zakresu ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej w ramach podpisanych umów o współpracy transgranicznej	
WT 1.1.	Organizowanie lub udział w spotkaniach dotyczących transgranicznej ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej.
WT 1.2.	Opracowanie dokumentów dotyczących współpracy transgranicznej w zakresie ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej.
Priorytet: Edukacja ekologiczna (EE)	
Cel strategiczny (długoterminowy): Propagowanie właściwych zachowań i postaw dotyczących środowiska naturalnego.	
EE 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Promowanie właściwych zachowań w zakresie ochrony środowiska, zwłaszcza zanieczyszczeń wody i gospodarki odpadami	
EE 1.1.	Prowadzenie działań podnoszących wiedzę z zakresu właściwej gospodarki odpadami (np. szkolenia, konferencje, kampanie),
EE 1.2.	Propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody oraz wpływu nieprawidłowej gospodarki ściekowej w domostwach i gospodarstwach rolnych na jakość wód (np. spotkania, prelekcje, szkolenia),
EE 1.3.	Organizowanie szkoleń dla rolników z zakresu właściwego nawożenia, promocji rolnictwa ekologicznego, stosowania dobrych praktyk,
EE 1.4.	Promowanie działań z zakresu edukacji ekologicznej i ochrony środowiska poprzez lokalne media (np. radio, telewizja, prasa, portale internetowe),
EE 1.5.	Wyjazdy dzieci i młodzieży do miejsc związanych z ochroną środowiska (np. oczyszczalni ścieków, składowisk),
EE 1.6.	Kształcenie kadr samorządowych w zakresie przepisów prawa ochrony środowiska, obowiązujących procedur oraz podnoszenie wiedzy z wybranych komponentów środowiska,
EE 1.7.	Pozostałe działania podnoszące poziom wiedzy z zakresu ochrony środowiska, zarówno wśród dzieci i młodzieży, jak i dorosłych.
EE 2. Cel strategiczny (krótkoterminowy): Rozwijanie działań edukacyjnych dotyczących ochrony przyrody	
EE 2.1.	Wyjazdy dzieci i młodzieży do ośrodków edukacji ekologicznej, przyrodniczej itp., w celu poznawania przyrody, w tym prowadzenie zajęć w oparciu o ścieżki edukacyjne,
EE 2.2.	Działania promujące i podnoszące poziom wiedzy nt. walorów środowiska przyrodniczego na terenie województwa,
EE 2.3.	Prowadzenie szkoleń, warsztatów i spotkań mających na celu podniesienie wiedzy na temat możliwości prowadzenia działań na obszarach Natura 2000 oraz obowiązujących w tym zakresie procedur,
EE 2.4.	Inne działania związane z podnoszeniem wiedzy na temat ochrony przyrody.
EE 3. Cel strategiczny (krótkoterminowy): Rozwijanie działań edukacyjnych dotyczących ochrony przyrody	
EE 3.1.	Rozwój ośrodków edukacji ekologicznej i przyrodniczo-leśnej oraz innych obiektów, w których prowadzone są zajęcia z edukacji ekologicznej (np. poprzez ich modernizację, doposażenie itp.),

EE 3.2.	Opracowanie lokalnych programów edukacji ekologicznej,
EE 3.3.	Zakup materiałów niezbędnych do prowadzenia działań z zakresu edukacji ekologicznej,
EE 3.4.	Pozostałe działania związane z rozwojem bazy edukacji ekologicznej, np.: stawianie tablic informacyjnych, oznakowani, tworzenie wystaw itp.

3. Ocena realizacji celów i zadań programu ochrony środowiska w latach 2014 – 2015

3.1. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego

Według Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 r. obszar kraju podzielony został na strefy, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz. U. 2012 poz. 914) oraz wg kryteriów określonych ze względu na: ochronę zdrowia ludzi (PM10, PM2,5, SO₂, NO₂, B(a)P) oraz ochronę roślin SO₂.

Podstawą do przeprowadzenia analizy stanu jakościowego powietrza atmosferycznego w poszczególnych strefach województwa lubuskiego: tj. w strefie m. Gorzów Wlkp., strefie m. Zielona Góra i strefie lubuskiej, są oceny jakości powietrza, prowadzone przez WIOŚ w Zielonej Górze w ramach działalności Państwowego Monitoringu Środowiska.

Dla wszystkich zanieczyszczeń uwzględnionych w ocenie, strefę stanowią:

- aglomeracja o liczbie mieszkańców powyżej 250 tys.,
- miasto (nie będące aglomeracją) o liczbie mieszkańców powyżej 100 tys.,
- pozostały obszar województwa, nie wchodzący w skład aglomeracji i miast powyżej 100 tys. mieszkańców.

Podział województwa lubuskiego na strefy przyjęte do oceny jakości powietrza przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 2. Zestawienie stref wraz z liczbą ludności w latach 2012-2015 w województwie lubuskim [źródło: GUS]

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	Powierzchnia [km ²]	Liczba mieszkańców			
				Poprzedni okres raportowy		Bieżący okres raportowy	
				stan na 2012 r.	stan na 2013r.	stan na 2014r.	stan na 2015r. ¹
1.	Miasto Gorzów Wlkp.	PL0801	86	124609	124344	124145	124116
2.	Miasto Zielona Góra	PL0802	58	119023	118405	118920	138763
3.	Strefa lubuska	PL0803	13988	779685	778721	777242	756635
Razem				1023317	1021470	1020307	1019514

W województwie lubuskim, podobnie jak w całym kraju, ok. 70% emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych pochodzi z przemysłu paliwowo-energetycznego. Ewidencja wielkości emisji ze źródeł punktowych prowadzona jest przez Urząd Statystyczny w Zielonej Górze. Obejmuje ona zbieranie informacji o ilości emitowanych zanieczyszczeń z zakładów zaliczanych do szczególnie uciążliwych, tj. dużych zakładów z sektora energetyczno-przemysłowego. Według danych GUS w 2015 r. emisja pyłów na obszarze województwa lubuskiego z zakładów zaliczanych do szczególnie uciążliwych wyniosła 0,9 tys. Mg (ton), co stanowiło 2,0% ogólnej masy emitowanych zanieczyszczeń pyłowych na terenie Polski. Wielkość emisji gazów w województwie lubuskim w 2015r. osiągnęła poziom 2.000,1 tys. Mg (ton), co w odniesieniu do całkowitej ilości emitowanych gazów w Polsce stanowiło 1,0%. Poniższe tabele przedstawiają łączną ilość zanieczyszczeń

¹ Dane o ludności - GUS wg stanu na 30.06.2015 r. – źródło: WIOŚ 2016 – Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubuskim

emitowanych do powietrza w województwie lubuskim przez zakłady szczególnie uciążliwe w latach 2012-2015.

Tabela 3. Emisja zanieczyszczeń pyłowych przez zakłady szczególnie uciążliwe w latach 2012-2015 [źródło: GUS]

Obszar	Emisja pyłów [tys. Mg/rok]			
	Poprzedni okres raportowy		Bieżący okres raportowy	
	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
Woj. Lubuskie	1,2	1,1	1,0	0,9
Polska	52,4	49,5	47,4	44,3
Udział % zakładów woj. lubuskiego	2,2	2,2	2,2	2,0

Tabela 4. Emisja zanieczyszczeń gazowych przez zakłady szczególnie uciążliwe w latach 2012-2015 [źródło: GUS]

Obszar	Emisja gazów [tys. Mg/rok]			
	Poprzedni okres raportowy		Bieżący okres raportowy	
	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
Woj. Lubuskie	2.054,2	2.009,5	2.009,1	2.000,1
Polska	216.513,7	217.492,0	209.067,3	211.566,3
Udział % zakładów woj. lubuskiego	0,9	0,9	1,0	0,95

Tabela 5. Zestawienie emisji zanieczyszczeń do atmosfery w województwie lubuskim w latach 2012-2015 [źródło: GUS]

Wskaźnik	Jednostka	Poprzedni okres raportowy		Bieżący okres raportowy	
		Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
Emisja zanieczyszczeń gazowych					
ogółem	[Mg/r]	2 054 163	2 009 504	2 009 116	2 000 096
ogółem (bez dwutlenku węgla)	[Mg/r]	24 032	23 662	23 319	18 811
nie zorganizowana	[Mg/r]	45	40	7 348	5 150
dwutlenek siarki	[Mg/r]	2 630	2 282	2 368	2 631
tlenek azotu	[Mg/r]	2 399	2 405	2 478	6 111
tlenek węgla	[Mg/r]	17 856	17 640	17 320	8 812
dwutlenek węgla	[Mg/r]	2 030 131	1 985 842	1 985 797	1 981 285
podtlenek azotu	[Mg/r]	0	0	0	1
Emisja zanieczyszczeń pyłowych					
ogółem	[Mg/r]	1 162	1 110	1 020	883
ogółem (Polska=100)	[%]	2.22	2.24	2.15	1.99
ogółem na 1 km ² powierzchni	[Mg/r]	0.08	0.08	0.07	0.06
ze spalania paliw	[Mg/r]	884	853	783	716
krzemowe	[Mg/r]	87	88	84	78
węglowo-grafitowe, sadza	[Mg/r]	7	6	4	2
Zanieczyszczenia zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń					
gazowe	[Mg/r]	3 990	141	159	8 979
pyłowe	[Mg/r]	117 222	118 239	108 136	101 497

W stosunku do 2014 roku emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych zmniejszyła się. Odpowiednio emisja zanieczyszczeń gazowych spadła o 9 020 Mg, natomiast pyłowych o 137 Mg. Dzięki zastosowanym urządzeniom odpylającym, w 2015 r. zatrzymanych lub zneutralizowanych zostało ponad 101 497 Mg zanieczyszczeń pyłowych oraz 8 979 Mg zanieczyszczeń gazowych.

Tabela 6. Zestawienie emisji zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w województwie lubuskim z podziałem na powiaty w latach 2012-2015 [źródło: GUS]

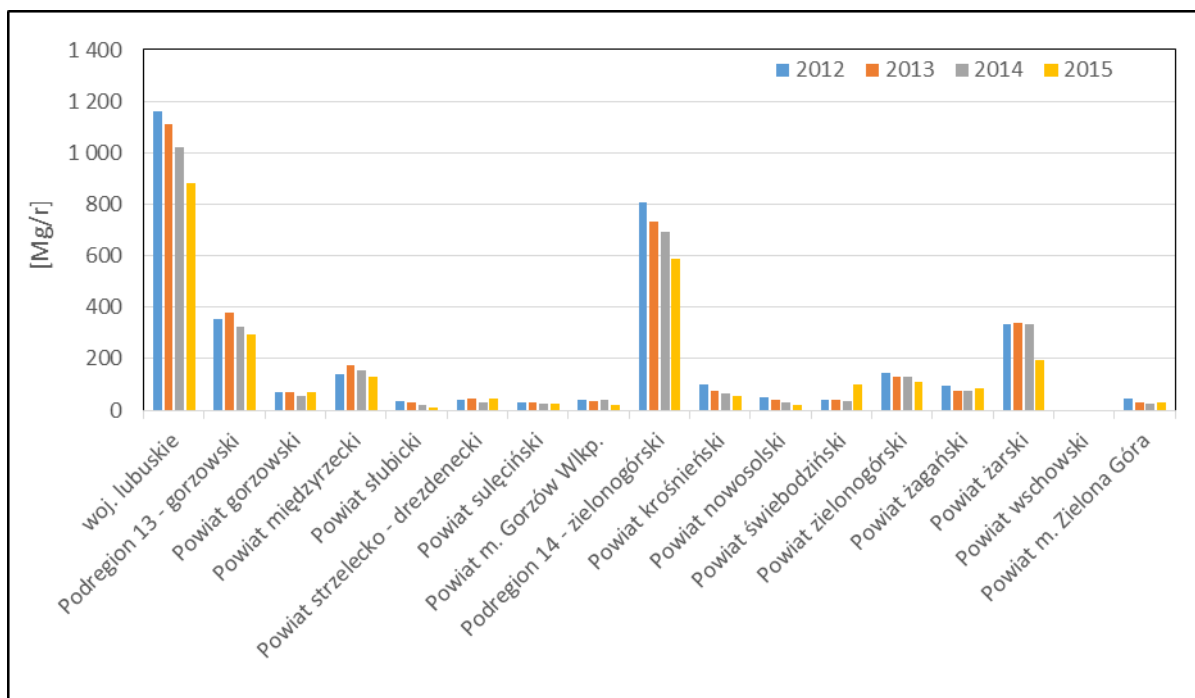
Jednostka terytorialna	Emisja zanieczyszczeń pyłowych				Emisja zanieczyszczeń gazowych			
	Poprzedni okres raportowy		Bieżący okres raportowy		Poprzedni okres raportowy		Bieżący okres raportowy	
	2012r.	2013r.	2014r.	2015r.	2012r.	2013r.	2014r.	2015r.
	Mg/r	Mg/r	Mg/r	Mg/r	Mg/r	Mg/r	Mg/r	Mg/r
woj. lubuskie	1 162	1 110	1 020	883	2 054 163	2 009 504	2 009 116	2 000 096
Podregion 13 - gorzowski	354	380	326	295	886 472	851 746	903 977	874 197
Powiat gorzowski	72	69	55	69	351 188	323 024	314 335	308 171
Powiat międzyrzecki	140	173	154	131	37 044	37 315	32 466	30 847
Powiat słubicki	33	28	22	8	11 944	11 772	10 191	11 997
Powiat strzelecko - drezdenecki	39	45	30	45	16 400	15 733	84 318	73 802
Powiat sulęciński	29	29	25	23	10 650	11 407	10 191	9 712
Powiat m. Gorzów Wlkp.	41	36	40	19	459 246	452 595	451 810	439 668
Podregion 14 - zielonogórski	808	730	694	588	1 167 691	1 157 758	1 105 139	1 125 899
Powiat krośnieński	99	77	66	56	40 417	29 424	30 629	28 108
Powiat nowosolski	48	42	29	19	24 606	22 795	16 509	19 193
Powiat świebodziński	42	38	36	98	18 281	16 906	17 451	20 068
Powiat zielonogórski	147	128	128	108	124 387	124 991	125 008	111 228
Powiat żagański	93	74	77	84	76 794	71 071	62 932	72 391
Powiat żarski	333	341	334	194	294 833	333 181	292 912	346 790
Powiat wschowski	0	0	0	0	415	438	338	416
Powiat m. Zielona Góra	46	30	24	29	587 958	558 952	559 360	527 705

Tabela 7. Procentowy rozkład przestrzenny emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w województwie lubuskim w poszczególnych powiatach w 2015 roku [źródło: GUS]

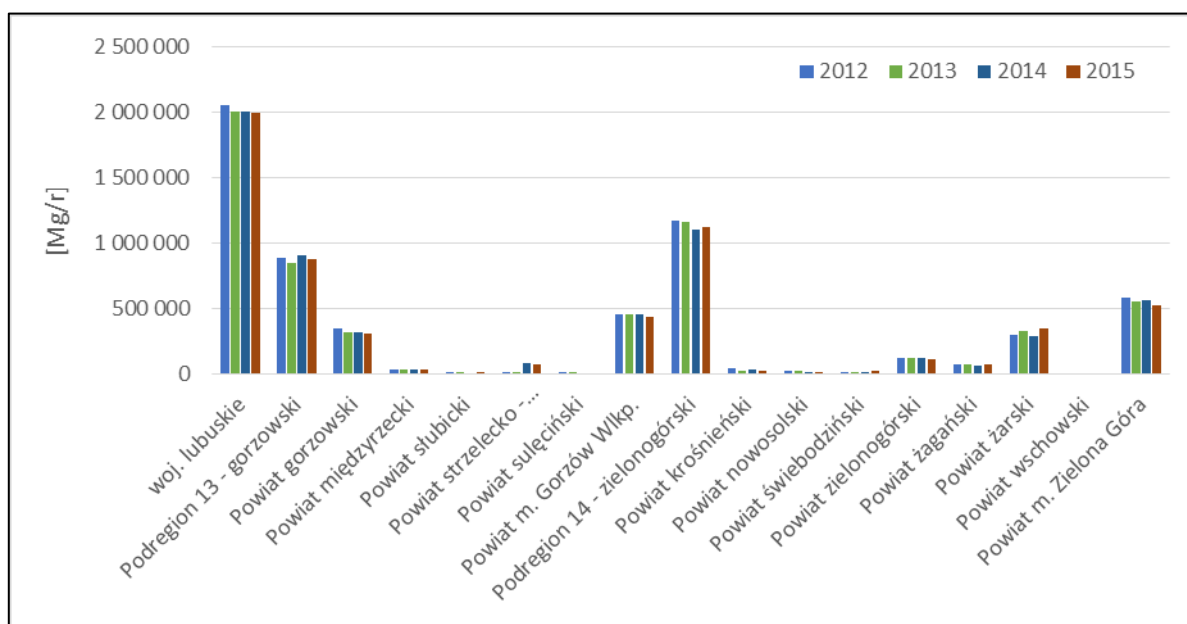
Jednostka terytorialna	Emisja zanieczyszczeń pyłowych		Emisja zanieczyszczeń gazowych	
	2015r.		2015r.	
	Mg/r	%	Mg/r	%
Podregion 13 - gorzowski	295	33,41	874 197	43,71
Powiat gorzowski	69	7,81	308 171	15,41
Powiat międzyrzecki	131	14,84	30 847	1,54
Powiat słubicki	8	0,91	11 997	0,60
Powiat strzelecko - drezdenecki	45	5,10	73 802	3,69
Powiat sulęciński	23	2,60	9 712	0,49
Powiat m. Gorzów Wlkp.	19	2,15	439 668	21,98
Podregion 14 - zielonogórski	588	66,59	1 125 899	56,29
Powiat krośnieński	56	6,34	28 108	1,41
Powiat nowosolski	19	2,15	19 193	0,96
Powiat świebodziński	98	11,10	20 068	1,00
Powiat zielonogórski	108	12,23	111 228	5,56
Powiat żagański	84	9,51	72 391	3,62
Powiat żarski	194	21,97	346 790	17,34

Powiat wschowski	0	0,00	416	0,02
Powiat m. Zielona Góra	29	3,28	527 705	26,38

Z przytoczonych danych wynika, iż największe ilości zanieczyszczeń pyłowych emitowane były na obszarach powiatów gęsto zaludnionych i uprzemysłowionych takich jak: żarski (194 Mg/r), międzyrzecki (131 Mg/r) oraz zielonogórski (108 Mg/r). Gazowych natomiast z miast; Zielona Góra (527 705 Mg/r) i Gorzów Wlkp. (439 668 Mg/r), oraz powiatów: żarskiego (346 790 Mg/r), gorzowskiego (308 171 Mg/r) i zielonogórskiego (111 228 Mg/r).

Rysunek 1. Emisja zanieczyszczeń pyłowych do powietrza przez zakłady szczególnie uciążliwe z poszczególnych powiatów województwa lubuskiego w latach 2012-2015 [źródło: GUS]

Rysunek 2. Emisja zanieczyszczeń gazowych do powietrza przez zakłady szczególnie uciążliwe z poszczególnych powiatów województwa lubuskiego w latach 2012-2015 [źródło: GUS]

Z analizy danych statystycznych wynika, że względem poprzedniego okresu raportowego spadła liczba zakładów szczególnie uciążliwych dla jakości powietrza. Spośród 72 zakładów szczególnie uciążliwych, 45,8% posiadało urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych, a 4,2 % gazowych. Emisja pyłów wykazuje trend spadkowy - ogółem w regionie w 2014 r. wyemitowano 2,2 % ogólnopolskiej emisji pyłów tj. 1,1 tys. t (0,07 t na 1 km² powierzchni przy 0,2 t na 1 km² średnio w Polsce). Głównym źródłem emitowanych pyłów jest spalanie paliw (76,8 %). Emisja gazów wykazuje również trend spadkowy. W strukturze emitowanych gazów dominuje dwutlenek węgla - 98,8 % całkowitej emisji. Wśród pozostałych zanieczyszczeń największy udział ma tlenek węgla (74,3 %). Udział tlenków azotu stanowi 10,6 %, a dwutlenku siarki 10,2 %. Emisja gazów (bez CO₂) z regionu w 2014 r. stanowiła 1,5 % wielkości krajowej tj. 23,3 tys. (1,7 t na 1 km²).

Pomiary emisji w latach 2014-2015 wykazały, podobnie jak w poprzednim okresie sprawozdawczym, że głównym problemem w zakresie zanieczyszczenia powietrza w województwie są wysokie stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz zawartego w nim benzo(a)pirenu. W okresie sprawozdawczym 2014-2015 r. nie zaobserwowano przekroczenia wartości docelowej arsenu zawartego w pyłe zawieszonym PM₁₀ na żadnym ze stanowisk pomiarowych. W poprzednim okresie sprawozdawczym (dla roku 2013), takie przekroczenia odnotowano na obszarze miast: Zielona Góra, Wschowa i Żary.

Tabela 8. Wyniki pomiaru stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀ w powietrzu na obszarze województwa lubuskiego w latach 2013-2015 [źródło: WIOŚ]

Lokalizacja stanowiska	Stężenie pyłu PM ₁₀								
	Liczba przekroczeń poziomu dopuszczalnego 24 h			Stężenie średnioroczne [µg/m ³]			Stężenie 24 h (maksymalne)		
	Poprzedni okres raportowy	Bieżący okres raportowy		Poprzedni okres raportowy	Bieżący okres raportowy		Poprzedni okres raportowy	Bieżący okres raportowy	
	2013r.	2014r.	2015r.	2013r.	2014r.	2015r.	2013r.	2014r.	2015r.
Gorzów Wlkp., ul. Kosynierów Gdyńskich	36	76	49	30	36	29,8	105,9	109,8	b.d.
Gorzów Wlkp., ul. Piłsudskiego	12	25	18	22	24	20,0	97,7	77,3	b.d.
Zielona Góra, ul. Krótka	25	35	21	26	28	25,0	107,1	98,9	b.d.
Sulęcín, ul. Dudka	24	35	27	27	30	27,4	123,8	99,4	b.d.
Żary, ul. Szymanowskiego	36	43	35	31	29	26,8	116,3	117,0	b.d.
Wschowa, ul. Kazimierza Wielkiego	33	29	28	27	24	25,5	119,6	112,6	b.d.

Jak wynika z powyższej tabeli, zakres stężeń średniorocznych pyłu zawieszonego PM₁₀ w roku zamykającym bieżący okres raportowania tj. 2015 r., kształtował się na poziomie niższym lub zbliżonym do poprzedniego okresu tj. 2013 r. na wszystkich stanowiskach badawczych. Przyjęta, dopuszczalna liczba przekroczeń średniego dobowego stężenia PM₁₀ w ciągu roku ($50 \mu\text{g}/\text{m}^3 \leq 35$ razy na rok) nie została jedynie dotrzymana w 2014r. w Gorzowie Wlkp. (ul. Kosynierów Gdyńskich – odpowiednio 36 i 76 dni) i w Żarach (ul. Szymanowskiego – odpowiednio 36 i 43 dni). W 2015 r. liczba 35 dni przekroczenia została jedynie w przypadku pierwszej wymienionej stacji (49). Odnosząc jednak uzyskane w 2015 r. wyniki do roku 2013 (z poprzedniego okresu sprawozdawczego) trudno wskazać jednoznaczną poprawę w skali całego województwa. Należy mieć jednak na uwadze fakt, że wskaźnik ten jest w dużej mierze uzależniony od warunków atmosferycznych.

Pomiary imisji wykazały, podobnie jak w latach ubiegłych, że głównym problemem w zakresie zanieczyszczenia powietrza w województwie są wysokie stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz zawartego w nim benzo(a)pirenu. Przekroczenia poziomu docelowego zostały stwierdzone na wszystkich stanowiskach

badawczych. Jednakże w odniesieniu do stanowisk zlokalizowanych w Żarach, Sulęcinie i we Wschowie przekroczenia te są znacząco niższe niż w 2013 r. Wyniki pomiarów stężenia arsenu w pyłe zawieszonym PM10 w powietrzu w 2014 roku (w przeciwieństwie do roku 2013) nie wskazały przekroczeń stężenia docelowego tego zanieczyszczenia na żadnym ze stanowisk pomiarowych.

Tabela 9. Stężenie benzo(a)pirenu i arsenu w pyłe zawieszonym PM 10 w powietrzu na obszarze województwa lubuskiego w latach 2013-2014 [źródło: WIOŚ]

Lokalizacja stanowiska	Procent poziomu docelowego stężenia benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 [%]		Procent poziomu docelowego stężenia arsenu w pyłe zawieszonym PM10 [%]	
	Poprzedni okres raportowy	Bieżący okres raportowy	Poprzedni okres raportowy	Bieżący okres raportowy
	2013 r.	2014 r.	2013 r.	2014 r.
Gorzów Wlkp., ul. Kosynierów Gdyńskich	-	400	-	30,3
Gorzów Wlkp., ul. Piłsudskiego	200	200	22,7	22,5
Zielona Góra, ul. Krótka	300	300	111,3	85,3
Wschowa, ul. Kazimierza Wielkiego	400	300	147,7	55,5
Sulęcin, ul. Dudka	400	300	23,0	25,3
Żary, ul. Szymanowskiego	400	300	158,5	60,2

Przeprowadzone oceny jakości powietrza potwierdzają słuszność wyodrębnienia trzech stref województwa: strefę lubuską, strefę m. Gorzów Wlkp. (obszar Śródmieścia, obszar miasta Gorzów Wlkp.) i strefę m. Zielona Góra (obszar miasta Zielona Góra), dla których wymagany jest program ochrony powietrza ze względu na przekroczenia poziomów dopuszczalnych i docelowych określonych w przepisach szczegółowych²:

Klasyfikacji dokonuje się dla każdego zanieczyszczenia, dla każdego parametru znajdującego zastosowanie w strefie, z uwzględnieniem: obszarów wydzielonych oraz różnych czasów uśredniania stężeń dopuszczalnych (rok, 24 godziny, 1 godzina) dla SO₂, NO₂ i PM10 (w przypadku kryteriów związanych z ochroną zdrowia). Końcowym wynikiem klasyfikacji jest określenie jednej klasy dla danej strefy ze względu na ochronę zdrowia i jednej klasy ze względu na ochronę roślin.

Tabela 10. Klasyfikacja stref z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia w latach 2013-2015

Nazwa strefy		Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy												Klasa ogólna strefy	Działania wynikające z klasyfikacji
		SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	C ₆ H ₆	CO	O ₃	As	Cd	Ni	B(a)P	PM2,5		
Miasto Gorzów Wlkp.	2013r.	A	A	C	A	A	A	A	A	A	A	C	A	C	POP*
	2014r.	A	A	C	A	A	A	A	A	A	A	C	A	C	POP*
	2015r. ³	A	A	C	A	A	A	A	A	A	A	C	A	C	POP*
Miasto Zielona Góra	2013r.	A	A	A	A	A	A	A	C	A	A	C	A	C	POP*
	2014r.	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	C	A	C	POP*
	2015r.	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	C	A	C	POP*
Strefa Lubuska	2013r.	A	A	C	A	A	A	A	C	A	A	C	A	C	POP*
	2014r.	A	A	C	A	A	A	A	A	A	A	C	A	C	POP*
	2015r.	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	C	A	C	POP*

*program ochrony powietrza

² WIOŚ, Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2013 - 2014, Zielona Góra 2015 r.

³ Dane z 2015 r.; źródło: WIOŚ 2016 – Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubuskim

Tabela 11. Klasyfikacja stref z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony roślin w latach 2013-2015

Nazwa strefy		Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy				Klasa ogólna strefy ¹⁾	Klasa ogólna strefy ²⁾
		SO ₂	NO ₂	O ₃ ¹⁾	O ₃ ²⁾		
Strefa Lubuska	2013	A	A	A	D2	A	D2
	2014	A	A	A	D2	A	D2
	2015	A	A	A	D2	A	D2

¹⁾ wg poziomu docelowego

²⁾ wg poziomu celu długoterminowego

D2 - Stężenia powyżej poziomu celu długoterminowego – konieczne działania dla osiągnięcia celu długoterminowego do roku 2020

Pomiary imisji wykazały, podobnie jak w latach ubiegłych, że głównym problemem w zakresie zanieczyszczenia powietrza w województwie lubuskim są wysokie stężenia pyłu zawieszonego PM10 oraz zawartego w nim benzo(a)pirenu. Dodatkowo w 2013 r. wystąpiło przekroczenie wartości docelowej arsenu zawartego w pyłe zawieszonym PM10 na obszarze miast Zielona Góra, Wschowa i Żary oraz Sulęcín. Wyniki pomiarów w 2014 r. i 2015 r. nie potwierdziły występowania wysokich stężeń tego zanieczyszczenia na ww. obszarach. Ponadto pomiary ozonu wykonane w 2013 - 2015 roku wskazywały, że stężenie docelowe określone dla ozonu ze względu na ochronę roślin nie zostało przekroczone. Na tej podstawie strefę lubuską zaliczono do klasy A. Przekroczony natomiast został poziom celu długoterminowego, określony dla ozonu (wskaźnika AOT40⁴) ze względu na ochronę roślin, którego termin osiągnięcia według rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu wyznaczony jest na 2020 rok.

Zgodnie z danymi zamieszczonymi w tabeli 10 wszystkie wydzielone strefy w omawianych latach zaliczono do klasy C wg kryteriów ochrony zdrowia ludzi. Fakt ten nakłada na Zarząd Województwa obowiązek sporządzenia programów ochrony powietrza (POP).

W związku z tym opracowano Programy ochrony powietrza przyjęte następującymi uchwałami:

- Uchwałą Sejmiku Województwa Lubuskiego (Lubus.2014.769) Nr XLVI/552/2014 z dnia 24 marca 2014 r. przyjęty został „Programu ochrony powietrza dla strefy lubuskiej”,
- Uchwałą Sejmiku Województwa Lubuskiego Nr XXIII/204/12 z dnia 16 kwietnia 2012 r. przyjęty został "Program Ochrony Powietrza dla strefy miasto Gorzów Wielkopolski",
- Uchwałą Sejmiku Województwa Lubuskiego Nr XII/111/15 z dnia 7 września 2015 r. przyjęty został „Program ochrony powietrza dla strefy miasto Zielona Góra wraz z Planem działań krótkoterminowych ze względu na przekroczenie wartości docelowej arsenu w pyłe PM10”,
- Uchwałą Sejmiku Województwa Lubuskiego Nr XIV/140/15 z dnia 16 listopada 2015 r. przyjęta została „Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla strefy miasta Zielona Góra ze względu na przekroczenie wartości docelowej benzo(a)pirenu w pyłe PM10”,
- Uchwałą Sejmiku Województwa Lubuskiego Nr XIV/141/15 z dnia 16 listopada 2015 r. przyjęta została „Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla strefy miasta Gorzów Wielkopolski ze względu na przekroczenie wartości docelowej benzo(a)pirenu w pyłe PM10”,
- Uchwałą Sejmiku Województwa Lubuskiego Nr XIV/137/15 z dnia 16 listopada 2015 r. przyjęta została „Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla strefy miasta Gorzów Wielkopolski ze względu na przekroczenie wartości dopuszczalnej pyłu zawieszonego PM10”.

Stan realizacji 14 działań środowiskowych w ramach celu strategicznego - Kontynuacja działań związanych z poprawą jakości powietrza przedstawia poniższa tabela.

⁴ AOT40 – wskaźnik wpływu na rośliny wyrażony w $\mu\text{g}/\text{m}^3 \times \text{h}$ – oznacza sumę różnic pomiędzy stężeniami średnimi jednogodzinnymi wyższymi niż $80 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w danym okresie czasu, przy wykorzystaniu jedynie wartości jednogodzinnych zmierzonych pomiędzy godziną 8:00 a 20:00 czasu środkowoeuropejskiego każdego dnia

Tabela 12. Cele operacyjne (krótkoterminowe) i działania w ramach tych celów

Priorytet: Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego (PA)						
Cel strategiczny (długoterminowy): Kontynuacja działań związanych z poprawą jakości powietrza.						
Nr działania	Nazwa działania	Jedn. realizująca wg POŚ	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014r.	2015r.	
PA 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Wdrażanie i realizacja założeń Programów służących ochronie powietrza						
PA 1.1.	Monitorowanie i zarządzanie Programem ochrony powietrza (monitorowanie, koordynowanie działań, raportowanie),	Marszałek Województwa	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
PA 1.2.	Realizacja zadań wskazanych w programach ochrony powietrza (POP),	Jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa energetyczne, administratorzy i właściciele budynków	2013r.	TAK	TAK	zadanie realizowane w poprzednim okresie raportowania
PA 2. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych						
PA 2.1.	Monitoring powietrza,	WIOŚ	2019r.	TAK	TAK	-
PA 2.2.	Podłączenie budynków do sieci ciepłowniczej,	Jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa energetyczne, administratorzy i właściciele budynków	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
PA 2.3.	Zmiana systemu ogrzewania na bardziej efektywny ekologicznie i energetycznie, w tym wymiana ogrzewania węglowego na gazowe, olejowe lub inne bardziej ekologiczne	Jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
PA 2.4.	Modernizacja istniejących kotłowni	Przedsiębiorstwa, przedsiębiorstwa energetyczne, administratorzy, Zarządy Miast	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
PA 2.5.	Modernizacja sieci przesyłowych i sieci rozdzielczych,	Przedsiębiorstwa energetyczne	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
PA 2.6.	Modernizacja układów technologicznych skutkująca zmniejszeniem zużycia materiałów, wody lub energii,	Przedsiębiorstwa	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
PA 2.7.	Termomodernizacja budynków,	Gmina, Przedsiębiorstwa, Administratorzy budynków	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
PA 2.8.	Monitoring pojazdów opuszczających place budów pod kątem ograniczenia zanieczyszczeń dróg, prowadzącego do niezorganizowanej emisji pyłu,	Policja, Straż Miejska	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
PA 2.9.	Budowa i modernizacja systemów i urządzeń do redukcji zanieczyszczeń pyłowo-gazowych,	Przedsiębiorstwa	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
PA 2.10.	Zakup pojazdów transportu publicznego o niskiej emisji spalin (w tym: zakup pojazdów spełniających normy emisji spalin Euro 4, zastosowanie w komunikacji miejskiej środków transportu zasilanych paliwem	Przedsiębiorstwa komunikacyjne	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-

Priorytet: Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego (PA)						
Cel strategiczny (długoterminowy): Kontynuacja działań związanych z poprawą jakości powietrza.						
Nr działania	Nazwa działania	Jedn. realizująca wg POŚ	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014r.	2015r.	
	alternatywnym np. gazowym CNG lub odnawialnym (bioetanol) w miejsce oleju napędowego),					
PA 2.11.	Budowa obwodnic, przebudowa modernizacja/poprawa stanu technicznego dróg,	Zarządy Powiatu, Gminy , Zarządy Dróg,	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
PA 2.12.	Utrzymanie czystości dróg w celu ograniczenia emisji wtórnej (czyszczenie metodą mokra)	Zarządy Powiatu, Gminy , Zarządy Dróg,	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-

W raportowanym okresie były realizowane wszystkie cele operacyjne. Źródłem informacji były ankiety przesłane przez urzędy miast i gmin, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, przedsiębiorstwa, przedsiębiorstwa energetyczne, zarządy dróg, zarządy powiatu, administratorów i właścicieli budynków.

Poniżej przedstawione zostały działania przyczyniające się do obniżenia „niskiej emisji”.

Z informacji pozyskanych z ankiet wynika, iż spośród zrealizowanych działań związanych z poprawą jakości powietrza atmosferycznego najliczniej realizowane były zadania PA 2.7. – Termomodernizacja budynków oraz PA 2.11 – Budowa obwodnic, przebudowa modernizacja/poprawa stanu technicznego dróg.

Działanie PA 2.7. dotyczące termomodernizacji budynków zmierzające do zmniejszenia zapotrzebowania na energię oraz na ograniczeniu emisji zanieczyszczeń do środowiska realizowane było w zakresie: docieplania budynków, wykonania rynien i rur spustowych wraz z obróbkami blacharskimi, wymiany okien i stolarki okiennej, docieplenia ościeży okiennych, docieplenia piwnic, przebudowy kominów wentylacyjnych, przebudowy układu wentylacyjnego i ocieplenia stropów, modernizacji systemu grzewczego budynku, wymiany i modernizacji instalacji c.o. demontażu starego i wykonanie nowego zasilania budynku, montażu grzejników płytowych, zaworów termostatycznych, zakupu i montażu kondensacyjnego, niskotemperaturowego kotła gazowego, zakupu i montażu pompy ciepła powietrze-woda, podłączenia do sieci ciepłowniczej, wymiany dotychczasowych kotłów węglowych o niskiej sprawności na nowoczesne kotły węglowe (paliwo - węgiel orzech, groszek) oraz retortowe lub wymiany dotychczasowych kotłów węglowych na kotły gazowe itp. W tym celu inwestycje te zostały podjęte i zrealizowane w raportowanych latach przez następujące jednostki realizujące jak: urzędy gmin i miast oraz urzędy gmin w: Otyniu, Drezdenku, Sulęcinie, Bojadle, Lubiszynie, Niegostawicach, Starym Kurowie, Górzycy, Nowej Soli, Pszczewie, Świdnicy, Zwierzyniu, Lubsku, Cybince, Koźuchowie, Świebodzinie, Zielonej Górze, Szlichtyngowej, we Wschowej, Kargowie, Babimoście, Gubinie, Rzepinie, Sławie, Jasieniu Gorzowie Wlkp. w Starostwach Powiatowych: Żary, Żagań, Międzyrzecz, Strzelce Krajeńskie oraz Komenda Wojewódzka Powiatowej Straży Pożarnej w Gorzowie Wlkp. - Baza Magazynowa Łagodzin, Nowosolska Spółdzielnia Mieszkaniowa, Zielonogórska Spółdzielnia Mieszkaniowa Zielona Góra, Ośrodek dla dzieci z wadami słuchu i mowy w Żarach, Dom Dziecka w Skwierzynie, Dom Pomocy Społecznej w Jasieńcu, Dom Pomocy Społecznej w Dobiegniewie, Zespół Szkół Technicznych i Licealnych w Żaganiu, Ośrodek Kultury w Otyniu, Zespół Szkół w Otyniu, Zakład Usług Mieszkaniowych Sp. z o.o. w Nowej Soli, Zespół szkół Centrum Kształcenia Ustawicznego, Specjalistyczny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Strzelcach Kraj., Powiatowy Urząd Pracy w Strzelcach Krajeńskich, Poltur Polska Sp. z o.o. Zielona Góra. Prowadzone powyżej działania skoncentrowane były głównie na termomodernizacji budynków. Przyczyniły się do ograniczenia strat ciepła, co bezpośrednio wpłynęło na zmniejszenie zapotrzebowania na energię cieplną i redukcję emisji substancji do powietrza. Zadania te przyniosły największy efekt ekologiczny, ponieważ prowadzone były na szeroką skalę. Niestety wskaźnik efektywności kosztowej tego typu działań jest niski ze względu na wysokie nakłady finansowe inwestycji.

Kolejnym najliczniej realizowanym działaniem była kontynuacja zadania PA 2.11. polegająca na budowie obwodnic, przebudowie modernizacji/poprawie stanu technicznego dróg. Działanie zostało zrealizowane głównie przez zarządy dróg, Zarządy powiatu oraz gminy. Wybudowano nowe drogi, wyremontowano chodniki wraz z wymianą obrzeży chodnikowych, zmodernizowano nawierzchnie istniejących dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich (profilowanie, uzupełnienie istniejącej podbudowy destruktem bitumicznym oraz zagęszczenie) wraz z odwodnieniem jezdni oraz budową ścieżek pieszo-rowerowych. Jednostkami realizującymi powyższe przedsięwzięcie w okresie, którego dotyczy raport były: Urząd Miasta i Gminy w Ośnie Lubuskim, Urząd Miejski w Drezdenku, Urząd Gminy Kłodawa, Urząd Gminy Niegosławice, Urząd Gminy Stare Kurowo, Urząd Gminy Sulechów, Urząd Gminy Trzebiel, Urząd Gminy w Bogdańcu, Urząd Gminy w Górzycy, Urząd Gminy w Świdnicy, Urząd Gminy Zabór, Urząd Gminy Zwierzyn, Miasto i Gmina Torzym, Gmina Świebodzin, Urząd Miasta Zielona Góra, Urząd Miasta i Gminy w Szlichtyngowej, Urząd Miasta i Gminy w Witnicy, Urząd Miasta i Gminy Wschowa, Urząd Miasta w Żarach, Urząd Miejski w Babimoście, Urząd Miejski w Bytomiu Odrzańskim, Urząd Miejski w Rzepinie, Urząd Miejski w Szprotawie, Urząd Miejski w Zbąszynku.

Budowa drogi S3 Gorzów Wielkopolski - Nowa Sól na odcinku Sulechów (w m. Kruszyna) oraz drogi krajowej nr 3, w Gorzów Południe z węzłem – w m. Sulechów i w m. Kruszyna, oraz remont DK 12 na odc. Łęknica – Żarki Wielkie – 3,5 km realizowane były przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Zielonej Górze. Natomiast działania Zarządu Dróg Wojewódzkich w Zielonej Górze polegały na: budowie obwodnic: Nowa Sól - Etap I, m. Drezdenko - Etap I (w ciągu dróg woj. nr 158-160), Jezior (w ciągu drogi woj. nr 303 - połączenie węzłów na drodze ekspresowej S3 z Portem Lotniczym Zielona Góra), budowie drogi S3 Nowa Sól - Legnica (A4). przebudowie odcinka drogi krajowej nr 92 w m. Torzym; rozbudowie odcinka drogi krajowej nr 92 w m. Torzym, remoncie dróg krajowych: 92 Lutol Suchy - Trzciel, Pożrzadło – Mostki, Koryta – Pożrzadło, Rzepin – Boczków, 29 m. Urad, 22 Krzeszyce - skrzyż. z DK 24 oraz Lemierzyce – Krzeszyce, 32 Pław - Gronów Leśniów Wielki - Zielona Góra, 12 Łęknica - Żarki Wielkie.

Działania Powiatowego Zarządu Dróg oraz Zarządu Dróg Powiatowych w Międzyrzeczy polegały na przebudowie drogi powiatowej nr 1024 F m. Lubięcín, budowie chodnika na drodze powiatowej nr 3460F ul. Nowosolska w Nowej Soli, remoncie drogi nr 1034F na odcinku Królikowice - Małaszowice, remoncie drogi nr 1048F w Kożuchowie, budowie chodnika w m. Lipiny, drogi powiatowej nr 1027F, remoncie drogi nr 2212F, nr 1032F w m. Bytom Odrzański, rozbudowie drogi powiatowej nr 3408F w Nowej Soli oraz przebudowie drogi powiatowej nr 1351F wraz z kanalizacją deszczową w m. Murzynowo, przebudowie dróg powiatowych: nr 1346F, nr 3304F, remoncie nawierzchni dróg powiatowych: nr 1332F, 1337F, 3308F, rozbudowie dróg wojewódzkich nr: 313, 296 relacji Iłowa - Ruszów (dojazd do węzła autostrady A18) nr 295 na odcinku Nowogród Bobrzański-Żagań (dojazd do węzła autostrady A18), 297 w m. Leszno Górne (modernizacja połączeń drogi S3 z autostradami A18/A4), 296 w ciągu ul. Lotników Alianckich w m. Żagań, nr 297 w m. Leszno Dolne, nr 158 w m. Wawrów wraz z budową ronda, przebudowie dróg wojewódzkich nr: 138, 134, 192, 350 odc. Przewóz-Lipna, 138 (relacji od drogi krajowej nr 29 do m. Debrznica) – stanowiącej dojazd do węzła autostrady A2 w m. Torzym, 278 w m. Sława, nr 296 w m. Żagań, nr 315 odc. granica woj.-Sławocin nr 297 (modernizacja połączeń drogi S3 z autostradami A18/A4), 138 w m. Gubin, 156 na odc. Danków-Buszów, przebudowie drogi nr 157 relacji Zwierzyn-skrzyżowanie z droga woj. nr 158, nr 276 odc. Krosno Odrzańskie – Świebodzin, drogi woj. nr 279 odc. Leśniów Wielki-Nietków oraz Buchałów-Drzonów, nr 290 odc. Radwanów-Mirocin Dolny, nr 303 w m. Smardzewo, nr 316 m. Łupice, nr 318 odc. Radzyń-Tarnów Jezierny, nr 318, nr 328 Nowe Miasteczko-Mycielin, nr 350, nr 138 ul. Krośnieńska w m. Torzym, wzmocnieniu dróg woj.: nr 303 Babimost-Wolsztyn, nr 278 Sulechów-Mozów,, nr 278 Sulechów-Mozów, nr 137 relacji Ośno Lubuskie- Sulęcín-Międzyrzecz, nr 138 na odc. Torzym-Sulęcín - dk.22, nr 160 relacji Drezdenko-Międzychód, nr 276 relacji Krosno Odrzańskie – Świebodzin.

Starostwa Powiatowe: w Żarach - przebudowa dróg powiatowych: nr 1127F Budziechów-Białków, nr 1097F w m. Grotów, nr 1080F w m. Żary, nr 1089F w m. Marszów, nr 1090F w m. Kadłubia, nr 1080F, nr 1431F i 1432F w m. Olszyna, w Krośnie Odrzańskim, drogi nr 1157F Krosno Odrzańskie – Gryżyna odc. Struga-Bytnica wraz z budową ścieżki rowerowej, dr. pow. nr 1137F Witaszkowo – Kozów, dr. pow. nr 1139F

Gubin – Żarków na odc. Grochów – Welmice, rozbudowa wraz z budowa chodnika dr. pow. nr 1145F Krosno Odrzańskie – Przychów m., nr 1140F Bobrowice – Żarków m. Bobrowice, nr 1147F Prądocinek – Stary Zagór wraz z budową ścieżki rowerowej, budowa ścieżki rowerowej – Kargowa, w Gorzowie Wlkp. - remont dróg powiatowych o numerach 1386F, 1387F w m. Kamień Wielki., nr 1410F od wsi Marwice do wiaduktu ciągu drogi ekspresowej S3 - inwestycja zrealizowana w ramach projektu dofinansowanego ze środków Unii Europejskiej (EFRR) pn.: „Połączenie miasta powiatowego i uzdrowskiego oraz polskiego obszaru wiejskiego do tranzytowych i ponadregionalnych połączeń komunikacyjnych”, remont wraz z modernizacją dróg powiatowych nr 1392F w m. Lubiszyn, nr 1393F m. Chwałowice, nr 1406F na odcinku Wawrów Górny – Wawrów Dolny, nr 1404F (Wojcieszyce - Różanki) - Gmina Kłodawa, nr 1399F na odcinku ul. Świetlanej w m. Osiedle Poznańskie, nr 1418F na ul. Dębowej w m. Lubiszyn, nr 1414F na odcinku Brzeźno - Buszów - Gmina Lubiszyn, przebudowa dróg powiatowych nr 1395F w m. Krasowiec, nr 1410F na odcinku od m. Witnica do m. Sosny wraz ze ścieżką rowerową. Ponadto zostały wykonane pasy zieleni z poboczem oddzielającym jezdnie od ścieżki rowerowej, poprawione zostało odwodnienie pasa drogowego.

Efektami ekologicznymi całego przedsięwzięcia było ograniczenie emisji pyłu PM10 przez utrzymanie dróg w sposób ograniczający wtórną emisję zanieczyszczeń poprzez remont i poprawę stanu nawierzchni dróg - prace prowadzono w ciągach dróg powiatowych, wojewódzkich i gminnych na terenie całego województwa lubuskiego.

Kolejnym działaniem PA 1.2. – realizacja zadań wskazanych w programach ochrony powietrza (POP), które w przeciwieństwie do innych zadań było działaniem, którego termin realizacji został zakończony, a efekty widoczne w postaci nowo wybudowanych ścieżek rowerowych, ciągów pieszo-rowerowych, rozwoju zieleni, wycinki i nasadzeniu drzew i krzewów, rozwoju alternatywnych źródeł energii, modernizacji układów odpylania, przygotowaniu i opracowaniu programów ograniczania niskiej emisji. Jednostkami realizującymi powyższe działania w tym zakresie były: Starostwa Powiatowe w: Krośnie Odrzańskim, Gorzowie Wlkp., Urzędy Miasta i Gminy oraz Urzędy Gmin w: Ośnie Lubuskim (inwestycja pod nazwą „Ścieżka rowerowa wokół Jeziora Reczynek”), Koźuchowie, Drezdenku, Bojadle, Czerwieńsku, Lubrzy, Skąpe, Pszczewie, Torzymiu, Trzebiechowie, Cybince, Świebodzinie, Zielonej Górze, Żarach, Kargowa, Babimoście oraz przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Gorzowie Wlkp., Przedsiębiorstwo Drogowe „KONTRAKT” Sp. z o.o., ZWD T.A. Sztuder s.c., Zakład Energetyki Ciepłej w Międzyrzeczu, Zakłady Włókien Chemicznych ‘STILON’ S.A., Kronopol Sp. z o.o. Żary, Hodowla Drobiu Mariusz Pawlak.

Ponadto zostały opracowane: „Program Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Drezdenko”, „Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Brody”, „Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Czerwieńsk na lata 2014 – 2020”, „Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Czerwieńsk”, „Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Lubrza”, Urząd Gminy Niegosławice - przyjęto program działań niskiej emisji, „Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Przytoczna, Urząd Gminy Skwierzyna - opracowanie planu gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Skwierzyna, Urząd Gminy Stare Kurowo - wykonanie Programu Gospodarki Niskoemisyjnej, Urząd Gminy Sulechów - na podstawie Porozumienia międzygminnego Nr FE-II.2.2013 z dnia 19.11.2013 r. w sprawie realizacji projektu pn. „Gospodarka niskoemisyjna w obszarze funkcjonalnym miasta wojewódzkiego Zielona Góra, Gmina Sulechów wraz z miastem Zielona Góra, Gminą Czerwieńsk, Gminą Świdnica, Gminą Zabór, Gminą Zielona Góra przystąpiła do wspólnej realizacji ww. projektu. „Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Sulechów na lata 2014 – 2016”, który został przyjęty do realizacji Uchwałą

Nr 0007.199.2016 Rady Miejskiej w Sulechowie z dnia 30 marca 2016 r. w sprawie przyjęcia do realizacji Planu gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Sulechów na lata 2014- 2020, Urząd Gminy w Świdnicy - przygotowanie i opracowanie programu ograniczania niskiej emisji, Urząd Gminy Zabór - opracowanie planu gospodarki niskoemisyjnej w partnerstwie w ramach ZIT Zielona Góra, Urząd Miasta i Gminy Wschowa – przyjęto Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla gminy Wschowa, Urząd Miasta w Żarach - Uchwała nr III/8/14 Rady Miejskiej w Żarach z dnia 30 grudnia 2014r w sprawie przyjęcia Planu Gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Żary o

statusie miejskim na lata 2014-2020, Urząd Miejski w Bytomiu Odrzańskim - Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla nowosolskiego obszaru funkcjonalnego, Urząd Miejski w Gubinie - opracowanie i przyjęcie Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Gubin o statusie miejskim Uchwała nr XII.68.2015 z dnia 27.11.2015r., Urząd Miejski w Sławie - Uchwała nr XVII/77/15 Rady Miejskiej w Sławie z dnia 26 listopada 2015r. w sprawie: przyjęcia i wdrożenia do realizacji Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Sława na lata 2015-2020.

Kolejnym działaniem wpływającym na poprawę jakości powietrza było PA 2.2. – podłączenie budynków do sieci ciepłowniczej. Zadanie to realizowały przede wszystkim przedsiębiorstwa zajmujące się dostarczaniem ciepła oraz gminy. Prace obejmowały podłączanie nowych i istniejących budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej do sieci ciepłowniczej, modernizację sieci ciepłowniczej, likwidację kotłowni węglowych. W latach 2014/2015 zadanie realizowane było przez następujące jednostki: Urząd Miasta i Gminy w Lubsku, Urząd Gminy w Zaborze, Urząd Miejski w Gubinie, Urząd Miasta w Gorzowie Wlkp., Zakład Energetyki ciepłej w Międzyrzeczu, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej SEC Słubice Sp. z o.o. - spółka prywatna, należąca w 100% do Szczecińskiej Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. zajmująca się wytwarzaniem, przesyłaniem i dystrybucją ciepła na cele centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej, dla mieszkańców Słubic i Frankfurtu n/Odrą, Zakład Energetyki Ciepłej w Skwierzynie, Elektrociepłownia Zielona Góra S.A Nowosolska Spółdzielnia Mieszkaniowa, Arctic Paper Kostrzyn S.A.- Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Gorzowie Wlkp. - przedsięwzięcie pn. „Redukcja emisji zanieczyszczeń powietrza w śródmieściu Gorzowa Wlkp.”, współfinansowane ze środków NFOŚiGW w ramach Programu „Likwidacja niskiej emisji wspierająca wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł. Część 1) Program pilotażowy KAWKA” oraz środków WFOŚiGW w Zielonej Górze (Program na lata 2015-2017). Celem tego programu jest zmniejszenie narażenia ludzkości na oddziaływanie zanieczyszczeń powietrza w strefach, w których wystąpiły znaczące przekroczenia dopuszczalnych i docelowych poziomów stężeń tych zanieczyszczeń, dla których zostały opracowane programy ochrony powietrza.

Obowiązek określania programów ochrony powietrza wynika z art. 91 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2016 r., poz.672 ze zm.). Programy określa się dla stref, w których poziom choćby jednej substancji przekracza poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji lub poziom docelowy. Programy mają na celu osiągnięcie dopuszczalnych poziomów i poziomów docelowych substancji w powietrzu. W ramach realizacji działania PA 1.1. – Monitorowanie i zarządzanie Programem ochrony powietrza (monitorowanie, koordynowanie działań, raportowanie) Prezydent Miasta zobowiązany jest do sporządzania sprawozdań zbiorczych z realizacji działań naprawczych w danym roku (za rok poprzedni) na terenie swojego miasta i przekazania ich do Marszałka Województwa Lubuskiego. System monitorowania postępów realizacji Programu dokonywany jest zgodnie z wytycznymi zapisanymi w Programie ochrony powietrza. Marszałek Województwa, co 3 lata, przekazuje ministrowi właściwemu do spraw środowiska sprawozdanie z realizacji programów ochrony powietrza.

Jednostką odpowiedzialną za realizację działania PA 2.1. – Monitoring powietrza był Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ) jako organ rządowej administracji zespolonej w województwie (art. 3 i art. 5 ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska) na poziomie województwa lubuskiego wykonuje zadania Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ). W okresie raportowania sprawował także nadzór nad pracą 7 stacji pomiarowych zanieczyszczeń powietrza działających w ramach europejskiej sieci AIRBASE, w tym trzech: w Zielonej Górze, Gorzowie Wlkp. i Smolarach Bytnickich, działających w europejskiej sieci Ozonweb.

Zgodnie z zaplanowanym Wojewódzkim Programem Monitoringu Środowiska (WPMŚ) dla województwa lubuskiego WIOŚ jako organ odpowiedzialny za pomiary i ocenę poziomu substancji w powietrzu kontynuował monitoring stężeń zanieczyszczeń w powietrzu: pyłu PM₁₀, PM_{2,5}, SO₂, NO, NO₂, O₃, benzenu, CO, oraz Pb, As, Cd, Ni i benzo(a)pirenu w pyłe PM₁₀, stosując pomiary i techniki monitoringowe określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 13 września 2012 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012 r., poz.1032). Ponadto WIOŚ prowadzi na dwóch stacjach (Zielona Góra i Gorzów Wlkp.) pomiary toluenu, m,p-ksylenu oraz etylobenzenu, które pomagają w ocenie jakości powietrza pod kątem zanieczyszczenia ozonem. Na podstawie wyników pięcioletniej oceny jakości powietrza, wykonanej w 2014 roku WIOŚ planuje

uruchomić w 2018 r. w strefie lubuskiej (w Żarach) stanowisko pomiarów stężenia BTX (toluenu, m,p-ksylenu oraz etylobenzenu) w powietrzu. Sprawując nadzór merytoryczny nad uzyskanymi wynikami badań, wprowadza je do bazy danych (w celu m.in. udostępnienia ich na stronie internetowej).

Każdego roku do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (GIOŚ), WIOŚ przekazuje zweryfikowane serie rocznych pomiarów jakości powietrza uzyskane za rok ubiegły, na podstawie których opracowywana jest ocena roczna jakości powietrza w województwie lubuskim. Celem opracowania rocznej oceny jakości powietrza jest uzyskanie informacji o stężeniach zanieczyszczeń (emisji) na obszarze poszczególnych stref województwa lubuskiego. Klasyfikacja stref stanowi podstawę do podjęcia decyzji o zaplanowaniu i podjęciu działań na rzecz poprawy jakości powietrza w danej strefie, wskazując na ewentualną konieczność opracowania programu ochrony powietrza przez konkretne samorządy.

Działania PA 2.3. polegające na zmianie systemu ogrzewania na bardziej efektywne ekologicznie i energetycznie, w tym wymiana ogrzewania węglowego na gazowe, olejowe lub inne bardziej ekologiczne oraz działania PA 2.4. - modernizacja istniejących kotłowni, obejmujące modernizację układów technologicznych pompowni w ciepłowniach, modernizację bloku węglowego, budowę kotłów gazowo - olejowych, wymianę kotłów węglowych na ogrzewanie elektryczne oraz modernizację kotłowni lokalnych realizowały głównie przedsiębiorstwa zajmujące się dostarczaniem ciepła, gminy oraz przedsiębiorstwa posiadające pozwolenie zintegrowane. Działania realizowane były przez: Zakład Energetyki Ciepłej w Skwierzynie, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej SEC Słubice Sp. z o.o., Elektrociepłownia Zielona Góra S.A.), Urząd Miejski w Kożuchowie, Urząd Miejski w Drezdenku, Urząd Miasta i Gminy w Lubsku, Urząd Miasta w Gorzowie Wlkp. Urząd Miasta i Gminy w Szlichtyngowej, Urząd Miasta i Gminy Wschowa, Urząd Gminy i Miasta w Czerwieńsku (Działania Odnowa i rozwój wsi), Urząd Gminy Niegosławice, Urząd Gminy w Świdnicy, Urząd Miasta i Gminy Zielona Góra, Urząd Miejski w Nowogardzie Bobrzańskim, Urząd Miejski w Babimoście, Miasto i Gmina Torzym, Gmina Sulęcín, Gmina Świebodzin (w ramach zadania pn. „Termomodernizacja budynków PSP nr 2 w Świebodzinie”), Urząd Miejski w Kożuchowie, Urząd Gminy Bojadła, Urząd Gminy Dąbie, Urząd Gminy w Nowej Soli, Starostwo Powiatowe w Krośnie Odrzańskim, Starostwo Powiatowe w Międzyrzeczu, Starostwo Powiatowe w Żarach, Zakład Usług Mieszkaniowych Sp. z o.o. w Nowej Soli, Klasztorze o Franciszkanów we Wschowie, Komenda Wojewódzka Powiatowej Straży Pożarnej w Gorzowie Wlkp., Agro Company Sp. z o.o. (ferma wykorzystuje ekologiczne medium grzewcze jakim jest gaz).

Kolejnym działaniem realizowanym w ramach działań POŚ dla województwa lubuskiego, które nie wyczerpywało potrzeb związanych ze zmianą systemu ogrzewania na bardziej efektywny, w tym podłączeń budynków do sieci ciepłowniczej wraz z modernizacją tych sieci była modernizacja sieci przesyłowych i sieci rozdzielczych – PA 2.5. Działanie podjęte zostało przez: Elektrociepłownię Zielona Góra S.A, Energetykę Ciepłą Opolszczyzny SA Opole.

Pozostałe działania oznaczone, jako PA 2.6. – modernizacja układów technologicznych skutkująca zmniejszeniem zużycia materiałów, wody lub energii, polegająca między innymi na wymianie oświetlenia tradycyjnego na ledowe, PA 2.8.- monitoring pojazdów opuszczających place budów pod kątem ograniczenia zanieczyszczeń dróg, prowadzącego do nieorganizowanej emisji pyłu, polegającego na kontroli pojazdów opuszczających place budowy. W ramach realizacji tego działania nie stwierdzono przypadku zanieczyszczenia dróg, które mogłyby doprowadzić do nieorganizowanej emisji pyłu. Zadanie PA 2.9 - budowa i modernizacja systemów i urządzeń do redukcji zanieczyszczeń pyłowo-gazowych, polegała na zmianie systemów ogrzewania na bardziej ekologiczne, modernizacji sieci ciepłowniczej w Zielonej Górze oraz remont tych obiektów. PA 2.10. zakup pojazdów transportu publicznego o niskiej emisji spalin (w tym: zakup pojazdów spełniających normy emisji spalin Euro 4, zastosowanie w komunikacji miejskiej środków transportu zasilanych paliwem alternatywnym np. gazowym CNG lub odnawialnym (bioetanol) w miejsce oleju napędowego oraz działanie PA 2.12 - utrzymanie czystości dróg w celu ograniczenia emisji wtórnej (czyszczenie metodą mokrą) realizowane były przez zakłady produkcyjne i przemysłowe, przedsiębiorstwa, zarządy dróg, policję/straż miejską takie jak: Miejski Zakład Komunikacji w Gorzowie Wielkopolskim Sp. z o.o., Komenda Miejska Policji w Gorzowie

Wielkopolskim, Komenda Miejska Policji w Zielonej Górze, Komenda Powiatowa Policji w Krośnie Odrzańskim, Komenda Powiatowa Policji w Międzyrzeczu, Komenda Powiatowa Policji w Słubicach, Komenda Powiatowa w Żaganiu, Komenda Powiatowa Policji w Żarach, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Słubicach, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Żarach wraz z Jednostkami Ratowniczo-Gaśniczymi PSP w Żarach i Lubsku, Komenda Wojewódzka Powiatowej Straży Pożarnej w Gorzowie Wlkp. Baza Magazynowa Łagodzin, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Zielonej Górze. Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe POZBET, Agro Company Sp. z o.o., PROMAROL –PLUS Sp. z o. o., ZWD T.A. Sztuder s.c., J&B Auto Serwis - Recykling Jacek i Bożena Chmielina Spółka Jawna, Hodowla Drobiu Mariusz Pawlak, Starostwo Powiatowe w Żarach, Starostwo Powiatowe w Gorzowie Wlkp., Starostwo Powiatowe w Krośnie Odrzańskim, Urząd Gminy Bledzew, Urząd Gminy Niegosławice, Urząd Miasta i Gminy w Ośnie Lubuskim, Gmina Sulęcín, Urząd Miejski w Drezdenku, Urząd Miasta i Gminy w Czerwieńsku, Urząd Gminy Skwierzyna, Urząd Miasta i Gminy w Lubsku, Urząd Miejski w Maszewie, Urząd Miasta w Gorzowie Wlkp., Urząd Miasta w Gorzowie Wlkp., Urząd Miejski w Ślawie,

Z powyższego zestawienia należy zauważyć, że niektóre działania nie są wystarczająco realizowane przez odpowiedzialne za to jednostki realizujące jednak zważywszy na fakt, iż prawie wszystkie działania związane z poprawą jakości powietrza mają status zadania ciągłego, oznacza że realizacja ich jest i będzie nadal kontynuowana a efekty powinny stopniowo i systematycznie się poprawiać.

3.2. Gospodarka wodna

Według Dyrektywy 2000/60/WE, zwanej potocznie *Ramową Dyrektywą Wodną* (w skrócie RDW) nadrzędnym celem jest osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wszystkich typów wód z uwzględnieniem wyjątków, tzw. Derogacji z powodów technicznych, finansowych lub warunków naturalnych, które uniemożliwiają realizację celów środowiskowych. Jakość wód na terenie województwa lubuskiego jest rezultatem presji wielu czynników, takich jak pobór wody, odprowadzanie do wód ścieków komunalnych i przemysłowych oraz dopływ zanieczyszczeń przestrzennych (spływy obszarowe).

Jakość wód powierzchniowych

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze prowadzi monitoring wód powierzchniowych zgodnie z zapisami Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE (RDW). Zakres i sposób przeprowadzania badań oraz ocen wykonywany jest zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 15 listopada 2011 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych

i podziemnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 258, poz. 1550), wraz ze zmieniającym je rozporządzeniem (Dz. U. 2013, poz. 1558) oraz zgodnie z wytycznymi GIOŚ oraz rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 22 października 2014 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. z 2014 r., poz. 1482). Stan ekologiczny jednolitych części wód powierzchniowych klasyfikuje się poprzez nadanie jednolitej części wód jednej z pięciu klas jakości, przy czym klasa pierwsza oznacza bardzo dobry stan ekologiczny, klasa druga – dobry stan ekologiczny, zaś klasy trzecia, czwarta i piąta odpowiednio – stan ekologiczny umiarkowany, słaby i zły.

Na podstawie tych dokumentów opracowany został Wojewódzki Program Monitoringu Środowiska (WPMS).

Ocenę stanu wód powierzchniowych wykonuje się w odniesieniu do jednolitych części wód, na podstawie wyników Państwowego Monitoringu Środowiska i prezentuje poprzez ocenę stanu ekologicznego (w przypadku wód, których charakter został w znacznym stopniu zmieniony w następstwie fizycznych przeobrażeń, będących wynikiem działalności człowieka – poprzez ocenę potencjału ekologicznego), ocenę stanu chemicznego i ocenę stanu morfologicznego.

Zgodnie z ww. rozporządzeniem jeżeli w jednolitej części wód powierzchniowych nie ustanowiono żadnego punktu pomiarowo-kontrolnego, oceny stanu ekologicznego dokonuje się na podstawie wyników uzyskanych dla innej jednolitej części wód powierzchniowych należącej do tej samej kategorii, typu i będącej pod takim samym wpływem wynikającym z działalności człowieka.

Jeżeli w jednolitej części wód powierzchniowych jest jeden punkt pomiarowo-kontrolny, klasyfikacja stanu sporządzona dla tego punktu jest równocześnie klasyfikacją stanu całej jednolitej części wód powierzchniowych, a co za tym idzie wszystkich cieków wchodzących w jej skład.

Na obszarze województwa lubuskiego w latach 2013-2014, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, przebadano i oceniono ogółem 37 jednolitych części wód jezior, w tym 34 naturalne i 3 silnie zmienione, przy czym łącznie w ramach 6-letniego cyklu planowania (2010-2015) badanych było 56 jcw na 61 wyznaczonych na obszarze województwa. Łączna powierzchnia badanych jezior w latach 2013-2014 wyniosła 4.930,7 ha, a objętość wód 367.072,9 tys. m³. W omawianym okresie badania prowadzono w 37 punktach pomiarowo-kontrolnych (na każdą jednolitą część wód jeziorną przypada 1 reprezentatywny punkt pomiarowo-kontrolny). Badania prowadzono w ramach monitoringu diagnostycznego, operacyjnego, badawczego oraz monitoringu obszarów chronionych, a uzyskane wyniki wykorzystano do opracowania oceny stanu wód powierzchniowych. I tak w ramach monitoringu operacyjnego przebadano 7 jezior, natomiast większość jezior – 29 objęta była zarówno monitoringiem diagnostycznym jak i operacyjnym, w tym jedno z nich – Głębokie koło Międzyrzecza objęte monitoringiem diagnostycznym reperowym. Pozostałe 1 jezioro – Tarnowskie Duże badano wyłącznie w ramach monitoringu diagnostycznego reperowego. Monitoringiem diagnostycznym objęto jeziora duże, o znacznych zasobach wodnych, o istotnym znaczeniu gospodarczym, a także jeziora będące odbiornikami ścieków. Monitoringiem operacyjnym (w operacyjnych i celowych punktach pomiarowo-kontrolnych) objęto jeziora zagrożone nieosiągnięciem dobrego stanu wód, jeziora narażone na eutrofizację oraz jeziora wyznaczone jako obszary ochrony siedlisk lub gatunków (obszary Natura 2000 i inne obszary chronione) oraz jeziora wykorzystywane do celów rekreacyjnych. Badane w latach 2013-2014 jeziora reprezentowały 4 typy abiotyczne, spośród 13 zidentyfikowanych w Polsce. Najwięcej badanych jezior – 16 należało do typu 3a (jeziora o wysokiej zawartości wapnia, dużym wpływie zlewni, stratyfikowane). Jeziora typu 3b (jeziora o wysokiej zawartości wapnia, dużym wpływie zlewni, niestratyfikowane) reprezentowane były przez 12 jezior, a jeziora typu 2a (jeziora o wysokiej zawartości wapnia, małym wpływie zlewni, stratyfikowane) przez 8 jezior. Najmniej liczne były jeziora typu 2b (jeziora o wysokiej zawartości wapnia, małym wpływie zlewni, niestratyfikowane) reprezentowane przez 1 jezioro - Solecko (Piekarskie). W latach 2013-2014 stan/potencjał ekologiczny bardzo dobry/maksymalny stwierdzono w 9 jeziorach, natomiast stan dobry w 12 jeziorach. Stan umiarkowany stwierdzono w 8 jeziorach, stan słaby – w 3 jeziorach, natomiast stan zły – w 5 jeziorach. Wśród jezior badanych pod kątem oceny stanu chemicznego w omawianych latach, dla 14 jezior określono stan chemiczny dobry, natomiast 17 jezior osiągnęło stan chemiczny poniżej dobrego. W pozostałych jeziorach stan chemiczny nie był badany. Biorąc pod uwagę ogólną ocenę stanu jednolitych części wód jezior w latach 2013-2014 stwierdzono, że 11 jezior osiągnęło stan dobry, a 22 jeziora stan zły. Dla pozostałych jezior nie określono ogólnej oceny stanu. Stan/potencjał ekologiczny bardzo dobry/maksymalny stwierdzono w 9 jeziorach, natomiast stan dobry w 12 jeziorach. Stan umiarkowany stwierdzono w 8 jeziorach, stan słaby – w 3 jeziorach, natomiast stan zły – w 5 jeziorach. Wśród jezior badanych pod kątem oceny stanu chemicznego w latach 2013-2014 dla 14 jezior określono stan chemiczny dobry, natomiast 17 jezior osiągnęło stan chemiczny poniżej dobrego, ze względu na przekroczenia dopuszczalnego stężenia dla substancji z grupy wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych – sumy benzo(g,h,i)perylenu i indeno(1,2,3-cd)pirenu. W pozostałych jeziorach stan chemiczny nie był badany.

Szczególnym rodzajem monitoringu diagnostycznego, monitoringiem reperowym, zostały objęte 2 jeziora określone jako jeziora reperowe: Tarnowskie Duże i Głębokie. Reprezentują one najpowszechniejsze w Polsce typy jezior oraz pełne spektrum jakości wód. Badania prowadzone są co roku i z częstotliwością badań elementów fizykochemicznych zwiększoną do 6 razy w każdym cyklu rocznym. Ma to na celu dostarczenie danych o dynamice zmian stanu jezior (w tym o skali zmienności jakości wód z roku na rok) w różnych

warunkach antropopresji, co powinno ułatwić interpretację wyników badań jezior monitorowanych z mniejszą częstotliwością.

W okresie sprawozdawczym w województwie lubuskim objęto badaniami 71 jcwp rzecznych, w tym 40 naturalnych, 29 silnie zmienionych i 2 sztuczne. W ramach monitoringu diagnostycznego przebadano 35 jcwp, a w ramach monitoringu operacyjnego 68 jcwp. Monitoring obszarów chronionych prowadzony był w 64 punktach pomiarowo-kontrolnych na 64 jcwp, natomiast monitoring badawczy – graniczny, który prowadzony jest co roku, w 6 punktach pomiarowo kontrolnych (ppk) na 5 jcwp.

Z przeprowadzonej analizy wynika, iż w ciekach naturalnych dobry stan ekologiczny odnotowano w 14 jcwp, stan umiarkowany w 23 jcwp, słaby w 2 jcwp, a zły w 1 jcwp. W ciekach sztucznych i silnie zmienionych potencjał ekologiczny dobry stwierdzono w 13 jcwp, umiarkowany w 12 jcwp, a słaby w 6 jcwp. W żadnej przebadanej jcwp nie odnotowano bardzo dobrego stanu ekologicznego oraz maksymalnego potencjału ekologicznego.

Stan/potencjał ekologiczny poniżej dobrego osiągnęły 44 jcwp, gdzie w 17 przypadkach spowodowane było to zarówno klasą elementów biologicznych, jak i fizykochemicznych, w 16 przypadkach decydująca była klasa elementów fizykochemicznych, a w 11 wyłącznie klasa elementów biologicznych.

Klasyfikacja elementów biologicznych wykazała bardzo dobry stan (I klasa) w 6 jcwp, dobry (II klasa) w 37 jcwp, umiarkowany (III klasa) w 19 jcwp, słaby (IV klasa) w 8 jcwp, a zły w 1 jcwp.

Natomiast klasyfikacja elementów hydromorfologicznych służy jedynie do weryfikacji stwierdzonego na podstawie klasyfikacji elementów biologicznych stanu bardzo dobrego (potencjału maksymalnego). W związku z powyższym elementy te mogą obniżyć klasyfikację stanu/potencjału ekologicznego jedynie o jedną klasę: ze stanu bardzo dobrego (potencjału maksymalnego) do dobrego. Oznacza to, że niezależnie od stosowanej metodyki wszystkie wyniki oznaczające stan/potencjał gorszy niż bardzo dobry/maksymalny, bez względu na skalę odchylenia, określa się w procedurze klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego jako „stan dobry” lub „potencjał dobry”. Dla silnie zmienionych lub sztucznych jcwp wynika to z faktu, iż taka jcwp jest częścią wód, w której stwierdza się istotne i trwałe zmiany w zakresie elementów hydrologicznych i morfologicznych i elementy hydromorfologiczne nie mogą mieć wiodącego znaczenia w procedurze oceny jej potencjału ekologicznego.

Klasyfikacja elementów fizykochemicznych wykazała, że w 2 jcwp spełniały one kryteria dla stanu/potencjału bardzo dobrego (I klasa), w 36 jcwp ich stan/potencjał określono jako dobry (II klasa), natomiast w 33 jcwp ich jakość oceniono jako stan/potencjał poniżej dobrego. Najczęstsze przekroczenia średniorocznych wartości dla II klasy jakości wód wystąpiły w przypadku: OWO (w 25 jcwp) oraz fosforanów (w 10 jcwp).

Zgodnie z przytaczanym rozporządzeniem - stan/potencjał ekologiczny większości jcwp w tym okresie nie spełniał założonych celów środowiskowych, a więc nie osiągnął stanu minimum dobrego.

Komplet wyników w formie tabelarycznej oceny stanu jcwp opublikowany został w raporcie pt. „Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2013-2014”.

W województwie lubuskim w 2013-2014 roku wydzielonych zostało 205 jednolitych części wód powierzchniowych (jcwp) rzecznych, przy czym w ujęciu zlewniowym 212. Spośród 26 typów abiotycznych rzek występuje 10 typów (typ 0, typy 17-21 oraz typy 23-26), z dominacją potoków nizinnych piaszczystych typu 17. Po nich, do najliczniej reprezentowanych w województwie lubuskim zaliczyć możemy potoki nizinne żwirowe typu 18 oraz rzeki nizinne piaszczysto – gliniaste typu 19. Ocenę stanu wód rzecznych przeprowadza się zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 22 października 2014 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. 2014, poz. 1482) oraz w oparciu o wytyczne opracowane przez GIOŚ.

Spośród 71 monitorowanych w okresie raportowania jcwp stan chemiczny oceniono w 35 jcwp, z czego w 17 jcwp stwierdzono dobry stan. W 18 jcwp stwierdzono stan chemiczny poniżej dobrego, który spowodowany był głównie przekroczeniami średniorocznych wartości sumy wskaźników: benzo(g,h,i)peryenu i indeno(1,2,3-cd)pirenu, które odnotowano w 16 jcwp. Ponadto w 4 jcwp stwierdzono przekroczenia maksymalnych stężeń rtęci (Zimny Potok od Łączy do ujścia, Nysa Łużycka od Skrody do Chwaliszówki, Nysa Łużycka od Chwaliszówki

do Lubszy, Odra od Nysy Łużyckiej do Warty), a w 1 jcwp przekroczenie średniorocznego stężenia kadmu (Zimny Potok od Łączy do ujścia). Opis tabelaryczny zamieszczony jest w raporcie pt. „Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2013-2014”.

Na terenie województwa lubuskiego oceniono także wody płynące należące do trzech rodzajów obszarów chronionych: obszary będące jednolitymi częściami wód przeznaczonymi do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, obszary przeznaczone do ochrony siedlisk lub gatunków, w tym gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym oraz obszary wrażliwe na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych.

WIOŚ w Zielonej Górze, przy udziale jednostek Państwowej Inspekcji Sanitarnej w okresie sprawozdawczym prowadził badania na wyznaczonym jednym obszarze chronionym jcwp - Obrzyca od Ciekacej do ujścia z jez. Rudno przeznaczonym do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia. Ocena spełnienia wymagań dla tego obszaru chronionego wykonana została zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 listopada 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (Dz. U. 2002 nr 204, poz. 1728), rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 22 października 2014 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. 2014, poz. 1482) oraz zgodnie z wytycznymi opracowanymi przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Z analizy uzyskanych badań wynikało, że w poprzednim okresie raportowania jak i w bieżącym, wody Obrzycy nie spełniły wymagań dla obszaru chronionego, ponieważ stan jcwp oceniony został jako zły (stan ekologiczny umiarkowany, stan chemiczny dobry), a dodatkowo niektóre wskaźniki fizykochemiczne przekroczyły normy dla kategorii A2.

Tabela 13. Ocena spełnienia wymagań dodatkowych dla obszaru chronionego będącego jednolitą częścią wód przeznaczoną do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia [WIOŚ 2013-2014]

Rok	Nazwa jednolitej części wód	Nazwa punktu pomiarowo-kontrolnego	Kategoria fizykochemii	Kategoria bakteriologii
2013	Obrzyca od Ciekacej do ujścia z j. Rudno	Obrzyca – ujście do Odry (ujęcie wody powierzchniowej „Sadowa”)	poza A2	NIE
2014			poza A2	NIE

kategoria A2 - woda wymagająca typowego uzdatniania fizycznego i chemicznego, w szczególności utleniania wstępnego, koagulacji, flokulacji, dekantacji, filtracji, dezynfekcji (chlorowania końcowego)

Wody ujmowane z Obrzycy, w celu poprawy jakości, mieszane są z wodami podziemnymi z ujęcia głębinowego w Zawadzie i przed przesłaniem do miejskiej sieci wodociągowej, wody poddawane są wysokosprawnym procesom technologicznym na Stacji Uzdatniania Wody w Zawadzie.

Badania pod kątem spełnienia wymagań dla obszarów przeznaczonych do ochrony siedlisk i gatunków, w tym gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym w 2013 i 2014 roku prowadzone były w 32 punktach pomiarowo kontrolnych (ppk). Ocena stanu wód w tych ppk wykazała, że tylko w 2 ppk zostały spełnione wymagania.

Pod kątem zagrożenia eutrofizacją wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych w latach 2013-2014 WIOŚ prowadził badania w 54 ppk. Podstawą do wykonania oceny było rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 października 2014 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. 2014, poz. 1482) oraz wytyczne opracowane przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Ocenę eutrofizacji wykonano na podstawie wyników uzyskanych dla elementów biologicznych (fitoplankton, fitobentos, makrofity) oraz wybranych wskaźników fizykochemicznych charakteryzujących: warunki biogenne (azot amonowy, azot Kjeldahla, azot azotanowy, azot ogólny, fosfor ogólny oraz fosforany), warunki tlenowe (BZT5) i zanieczyszczenia organiczne (OWO), które sklasyfikowano analogicznie jak przy ocenie stanu/potencjału ekologicznego. Jako wartość

graniczną, powyżej której występuje zagrożenie przyspieszonej eutrofizacji przyjmowano stężenia właściwe dla II klasy jakości wód. Wykonana ocena wykazała, że spośród 54 badanych punktów, w 20 ppk (37%) nie stwierdzono eutrofizacji. Najczęstsze przekroczenia odnotowano w przypadku ogólnego węgla organicznego i fosforanów, a spośród elementów biologicznych najczęściej stwierdzono przekroczenia wartości granicznych dla stanu dobrego w przypadku fitoplanktonu.

Jakość wód podziemnych

Badania jakości wód podziemnych na terenie województwa lubuskiego prowadzono w sieci monitoringu krajowego, w ramach monitoringu operacyjnego. Państwowy Instytut Geologiczny na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, wykonał badania jakości wód podziemnych. Sieć pomiarowa obejmowała 22 punkty pomiarowe w 2013 r. W 21 punktach próby pobrano dwa razy w roku (w okresie wiosennym i jesiennym), w 1 punkcie (m. Gorzów Wlkp.) raz w roku w okresie wiosennym. Badania prowadzono na obszarze 6 powiatów: żarskiego – 5 punktów, krośnieńskiego – 5 punktów, słubickiego – 5 punktów, sulęcińskiego – 2 punktów, strzelecko-drezdeneckiego – 3 punktów i gorzowskiego – 1 punktu, oraz na obszarze miasta Gorzowa Wielkopolskiego – 1 punktu. Badaniami objęto 6 Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd) o numerach: 26 – 1 punkt, 35 – 4 punkty, 36 – 3 punkty, 59 – 4 punkty, 67 – 9 punktów i 88 – 1 punkt. Zaś w 2015 r. sieć pomiarowa obejmowała 10 punktów. We wszystkich punktach próby pobrano jeden raz w roku - w okresie jesiennym. Badania prowadzono na obszarze 5 powiatów (rys. 1.): gorzowskiego – 2 punkty, żarskiego – 1 punkt, żagańskiego – 2 punkty, strzelecko-drezdeneckiego – 3 punkty, krośnieńskiego – 1 punkt, oraz na obszarze miasta Gorzów Wielkopolski – 1 punkt. Badaniami objęto 4 Jednolite Części Wód Podziemnych (JCWPd) o numerach: 26 – 3 punkty, 36 – 3 punkty, 69 – 3 punkty oraz 88 – 1 punkt.

W ocenianych latach 2013 i 2015 na obszarze województwa lubuskiego nie stwierdzono obecności wód bardzo dobrej jakości. W 2013 r. w 1 punkcie (m. Rudnica, gm. Krzeszyce) stwierdzono wody dobrej jakości (klasa II), w 14 punktach badania wykazały zadowalającą jakość wód (klasa III), a w 5 punktach niezadowalającą jakość (klasa IV). Wody złej jakości (klasa V) wystąpiły w 2 punktach w miejscowościach: Gorzów Wlkp. oraz Rybojedzko (gm. Cybinka). W klasie V przekraczane były wartości: sodu, manganu, żelaza wapnia i siarczanów. Natomiast w 2015 roku jakość wody w punktach pomiarowych monitoringu operacyjnego kształtowała się następująco: w 1 punkcie pomiarowym (m. Żagań, gm. Żagań) odnotowano wody bardzo dobrej jakości (I klasa), w 4 punktach pomiarowych: m. Witnica, gm. Witnica; m. Gościm, gm. Drezdenko; m. Górki Noteckie, gm. Zwierzyn oraz m. Iłowa, gm. Iłowa stwierdzono wody dobrej jakości (II klasa), w 2 punktach pomiarowych: m. Kłodawa, gm. Kłodawa; m. Dobrzyń, gm. Przewóz badania wykazały zadowalającą jakość wód (III klasa), IV klasę – wody niezadowalającej jakości stwierdzono w 2 punktach: m. Gościmiec, gm. Zwierzyn i m. Gronów, gm. Dąbie oraz wody złej jakości – klasa V odnotowano w punkcie zlokalizowanym w Gorzowie Wlkp.

W odniesieniu do poprzedniego okresu raportowania tj. 2013 r. odnotowano poprawę jakości wody z klasy III na klasę I w punkcie pomiarowym w m. Żagań oraz poprawę jakości z klasy III na klasę II w punktach pomiarowych zlokalizowanych w m. Gościm i m. Górki Noteckie, na obszarze JCWPd nr 36. W pozostałych punktach jakość wód nie uległa zmianie.

Zagrożenia powodzią

Występowanie powodzi w Polsce jest zjawiskiem dość powszechnym. Należy podkreślić, że nawet jak będziemy dysponować bardzo dobrymi systemami ostrzegania i zabezpieczania to zawsze istnieje niebezpieczeństwo pojawienia się takiej powodzi, na którą nie będziemy w stanie się przygotować. Stąd pojawiła się inicjatywa realizacji Projektu ISOK (Informatyczny System Osłony Kraju Przed Nadzwyczajnymi Zagrożeniami), który ma służyć zwiększeniu bezpieczeństwa obywateli oraz ograniczeniu strat spowodowanych występowaniem zagrożeń naturalnych, w szczególności powodzi. Głównym celem jest wyznaczenie obszarów zagrożonych powodzią, a docelowo ograniczenie ekspansji gospodarczej na tych obszarach. Sposób

zagospodarowania obszarów zagrożonych prawdopodobieństwem wystąpienia powodzi, musi być w świadomy sposób dostosowany do wielkości zagrożenia i powstania ewentualnych strat. Zgodnie z zaleceniami Dyrektywy Powodziowej 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim zostały opracowane w ramach wspomnianego Projektu następujące dokumenty o charakterze planistycznym, które stanowią podstawę do działań prewencyjnych:

- Wstępna ocena ryzyka powodziowego,
- Mapa zagrożenia powodziowego,
- Mapa ryzyka powodziowego,
- Plany zarządzania ryzykiem powodziowym.

Mapy zagrożenia powodziowego (MZP) i mapy ryzyka powodziowego (MRP) sporządzone zostały na podstawie ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2015r., poz. 469 ze zm.) oraz na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska, Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, Ministra Administracji i Cyfryzacji oraz Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 grudnia 2012 r. w sprawie opracowania map zagrożenia powodziowego oraz map ryzyka powodziowego (Dz.U. z poz. 104).

Za opracowanie map zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego, zgodnie z ustawą, odpowiada Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej.

Przedstawione na mapach obszary stanowią podstawę do planowania zagospodarowania przestrzennego na różnych poziomach. Zgodnie z art. 14 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 o zmianie ustawy Prawo wodne i niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r. Nr 32 poz. 159) na obszarach, dla których istnieje studium ochrony przeciwpowodziowej sporządzone przez dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej, studium to, zachowuje ważność do dnia sporządzenia mapy zagrożenia powodziowego.

Mapy zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego opracowane zostały w szczególności map w skali 1 : 10 000. Mapy sporządzone są w formie cyfrowej, obejmującej jednolitą bazę danych przestrzennych oraz w postaci wizualizacji kartograficznej w podziale arkuszowym map topograficznych w skali 1 : 10 000. Wersja kartograficzna obejmuje następujące formaty plików: TIFF, GEOTIFF oraz pdf.

Mapy w wersji kartograficznej w formacie pdf zostały opublikowane na Hydroportalu KZGW pod adresem <http://mapy.isok.gov.pl>.

Zasoby wodne, pobór i zużycie wody oraz sieć wodociągowa

Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych na obszarze województwa lubuskiego według danych GUS w okresie raportowania wyniosły odpowiedni w 2013 r. - 823,7 hm³, w 2014 roku 824,2 hm³. Przyrost lub ubytek zasobów w stosunku do roku poprzedniego miał tę samą wielkość.

Tabela 14. Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych [źródło: GUS 2014]

Charakterystyka	Jednostka	Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych	
		2013 r. - poprzedni okres raportowania	2014 r. – bieżący okres raportowania
ogółem	hm ³	823,7	824,2
przyrost lub ubytek w stosunku do roku poprzedniego	hm ³	0,5	0,5
z utworów geologicznych czwartorzędowych	hm ³	765,5	765,5
	%	92,9	92,8
z utworów geologicznych trzeciorzędowych	hm ³	58,1	58,7
	%	7,1	7,1
z utworów geologicznych kredowych	hm ³	0,1	0,1
	%	0,01	0,01

Wody podziemne na terenie województwa lubuskiego jak wynika z powyższej tabeli pobierane są głównie z piętra czwartorzędowego stanowiąc około 93% zasobów oraz piętra trzeciorzędowego – 7%. Natomiast stan zasobów eksploatacyjnych z utworów geologicznych kredowych stanowi niewielki ułamek zasobów – 0,01%.

Tabela 15. Charakterystyka sieci wodociągowej [źródło: GUS 2015]

Charakterystyka	Jednostka miary	Wodociągi		
		2013r. - poprzedni okres raportowania	2014r. – bieżący okres raportowania	2015r. – bieżący okres raportowania
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	6 730,5	6 814,6	6 962,5
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	917 892	961 864	960 952
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam ³	29 539,0	29 696,0	30 109,9

dam³ - dekametrów sześciennych

W latach 2013-2015 w województwie lubuskim nastąpił wzrost długości czynnej sieci rozdzielczej od 6 730,5 km w 2013 roku do 6 962,5 km w 2015 roku. Ogólna liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej wzrosła z 917 892 osób w 2013 roku do 960 952 w 2015 roku.

Tabela 16. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności [źródło: GUS 2015]

Charakterystyka	Jednostka miary	Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku		
		2013 r. - poprzedni okres raportowania	2014 r. – bieżący okres raportowania	2015 r. – bieżący okres raportowania
ogółem	hm ³	89	87,8	84,1
	%	100	98,6	94,5
przemysł	hm ³	10,7	11,2	11,3
udział przemysłu w zużyciu wody ogółem	%	12	12,7	13,4
rolnictwo i leśnictwo	hm ³	41,2	39,3	34,6
udział rolnictwa i leśnictwa w zużyciu wody ogółem	%	46,3	44,8	41,1
eksploatacja sieci wodociągowej	hm ³	37,1	37,4	38,3
eksploatacja sieci wodociągowej	%	41,7	42,6	45,5
eksploatacja sieci wodociągowej – gospodarstwa domowe	hm ³	29,5	29,7	30,1
zużycie wody na 1 mieszkańca	m ³	87	86,1	82,5

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w poprzednim okresie raportowania wyniosła 89 hm³, natomiast w 2015 roku – 84,1. W ogólnym poborze wód w 2013 r. – 41,7% stanowiła eksploatacja sieci wodociągowej, 46,3% rolnictwo i leśnictwo, 12% - przemysł, zaś w 2015 r. eksploatacja sieci wodociągowej wyniosła 45,5%, rolnictwo i leśnictwo – 41,1% i przemysł 13,4%. Z powyższej analizy wynika że w 2015 roku w stosunku do poprzedniego okresu raportowania nastąpił spadek ogólnego zużycia wody o 4,9 hm³, a zużycie wody na 1 mieszkańca było o 4,5 m³ mniejsze. Spadek poboru wód na koniec 2015 roku w stosunku do 2013 r. wyniósł 5,5 %.

Gospodarka ściekowa

Ogólna ilość ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia, odprowadzanych do wód lub do ziemi w województwie lubuskim w roku 2013 wyniosła 35 060 dam³, z czego 96,8 % wymagało oczyszczania biologicznego, chemicznego i z podwyższonym usuwaniem biogenów. Jak wynika z powyższego zestawienia ilość oczyszczanych ścieków utrzymuje się na względnie stałym poziomie.

Tabela 17. Ścieki wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi [źródło: GUS 2015]

Charakterystyka	Jednostka miary	Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi w ciągu roku		
		2013 r.	2014 r.	2015 r.
oczyszczane razem	dam ³	35 060	34 749	35 415
oczyszczane mechanicznie	dam ³	701	525	524
oczyszczane biologicznie	dam ³	11 240	11 106	11 619
oczyszczane chemicznie (tylko ścieki przemysłowe)	dam ³	834	861	908
oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów	dam ³	22 285	22 257	22 364
nieoczyszczane razem	dam ³	421,7	433,9	299,2
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	669 046	718 717	739 931
oczyszczane biologicznie, chemicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków wymagających oczyszczenia	%	96,8	97,3	97,7

dam³ - dekametrów sześciennych

Tabela 18. Procentowy udział osób korzystających z sieci kanalizacyjnej [źródło: GUS 2014]

Podział administracyjny	Procentowy udział osób korzystających z sieci kanalizacyjnej	
	2013r.	2014r.
ogółem		
WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE	65,5	70,4
powiat gorzowski	47,3	55,4
powiat międzyrzecki	63,5	64,5
powiat słubicki	61,7	70,8
powiat strzelecko-drezdenecki	52,4	54,8
powiat sulęciński	61,7	64,1
powiat krośnieński	54,2	56,6
powiat nowosolski	61,3	70,5
powiat świebodziński	73,3	84,0
powiat zielonogórski	52,6	58,2
powiat żagański	56,5	65,4
powiat żarski	50,4	50,9
powiat wschowski	52,5	61,3
w miastach		
WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE	88,4	91,7
powiat gorzowski	85,7	93,7
powiat międzyrzecki	88,6	89,6
powiat słubicki	81,0	92,2
powiat strzelecko-drezdenecki	91,6	91,7
powiat sulęciński	87,7	87,8
powiat krośnieński	86,5	86,8
powiat nowosolski	87,8	95,6

Podział administracyjny	Procentowy udział osób korzystających z sieci kanalizacyjnej	
	2013r.	2014r.
powiat świebodziński	95,8	97,2
powiat zielonogórski	89,6	92,2
powiat żagański	77,1	80,5
powiat żarski	77,8	78,1
powiat wschowski	86,1	94,3
na wsi		
WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE	26,2	34,1
powiat gorzowski	26,0	34,4
powiat międzyrzecki	35,6	36,8
powiat słubicki	27,6	32,9
powiat strzelecko-drezdenecki	17,4	22,1
powiat sulęciński	43,1	47,1
powiat krośnieński	20,3	25,1
powiat nowosolski	12,6	24,7
powiat świebodziński	52,4	71,8
powiat zielonogórski	31,4	38,9
powiat żagański	24,7	42,1
powiat żarski	7,5	8,6
powiat wschowski	19,5	27,6

Z sieci kanalizacyjnej w województwie lubuskim w 2013 roku korzystało 65,5 % ludności, natomiast w bieżącym okresie raportowania liczba ta zwiększyła się do 70,4 %. Nadal obserwuje się duże dysproporcje między miastami i wsiami oraz pomiędzy powiatami.

Tabela 19. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [źródło: GUS 2015]

Podział administracyjny	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej		
	2013r.	2014r.	2015r.
	[km]		
WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE	3 315,0	3 641,2	4 181,4
powiat gorzowski	189,5	250,5	399,3
powiat międzyrzecki	255,2	258,1	346,8
powiat słubicki	181,3	181,4	182,7
powiat strzelecko-drezdenecki	175,3	212,9	229,6
powiat sulęciński	192,5	169,2	183,1
powiat krośnieński	187,9	200,6	224,4
powiat nowosolski	216,8	276,8	283,5
powiat świebodziński	386,6	408,1	419,0
powiat zielonogórski	433,8	456,5	408,4
powiat żagański	279,0	369,1	375,1
powiat żarski	203,7	230,0	298,4
powiat wschowski	137,6	139,1	164,7
Długość sieci kanalizacyjnej w relacji do długości sieci wodociągowej			
WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE	0,5	0,5	0,6
powiat gorzowski	0,3	0,3	0,5
powiat międzyrzecki	0,7	0,7	1,0
powiat słubicki	0,6	0,6	0,6

Podział administracyjny	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej		
	2013r.	2014r.	2015r.
	[km]		
powiat strzelecko-drezdenecki	0,4	0,4	0,4
powiat sulęciński	0,6	0,5	0,5
powiat krośnieński	0,4	0,4	0,4
powiat nowosolski	0,4	0,5	0,5
powiat świebodziński	1,3	1,4	1,4
powiat zielonogórski	0,5	0,6	0,6
powiat żagański	0,4	0,6	0,6
powiat żarski	0,2	0,3	0,4
powiat wschowski	0,5	0,5	0,5

W latach 2013-2015 w województwie lubuskim obserwuje się wzrost długości czynnej sieci kanalizacyjnej z 3 315,0 km w 2013 roku do 4 181,4 km w 2015 roku – wzrost o 26 %. Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do długości sieci wodociągowej wynosił w 2013 roku - 0,5 zaś w 2015 roku osiągnął wartość 0,6. Z powyższego zestawienia widać, że w dalszym ciągu długość kanalizacji jest niewystarczająca.

Stan realizacji 27 działań środowiskowych w ramach celu strategicznego - Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz ochrona przeciwpowodziowa przedstawia poniższa tabela.

Tabela 20. Cele operacyjne (krótkoterminowe) i działania w ramach tych celów

Priorytet: Gospodarka wodna (W)						
Cel strategiczny (długoterminowy): Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz ochrona przeciwpowodziowa.						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca wg POŚ	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014r.	2015r.	
W 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych						
W 1.1.	Opracowanie warunków korzystania z wód regionów wodnych,	RZGW	2012	TAK	TAK	zadanie realizowane w poprzednim okresie raportowania
W 1.2.	Opracowanie warunków korzystania z wód zlewni,	RZGW	2012-2016	TAK	TAK	-
W 1.3.	Organizacja i przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych wraz z konsultacjami społecznymi projektu aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy,	RZGW, KZGW	2014-2015	TAK	TAK	-
W 1.4.	Budowa, rozbudowa i modernizacja komunalnych oczyszczalni ścieków oraz systemu kanalizacji zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych oraz Programem wyposażenia w oczyszczalnie ścieków aglomeracji <2000 RLM,	gminy, przedsiębiorstwa wod.-kan.	2015	TAK	TAK	-
W 1.5.	Propagowanie oraz budowa oczyszczalni przydomowych w tych miejscach gdzie brak będzie kanalizacji w okresie perspektywnym,	Zarząd Województwa, Gminy, właściciele gospodarstw	2015	TAK	TAK	-

Priorytet: Gospodarka wodna (W)						
Cel strategiczny (długoterminowy): Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz ochrona przeciwpowodziowa.						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca wg POŚ	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014r.	2015r.	
W 1.6.	Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków i wdrożenie harmonogramu wywozu nieczystości płynnych i osadów ściekowych z przydomowych oczyszczalni,	Gminy	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
W 1.7.	Redukcja zanieczyszczeń biodegradowalnych przez zakłady przemysłu rolno-spożywczego o wielkości >4000 RLM,	Zakłady przemysłowe	2015	NIE	NIE	-
W 1.8.	Budowa kanalizacji deszczowej modernizacja kanalizacji w celu wydzielenia kanalizacji deszczowej, budowa osadników i separatorów wód opadowych i roztopowych na wylotach sieci deszczowej do odbiorników,	gminy, przedsiębiorstwa wod.-kan.	2012-2019	TAK	TAK	-
W 1.9.	Weryfikacja obszarów zagrożonych zanieczyszczeniem związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych,	Okręgowe Stacje Chemiczno-Rolnicze, RZGW	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
	Wprowadzenie stref ochronnych ujęć wody	RZGW	brak zadania w POŚ	TAK	TAK	-
W 1.10.	Działania podejmowane w celu ograniczenia dopływu zanieczyszczeń związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych: <ul style="list-style-type: none"> ➤ wyposażenie w zbiorniki na gnojowice i płyty obornikowe, ➤ budowa biogazowni w celu zagospodarowania nieczystości ciekłych z hodowli, ➤ promocja stosowania Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej, ➤ promocja i stosowanie „Programu rolnośrodowiskowego” m.in. wspieranie rolnictwa ekologicznego, zastosowanie międzyplonów oraz wsiewek poplonowych, utrzymanie stref buforowych i miedz śródpolnych. 	Okręgowe Stacje Chemiczno-Rolnicze, RZGW, rolnicy	zadanie ciągłe	NIE	NIE	-
W 1.11.	Prowadzenie monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych,	WIOŚ	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
W 1.12.	Rewitalizacja jezior oraz zagospodarowanie terenów wokół jezior dla potrzeb turystyki i rekreacji w sposób zapewniający ochronę wód jeziornych przed zanieczyszczeniem,	JST, właściciele ośrodków wypoczynkowych	2012-2015	TAK	TAK	-
W 2. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Dobra jakość wód użytkowych i racjonalizacja ich wykorzystywania						
W 2.1.	Budowa i modernizacja systemów poboru i uzdatniania wody,	gminy, przedsiębiorstwa wod.-kan.	2012-2015	TAK	TAK	-
W 2.2.	Budowa nowych oraz modernizacja istniejących sieci wodociągowych polegająca m.in. na: <ul style="list-style-type: none"> ➤ wymianie odcinków sieci wodociągowych azbestowo-cementowych i ołowianych, 	JST, przedsiębiorstwa wod.-kan., WIOŚ	2012-2015	TAK	TAK	-

Priorytet: Gospodarka wodna (W)						
Cel strategiczny (długoterminowy): Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz ochrona przeciwpowodziowa.						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca wg POŚ	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014r.	2015r.	
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wymianie zdegradowanych sieci wodociągowych, w których występują znaczne straty wody, ➤ budowie i modernizacji urządzeń w przypadku niewłaściwej jakości wody do picia, 					
W 2.3.	Prowadzenie wojewódzkiego systemu informowania społeczeństwa o jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi i wykorzystywanej w kąpieliskach,	Zarząd Województwa, WSSE	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
W 2.4.	Przywrócenie właściwych standardów, w szczególności w zakresie kryterium sanitarnego, wodom wykorzystywanym jako kąpieliska,	JST, właściciele ośrodków wypoczynkowych, przedsiębiorstwa wod.-kan., WIOŚ	2012-2015	TAK	TAK	-
	Zmniejszenie poboru wód dla ludności	RZGW Marszałek Województwa Starostwa Powiatowe	brak zadania w POŚ	TAK	TAK	-
	Zmniejszenie poboru wód dla przemysłu	RZGW, Marszałek Województwa Starostwa Powiatowe	brak zadania w POŚ	TAK	TAK	-
	Weryfikacja wykazów wód regionów wodnych	RZGW, Ministerstwo Środowiska	brak zadania w POŚ	TAK	TAK	-
W 3. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Zwiększenie retencji w zlewniach i ochrona przed skutkami powodzi						
W 3.1.	Opracowanie wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożeń i map ryzyka powodziowego, planów zarządzania ryzykiem powodziowym na obszarach dorzeczy oraz w regionach wodnych,	RZGW, KZGW	2012-2015	TAK	TAK	-
W 3.2.	Utrzymanie koryt cieków, kanałów i obwałowań w należyłym stanie technicznym, remonty budowli wodnych, w tym regulacyjnych, zapewnienie drożności koryt cieków i kanałów, poprawa warunków przepływu wód powodziowych,	LZMiUW, RZGW, gminy, podmioty korzystające z wód	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
W 3.3.	Modernizacja i budowa infrastruktury przeciwpowodziowej oraz zabudowy regulacyjnej dla Odry w ramach działań i realizacji Programu dla Odry – 2006r.,	RZGW, LZMiUW	2012-2015	TAK	TAK	-
W 3.4.	Budowa zbiorników retencyjnych, w tym realizacja Programu małej retencji wodnej w województwie lubuskim w tym m.in.: <ul style="list-style-type: none"> ➤ budowa zbiorników retencyjnych, ➤ budowa mniejszych zbiorników i stawów, ➤ budowa jazów i zastawek oraz przepompowni. 	LZMiUW, RZGW, JST	2012-2015	TAK	TAK	-
	Uwzględnianie granic obszarów zagrożenia powodziowego w dokumentach planistycznych zagospodarowania przestrzennego	RZGW, Marszałek Województwa, Starostwa Powiatowe, urzędy miast i gmin	brak zadania w POŚ	TAK	TAK	Działania ciągłe*

Priorytet: Gospodarka wodna (W)						
Cel strategiczny (długoterminowy): Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz ochrona przeciwpowodziowa.						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca wg POŚ	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014r.	2015r.	
	Plany przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym	RZGW	brak zadania w POŚ	TAK	TAK	-
W 4. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Przywrócenie i ochrona ciągłości ekologicznej rzek						
W 4.1.	Modernizacja istniejących urządzeń piętrzących poprzez wyposażenie ich w przepławki,	LZMiUW, RZGW, JST, podmioty korzystające z wód	2011-2015	TAK	TAK	-
W 4.2.	Zwiększenie możliwości retencyjnych m.in. na obszarach cennych przyrodniczo i ochrona siedlisk wodnych i od wód zależnych,	Lasy Państwowe	2012-2013	TAK	TAK	-
W 4.3.	Renaturyzacja koryt i dolin rzecznych, w tym ochrona, zachowanie i przywracanie biotopów oraz naturalnych siedlisk przyrodniczych wodnych i od wód zależnych.	LZMiUW, RZGW, JST, Lasy Państwowe, organizacje pożytku publicznego	zadanie ciągle	TAK	TAK	-
Działania realizowane przez poszczególne jednostki, które nie zostały ujęte w POŚ						
	Wprowadzenie stref ochronnych ujęć wody	RZGW	Brak zadania w POŚ zadanie ciągle	TAK	TAK	-
	Zmniejszenie poboru wód dla ludności	RZGW Marszałek Województwa, Starostwa Powiatowe	Brak zadania w POŚ zadanie ciągle	TAK	TAK	-
	Zmniejszenie poboru wód dla przemysłu	RZGW Marszałek Województwa, Starostwa Powiatowe	Brak zadania w POŚ zadanie ciągle zadanie ciągle	TAK	TAK	-
	Weryfikacja wykazów wód regionów wodnych	RZGW Ministerstwo Środowiska	Brak zadania w POŚ, zadanie ciągle	TAK	TAK	Zadania zaplanowane w perspektywie 2017 - 2018
	Uwzględnianie granic obszarów zagrożenia powodziowego w dokumentach planistycznych zagospodarowania przestrzennego	RZGW, Marszałek Województwa, Starostwa Powiatowe, urzędy miast i gmin	Brak zadania w POŚ	TAK	TAK	Działania ciągle, obejmujące każdą aktualizację planów zagospodarowania przestrzennego
	Plany przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym	RZGW	Brak zadania w POŚ	TAK	TAK	-
*) MZP MRP należy uwzględnić w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, planach zagospodarowania przestrzennego województw, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego a także decyzjach o warunkach zabudowy						

Jednostkami odpowiedzialnymi za realizację trzech pierwszych działań tj.: W 1.1. - Opracowanie warunków korzystania z wód regionów wodnych, W 1.2. - Opracowanie warunków korzystania z wód zlewni (WKZW) i W 1.3. - Organizacja i przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych wraz z konsultacjami społecznymi projektu aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy były regionalne zarządy gospodarki wodnej. Wszystkie te zadania zostały podjęte i zrealizowane. RZGW we Wrocławiu opracował WKZW regionu wodnego środkowej Odry, RZGW w Szczecinie opracował WKZW Dolnej Odry i Pomorza Zachodniego, a RZGW w Poznaniu opracował WKZW regionu wodnego Warty. Odnośnie WKZW zlewni jedynie RZGW w Szczecinie takiego opracowania nie realizowało, wynikało to z zapisów Planu gospodarowania wodami, gdzie dla dorzecza Odry nie wyznaczono zlewni, dla których powinny być opracowane WKZW przez RZGW Szczecin na terenie woj. lubuskiego. RZGW we Wrocławiu opracował warunki korzystania z wód w zlewniach: Bobru, Nisy Łużyckiej, Baryczy, natomiast RZGW w Poznaniu opracował WKZW dla zlewni Obry od Kanału Dźwińskiego do Paklicy, której część leży na terenie woj. lubuskiego.

Działanie 1.4. - Budowa, rozbudowa i modernizacja komunalnych oczyszczalni ścieków oraz systemu kanalizacji zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych oraz Programem wyposażenia w oczyszczalnie ścieków aglomeracji <2000 RLM, miało korzystny wpływ w zakresie: zmniejszenia presji antropogenicznej na środowisko spowodowane niewłaściwie prowadzoną gospodarką ściekową, poprawy jakości wód powierzchniowych i podziemnych wskutek działań mających na celu uporządkowanie gospodarki ściekowej, poprawy jakości wód powierzchniowych i podziemnych wskutek zmniejszenia ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód i/lub do ziemi oraz zmniejszenia ilości ścieków nieoczyszczonych, wzrostu różnorodności biologicznej poprzez zmniejszenie zanieczyszczenia wód oraz gleb.

Działania realizowane było przez: Zakład Usług Komunalnych w Świdnicy, Żagańskie Wodociągi i Kanalizacja w Żaganiu, Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych KOMUNALNI, Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej w Nowej Soli. Prace polegały na: ustabilizowaniu procesu fermentacji, usprawnieniu procesu sedimentacji, skróceniu czasu przywracania właściwej aktywności osadu czynnego szczególnie po intensywnych opadach i w konsekwencji nadmiernemu wypłukaniu tego osadu czynnego, zmniejszeniu uwodnienia osadów, mineralizowanie z kratek, wymianę pomp w przepompowni osadu recyrkulowanego i nadmiernego, wymianę zasuw, zakup dmuchaw, wykonanie regulacji dopływu na reaktory biologiczne oraz budowę komory rozdziału. Ponadto na terenie Centralnej Przepompowni Ścieków w Nowej Soli wybudowano kratę rzadką, piaskownik i separator piasku, zakupiono pompy do przepompowni głównej. Na terenie gminy Nowa Sól wybudowano mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków o przepustowości 250m³/d w m. Lubięcín. Rozbudowę, przebudowę oraz modernizację oczyszczalni ścieków przeprowadzono w: Zakładzie Gospodarki w Bledzewie, Zakładzie Gospodarki Komunalnej w Górzycy, Przedsiębiorstwie Usług Komunalnych „USKOM” sp. z o.o. w Kożuchowie, Urzędzie Miejskim w Drezdenku, Urzędzie Gminy Gubin, Urzędzie Gminy Lubiszyn, Urzędzie Miejskim w Kożuchowie, Urzędzie Gminy Zabór, Urząd Gminy Lubniewice i Urząd Gminy Stare Kurowo. Ponadto wybudowano biologiczną oczyszczalnię ścieków w miejscowości Sobieraj, przeprowadzono modernizację centralnej oczyszczalni ścieków w Czarnowie gm. Górzycy oraz oczyszczalni w Lubniewicach, wybudowano kanalizację sanitarną w miejscowości Żabice. Międzyrzeckie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji zainstalowało system monitoringu na 10 przepompowniach ścieków oraz przeprowadziło modernizację urządzeń technologicznych polegającą na usprawnieniu działań przepompowni ścieków, Zakład Komunalny Spółka z o.o. Jasień wybudował sieć kanalizacji sanitarnej grawitacyjnej i tłocznej na terenie miejscowości Jasień. Budowę, rozbudowę i modernizację systemu kanalizacji przeprowadziły: Lubskie Wodociągi i Kanalizacja, Krośnieńskie Przedsiębiorstwo Wodociągowo Kanalizacyjne, PWiK Skape (w m. Łąkie i Rokitnica), Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sława (w m. Lubogoszcz i Sława), Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych KOMUNALNI (w ul. Akacyjnej, Bolesława Chrobrego, Słowackiego i Asnyka w Dobiegniewie), Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Drezdenku (Radowo), Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej w Nowej Soli (m. Modrzyca, Otyń i Nowa Sól - dzielnica Stare Żabno), Zakład Gospodarki Komunalnej w Bytomiu (w ul. Łąkowej, Piaskowej i Głogowskiej), Zakład Gospodarki Komunalnej Kargowa, Zakład Gospodarki

Komunalnej w Górzycy, Zakład Gospodarki Komunalnej w Trzebiechowie, Zakład Usług Komunalnych Cybinka, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gorzowie Wlkp., Urząd Miasta i Gminy w Ośnie Lubuskim (ul. Zachodniej – etap III – ul. Kwiatowa), Urząd Miejski w Kożuchowie (w Czci radu oraz remont przepompowni ścieków w Kożuchowie przy ul. Zygmuntowskiej), Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „USKOM” sp. z o.o. w Kożuchowie (w Podbrzeziu Dolnym Kolonia Moniuszki), Gmina Sulęcín (Grochowo, Trzemeszno), Urząd Miejski w Drezdenku, Urząd Gminy Bojadła, Urząd Miasta i Gminy w Czerwieńsku, Urząd Gminy Lubrza, Urząd Gminy Skąpe (w Niesulicach), Urząd Gminy Stare Kurowo (przygotowana została dokumentacja techniczna i kosztorysowa rozbudowy kanalizacji w ul. Łączna, Leśna i Dworcowa), Urząd Gminy w Bogdańcu, Urząd Miejski Nowe Miasteczko, Urząd Gminy w Górzycy (w m. Czarnów, Stańsk, Żabice), Urząd Gminy w Pszczewie (na trasie Pszczew – OW Karina oraz na ul. Brzozowej w Pszczewie), Urząd Gminy w Świdnicy (w Wilkanowie - Przysiółek Rybno, m. Słone), Urząd Gminy Wymiarki, Urząd Gminy Zabór, Urząd Miasta i Gminy w Lubsku, Urząd Gminy Trzebiechów, Urząd Gminy Cybinka (ul. Wileńska oraz ul. Dąbrowskiego). Międzyrzeckie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji zamontowało system radiowego odczytu oraz założono 21szt. systemów telemetrii na sieciach wodociągowych.

Kolejnym ważnym działaniem osiągnięcia dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych było działanie W 1.5. - Propagowanie oraz budowa oczyszczalni przydomowych w tych miejscach gdzie brak było kanalizacji w okresie perspektywnym oraz działanie W 1.6. – Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych, przydomowych oczyszczalni ścieków i wdrożenie harmonogramu wywozu nieczystości płynnych i osadów ściekowych z przydomowych oczyszczalni. Działania te przyczyniły się do ograniczenia nielegalnych punktowych zrzutów ścieków do wód oraz wylewania ich na pola i łąki. W okresie raportowania zadanie prowadzone było przez: Lubskie Wodociągi i Kanalizację wybudowano wówczas 16 szt. przydomowych oczyszczalni na koszt inwestora, Zakład Gospodarki Komunalnej w Bytomiu (powstało 147 szt.), Urząd Miasta i Gminy w Ośnie Lubuskim (32 szt.), Urząd Miejski w Kożuchowie (95 szt. w m. Broniszów, Stypułów i Cisów), Urząd Gminy Otyń (10 szt.), Urząd Gminy Siedlisko (8 szt.), Urząd Miejski w Drezdenku (udzielono dotacji na budowę 7 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków osobom fizycznym), Urząd Gminy Kłodawa (73 szt.), Urząd Gminy Lubiszyn (z dofinansowania do budowy przydomowych oczyszczalni ścieków skorzystało 9 osób), Urząd Gminy Przytoczna (39 szt.), Urząd Gminy Stare Kurowo (5 szt.), Urząd Miejski Nowe Miasteczko (26), Urząd Gminy Trzebień, Miasto i Gmina Torzym, Urząd Gminy w Bogdańcu (13 szt.), Urząd Gminy w Nowej Soli (11 szt.), Urząd Gminy Zabór (68 szt.), Urząd Miasta Gozdnicza (3 szt.), Urząd Miasta i Gminy w Lubsku (przez właścicieli nieruchomości zostało wybudowanych 16 szt. przydomowych oczyszczalni), Miasto i Gmina Torzym (2 szt. w m. Wystok), PROMAROL – PLUS Sp. z o. o. (przedsiębiorstwo posiada własną kanalizację ściekową, która odprowadza ścieki do własnej oczyszczalni ścieków), Agro Company Sp. z o.o. (przydomowa podczyszczalnia ścieków), ARCTIC PAPER KOSTRZYŃ S.A.. W latach 2014-2015 zaewidencjonowano w Urzędzie Gminy Bobrowice 12 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków oraz Urzędzie Gminy Gubin - 131 szt.. Ponadto ewidencje zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków w okresie raportowania prowadził: Urząd Miejski w Małomicach jako inwestor z P.R.O.W (Program Rozwoju Obszarów Wiejskich), Zakład Gospodarki Komunalnej w Górzycy (wywóz nieczystości płynnych był na zlecenie właścicieli posesji firmom asenizacyjnym), Urząd Miejski w Kożuchowie, Zakład Usług Mieszkaniowych Sp. z o.o. w Nowej Soli, Urząd Miejski w Drezdenku, Urząd Gminy Bledzew, Urząd Gminy Bobrowice (325 zbiorników), Urząd Gminy Gubin, Urząd Miasta i Gminy w Czerwieńsku (na podstawie danych z Przedsiębiorstwa Obsługi Mienia Komunalnego POMAK Sp. z o.o. w Czerwieńsku), Starostwo Powiatowe w Zielonej Górze, Urząd Gminy Krzeszyce, Urząd Gminy Lubiszyn i Urząd Gminy w Bogdańcu (zadanie realizowane przez Związek Celowy Gmin MG-6), Urząd Gminy Niegosławice, Urząd Gminy Przytoczna, Urząd Gminy Skąpe, Urząd Gminy Skwierzyna, Urząd Gminy Stare Kurowo (ewidencja na bieżąco aktualizowana w oparciu o informacje z wydziału budownictwa Starostwa powiatowego w Strzelcach Kraju), Urząd Gminy Sulechów, Urząd Gminy Trzebień, Urząd Gminy w Górzycy, Urząd Gminy w Nowej Soli, Urząd Gminy w Pszczewie, Urząd Miasta Gozdnicza, Urząd Miasta i Gminy w Lubsku, natomiast w ramach

działalności bieżącej ewidencję zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków w Łęknicy prowadził Miejski Zakład Komunalny w Łęknicy. Ponadto wywóz nieczystości płynnych i osadów ściekowych z terenu przedsiębiorstwa prowadziły Elektrociepłownia Zielona Góra S.A. (separatory oleju - wody zaolejone, szlamy) – czyszczenie odbywało się na podstawie Umowy z firmą AWAS, Miejski Zakład Komunikacji w Gorzowie Wielkopolskim Sp. z o.o. (utyliczacja wód zaolejonych i szlamów ropopochodnych) oraz wywóz prowadzony zgodnie z zawartą umową - Komenda Wojewódzka Powiatowej Straży Pożarnej w Gorzowie Wlkp.– Baza Magazynowa Łagodzin, ZWD T.A. Sztuder s.c, i Wexpool Sp. z o.o.

Działanie W 1.8. - Budowa i modernizacja kanalizacji deszczowej oraz budowa osadników i separatorów wód opadowych i roztopowych na wylotach sieci deszczowej do odbiorników realizowały gminy i przedsiębiorstwa wod.-kan. Odprowadzanie wód opadowych i roztopowych (ścieków opadowych i roztopowych) przez kanalizację deszczową ze szczelnych nawierzchni terenów zurbanizowanych (dachów, dróg, chodników, podjazdów, parkingów) podnosi bezpieczeństwo mieszkańców w zakresie zagrożenia przed powodzią oraz poprawia warunki dla rozwoju roślin. Dodatkowo budowa osadnika i separatorów uniemożliwia zanieczyszczenie odbiorników wód opadowych i roztopowych, wpływając bezpośrednio na ich jakość. W okresie raportowania kanalizację deszczową budowały: Urząd Gminy w Świdnicy (110 mb w m. Wilkanowo), Lubskie Wodociągi i Kanalizacja (1,1 km w m. Górzyno), Zakład Gospodarki Komunalnej w Górzycy (300 m), Urząd Miejski w Kożuchowie (1,2 km w ul. Kraszewskiego), Urząd Gminy Wymiarki (0,096 km), Urząd Miasta i Gminy w Lubsku (1,1 km). Ponadto Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Zielonej Górze przeprowadziła remont kanalizacji deszczowej przy DK 22 w m. Dobiegniew, natomiast Zarząd Dróg Powiatowych w Międzyrzeczu dokonał przebudowy drogi powiatowej nr 1351F wraz z kanalizacją deszczową w m. Murzynowo oraz rozbudowy ul. Młyńskiej w Międzyrzeczu wraz z budową kanalizacji deszczowej w ciągu drogi wojewódzkiej nr 137.

Kolejnym działaniem wpływającym na osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych było zadanie W 1.9. - Weryfikacja obszarów zagrożonych zanieczyszczeniem związkami azotu, pochodzących ze źródeł rolniczych tzw. OSN. RZGW w Szczecinie wykonało opracowanie „Przegląd i weryfikacja wód wrażliwych i obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych”, natomiast na terenie RZGW we Wrocławiu (teren woj. lubuskiego) nie wyznaczono obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych. Należy jednak podkreślić, że regionalne zarządy realizowały jeszcze dodatkowe działania, które nie były wymienione w POŚ, a zostały w okresie raportowania zrealizowane m. in. takie jak: wprowadzenie stref ochronnych ujęć wody.

RZGW Poznań wydało rozporządzenia dyrektora RZGW:

- w sprawie ustanowienia strefy ochronnej dla centralnego ujęcia wody komunalnej w Gorzowie Wlkp.
- w sprawie ustanowienia strefy ochronnej ujęcia „Kłodawa dla Gorzowa Wlkp.
- w sprawie ustanowienia strefy ochronnej ujęcia wód podziemnych przy ul. Prostej w Kostrzynie nad Odrą. RZGW we Wrocławiu ustanowiło dwie strefy ochrony pośredniej dla ujęcia Lubogoszcz, dla ujęcia Krosno Odrzańskie i ujęcia Sadowa. Na obszarze działania RZGW Szczecin z terenu woj. lubuskiego w roku 2014 i 2015 nie wpłynął do RZGW żaden wniosek o ustanowienie strefy ochronnej dla jakiegokolwiek ujęcia.

W ramach działania W 1.11. w 2015 roku badania jakości wód podziemnych na terenie województwa lubuskiego prowadzono w sieci monitoringu krajowego, w ramach monitoringu operacyjnego. Badania wykonał Państwowy Instytut Geologiczny – Instytut Badawczy na zlecenie Głównego Inspektora Ochrony Środowiska. Sieć pomiarowa obejmowała 10 punktów. We wszystkich punktach próby pobrano raz w roku – w okresie jesiennym. Badania prowadzono na obszarze 5 powiatów: gorzowskiego – 2 punkty, żarskiego – 1 punkt, żagańskiego – 2 punkty, strzelecko-drezdeneckiego – 3 punkty, krośnieńskiego – 1 punkt, oraz na obszarze miasta Gorzowa Wielkopolskiego – 1 punkt. Badaniami objęto 4 Jednolite Części Wód Podziemnych (JCWPd)

o numerach: 26 – 3 punkty, 36 – 3 punkty, 69 – 3 punkty oraz 88 – 1 punkt. Natomiast monitoring wód

powierzchniowych w okresie raportowania prowadził Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze zgodnie z zapisami Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE (RDW), ustawy Prawo wodne (Dz. U. z 2015r., poz. 469 ze zm.) i wydanego do niej rozporządzenia Ministra Środowiska z 15 listopada 2011r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych (Dz. U. 2011 nr 258, poz. 1550) wraz ze zmieniającym je rozporządzeniem (Dz. U. 2013, poz. 1558) oraz zgodnie z wytycznymi GIOŚ. Na podstawie tych dokumentów został opracowany Wojewódzki Program Monitoringu Środowiska (WPMŚ). Badania te prowadzono w ramach monitoringu diagnostycznego, operacyjnego, badawczego oraz monitoringu obszarów chronionych, a uzyskane wyniki wykorzystano do opracowania oceny stanu wód powierzchniowych.

W 2014 roku w ramach monitoringu diagnostycznego prowadzono badania monitoringowe jednolitych części wód powierzchniowych (jcwp) rzecznych na 12 punktach pomiarowo kontrolnych (ppk), zaś w 2015 na 15 ppk, operacyjnego na 36 ppk (2014r.), na 38 (2015r.) oraz badawczego na 5ppk zarówno w 2014 jak i w 2015 roku. W ramach monitoringu obszarów chronionych przeprowadzono dodatkowe pomiary zależne od rodzaju obszaru chronionego, w ramach którego zlokalizowany był dany ppk (28 ppk (2014r.) i 19 ppk (2015r.) w ramach monitoringu obszarów chronionych wrażliwych na eutrofizację ze źródeł komunalnych, w 21 ppk (2014r.) i w 24 ppk (2015r.) w ramach monitoringu obszarów chronionych przeznaczonych do ochrony siedlisk i gatunków, w tym gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym oraz w 1 ppk w 2014 i 2015 roku w ramach monitoringu obszarów chronionych będących jednolitymi częściami wód przeznaczonych do poboru wód na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia.

Monitoring jednolitych części wód jezior zgodnie z WPMŚ w okresie raportowania prowadzono w ramach monitoringu diagnostycznego – 15 ppk (2014r.) i 13 ppk (2015r.), operacyjnego – 17 ppk (2014r.) i 20 ppk (2015 r.), monitoringu obszarów chronionych (na obszarach przeznaczonych do ochrony siedlisk i gatunków - 12 ppk (2014r.) i 15 ppk (2015r.), na obszarach wrażliwych na eutrofizację ze źródeł komunalnych - 12 ppk (2014r.) i 15 ppk (2015r.) oraz na obszarach wykorzystywanych do celów rekreacyjnych – 1 ppk (2014r.) i 2 ppk (2015r.).

Działanie W 1.12 - Rewitalizacja jezior oraz zagospodarowanie terenów wokół jezior dla potrzeb turystyki i rekreacji w sposób zapewniający ochronę wód jeziornych przed zanieczyszczeniem, na terenie woj. lubuskiego było zrealizowane przez gminę Pszczew poprzez zabezpieczenie brzegów Jeziora Miejskiego (Kochła), polegającym na umocnieniu płytami ażurowymi brzegu jeziora na odcinku 2 km i rowu odpływowego na odcinku 0,6 km oraz wykonaniu umocnienia brzegu ścianką szczelną na dł. 150 m oraz przez Urząd Miejski w Drezdenku, Urząd Gminy Lubrza, Miasto i Gmina Torzym poprzez: zakup pojemników na śmieci, pobór próbek wody i wykonanie badań zapewniających ochronę wód przed zanieczyszczeniem, wynajem kabin sanitarnych na plaże, odbiór odpadów z plaż, wykonanie tablic informacyjnych, modernizację plaż gminnych przy jeziorach, budowę pomostu pływającego w Garbiczu oraz zagospodarowanie plaży, odbudowę pomostu drewnianego na plaży w Torzymiu.

Z analizy przeprowadzonych ankiet wynika, iż niektóre z zadań wyznaczonych w POŚ WL podjętych w zakresie celu operacyjnego W 1. – Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych nie zostało w pełni lub w ogóle zrealizowane a tym samym cel nie został w pełni osiągnięty.

Do osiągnięcia drugiego celu operacyjnego W 2.: Dobra jakość wód użytkowych i racjonalizacja ich wykorzystywania, regionalne zarządy również włączyły się poprzez realizację działań ciągłych, które nie zostały uwzględnione w POŚ, a polegające na zmniejszaniu poboru wód dla ludności i dla przemysłu. Obydwa działania realizowane były poprzez udział na prawach strony w postępowaniach wodnoprawnych dotyczących udzielenia pozwolenia na pobór wód (wnoszenie uwag o dostosowanie wnioskowanej ilości wody do faktycznych potrzeb użytkownika) oraz wprowadzanie do warunków korzystania z wód zapisu o konieczności dostosowania maksymalnego rocznego poboru wody z ujęcia tak, aby nie przekraczał on ilości wynikającej ze śr. dobowego zapotrzebowania na wodę. Kolejnym działaniem (nie ujętym w POŚ) była weryfikacja wykazów wód regionów wodnych. Zadanie dotyczyło wykazów: wód powierzchniowych i podziemnych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia, wód powierzchniowych wykorzystywanych do celów

rekreacyjnych, kąpieliskowych, obszarów przeznaczonych do ochrony siedlisk i gatunków ustanowionych w ustawie ochrony przyrody, dla których poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie, wielkości emisji i stężeń priorytetowych, dla których zostały określone środowiskowe normy jakości.

W ramach tego priorytetu należy wymienić działanie W 2.1. – budowa i modernizacja systemów poboru i uzdatniania wody, która m.in. wpływała na ilość oraz jakość wody wyprodukowanej, przeznaczonej do spożycia, zmniejszając tym samym zagrożenie związane z deficytem wód. Działanie to realizowane było przez: Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Sulęcinie, Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej w Małomicach, Międzyrzeckie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji, Dębowa Łęka, Krośnieńskie Przedsiębiorstwo Wodociągowo Kanalizacyjne, Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sława, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Drezdenku, Zakład Usług Wodnych we Wschowie, Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej w Nowej Soli, Zakład Usług Komunalnych Cybinka Sp. z o.o., Zakład Usług Komunalnych w Świdnicy, Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „USKOM” sp. z o.o. w Kożuchowie, Żagańskie Wodociągi i Kanalizacje Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gorzowie Wlkp., Wojewódzki Szpital Kliniczny im. K. Marcinkowskiego w Zielonej Górze. W ramach prac wykonano m.in. studnie głębinowe, zmodernizowano stacje, zakupiono energooszczędne pompy głębinowe, przeprowadzono napowietrzanie wody SUW Sulęcina, wymieniono filtry, modernizację sposobu opomiarowania studni wodomierzowych, modernizację SUW Lubiatów, Dychów, Brzeźnica, Pław, w Stawie, Bieganowie, w Żaganiu, modernizację Hydroforni w Laskach Lubuskich, zbiornika magazynującego wodę w Drzonowie, przebudowę SUW w Rytwinach, dokonano odbudowy studni głębinowej na SUW w Lubięcinie, wymianę orurowania z armaturą oraz urządzeń wewnątrz SUW Gostchorze, zamontowano system telemetrii na hydroforniach, zainstalowano monitoring na stacjach uzdatniania wody, wybudowano nowe rezerwowe ujęcie wody (trzecia studnia) na terenie SUW Wężyska oraz wyłączono z eksploatacji SUW Retno i SUW Czarnowo, wybudowano nową stację uzdatniania wody w m. Lubogoszcz (zastąpienie starej), SUW – Długie-wieś, Przyłęg, zlikwidowano SUW w m. Czetowice, zamontowano zbiornik na wodę czystą w miejscowości Drzonów. Ponadto w ramach działania przeprowadzono remont budynku (Olbrachcice), remont posadzki i nawierzchni wokół (Siedlnica), remont nawierzchni i ogrodzenia (Przyczyna G), remont budynku: Kandlewo, Lgiń, remont budynku oraz ogrodzenia i drogi dojazdowej Osowa Sień, przeprowadzono remont i modernizację stacji uzdatniania wody w Kożuchowie oraz remont wieży ciśnień w Kożuchowie.

Kolejnym działaniem, które należałoby tutaj wymienić jest W 2.2. - Budowa nowych oraz modernizacja istniejących sieci wodociagowych, mająca na celu podniesienie nie tylko bezpieczeństwa dostarczenia dobrej jakości wody odbiorcom ale również podniesienia niezawodności jej dostarczenia. Budowa nowych sieci wodociagowych umożliwiła zwiększenie osób zwodociagowanych, wpływając na podniesienie standardów życia oraz poprawę jakości wody, a tym samym poprawę stanu zdrowia mieszkańców. Działanie to realizowane było przez: Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej w Małomicach, Lubuskie Wodociągi i Kanalizacja, Międzyrzeckie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji, Zakład Usług Wodnych we Wschowie, Krośnieńskie Przedsiębiorstwo Wodociągowo Kanalizacyjne, Żagańskie Wodociągi i Kanalizacja w Żaganiu, Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sława, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Drezdenku, Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych KOMUNALNI, PUK „USKOM” Sp. z o.o. w Kożuchowie, Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej w Nowej Soli, Zakład Gospodarki Komunalnej Kargowa, Zakład Gospodarki w Bledzewie, Zakład Gospodarki Komunalnej w Bytomiu, Zakład Gospodarki Komunalnej w Górzycy, Zakład Gospodarki Komunalnej w Trzebiechowie, Zakład Usług Komunalnych Cybinka, Zakład Usług Komunalnych w Świdnicy, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gorzowie Wlkp., Urząd Miasta i Gminy w Ośnie Lubuskim, Urząd Miejski w Kożuchowie, Urząd Gminy Siedlisko, Urząd Miejski w Drezdenku, Urząd Gminy Bobrowice, Urząd Gminy Bojadła, Urząd Gminy Brody, Urząd Gminy Brzeźnica, Urząd Gminy Dąbie, Urząd Gminy Deszczno, Urząd Gminy Gubin, Urząd Miasta i Gminy w Czerwieńsku, Urząd Gminy Kłodawa, Urząd Gminy Krzeszyce, Urząd Gminy Lubiszyn, Urząd Gminy Lubniewice, Urząd Gminy Lubrza, Urząd Gminy Niegostawice, Urząd Gminy Przewóz, Urząd Gminy Przytoczna, Urząd Gminy Skąpe, Urząd Gminy Skwierzyna, Urząd Gminy Stare Kurowo,

Urząd Gminy Trzebiel, Urząd Gminy w Nowej, Soli Urząd Gminy w Pszczewie, Urząd Gminy w Świdnicy, Urząd Gminy Wymiarki, Urząd Gminy Zabór, Urząd Miasta i Gminy w Lubsku, Miasto i Gmina Torzym, Urząd Miejski w Łęknicy, Urząd Gminy Trzebiechów, Urząd Miasta i Gminy w Witnicy, Urząd Miasta i Gminy Wschowa, Urząd Gminy Cybinka, Urząd Miasta i Gminy Szlichtyngowa. Prace obejmowały: budowę nowych odcinków sieci wodociągowych, budowę sieci wodociągowych przesyłowych i rozdzielczych do celów socjalno-bytowych, wymianę zdegradowanych sieci wodociągowych, w których występowały znaczne straty wody podczas usuwania bieżących awarii, budowę przyłączy, montaż systemu radiowego odczytu, systemu telemetrii na sieciach wodociągowych, przebudowę sieci wodociągowych magistralnych wody surowej od Ujęcia Wody do Stacji Uzdatniania Wody, remont i modernizację komór, wymianę przyłączy wodociągowych oraz wykup sieci wodociągowych od prywatnych inwestorów.

Nadzór nad bezpieczeństwem zdrowotnym wody przeznaczonej do spożycia – działanie W 2.3. (zadanie ciągłe) w okresie raportowania prowadziła Wojewódzka Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna w Gorzowie Wlkp. (WSSE). Prace polegały na: wydawaniu decyzji stwierdzających brak lub warunkową przydatność wody do spożycia, wykonywaniu badań wody zgodnie z planem działania na dany rok, monitoring wywiązywania się podmiotów produkujących wodę z realizacji kontroli wewnętrznej jakości wody, wydawania ocen jakości wody, kontroli urządzeń wodociągowych, gromadzeniu, weryfikacji, analizy i oceny danych uzyskiwanych w wyniku prowadzonego monitoringu, prowadzenie wykazów przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych, indywidualnych ujęć wody wykorzystujących wodę jako część działalności handlowej lub w obiektach użyteczności publicznej, urządzeń wodociągowych oraz miejsc pobierania próbek wody objętych monitoringiem jakości wody. W ramach tego działania WSSE zakupiła chromatograf gazowy z detektorem masowym do prowadzenia badań parametrów chemicznych wody w ramach monitoringu operacyjnego w punktach pomiarowo-kontrolnych obszarów chronionych, zlokalizowanych na jednolitych częściach wód wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia umożliwiając tym samym rozszerzenie zakresu badań, wzrost liczby wykonywanych oznaczeń o ok. 3400/rok. i dotrzymanie wymagań wobec norm jakościowych badań wody, zwłaszcza w odniesieniu do granic wykrywalności, wpływających na zdrowie ludzi. Ponadto dokonano modernizacji infrastruktury laboratoryjnej poprzez zakup nowoczesnej aparatury badawczej spektrometru absorpcji atomowej, niezbędnego do prowadzenia oznaczeń chromu, glinu, niklu, ołowiu, kadmu, rtęci w próbkach środowiskowych badanych w ramach monitoringu (szczególnie monitoringu wody) oraz nadzoru sanitarnego, a także prowadzenia oceny narażenia ludności na szkodliwe działanie badanych czynników środowiskowych. Aparatura ta pozwoliła na zapewnienie ciągłości działań realizowanych przez WSSE: wynikających z zadań nałożonych przez Głównego Inspektora Sanitarnego (GIS) w zakresie nadzoru nad jakością wód, ze szczególnym uwzględnieniem wód głębinowych, oraz na podstawie porozumienia z pomiędzy Głównym Inspektoratem Ochrony Środowiska (GIOŚ), a Głównym Inspektoratem Sanitarnym (GIS) w sprawie współdziałania tych organów, a także porozumienia z organami inspekcji sanitarnej i ochrony środowiska na poziomie województwa lubuskiego.

Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Zielonej Górze prowadząc działania w ramach zadania W 2.3. zakupiła chromatograf gazowy do analiz chemicznych w próbkach wody do spożycia i wody powierzchniowej z ujęcia w Sadowej na rzece Obrzyca, umożliwiając tym samym wykonywanie docelowo ok. 200 pomiarów parametrów chemicznych w roku (ok. 17 pomiarów/miesiąc) związków chloroorganicznych i benzenu, co pozwoli na dotrzymanie wymaganych parametrów badań wobec norm dopuszczających występowanie zanieczyszczeń środowiskowych wpływających na zdrowie ludzi.

Kolejne działanie W 2.4. – Przywrócenie właściwych standardów, w szczególności w zakresie kryterium sanitarnego, wodom wykorzystywanym jako kąpieliska także realizowała Wojewódzka Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna w Gorzowie Wlkp. poprzez sporządzanie listy kąpielisk na podstawie przekazanych przez wójtów/burmistrzów/prezydentów miast województwa lubuskiego wykazów kąpielisk w celu objęcia ich nadzorem w sezonie kąpielowym, ustalanie harmonogramu pobierania próbek wody w kąpieliskach, przekazywanie danych do serwisu kąpielowego, wydawanie ocen oraz komunikatów o jakości wody w kąpieliskach, przygotowanie

informacji do raportu do Komisji Europejskiej dotyczącego jakości wody w kąpieliskach na terenie województwa lubuskiego.

Odnosnie trzeciego celu priorytetowego W3.: Zwiększenie retencji w zlewniach i ochrona przed skutkami powodzi głównymi jednostkami, które zostały dedykowane do jego realizacji były: regionalne zarządy, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, zarządy melioracji i urzędów wodnych oraz gminy.

Zadanie W 3.1 Opracowanie wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożeń i map ryzyka powodziowego, planów zarządzania ryzykiem powodziowym na obszarach dorzeczy oraz w regionach wodnych zostało zrealizowane i tak: wstępną ocenę ryzyka powodziowego (WOPR) dla dorzeczy opracowano w terminie 22.12.2011 r., mapy zagrożenia powodziowego (MZP) i mapy ryzyka powodziowego (MRP) przekazane zostały 15.04.2015 r. właściwym terytorialnie urzędów, natomiast projekty planu zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP) dla dorzeczy i regionów wodnych opracowano do 22.12.2014 r. (do Komisji Europejskiej przekazano 15.04.2015 r.), a aktualnie trwa proces legislacji przez Radę Ministrów.

Kolejne działanie W 3.2. utrzymanie koryt cieków, kanałów i obwałowań w należyłym stanie technicznym, remonty budowli wodnych, w tym regulacyjnych, zapewnienie drożności koryt cieków i kanałów, poprawa warunków przepływu wód powodziowych realizowane było głównie przez regionalne zarządy, zarządy melioracji oraz gminy. Prace polegały na: zabudowie wyryw brzegowych rz. Bóbr m. Szprotawa, usunięciu zatorów z koryta rz. Bóbr m. Szprotawa i Nowogród Bobrzański, zabudowie wyrwy brzegowej rz. Nysa Łużycka m. Sobolice, konserwacji rzeki Stara Noteć, pogłębienie i wyprofilowanie skarp rowu melioracyjnego na odcinku od ulicy Chodkiewicza wzdłuż Rodzinnych Ogródków Działkowych „Zorza” w Gubinie, oczyszczaniu i pogłębieniu rowu melioracyjnego na odcinku 800 m wzdłuż ulicy Krakowskiej w Gubinie, melioracji szczegółowej cieków rz. Ilanki i rowów odwadniających wśród pól, konserwacji rowu R-S4 oraz odcinka rowu R-26 na terenie Sulechów-Kruszyna-Krężoły, konserwacji rowów R-3, R-4, R-5 w Leśnej Górze, konserwacji rowów R-S70, R-S74, R-S75, R-S72 w Brzeziu k. Sulechowa, odmulenie i oczyszczenie zbiornika wodnego w Kijach, regulacji rzeki Biała Woda. Ponadto jednostki realizujące przeprowadziły wycinkę drzew i krzewów na rowach gminnych, udrażnianie rowów, bieżące konserwacje urządzeń oraz rowów melioracyjnych, odmulanie dna cieków, awaryjne naprawy i remonty urządzeń melioracyjnych i odwadniających, konserwacje rzek i kanałów oraz naprawy i konserwacje budowli w tym jazów, oczyszczonych krat, konserwacje wałów przeciwpowodziowych oraz konserwacje przepustów wałowych.

Modernizacja i budowa infrastruktury przeciwpowodziowej oraz zabudowy regulacyjnej dla Odry w ramach działań i realizacji Programu dla Odry–2006 r.,- działanie W 3.3. zrealizowane było przez RZGW w Szczecinie, RZGW we Wrocławiu oraz Lubuski Zarząd Melioracji i Urzędów Wodnych w Zielonej Górze. W ramach Planu i harmonogramu realizacji zadań „Programu dla Odry–2006” na lata 2012-2016, na terenie województwa lubuskiego podjęte zostały następujące działania:

- modernizacja i odbudowa prawostronnego wału przeciwpowodziowego rzeki Odry na odcinku 5,9 km oraz wału poprzecznego na długości 0.35 km tj.: naprawa korony wału i ławeczki wału poprzecznego, zabudowa wyrwy na długości 105 m, budowa nowego przepustu wałowego (bezpośrednia ochrona miejscowości Nietkowice i Będów, użytków rolnych o powierzchni ok. 1557 ha, oraz drogi wojewódzkiej nr 278),
- odbudowa i modernizacja lewobrzeżnego odcinka wału rzeki Odry na odcinku 0,5 km (bezpośrednia ochrona miejscowości Stara Wieś i Kielcz oraz terenów rolnych i leśnych położonych w obrębie tych miejscowości. Ponadto odcinek ten jest jednym z elementów docelowego zabezpieczenia p. powodziowego Nowej Soli),
- odbudowa i budowa tam podłużnych i poprzecznych (ostróg regulacyjnych) zniszczonych w wyniku wielokrotnych powodzi co pozwoli uzyskać odpowiednie głębokości na szlaku żeglownym przy niskich i średnich przepływach Rz. Odra od Malczyc do ujścia Nysy Łużyckiej (km 302,0-399,2) - Odbudowa zabudowy regulacyjnej rz. Odry - przystosowanie do III klasy drogi wodnej etap I i II,

- modernizacja szlaku żeglownego na Odrze na długości 24,4 km. w celu zapewnienia zimowego lodołamania,

ponadto opracowano studium wykonalności obejmujące województwa zachodniopomorskie i lubuskie, na remont i modernizację budowli regulacyjnych dla odcinka granicznego Odry.

Budowa zbiorników retencyjnych, w tym realizacja Programu małej retencji wodnej w województwie lubuskim - zadanie W 3.4. polegające m.in. na budowie zbiorników retencyjnych, budowie mniejszych zbiorników i stawów, budowie jazów i zastawek oraz przepompowni, które realizowane było przez Lubuski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych, RZGW. Ponadto LZMiUW realizowało działania, które obejmowały m.in. modernizację wałów oraz przebudowę przepompowni wód melioracyjnych. Urząd Gminy w Świdnicy przeprowadził rozbudowę wielofunkcyjnego zbiornika małej retencji nr I/400, w ramach tej inwestycji wykonany został pas zieleni izolacyjnej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 279 na odcinku ok. 100 m, pełniący funkcje bariery biogeochemicznej (biofiltra). Pas zieleni stanowił także zabezpieczenie przeciwoerozyjne brzegu oraz pozytywnie wpływał na zwiększenie różnorodności gatunkowej w korytarzu ekologicznym cieką zasilającego zbiornik wodny. Starostwo Powiatowe w Żaganiu na podstawie wydanych pozwoleń wodno-prawnych - Nadleśnictwo - wybudowało w roku 2015 - 1 zbiornik; osoby fizyczne wybudowały w roku 2014 – 1 staw, w roku 2015 - 4 stawy.

W ramach celu operacyjnego W3. - Zwiększenie retencji w zlewniach i ochrony przed skutkami powodzi regionalne zarządy i zarządy melioracji wodnych realizowały jeszcze dodatkowe działania, które nie były wymienione w POŚ.

RZGW Szczecin w 2015 roku opracował Plan przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym dolnej Odry i Przymorza Zachodniego oraz w regionie wodnym Ücker, który został poddany półrocznym konsultacją społecznym trwającym do maja 2016 roku. W 2016 roku została przeprowadzona prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu, który zostanie przekazany do KZGW. Zgodnie z art. 88s, ust.1 ustawy Prawo wodne plany przeciwdziałania skutkom suszy na obszarach dorzeczy przygotowuje Prezes KZGW w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki wodnej i ministrem właściwym do spraw rozwoju wsi. Zgodnie z ust.2 ustawy Prawo wodne plany przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych przygotowują dyrektorzy regionalnych zarządów gospodarki wodnej. Obecnie trwają konsultacje społeczne harmonogramu i programu prac związanych z przygotowaniem planów przeciwdziałania skutkom suszy w obszarach dorzeczy. Konsultacje będą trwały do 12 lutego 2017 roku.

RZGW Wrocław wykonał opracowania pn. „Adaptacja projektu planu przeciwdziałania skutkom suszy do ogólnopolskich metodyk. W dokumentach planistycznych zagospodarowania przestrzennego (w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, planach zagospodarowania przestrzennego województw, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, a także decyzjach o warunkach zabudowy uwzględniono granice obszarów zagrożenia powodziowego. Ponadto trwają także prace nad przygotowaniem projektu Planu przeciwdziałania skutkom suszy w zlewniach regionu wodnego Środkowej Odry oraz rozpoczęcie konsultacji społecznych projektu Planu.

W POŚ czwarty cel operacyjny W4. polegający na przywróceniu i ochronie ciągłości ekologicznej rzek realizowany był przez działanie W 4.1. - Modernizację istniejących urządzeń piętrzących poprzez wyposażenie ich w przepławki. W ramach tego zadania Gmina Szlichtyngowa przeprowadziła remont jazu na Rowie Polskim w m. Kowalewo.

Zadanie W 4.2. realizowane było przez Lasy Państwowe w ramach projektu pn. „Zwiększanie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych”, który trwał od 2007-2014 roku. W trakcie trwania projektu na terenie 11 nadleśnictw Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Zielonej Górze powstało łącznie 179 obiektów, których celem było zatrzymanie odpływu wody ze zlewni leśnej. Za pomocą budowy zbiorników, zastawek i progów piętrzących został osiągnięty efekt retencyjny w wysokości ponad 925 tys. m³ wody oraz efekt wzrostu bioróżnorodności, w postaci zwiększenia liczby

występujących – w granicach obszaru oddziaływania obiektów - gatunków flory i fauny związanych ze środowiskiem wodnym.

Renaturyzacja koryt i dolin rzecznych, w tym ochrona, zachowanie i przywracanie biotopów oraz naturalnych siedlisk przyrodniczych wodnych i od wód zależnych działanie W 4.3. w okresie raportowania realizował Park Narodowy Ujście Warty poprzez odmulanie kanału w ramach budowy zadaszonego pomostu.

Z analizy przeprowadzonych ankiet wynika, iż niektóre z zadań wyznaczonych w POŚ WL podjętych w zakresie celu strategicznego – Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz ochrona przeciwpowodziowa nie zostało w pełni lub w ogóle zrealizowanych, a tym samym cel nie został w pełni osiągnięty. Niektóre z działań są zadaniami ciągłymi lub mają wyznaczony termin zakończenia, dlatego też czasami ocena stopnia ich realizacji jest trudna do zweryfikowania.

3.3. Gospodarka odpadami (odpady komunalne, przemysłowe)

Wszystkie działania w zakresie gospodarki odpadami realizowane były w ramach celu strategicznego Stworzenie systemu gospodarki odpadami, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz hierarchią sposobów postępowania z odpadami.

Na terenie województwa lubuskiego istnieją następujące systemy odbierania oraz zbierania odpadów komunalnych:

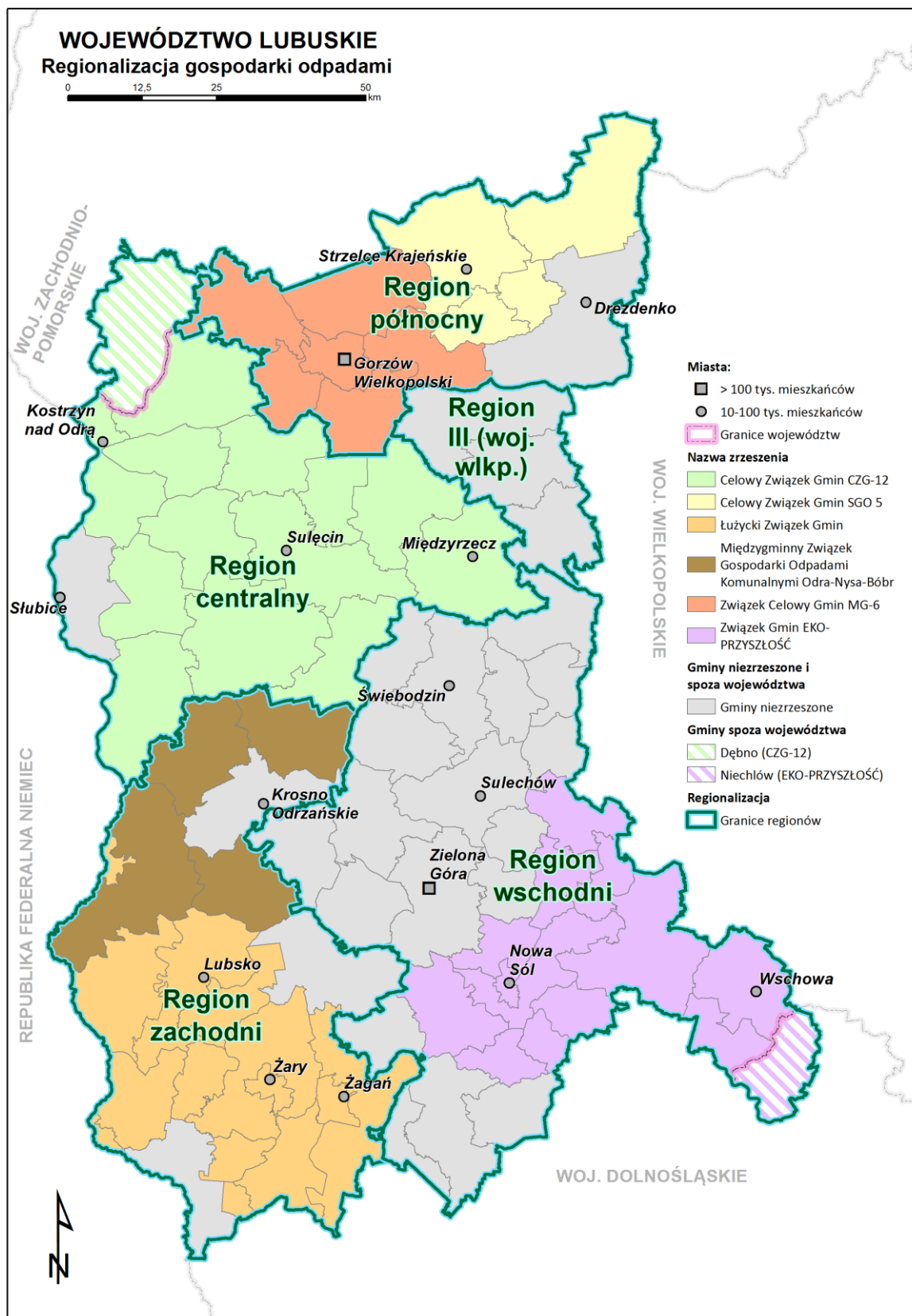
- system odbierania odpadów zmieszanych,
- system selektywnego zbierania odpadów prowadzony głównie w systemie pojemnikowym, zbierane są odpady opakowaniowe i surowce wtórne w postaci szkła (białego i kolorowego), papieru i tektury oraz tworzyw sztucznych, w zabudowie jednorodzinnej funkcjonuje workowy system zbiórki, a mianowicie właściciele nieruchomości zbierają wyselekcjonowane odpady do worków dostarczanych przez podmiot obsługujący selektywną zbiórkę (otrzymywane w tym systemie frakcje charakteryzują się małym stopniem zanieczyszczenia),
- system zbierania odpadów niebezpiecznych prowadzony jest akcyjnie, na niewielką skalę, m.in. w szkołach zbierane są zużyte baterie,
- system tzw. „wystawki”, np. odpadów wielkogabarytowych, po wcześniejszym ogłoszeniu,
- system zbierania prowadzony za pomocą specjalistycznych pojemników, np. tekstyliów.

Jednostkami odpowiedzialnymi za realizację zadań w zakresie kształtowania systemu gospodarki odpadami w latach 2014-2015 były głównie jednostki administracji samorządowej, tj. celowo powołane związki gmin oraz właściciele instalacji unieszkodliwiania odpadów. Realizowane zadania miały na celu dostosowanie istniejącego systemu zbierania, zagospodarowania i odzysku odpadów do aktualnie obowiązujących w tym zakresie przepisów prawa.

Działania inwestycyjne służące realizacji celu operacyjnego skoncentrowano na modernizacji istniejących już instalacji do składowania i unieszkodliwiania odpadów. Działania nie inwestycyjne, prowadzone w sposób ciągły, miały za zadanie uszczelnienie systemu zagospodarowania odpadów poprzez systematyczne kontrole podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów dla zapewnienia skuteczniejszej egzekucji prawa. Szeroko rozpowszechnionym działaniem była edukacja ekologiczna w zakresie segregacji odpadów, ukierunkowana głównie na zmniejszenie strumienia odpadów przekazywanych na składowiska, a więc propagująca segregację odpadów już na etapie ich wytwarzania, przede wszystkim w gospodarstwach domowych.

Realizując założony cel, zgodnie z obowiązującymi przepisami, w województwie lubuskim w raportowanych latach 2014-2015, zostały wyznaczone 4 regiony gospodarki odpadami (centralny, zachodni, wschodni, północny), w których znajdują się instalacje przeznaczone do zagospodarowania odpadów komunalnych, spełniające wymagania aktualnie obowiązujących przepisów prawa.

Składowanie i przetwarzanie odpadów komunalnych na terenie województwa lubuskiego odbywa się zgodnie z obowiązującymi przepisami i prowadzone jest przez Regionalne Instalacje do Przetwarzania Odpadów komunalnych (RIPOK).

Rysunek 3. Regionalizacja gospodarki odpadami w województwie lubuskim
[opracowanie własne na podstawie danych GUGiK i UMWL]

Region centralny

W skład regionu wchodzi 16 gmin zrzeszonych w Celowym Związku Gmin CZG-12 z siedzibą w m. Długoszyn obejmujący gminy: Bledzew, Cybinka, Górzycza, Kostrzyn nad Odrą, Krzeszyce, Lubniewice, Łągów, Międzyrzecz, Ośno Lubuskie, Rzepin, Słońsk, Sulęcín, Torzym, Witnica, Słubice oraz Dębno – położone w granicach administracyjnych województwa zachodniopomorskiego.

Tabela 21. Instalacje RIPOK – region centralny

RODZAJ INSTALACJI	ADRES INSTALACJI	ADRES ZARZĄDZAJĄCEGO/ WŁAŚCIEL
Instalacja przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i bioodpadów - kompostownia	Długoszyn 80 69-200 Sulęcín	Celowy Związek Gmin CZG12 Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Długoszynie Długoszyn 80 69 – 200 Sulęcín
Instalacja do składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych – składowisko	Kunowice ul. Słubicka 50 69-100 Słubice	ZUO INTERNATIONAL Sp. z o. o. Kunowice ul. Słubicka 50 69-100 Słubice
	Długoszyn 80 69-200 Sulęcín	Celowy Związek Gmin CZG12 Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Długoszynie Długoszyn 80 69 – 200 Sulęcín

Na terenie regionu centralnego w okresie objętym raportem istniały 2 składowiska (w Kunowicach i Długoszynie) oraz 1 kompostownia (w Długoszynie), które spełniają warunki definicji dla regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych, oraz 2 instalacje zastępcze do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych, które przyjmowały odpady komunalne do czasu uruchomienia instalacji regionalnej w Kunowicach i Długoszynie.

- ZUO International Sp. z o.o. w Kunowicach Zakład zlokalizowany przy ul. Słubickiej 50, 69-100 Słubice prowadził działalność w zakresie unieszkodliwiania odpadów poprzez ich składowanie oraz przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych w oparciu o pozwolenie zintegrowane na eksploatację instalacji do składowania odpadów z wyłączeniem odpadów obojętnych, o zdolności przyjmowania ponad 10 ton odpadów na dobę lub o całkowitej pojemności ponad 25 000 ton; decyzję zatwierdzającą instrukcję prowadzenia składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętnych oraz decyzje sektorowe.
- Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych Długoszyn 80, 69-200 Sulęcín prowadził działalność w zakresie unieszkodliwiania odpadów przez ich składowanie oraz przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych w oparciu o pozwolenie zintegrowane na eksploatację instalacji do składowania odpadów z wyłączeniem odpadów obojętnych, o zdolności przyjmowania ponad 10 ton odpadów na dobę lub o całkowitej pojemności ponad 25 000 ton; decyzję zatwierdzającą instrukcję prowadzenia składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętnych oraz decyzje sektorowe.

Region północny

W skład regionu północnego wchodzi 11 gmin zrzeszonych w ramach dwóch związków międzygminnych:

- Celowy Związek Gmin MG-6 z siedzibą w m. Gorzów Wielkopolski, do którego należą gminy: Bogdaniec, Deszczno, Gorzów Wielkopolski, Kłodawa, Lubiszyn, Santok;
- Celowy Związek Gmin SGO5 z siedzibą w m. Stare Kurowo, w którego skład wchodzi: Dobięgniew, Stare Kurowo, Strzelce Krajeńskie, Zwierzyn;

- oraz niezrzeszona gmina Drezdenko.

W regionie północnym główna instalacja spełniająca wymagania RIPOK jest zarządzana i prowadzona przez Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. z siedzibą w Gorzowie Wielkopolskim. Przepustowość instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych wynosi 58 500 Mg/rok. Rodzaj instalacji:

- instalacja mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych - MBP,
- instalacja przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i bioodpadów - kompostownia,
- instalacja do składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych - składowisko.

ZUO był jedynym RIPOKiem regionu północnego w Planie gospodarki odpadami dla województwa lubuskiego (co zostało zatwierdzone uchwałami). ZUO zostało wskazane we wszystkich wymaganych obszarach, jako instalacja regionalna: – do mechaniczno - biologicznego przetwarzania (MBP) zmieszanych odpadów komunalnych, – do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów – oraz do składowania odpadów.

Na terenie regionu północnego w miejscowości Klesno, gm. Drezdenko znajdowała się jedna instalacja składowania odpadów przewidziana do zastępczej obsługi regionu. Podmiotem prowadzącym jest Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. w Drezdenku. Działalność w zakresie unieszkodliwiania odpadów przez ich składowanie prowadzona jest w oparciu o pozwolenie zintegrowane na eksploatację instalacji do składowania odpadów z wyłączeniem odpadów obojętnych, o zdolności przyjmowania ponad 10 ton odpadów na dobę lub o całkowitej pojemności ponad 25 000 ton.

Tabela 22. Instalacje RIPOK – region północny

RODZAJ INSTALACJI	ADRES INSTALACJI	ADRES ZARZĄDZAJĄCEGO/ WŁAŚCICIEL
Instalacja mechaniczno – biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych – MBP	ul. Małyszynska 180 66-400 Gorzów Wlkp.	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. ul. Teatralna 49 66-400 Gorzów Wielkopolski (obecnie INNEKO Sp. z o.o.)
Instalacja przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i bioodpadów - kompostownia		
Instalacja do składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno – biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych – składowisko		

Region wschodni

W skład regionu wschodniego wchodzi 33 gminy

- Związek Międzygminny Eko-Przyszłość z siedzibą w m. Nowa Sól, zrzeszający gminy: Bojadła, Bytom Odrzański, Kargowa, Kolsko, Koźuchów, Nowa Sól-gmina, Nowa Sól-miasto, Nowe Miasteczko, Otyń, Siedlisko, Sława, Szlichtyngowa, Wschowa;
- oraz gminy niezrzeszone: Zielona Góra - miasto (2014r. – przed połączeniem, 2015r. łącznie z dawną gminą wiejską), Zielona Góra (obszar wiejski przed połączeniem z miastem Zielona Góra), Czerwieńsk, Świdnica, Babimost, Brzeźnica, Dąbie, Lubrza, Małomice, Niegostawice, Skąpe, Sulechów, Szczaniec, Szprotawa, Świebodzin, Trzciel, Trzebiechów, Zabór, Zbąszynek.

Tabela 23. Instalacje RIPOK – region wschodni

RODZAJ INSTALACJI	ADRES INSTALACJI	ADRES ZARZĄDZAJĄCEGO/ WŁAŚCICIEL
Instalacja mechaniczno – biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych - MBP	Kartowice 37 67-300 Szprotawa	SITA ZACHÓD Sp. z o.o. ul. Jerzmanowska 13 54-300 Wrocław

RODZAJ INSTALACJI	ADRES INSTALACJI	ADRES ZARZĄDZAJĄCEGO/ WŁAŚCICIEL
	ul. Poznańska 14A Dąbrówka Wlkp. 66-210 Zbąszynek	WEXPOOL Sp. z o.o. ul. Poznańska 14A Dąbrówka Wlkp. 66-210 Zbąszynek
	ul. Wrocławska 73, 65-218 Zielona Góra	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej ul. Zjednoczenia 110 65-120 Zielona Góra
Instalacja przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i bioodpadów - kompostownia	Kartowice 37 67-300 Szprotawa	SITA ZACHÓD Sp. z o.o. ul. Jerzmanowska 13 54-30 Wrocław
Instalacja do składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno – biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych – składowisko	Kartowice 37 67-300 Szprotawa	SITA ZACHÓD Sp. z o.o. ul. Jerzmanowska 13 54-30 Wrocław
	ul. Wrocławska 73, 65-218 Zielona Góra	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej ul. Zjednoczenia 110 65-120 Zielona Góra
	Nowy Świat 66-100 Sulechów	Agmarex Sp. z o.o. Zakład Utylizacji Odpadów ul. Janka Muzycanta 22 71-215 Szczecin (obecnie Exped-Eco Sp. z o.o. ul. Mieszka I 86; 71-001 Szczecin)
	ul. Szosa Bytomska 1 67-100 Kielcz	Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Nowej Soli ul. Konstruktorów 2 67-100 Nowa Sól
	Stypułów 67-120 Kożuchów	„USKOM” Sp. z o.o. ul. Moniuszki 7 67-120 Kożuchów

- SITA ZACHÓD Sp. z o.o., w okresie raportowania prowadziła działalność w zakresie mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów, przetwarzania selektywnie zbieranych odpadów zielonych i innych bioodpadów oraz składowania odpadów.
- WEXPOOL Sp. z o.o., w okresie raportowania prowadził działalność w zakresie mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów w tym wytwarzania paliwa do dnia 19 listopada 2015 r. Uchwałą Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 10 listopada 2015r. nr XIII/124/15 został wykreślony z listy RIPOK-ów województwa lubuskiego. W drugiej połowie roku funkcjonował jako zakład przetwarzający wyselekcjonowane odpady na paliwo alternatywne.
- Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „USKOM” Sp. z o.o., w okresie raportowania prowadziło działalność w zakresie składowania odpadów (składowisko odpadów w miejscowości Stypułów).
- AGMAREX Sp. z o.o. Zakład Utylizacji (obecnie Exped-Eco Sp. z o.o. ul. Mieszka I 86; 71-001 Szczecin), w okresie raportowania prowadził działalność w zakresie mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów, przetwarzania selektywnie zbieranych odpadów zielonych i innych bioodpadów oraz składowania odpadów w regionie wschodnim.

Region zachodni

W skład niniejszego regionu wchodziły 22 gminy:

- Międzygminny Związek Gospodarki Odpadami Komunalnymi "Odra-Nysa-Bóbr", obejmujący gminy: Bobrowice, Bytnica, Gubin – wiejska, Maszewo;
- Łużycki Związek Gmin: Brody, Gozdnicza, Gubin-miejska, Iłowa, Jasień, Lipinki Łużyckie, Lubsko, Łęknica, Trzebiel, Tuplice, Wymiarki, Żagań-wiejska, Żagań - miejska, Żary-wiejska, Żary-miejska;
- gminy niezrzeszone: Przewóz, Nowogród Bobrzański, Krosno Odrzańskie.

Gminy zrzeszone w Łużyckim Związku Gmin, w celu realizacji obowiązku gospodarowania odpadami związały się projektem mającym na celu realizację instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych (MBP), kompostowni odpadów zielonych i innych odpadów ulegających rozkładowi oraz składowiska odpadów w Marszowie.

Tabela 24. Instalacje RIPOK – region zachodni

RODZAJ INSTALACJI	ADRES INSTALACJI	ADRES ZARZĄDZAJĄCEGO/ WŁAŚCICIEL
Instalacja mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych - MBP	Marszów 50A, 68-200 Żary	Zakład Zagospodarowania Odpadów Spółka z o.o. Marszów 50A 68-200 Żary
Instalacja przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i bioodpadów - kompostownia	Marszów 50A, 68-200 Żary	
Instalacja do składowania odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych – składowisko	Marszów 50A, 68-200 Żary	

Na obszarze województwa zlokalizowanych jest 9 składowisk odpadów komunalnych oraz innych niż niebezpieczne i obojętne.

Tabela 25. Zestawianie składowisk odpadów komunalnych oraz innych niż niebezpieczne i obojętne

Lp.	Gmina	Nazwa i adres składowiska	Podmiot eksploatujący instalacje
1	Ślubice	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, Kunowice ul. Ślubicka 50, 69-100 Ślubice	Zakład Unieszkodliwiania Odpadów International Sp. z o.o., Kunowice, ul. Ślubicka 50, 69-100 Ślubice
2	Sulęcín	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, Długoszyń 80, 69-200 Sulęcín	Celowy Związek Gmin CZG-12, Długoszyń 80, 69-200 Sulęcín
3	Gorzów Wielkopolski	Składowisko odpadów komunalnych ul. Małszyńska 180 66-400 Gorzów Wlkp.	INNEKO Sp. z o.o. w Gorzowie Wlk. ul. Teatralna 49, 66-400 Gorzów Wlkp.
4	Kożuchów	Składowisko odpadów komunalnych w Stypułowie, 67-120 Kożuchów	„USKOM” Sp. z o. o. ul. Moniuszki 7 67-120 Kożuchów
5	Sulechów	Składowisko odpadów komunalnych, Nowy Świat, 66-100 Sulechów	Agmarex Sp. z o.o. Zakład Utylizacji Odpadów ul. Janka Muzykanta 22 71-215 Szczecin Obecnie Exped Eco Sp. z o.o.
6	Zielona Góra	Składowisko odpadów komunalnych, ul. Wrocławska 73; 65-218 Zielona Góra	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej ul. Zjednoczenia 110 65-120 Zielona Góra
7	Szprotawa	Składowisko odpadów komunalnych Kartowice 37; 67-300 Szprotawa	SITA ZACHÓD Sp. z o.o.
8	Nowa Sól	Składowisko Odpadów Komunalnych ul. Szosa Bytomska 1, 67-100 Kielcz	MZGK Sp. z o.o. 67-100 Nowa Sól ul. Konstruktorów 2

Lp.	Gmina	Nazwa i adres składowiska	Podmiot eksploatujący instalacje
9	Żary	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, Marszów 50 A, 68-200 Żary	Zakład Zagospodarowania Odpadów Sp. z o.o. Marszów 50 A, 68-200 Żary

Na terenie województwa lubuskiego zlokalizowane jest jedno składowisko odpadów zawierających azbest. Poniżej przedstawiono szczegółowe informacje dotyczące tego składowiska pochodzące z bazy azbestowej (<http://www.bazaazbestowa.gov.pl/>).

Tabela 26. Szczegółowe informacje dotyczące składowiska odpadów zawierających azbest

SKŁADOWISKO	
Charakter składowiska	Ogólnodostępne
Nazwa	Składowisko odpadów zawierających azbest
Ograniczenie terenowe	0.50
Województwo	LUBUSKIE
Gmina	Gorzów Wielkopolski
Miejscowość	Gorzów Wlkp.
Adres	ul. Małyżyńska 180 66-400 Gorzów Wielkopolski
Całkowita pojemność [m ³]	40 000
Wolna pojemność [m ³]	3 608
ZARZĄDCA	
Właściciel/Zarządca/Inwestor	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o. o. (obecnie INNEKO Sp. z o.o.)
Adres właściciela	ul. Teatralna 49 66-400 Gorzów Wielkopolski

Tabela 27. Odpady wytworzone z wyłączeniem odpadów komunalnych w województwie lubuskim w latach 2014-2015 [źródło: GUS]

Odpady wytworzone (z wyłączeniem odpadów komunalnych)	jednostka	2014r.	2015r.
Liczba zakładów wytwarzających odpady	[szt.]	58	56
Ogółem wytworzonych	[tys. t]	917,6	631,6
Wytworzone - poddane odzyskowi	[tys. t]	280,8	164,6
Wytworzone – unieszkodliwione	[tys. t]	40,9	36,4
Wytworzone - unieszkodliwione termicznie	[tys. t]	4,6	2,4
Unieszkodliwione poprzez składowanie na składowiskach (hałdach, stawach osadowych) własnych i innych	[tys. t]	34,0	34,0
Wytworzone - magazynowane czasowo	[tys. t]	0,9	17,3
Odpady składowane na składowiskach komunalnych	[tys. t]	X	X
Zakłady składujące odpady (z wyłączeniem odpadów komunalnych)	[szt.]	8	6

Na terenie województwa zmalała ilość wytwarzanych odpadów w sektorze przedsiębiorstw. Należy zaznaczyć, że wytworzone odpady nie są składowane na składowiskach odpadów komunalnych.

Zgodnie z ustawą o odpadach, w ramach regionów gospodarki odpadami komunalnymi przetwarzane są zmieszane odpady komunalne, pozostałości z sortowania odpadów komunalnych oraz pozostałości z procesu mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych, o ile są przeznaczone do składowania oraz odpady zielone. Odpady komunalne na terenie województwa w raportowanym okresie odbierane były jako zmieszane oraz selektywnie zbierane (papier i tektura, szkło, tworzywa sztuczne, odpady ulegające biodegradacji

oraz odpady niebezpieczne m.in. baterie i akumulatory oraz zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny). Odpady te poddawane są procesom odzysku i unieszkodliwiania w regionalnych i zastępczych instalacjach przetwarzania odpadów komunalnych. Zgodnie z informacjami zawartymi w projekcie *Aktualizacji Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami wraz z Planem Inwestycyjnym w zakresie odpadów komunalnych (2016)*, na terenie województwa znajduje się 35 instalacji służących do przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych, w których możliwe jest zagospodarowanie zarówno odpadów zebranych selektywnie, jak i niesegregowanych odpadów komunalnych. W raportowanych latach 2014-2015 występowały następujące instalacje:

- 7 instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych o statusie RIPOK,
- 5 instalacji do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów o statusie RIPOK,
- 9 składowisk odpadów komunalnych o statusie RIPOK,
- 4 instalacje zastępcze do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych,
- 4 instalacje zastępcze do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów komunalnych,
- 6 składowiska odpadów komunalnych będące instalacjami zastępczymi.

Tabela 28. Regionalne instalacje do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych

Lp.	Gmina	Nazwa i adres instalacji	Podmiot odpowiedzialny za eksploatację instalacji
Region centralny			
1	Sulęcín	MBP Długoszyn 80, 69-200 Sulęcín	Celowy Związek Gmin CZG-12, Długoszyn 80, 69-200 Sulęcín
2	Stubice	MBP Kunowice, ul. Stubicka 50, 69-100 Stubice	Zakład Utylizacji Odpadów International Sp. z o.o., Kunowice, ul. Stubicka 50, 69-100 Stubice
Region północny			
1	Gorzów Wielkopolski	MBP, ul. Małszyńska 180, 66-400 Gorzów Wielkopolski	INNEKO Sp. z o.o. Gorzów Wielkopolski ul. Teatralna 49 66-400 Gorzów Wlkp.
Region wschodni			
1	Sulechów	MBP Nowy Świat, 66-100 Sulechów	Exped Eco Sp. z o.o. ul. Mieszka I 86 71-001 Szczecin
2	Nowa Sól	MBP ul. Szosa Bytomska 1, 67-100 Kielcz	Tönsmeier Zachód Sp. z o.o. ul. Szosa Bytomska 1, 67-100 Kielcz
3	Zielona Góra	MBP ul. Wrocławska 73, 65-218 Zielona Góra	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej ul. Zjednoczenia 110, 65-120 Zielona Góra
4	Szprotawa	MBP Kartowice 37 67-300 Szprotawa	SITA ZACHÓD Sp. z o.o. ul. Jerzmanowska 13 54-530 Wrocław
Region zachodni			
1	Żary	MBP Marszów 50 A, 68-200 Żary	Zakład Zagospodarowania Odpadów Sp. z o.o. Marszów 50 A, 68-200 Żary

Tabela 29. Regionalne kompostownie odpadów zielonych i innych odpadów ulegających biodegradacji zbieranych selektywnie

Lp.	Gmina	Nazwa i adres instalacji	Podmiot odpowiedzialny za eksploatację instalacji
Region centralny			
1	Sulęcín	Kompostownia Długoszyń 80, 69-200 Sulęcín	Celowy Związek Gmin CZG-12, Długoszyń 80, 69-200 Sulęcín
2	Ślubice	Kompostownia Kunowice, ul. Ślubicka 50, 69-100 Ślubice	Zakład Utylizacji Odpadów International Sp. z o.o., Kunowice, ul. Ślubicka 50, 69-100 Ślubice
Region północny			
1	Gorzów Wielkopolski	Kompostownia ul. Małszyńska 180, 66-400 Gorzów Wielkopolski	INNEKO Sp. z o.o. Gorzów Wielkopolski ul. Teatralna 49, 66-400 Gorzów Wielkopolski
Region wschodni			
1	Sulechów	Kompostownia Nowy Świat, 66-100 Sulechów	Exped Eco Sp. z o.o. ul. Mieszka I 86 71-001 Szczecin
2	Nowa Sól	Kompostownia ul. Szosa Bytomska 1, 67-100 Kielcz	Tönsmeier Zachód Sp. z o.o. ul. Szosa Bytomska 1, 67-100 Kielcz
3	Zielona Góra	Kompostownia ul. Wrocławska 73, 65-218 Zielona Góra	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej ul. Zjednoczenia 110, 65-120 Zielona Góra
4	Szprotawa	Kompostownia Kartowice 37 67-300 Szprotawa	SITA ZACHÓD Sp. z o.o. ul. Jerzmanowska 13 54-530 Wrocław
Region zachodni			
1	Żary	Kompostownia Marszów 50 A, 68-200 Żary	Zakład Zagospodarowania Odpadów Sp. z o.o. Marszów 50 A, 68-200 Żary

Tabela 30. Regionalne składowiska odpadów komunalnych

Lp.	Gmina	Nazwa i adres instalacji	Podmiot odpowiedzialny za eksploatację instalacji
Region centralny			
1	Ślubice	Składowisko odpadów, Kunowice ul. Ślubicka 50, 69-100 Ślubice	Zakład Unieszkodliwiania Odpadów International Sp. z o.o., Kunowice, ul. Ślubicka 50, 69-100 Ślubice
2	Sulęcín	Składowisko odpadów, Długoszyń 80 69-200 Sulęcín	Celowy Związek Gmin CZG-12, Długoszyń 80, 69-200 Sulęcín
Region północny			
1	Gorzów Wlkp.	Składowisko odpadów, ul. Małszyńska 180, 66-400 Gorzów Wielkopolski	INNEKO Sp. z o.o. Gorzów Wielkopolski ul. Teatralna 49 66-400 Gorzów Wlkp.
Region wschodni			
1	Koźuchów	Składowisko odpadów Stypułów 67-120 Koźuchów	„USKOM” Sp. z o. o. Ul. Moniuszki 7 67-120 Koźuchowie
2	Sulechów	Składowisko odpadów Nowy Świat 66-100 Sulechów	Exped Eco Sp. z o.o. ul. Mieszka I 86 71-001 Szczecin
3	Zielona Góra	Składowisko odpadów ul. Wrocławska 73 65-218 Zielona Góra	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej ul. Zjednoczenia 110 65-120 Zielona Góra

4	Szprotawa	Składowisko odpadów Kartowice 37 67-300 Szprotawa	SITA ZACHÓD Sp. z o.o. ul. Jerzmanowska 13 54-530 Wrocław
5	Nowa Sól	Składowisko odpadów 67-100 Kielcz	MZGK Sp. z o.o. 67-100 Nowa Sól ul. Konstruktorów2, Tönsmeier Zachód Sp. z o.o.* ul. Szosa Bytomska 1, 67-100 Kielcz
Region zachodni			
1	Żary	Składowisko odpadów Marszów 50 A, 68-200 Żary	Zakład Zagospodarowania Odpadów Sp. z o.o. Marszów 50 A, 68-200 Żary
2	Żary	Składowisko odpadów ul. Żurawia 68-200 Żary	Zakład Zagospodarowania Odpadów Sp. z o.o. Marszów 50 A, 68-200 Żary

Jednostkami odpowiedzialnymi za realizację zadań w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi były jednostki administracji samorządowej, celowo powołane związki gmin oraz właściciele instalacji unieszkodliwiania odpadów. Realizacja działań określonych w POŚ polegała na usprawnieniu już istniejącego systemu zbierania, składowania i recyklingu odpadów komunalnych.

Na bieżąco system gospodarki odpadami jest oceniany w sprawozdaniach z realizacji wojewódzkich planów gospodarki odpadami oraz w raportach WIOŚ. Szczegółowe informacje na temat obecnego systemu gospodarki odpadami na terenie województwa lubuskiego przedstawione są w projekcie „Aktualizacji Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami wraz z Planem Inwestycyjnym w zakresie odpadów komunalnych opracowanym w 2016 roku.

Analiza danych GUS wykazała, że ilość wytwarzanych odpadów komunalnych w województwie lubuskim zwiększyła się natomiast ilość odpadów wytworzonych i dotychczas składowanych z wyłączeniem odpadów komunalnych uległa zmniejszeniu.

Tabela 31. Odpady komunalne zebrane w województwie lubuskim [źródło: GUS]

2005 r.		2010 r.		2013 r.		2014 r.	
w tys. ton	na 1 mieszkańca w kg	w tys. ton	na 1 mieszkańca w kg	w tys. ton	na 1 mieszkańca w kg	w tys. ton	na 1 mieszkańca w kg
280	277	297	294	313	306	328	321

Do zmieszanych odpadów komunalnych zaliczają się: odpady kuchenne ulegające biodegradacji, odpady zielone, papier i tektura, opakowania wielomateriałowe, tworzywa sztuczne, szkło, metale, odzież, tekstylia, drewno, odpady niebezpieczne, odpady wielkogabarytowe, odpady z pielęgnacji terenów zielonych, odpady z czyszczenia ulic i placów, odpady z targowisk. Ponadto w strumieniu odpadów komunalnych występują, m.in.: zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny oraz odpady remontowo-budowlane.

Zgodnie z ustawą o odpadach, odpady niebezpieczne to, odpady wykazujące, co najmniej jedną spośród właściwości niebezpiecznych, które są wymienione w załączniku nr 3 do ustawy. Odpady niebezpieczne pochodzą głównie z przemysłu, ale także z rolnictwa, transportu, służby zdrowia i laboratoriów badawczych. Wytwarzane są także w gospodarstwach domowych. Gospodarka odpadami niebezpiecznymi na terenie województwa lubuskiego opiera się głównie na zbieraniu, transporcie i unieszkodliwianiu lub zabezpieczeniu tych odpadów. Jednostkami realizującymi zadania w tym zakresie są głównie gminy.

Zadania realizowane w ramach gospodarki odpadami niebezpiecznymi obejmowały następujące grupy odpadów:

- odpady zawierające PCB,
- odpady medyczne i weterynaryjne,
- zużyte baterie i akumulatory,
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny,
- pojazdy wycofane z eksploatacji,
- odpady zawierające azbest,
- oleje odpadowe,
- przeterminowane środki ochrony roślin,
- odpady materiałów wybuchowych.

Obecnie większość działań związanych z gospodarką odpadami niebezpiecznymi opiera się na rozbudowie lub modernizacji infrastruktury technicznej w zakresie selektywnego zbierania i przekazywania tych odpadów. Jednym z podstawowych zadań mających na celu uregulowanie gospodarki odpadami niebezpiecznymi było prowadzenie cyklicznych kontroli poszczególnych podmiotów, które takie odpady wytwarzają. Podobnie jak we wcześniejszych latach dużo uwagi poświęcono na zbieranie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest zgodnie z założeniami Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 (POKA).

Na terenie województwa lubuskiego funkcjonuje jedno składowisko do unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest o pojemności 30 000 m³, przyjmujące odpady zawierające azbest o kodzie 17 06 01 (materiały izolacyjne zawierające azbest) i 17 06 05 (materiały budowlane zawierające azbest). Składowisko jest zarządzane przez Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. w Gorzowie Wielkopolskim (obecnie INNEKO Sp. z o.o.).

Stan realizacji 27 działań środowiskowych w ramach celów strategicznego - Stworzenie systemu gospodarki odpadami, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz hierarchią sposobów postępowania z odpadami przedstawia poniższa tabela.

Tabela 32. Cele operacyjne (krótkoterminowe) i działania w ramach tych celów

Priorytet: GOSPODARKA ODPADAMI (GO)						
Cel strategiczny (długoterminowy): STWORZENIE SYSTEMU GOSPODARKI ODPADAMI, ZGODNEGO Z ZASADĄ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU ORAZ HIERARCHIĄ SPOSOBÓW POSTĘPOWANIA Z ODPADAMI						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca wg POŚ	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014 r.	2015 r.	
GO 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Działania w zakresie kształtowania systemu gospodarki odpadami						
GO 1.1.	Intensyfikacja edukacji ekologicznej promującej właściwe postępowanie z odpadami oraz prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno-edukacyjnej w tym zakresie.	Marszałek Województwa, Gminy, Związki Gmin	Zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
GO 1.2.	Wspieranie wdrażania efektywnych ekonomicznie i ekologicznie technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym technologii pozwalających na recykling oraz odzysk energii zawartej w odpadach, w procesach termicznego i biochemicznego przekształcania.	Marszałek Województwa, Gminy	2015	TAK	TAK	Ocena łącznie z GO 1.8.
GO 1.3.	Wzmocnienie kontroli podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów dla	Marszałek Województwa, Gminy	2015	TAK	TAK	-

Priorytet: GOSPODARKA ODPADAMI (GO)						
Cel strategiczny (długoterminowy): STWORZENIE SYSTEMU GOSPODARKI ODPADAMI, ZGODNEGO Z ZASADĄ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU ORAZ HIERARCHIĄ SPOSOBÓW POSTĘPOWANIA Z ODPADAMI						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca wg POŚ	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014 r.	2015 r.	
	zapewnienia skutecznej egzekucji prawa.					
GO 1.4.	Wylimitowanie praktyk niewłaściwej eksploatacji i rekultywacji składowisk odpadów.	Zarządcy składowisk, Gminy, Związki Międzygminne	Zadanie ciągłe	B.D	B.D	Brak szczegółowych danych
GO 1.5	Zapewnienie dostępności odpowiedniej przepustowości instalacji do przetwarzania odpadów.	Zarządcy instalacji, Gminy, Związki Międzygminne	2014	B.D	B.D	Brak szczegółowych danych
GO 1.6.	Stymulowanie rozwoju rynku surowców wtórnych i produktów zawierających surowce wtórne poprzez wspieranie współpracy organizacji odzysku, przemysłu i samorządu terytorialnego oraz konsekwentne egzekwowanie obowiązków w zakresie odzysku i recyklingu.	Gminy, Związki Gmin	2014	TAK	TAK	-
GO 1.7.	Wydawanie decyzji związanych z realizacją celów spełniających założenia wojewódzkiego planu gospodarki odpadami.	Marszałek Województwa, Starostwa Powiatowe, Gminy	Zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
GO 1.8.	Rozbudowa i budowa zakładów zagospodarowania odpadów obejmujące regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych, które będą zapewniać następujący zakres usług: mechaniczno-biologiczne lub termiczne przekształcanie zmieszanych odpadów komunalnych i pozostałości z sortowni; składowanie przetworzonych zmieszanych odpadów komunalnych; kompostowanie odpadów zielonych oraz opcjonalnie - sortowanie poszczególnych frakcji odpadów komunalnych zbieranych selektywnie; zakład demontażu odpadów wielkogabarytowych; zakład przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.	Gminy, Związki Gmin	2018	TAK	TAK	-
GO 1.9.	Zakończenie uporządkowania składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne	Zarządcy składowisk, Gminy, Związki Międzygminne	2011	TAK	TAK	Zadanie realizowane również w latach 2014-2015
GO 2. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Działania w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi						
GO 2.1.	Objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych wszystkich mieszkańców najpóźniej do	Gminy, Związki Międzygminne	2015	TAK	TAK	Ocena łącznie z GO 2.2.

Priorytet: GOSPODARKA ODPADAMI (GO)						
Cel strategiczny (długoterminowy): STWORZENIE SYSTEMU GOSPODARKI ODPADAMI, ZGODNEGO Z ZASADĄ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU ORAZ HIERARCHIĄ SPOSOBÓW POSTĘPOWANIA Z ODPADAMI						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca wg POŚ	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014 r.	2015 r.	
	2015 r.					
GO 2.2.	Objęcie wszystkich mieszkańców systemem selektywnego zbierania odpadów najpóźniej do 2015 r	Gminy, Związki Międzygminne	2015	TAK	TAK	Ocena łącznie z GO 2.1.
GO 2.3.	Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby nie było składowanych: w 2013 r. więcej niż 50%, w 2020 r. więcej niż 35% masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r. 2013 i 2020	Gminy, Związki Międzygminne	2013 i 2020	TAK	TAK	ocena łącznie z GO 2.4.
GO 2.4.	Zmniejszenie masy składowanych odpadów komunalnych do max. 60% wytworzonych odpadów do końca 2014 r.	Gminy, Związki Międzygminne	2014	TAK	TAK	ocena łącznie z GO 2.3
GO 2.5.	Przygotowanie do ponownego wykorzystania i recykling materiałów odpadowych, przynajmniej takich jak papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło z gospodarstw domowych i, w miarę możliwości, odpadów innego pochodzenia podobnych do odpadów z gospodarstw domowych minimum 50% masy do 2020 roku.	Gminy, Związki Międzygminne	2020	TAK	TAK	-
GO 3. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Działania w zakresie gospodarki odpadami niebezpiecznymi						
GO 3.1.	Prowadzenie bazy danych PCB.	Marszałek Województwa	Zadanie ciągłe	TAK	TAK	
GO 3.2.	Rozwój istniejącego systemu zbierania olejów odpadowych, w tym ze źródeł rozproszonych oraz standaryzacji urządzeń.	Organizacje odzysku, producenci i wytwórcy olejów odpadowych	2014			-
GO 3.3.	Monitoring prawidłowego postępowania z olejami odpadowymi (w pierwszej kolejności odzysk poprzez regenerację, a jeśli jest niemożliwy ze względu na stopień zanieczyszczenia poddanie olejów odpadowych innym procesom odzysku).	Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska	Zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
GO 3.4.	Ukształtowanie systemu unieszkodliwiania zakaźnych odpadów medycznych i weterynaryjnych, obejmującego docelowo alternatywnie spalanie tych odpadów w spalarniach przystosowanych do przyjmowania tego typu odpadów lub spalanie odpadów w spalarniach odpadów po	Przedsiębiorcy, właściele instalacji unieszkodliwiania tych odpadów	2014	TAK	TAK	-

Priorytet: GOSPODARKA ODPADAMI (GO)						
Cel strategiczny (długoterminowy): STWORZENIE SYSTEMU GOSPODARKI ODPADAMI, ZGODNEGO Z ZASADĄ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU ORAZ HIERARCHIĄ SPOSOBÓW POSTĘPOWANIA Z ODPADAMI						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca wg POŚ	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014 r.	2015 r.	
	autoklawowaniu, dezynfekcji termicznej, działaniu mikrofalami (docelowo należy odejść od budowy i eksploatacji małych spalarni odpadów przeznaczonych wyłącznie do przetwarzania zakaźnych odpadów medycznych i weterynaryjnych).					
GO 3.5.	Zwiększenie nadzoru nad prowadzeniem gospodarki odpadami przez małych wytwórców tych odpadów w małej ilości (źródła rozproszone).	Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska	Zadanie ciągle	TAK	TAK	-
GO 3.6.	Przegląd spalarni odpadów medycznych przynajmniej raz w roku.	Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska	Zadanie ciągle	TAK	TAK	-
GO 3.7.	Opracowanie i wdrażanie innowacyjnych technologii przetwarzania zużytych baterii i akumulatorów, w szczególności alkalicznych.	Przedsiębiorcy, właściciele instalacji unieszkodliwiania tych odpadów	2014	B.D	B.D	Brak szczegółowych danych
GO 3.8.	Rozbudowa lub modernizacja infrastruktury technicznej w zakresie zbierania i przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.	Przedsiębiorcy, właściciele instalacji unieszkodliwiania tych odpadów	2014	B.D	B.D	Brak szczegółowych danych
GO 3.9.	Prowadzenie cyklicznych kontroli poszczególnych podmiotów wprowadzających pojazdy, punktów zbierania pojazdów, stacji demontażu, prowadzących strzeżeniarki, w zakresie przestrzegania przepisów o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji.	Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska	Zadanie ciągle	TAK	TAK	-
GO 3.10.	Realizacja działań zawartych w „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032”.	Marszałek Województwa, Starostwa Powiatowe, Gminy	2032	TAK	TAK	-
GO 3.11.	Rozbudowa infrastruktury technicznej zbierania zużytych opon, szczególnie w zakresie odbierania od małych i średnich przedsiębiorstw.	Przedsiębiorcy, właściciele instalacji unieszkodliwiania tych odpadów	2014	B.D	B.D	Brak szczegółowych danych
GO 3.12	Rozbudowa infrastruktury technicznej selektywnego zbierania, przetwarzania oraz ponownego wykorzystania odzysku, w tym recyklingu odpadów z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej.	Przedsiębiorcy, właściciele instalacji unieszkodliwiania tych odpadów	2014	B.D	B.D	Brak szczegółowych danych
GO 3.13.	Zwiększenie wykorzystania osadów ściekowych w trakcie prowadzenia inwestycji w	Zarządcy oczyszczalni ścieków	Zadanie ciągle	TAK	TAK	-

Priorytet: GOSPODARKA ODPADAMI (GO)						
Cel strategiczny (długoterminowy): STWORZENIE SYSTEMU GOSPODARKI ODPADAMI, ZGODNEGO Z ZASADĄ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU ORAZ HIERARCHIĄ SPOSOBÓW POSTĘPOWANIA Z ODPADAMI						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca wg POŚ	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014 r.	2015 r.	
	zakresie budowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków					

Realizowane zadania w zakresie kształtowania systemu gospodarki odpadami, obejmowały między innymi działania edukacyjne prowadzone w ramach celu GO 1.1. *Intensyfikacja edukacji ekologicznej promującej właściwe postępowanie z odpadami oraz prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno-edukacyjnej w tym zakresie.*

Zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, urzędy mają obowiązek na bieżąco informować mieszkańców o funkcjonującym systemie gospodarki odpadami komunalnymi, poprzez publikacje na stronach internetowych, w lokalnej gazetce lub poprzez wywieszenie informacji w sposób zwyczajowo przyjęty, tj. na słupach i tablicach ogłoszeniowych. Zadanie realizowane było przez wszystkie jednostki administracji samorządowej w tym przede wszystkim gminy oraz celowo powołane związki międzygminne na obszarze województwa, a także podmioty gospodarcze działające w sektorze odpadowym. Realizacja zadań prowadzona była w sposób ciągły.

Istotą prowadzonych działań była promująca racjonalną gospodarkę odpadami, edukacja na rzecz redukcji wytwarzanych odpadów oraz ich selektywnego zbierania „u źródła”. Wszystkie prowadzone działania miały na celu zwiększenie świadomości, aktywności i zmiany nawyków mieszkańców. Programy edukacyjne realizowane były na wielu płaszczyznach i przy użyciu różnych metod. Były to przede wszystkim:

- kampanie społeczne adresowane do dorosłych mieszkańców gmin,
- prelekcje prowadzone w przedszkolach, szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych,
- publikacja i kolportaż ulotek dotyczących gospodarki odpadami np. zasad selektywnej zbiórki,
- publikacja materiałów informacyjnych i edukacyjnych na stronach internetowych,
- organizacja konkursów tematycznych dla dzieci i młodzieży,
- organizacja wycieczek na wysypiska odpadów,
- organizacja szkoleń związanych z gospodarką odpadami.

Realizacja celu GO 1.2. Wspieranie wdrażania efektywnych ekonomicznie i ekologicznie technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym technologii pozwalających na recykling oraz odzysk energii zawartej w odpadach, w procesach termicznego i biochemicznego ich przekształcania, w raportowanych latach była ściśle uzależniona od realizacji zadań w ramach działania GO 1.8. „Rozbudowa i budowa zakładów zagospodarowania odpadów obejmujące regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych, które będą zapewniać następujący zakres usług: mechaniczno-biologiczne lub termiczne przekształcanie zmieszanych odpadów komunalnych i pozostałości z sortowni...”

Wzmocnienie kontroli podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów dla zapewnienia skutecznej egzekucji prawa realizowane było w ramach działania GO 1.3.

W 2014 r. i 2015 r. gminy województwa przeprowadzały kontrole podmiotów odbierających odpady komunalne pod kątem spełnienia wymagań zawartych w rozporządzeniu Ministra. Środowiska z dnia 11.01.2013r. w sprawie szczegółowych wymagań, w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości (Dz. U. z 2013r. poz.122).

Zgodnie z obowiązującymi przepisami wójt, burmistrz lub prezydent miasta sprawuje kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów ustawy. Do kontroli, o której mowa w ust. 1, stosuje się przepisy art. 379 i art. 380 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska. Jedną z kompetencji gmin są kontrole przedsiębiorców odbierających odpady oraz właścicieli tych nieruchomości.

Do kompetencji kontrolnych WIOŚ w ww. zakresie należy kontrola gmin, RIPOK oraz instalacji zastępczych, natomiast do kompetencji Marszałka, należy kontrola RIPOK w zakresie przepływu odpadów. Monitoring i kontrole przeprowadzane były systematycznie, w sposób ciągły, zgodnie z harmonogramem kontroli. Dane dotyczące kontroli i monitoringu pochodzą ze sprawozdań z działalności WIOŚ w Zielonej Górze w 2014r. i 2015r.

W 2014 roku Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze w ramach ogólnokrajowego cyklu kontrolnego przestrzegania przez gminy przepisów ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, wytypował do kontroli 17 gmin i 2 związki międzygminne, zrzeszające łącznie 10 gmin. Kontrolą objęto razem 27 gmin.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze w ramach ogólnokrajowego cyklu kontroli regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych RIPOK wytypował do kontroli następujące zakłady i instalacje:

- instalacje do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych:
  - Sita Zachód Sp. z o.o.,
  - Wexpool Sp. z o.o.,
  - Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, Zielona Góra,
  - Tönsmeier Zachód Sp. z o.o.,
  - AGMAREX Sp. z o.o. Zakład Utylizacji Odpadów,
  - Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o., Gorzów Wlkp.
- instalacje do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów:
  - Sita Zachód Sp. z o.o.,
  - Tönsmeier Zachód Sp. z o.o.,
  - Agmarex Sp. z o.o. Zakład Utylizacji Odpadów.
- instalacje do składowania odpadów:
  - Sita Zachód Sp. z o.o.,
  - Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, Zielona Góra,
  - Agmarex Sp. z o.o. Zakład Utylizacji Odpadów, Nowy Świat,
  - Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Nowej Soli,
  - Składowisko Odpadów Komunalnych „USKOM”.

W roku 2015 przeprowadzono następujące cykle kontrolne:

- Sprawdzenie realizacji zadań własnych gmin w zakresie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach,
- Sprawdzenie realizacji zadań gminnych jednostek organizacyjnych w zakresie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach,
- Sprawdzenie realizacji zadań Regionalnych Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK) w zakresie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach,
- Sprawdzenie realizacji zadań zastępczych instalacji na wypadek awarii dla Regionalnych Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK) w zakresie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze w ramach czterech cykli kontrolnych w roku 2015 skontrolował 15 gmin województwa lubuskiego, które nie zostały objęte kontrolą w poprzednich latach (kolejne 10 % gmin) oraz 6 gminnych jednostek organizacyjnych w województwie, mogących zajmować się odbieraniem odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy,

a powstają odpady komunalne. Ponadto kontroli poddano gminne jednostki organizacyjne, które w województwie lubuskim w swoim zakresie zajmują się odbieraniem odpadów komunalnych z terenu gminy.

W dwóch skontrolowanych zakładach stwierdzono uchybienia dotyczące przekazywania odpadów komunalnych do instalacji nie będącej RIPOK, oraz w sprawozdaniach kwartalnych składanych do gmin przez podmioty odbierające odpady komunalne od właścicieli nieruchomości, nie były wyliczane osiągnięte poziomy. W związku z powyższym wydano dwa zarządzenia pokontrolne. Nie można porównać kontroli przeprowadzonych w roku 2015 do lat poprzednich, ponieważ zakłady budżetowe objęto po raz pierwszy cyklem kontrolnym.

W ramach cyklu kontrolą objęto również instalacje przewidziane do zastępczej obsługi regionu oraz regionalne instalacje przetwarzania odpadów komunalnych. Szczegółowe informacje o wynikach kontroli opisano w sprawozdaniu z działalności WIOŚ w 2015 r. Załącznik 1 - Działalność kontrolna WIOŚ oraz sprawozdaniu z działalności WIOŚ w 2015 r. Załącznik 1 - Działalność kontrolna WIOŚ.

W analizowanym okresie stymulowanie rozwoju rynku surowców wtórnych i produktów zawierających surowce wtórne poprzez wspieranie współpracy organizacji odzysku, przemysłu i samorządu terytorialnego oraz konsekwentne egzekwowanie obowiązków w zakresie odzysku i recyklingu obejmowało zadania w ramach celu GO 1.6., realizowane było przez gminy oraz związki gmin i polegało na:

- prowadzeniu PSZOK na terenach gmin,
- świadczeniu usług dodatkowych w zakresie: odbioru odpadów wielkogabarytowych, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, odpadów zielonych, odpadów poremontowych, odpadów zmieszanych, dzierżawy lub sprzedaży pojemników, mycia pojemników,
- właściwym utrzymywaniu gniazdowego systemu zbierania odpadów do pojemników (zabudowa wielorodzinną) i w systemie workowym (zabudowa jednorodzinna),
- uszczelnienie systemu ewidencyjnego,
- ekonomiczne "zachęty" do segregacji odpadów u źródła.

Ocena realizacji zadania jest ściśle powiązana z oceną wykonania działań w ramach zadania GO 2.5. Przygotowanie do ponownego wykorzystania i recykling materiałów odpadowych, przynajmniej takich jak papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło z gospodarstw domowych i, w miarę możliwości, odpadów innego pochodzenia podobnych do odpadów z gospodarstw domowych minimum 50% masy do 2020 roku.

Punkty selektywnego zbierania odpadów (PSZOK) stanowią jeden z kluczowych elementów niezbędnych dla realizacji założonych celów oraz prawidłowego funkcjonowania systemu gospodarki odpadami. Zgodnie z ustawą z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, gminy są zobowiązane do utworzenia co najmniej jednego stacjonarnego punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych samodzielnie lub wspólnie z innymi gminami. Punkty selektywnego zbierania odpadów (PSZOK) stanowią jeden z kluczowych elementów niezbędnych dla realizacji założonych celów oraz prawidłowego funkcjonowania systemu gospodarki odpadami.

W gminie Torzym wdrożono system uszczelniający ewidencję zobowiązanych do przekazywania odpadów

i ponoszenia opłat (od osób fizycznych i podmiotów) poprzez:

- oczipowanie pojemników na odpady zmieszane oraz bieżący monitoring ilości zdawanych odpadów, ważenie przy odbiorze na mobilnej wadze,
- zróżnicowanie stawek pomiędzy odpadami segregowanymi i zmieszanymi,
- bezpłatne dostarczanie worków na odpady selekcyjonowane.

Cel GO 1.7. to *Wydawanie decyzji związanych z realizacją celów spełniających założenia wojewódzkiego planu gospodarki odpadami*. Za realizację niniejszego zadania odpowiedzialne są jednostki samorządowe, a ich realizacja wynika bezpośrednio z przepisów prawa, następuje w systemie ciągłym, w zależności od potrzeb. Do decyzji związanych z gospodarką odpadami należą:

- decyzje zezwalające na zbieranie odpadów,
- decyzje zezwalające na transport odpadów,

- decyzje zezwalające na odzysk odpadów.

Brak jest jednoznacznych danych odnośnie ilości wydawanych decyzji przez poszczególne organy w raportowanym okresie.

Rozbudowa i budowa zakładów zagospodarowania odpadów obejmujące regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych, które będą zapewniać następujący zakres usług: mechaniczno-biologiczne lub termiczne przekształcanie zmieszanych odpadów komunalnych i pozostałości z sortowni; składowanie przetworzonych zmieszanych odpadów komunalnych; kompostowanie odpadów zielonych oraz opcjonalnie - sortowanie poszczególnych frakcji odpadów komunalnych zbieranych selektywnie zakład demontażu odpadów wielkogabarytowych; zakład przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego miała miejsce w ramach realizacji celu GO 1.8. Zadanie realizowane było przez gminy i związki gminne na podstawie porozumień międzygminnych.

Składowanie i przetwarzanie odpadów komunalnych na terenie województwa lubuskiego odbywa się zgodnie z obowiązującymi przepisami i prowadzone jest przez Regionalne Instalacje do Przetwarzania Odpadów komunalnych (RIPOK).

Zakład Zagospodarowania Odpadów w Marszowie zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami dla województwa lubuskiego pełni funkcję regionalnej instalacji przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK) dla 22 gmin należących do regionu zachodniego: Bobrowice, Brody, Bytnica, Gozdnicza, Gubin (gmina i miasto) Iłowa, Jasień, Krosno Odrzańskie, Lipinki Łużyckie, Lubsko, Łęknica, Maszewo, Nowogród Bobrzański, Przewóz, Trzebiel, Tuplice, Wymiarki, Żagań (gmina i miasto), Żary (gmina i miasto). Gminy zrzeszone w Łużyckim Związku Gmin, należącym do regionu zachodniego, w celu realizacji obowiązku gospodarowania odpadami związały się projektem mającym na celu realizację inwestycji polegającej na budowie instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych (instalacji MBP), kompostowni odpadów zielonych i innych odpadów ulegających rozkładowi oraz składowiska odpadów w Marszowie. Zakład Zagospodarowania Odpadów jest instalacją o całkowitej projektowanej przepustowości minimum 72 000 Mg/rok odpadów komunalnych przez okres co najmniej 25 lat, przy pracy dwuzmianowej, opartej na systemie technologii mechaniczno-biologicznej (MBP). Zakład mechaniczno-biologicznego unieszkodliwiania odpadów stanowi centralną instalację zagospodarowywania odpadów z regionu 15 gmin zlokalizowanego w województwie lubuskim: gmina wiejska Brody, gmina miejska Gozdnicza, gmina miejska Gubin, gmina miejsko-wiejska Iłowa, gmina miejsko-wiejska Jasień, gmina wiejska Lipinki Łużyckie, gmina a miejsko-wiejska Lubsko, gmina miejska Łęknica, gmina wiejska Trzebiel, gmina wiejska Tuplice, gmina wiejska Wymiarki, i gmina miejska Żagań, gmina wiejska Żagań, gmina miejska Żary, gmina wiejska Żary. Instalacja w Marszowie działa od lutego 2015r i jest największą zrealizowaną inwestycją w zakresie wdrażania efektywnych ekonomicznie i ekologicznie technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Od momentu rozpoczęcia pracy, w zakładzie przetworzono ponad 51 tysięcy ton odpadów komunalnych z 22 gmin woj. lubuskiego, odzyskano 4,5 tysiąca ton surowców wtórnych, a składowanie odpadów ograniczono do 25%. ZZO Marszów to również centrum edukacji ekologicznej.

W kwietniu 2014 r. uruchomiono Stację Przeładunkową Odpadów w Lubsku wybudowaną w ramach Projektu „Gospodarka odpadami w obrębie powiatów żarskiego i żagańskiego” realizowanego przez Zakład Zagospodarowania Odpadów Sp. z o.o. Nowo wybudowana stacja spełnia wszystkie wymagania najlepszej dostępnej techniki (BAT). Najważniejszym elementem stacji jest hala, w której następuje przeładunek odpadów z transportu bliskiego (śmieciarek) na transport daleki (ciągniki siodłowe z naczepą). Głównym celem jest usprawnienie i zmniejszenie kosztów transportu odpadów z gmin znacznie oddalonych od Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Marszowie (gmina Lubsko, gmina Jasień, gmina Tuplice, gmina Brody, gmina miejska Gubin).

30 września 2015 r. w Zakładzie Celowego Związku Gmin CZG-12 w Długoszynie odbyło się otwarcie Instalacji do biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych. Zrealizowany projekt nosił nazwę „Dostosowanie Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych do pełnienia funkcji RIPOK w Długoszynie” a jego głównym elementem było wybudowanie instalacji do biologicznego przetwarzania odpadów, w której ze strumienia zmieszanych odpadów komunalnych są wydzielane mechanicznie surowce wtórne (szkło, metale,

papier, tworzywa sztuczne) i frakcja biologiczna, która dotychczas była składowana na wysypisku. Nowa instalacja pozwala poddać frakcję biologiczną dodatkowej obróbce w specjalnych reaktorach i powstaje w ten sposób tzw. stabilizat, który może być następnie unieszkodliwiony lub po przesianiu wykorzystany do rekultywacji zamkniętych składowisk odpadów. Instalacja do biologicznego przetwarzania odpadów była niezbędnym elementem do uzyskania przez ZUOK w Długoszynie statusu Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych.

Rekultywacja kwatery składowania odpadów nr 1A na terenie składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, funkcjonującego odbywa się w ramach Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w miejscowości Długoszyń - gmina Sulęcín.

Cel GO 1.9. *Zakończenie uporządkowania składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne realizowany był przez jednostki samorządowe, celowe związki gmin oraz zarządców składowisk.* Pomimo planowanego zakończenia realizacji przedsięwzięcia w 2011 roku, w raportowanych latach, nadal istniały dzikie składowiska odpadów. Działania mające na celu likwidację „dzikich” składowisk miały charakter ciągły i następowały niezwłocznie po powzięciu informacji o ich powstaniu/istnieniu.

Analiza danych wykazała znaczące zmniejszenie ilości istniejących dzikich wysypisk. W 2014r. istniało 55 dzikich wysypisk, natomiast w 2015 roku było ich aż o 20 mniej.

Z informacji uzyskanych z ankiet wynika, że działania prowadzone są na bieżąco po powzięciu informacji o składowaniu odpadów niezgodnie z obowiązującymi przepisami. Z informacji uzyskanych z ankiet jednoznacznie można stwierdzić istnienie "dzikich" składowisk odpadów innych niż niebezpieczne w następujących miejscowościach:

- Stare Strącze,
- Krzepielów,
- Buczyny,
- Czyżówek,
- Gozdnicza.

Analiza danych GUS również wskazuje na istnienie ww. składowisk na terenie województwa w raportowanych latach.

Tabela 33. Dzikie wysypiska na terenie województwa lubuskiego [źródło: GUS]

Dzikie wysypiska	jednostka	2013r.	2014	2015
powierzchnia istniejących - stan w dniu 31 XII	m ²	76 933	91 622	68 332
istniejące - stan w dniu 31 XII	szt.	50	55	35
zlikwidowane	szt.	310	295	336

Analiza szczegółowa przeprowadzonych działań w raportowanym okresie nie obejmuje celów GO 1.4. Wyeliminowanie praktyk niewłaściwej eksploatacji i rekultywacji składowisk odpadów oraz GO 1.5 Zapewnienie dostępności odpowiedniej przepustowości instalacji do przetwarzania odpadów z uwagi na brak szczegółowych danych dotyczących realizacji konkretnych działań.

Z uwagi na złożony charakter zadań w ramach celu GO 2 *Działania w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi*, szczegółową ocenę realizacji zadań poddano ocenie łącznej. Prowadzone inwestycje, z założenia miały na celu usprawnienie obecnie istniejącego systemu odbierania i składowania odpadów komunalnych, w związku, z czym bezpośrednio służą realizacji określonych celów.

Łącznie oceniono następujące działania:

- GO 2.1. Objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych wszystkich mieszkańców najpóźniej do 2015 r. oraz GO 2.2. Objęcie wszystkich mieszkańców systemem selektywnego zbierania odpadów najpóźniej do 2015 r.,
- GO 2.3. Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby nie było składowanych w 2013 r. więcej niż 50%, w 2020 r. więcej

niż 35% masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r. oraz GO 2.4. Zmniejszenie masy składowanych odpadów komunalnych do max. 60% wytworzonych odpadów do końca 2014 r.

Jednostkami odpowiedzialnymi za realizację zadań GO 2.1. Objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych wszystkich mieszkańców najpóźniej do 2015 r. oraz GO 2.2. Objęcie wszystkich mieszkańców systemem selektywnego zbierania odpadów najpóźniej do 2015r., były jednostki administracji samorządowej, celowo powołane związki gmin oraz właściciele instalacji unieszkodliwiania odpadów. Realizacja zadań polegała głównie na usprawnieniu już istniejącego systemu zbierania, składowania i recyklingu odpadów komunalnych.

Odpady komunalne na terenie województwa lubuskiego poddawane są procesom odzysku i unieszkodliwiania w regionalnych i zastępczych instalacjach przetwarzania odpadów komunalnych. Szczegółowe informacje na temat obecnego systemu gospodarki odpadami na terenie województwa lubuskiego przedstawione są w projekcie „Aktualizacji Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami wraz z Planem Inwestycyjnym w zakresie odpadów komunalnych opracowanym na lata 2016-2022 wykonanym w 2016 roku.

Dane niezbędne do oceny realizacji zadań pochodzą z danych GUS i WIOŚ. Według GUS odsetek ludności objętej zbiórką odpadów komunalnych stanowi 100%.

Zmniejszyła się ilość odpadów zebranych selektywnie, przy czym jednocześnie nastąpił wzrost ilości odpadów zebranych selektywnie z gospodarstw domowych. Zwiększył się również udział odpadów zebranych selektywnie z gospodarstw domowych w stosunku do wszystkich zebranych odpadów.

Tabela 34. Odsetek ludności objętej zbiórką odpadów komunalnych w okresie raportowania [źródło: GUS]

2013r.	2014r.	2015r.
100%	100%	100%

Tabela 35. Ilość odpadów komunalnych zebranych w województwie lubuskim w okresie raportowania [źródło: GUS]

Odpady zebrane w ciągu roku	2014r.	2015r.
	[Mg]	[Mg]
ogółem	327 776,91	334 313,40
z gospodarstw domowych	244 930,82	259 897,30

Tabela 36. Ilość odpadów komunalnych zebranych selektywnie w województwie lubuskim w okresie raportowania [źródło: GUS]

Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku	2014r.	2015r.
	[Mg]	[Mg]
ogółem	70 206,7	62 749,8
z gospodarstw domowych	46 968,4	51 584,0

Ocenę realizację celów GO 2.3. Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby nie było składowanych w 2013 r. więcej niż 50%, w 2020 r. więcej niż 35% masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r. oraz GO 2.4. Zmniejszenie masy składowanych odpadów komunalnych do max. 60% wytworzonych odpadów do końca 2014 r. dokonano łącznie.

Realizacja niniejszych celów w raportowanych latach była ściśle uzależniona od realizacji zadań w ramach działania GO 1.8. „Rozbudowa i budowa zakładów zagospodarowania odpadów obejmujące regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych, które będą zapewniać następujący zakres usług: mechaniczno-biologiczne lub termiczne przekształcanie zmieszanych odpadów komunalnych i pozostałości z sortowni...”

Jednostkami odpowiedzialnymi za realizację zadań były gminy oraz związki międzygminne, które zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach odpowiedzialne są za prawidłowe utrzymanie systemu gospodarki odpadami w gminach.

Analiza danych pozyskanych od podmiotów realizujących zadania wykazała, że na terenie znaczącej większości gmin odpady komunalne oraz ulegające biodegradacji nie są składowane. Wszystkie gminy, na terenie, których miało miejsce składowanie odpadów systematycznie zmniejszały ich ilość.

Poniższe tabele szczegółowo pokazują masę składowanych odpadów komunalnych w poszczególnych gminach oraz ilość odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów oraz w latach 2014-2015. Dane w tabeli ujęte w % to osiągnięty poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji.

Tabela 37. Ilość odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów w poszczególnych gminach województwa lubuskiego

Lp.	Gmina	2014 r.	2015 r.	Jednostka
1	Babimost	0	0	Mg
2	Bledzew	0	0	Mg
3	Bobrowice	Dane Międzygminnego Związku Gospodarki Odpadami Komunalnymi „Odra-Nysa-Bóbr”		
4	Bogdaniec	Dane Związku Celowego Gmin MG-6		
5	Bojadła	0	0	Mg
6	Brody	1	1	%
7	Brzeźnica	399	451,4	Mg
8	Bytnica	Dane Międzygminnego Związku Gospodarki Odpadami Komunalnymi „Odra-Nysa-Bóbr”		
9	Bytom Odrzański	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
10	Cybinka	150	180,2	Mg
11	Czerwieńsk	Brak ewidencji	Brak ewidencji	
12	Dąbie	20,1	33,9	Mg
13	Deszczno	450,6	241,8	Mg
14	Dobiegniew	0	0	Mg
15	Drezdenko	0	0	Mg
16	Gozdnica	0	0	Mg
17	Gorzów Wielkopolski	Dane Związku Celowego Gmin MG-6		
18	Górzycza	b.d.	b.d.	
19	Gubin	Dane Międzygminnego Związku Gospodarki Odpadami Komunalnymi „Odra-Nysa-Bóbr”		
20	Gubin - miasto	1709,3	137,1	Mg
21	Iłowa	0	8,4	Mg
22	Jasień	0	0	Mg
23	Kargowa	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
24	Kłodawa	643,5	269,3	Mg
25	Kolsko	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
26	Kostrzyn nad Odrą	0	0	Mg
27	Koźuchów	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
28	Krosno Odrzańskie	0	0	Mg
29	Krzeszyce	0	0	Mg
30	Lipinki Łużyckie	0	0	Mg
31	Lubiszyn	b.d.	142,2	Mg
32	Lubniewice	188,3	192,2	Mg
33	Lubrza	0	0	Mg
34	Lubsko	0	0	Mg
35	Łagów	37,8	46,8	Mg
36	Łęknica	0	0	Mg
37	Malomice	Dane Międzygminnego Związku Gospodarki Odpadami Komunalnymi „Odra-Nysa-Bóbr”		
38	Maszewo	Dane Międzygminnego Związku Gospodarki Odpadami Komunalnymi „Odra-Nysa-Bóbr”		
39	Międzyrzecz	0	0	
40	Niegosławice	103,5	98,3	Mg
41	Nowa Sól - miasto	0	0	Mg

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Lp.	Gmina	2014 r.	2015 r.	Jednostka
42	Nowa Sól	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
43	Nowe Miasteczko	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
44	Nowogród Bobrzański	b.d.	78,4	Mg
45	Ośno Lubuskie	423,23	390,4	Mg
46	Otyń	0	0	Mg
47	Przewóz	163,8	54,6	Mg
48	Przytoczna	13,8	23,5	%
49	Pszczew	0	0	Mg
50	Rzepin	0	0	Mg
51	Santok	Dane Związku Celowego Gmin MG-6		
52	Siedlisko	0	0	Mg
53	Skąpe	0	0	Mg
54	Skwierzyna	0	0	Mg
55	Stawa	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
56	Słońsk	24,4	16,4	%
57	Słubice	195,3	268,3	Mg
58	Stare Kurowo	0	0	Mg
59	Strzelce Krajeńskie	Dane Celowego Związku Gmin SGO5		
60	Sulechów	851,5	523,1	Mg
61	Sulęcín	0	0	Mg
62	Szczaniec	0	0	Mg
63	Szlichtyngowa	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
64	Szprotawa	0	0	Mg
65	Świdnica	0	0	Mg
66	Świebodzin	0	0	Mg
67	Torzym	91	80,3	Mg
68	Trzciel	b.d.	56,1	%
69	Trzebiechów	0	0	Mg
70	Trzebiel	0	0	Mg
71	Tuplice	0	0	Mg
72	Witnica	790,46	702,95	Mg
73	Wschowa	0	0	Mg
74	Wymiarki	0	0	Mg
75	Zabór	9,9	3,6	Mg
76	Zbąszynek	0	0	Mg
77	Zielona Góra	0	0	Mg
78	Zwierzyn	0	0	Mg
79	Żagań - miasto	0	0	Mg
80	Żagań	0	0	Mg
81	Żary -miasto	0	0	Mg
82	Żary	0,5	4,91	%

Analiza danych w odniesieniu do ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, kierowanych na składowiska odpadów wykazała, że wśród gmin realizujących cel, 40 gmin nie przekazywało odpadów ulegających biodegradacji na składowiska odpadów. Stanowi to 49 % gmin województwa. W 26 gminach odnotowano zmniejszenie, a w 11 odnotowano nieznaczny wzrost ilości składowanych odpadów. W przypadku pozostałych 4% gmin nie możliwe jest określenie osiągnięcia celu ze względu na brak szczegółowych danych chociażby w jednym roku raportowym.

Tabela 38. Sposób postępowania z odpadami ulegającymi biodegradacji w gminach w latach 2014-2015

Ilość gmin, które odpady ulegające biodegradacji	Ilość gmin	% gmin
nie kierowały na składowiska	40	49%
zanotowały zmniejszenie ilości kierowanych na składowiska	26	32%

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

zanotowały zwiększenie ilości kierowanych na składowiska	11	13%
na tym samym poziomie	2	2%
brak szczegółowych danych	4	5%

Tabela 39. Masa składowanych odpadów komunalnych w gminach wg ankiet

Lp.	Gmina	2014 r.	2015 r.	Jednostka
1	Babimost	0	57,5	Mg
2	Bledzew	0	0	Mg
3	Bobrowice	Dane Międzygminnego Związku Gospodarki Odpadami Komunalnymi „Odra-Nysa-Bóbr”		
4	Bogdaniec	Dane Związku Celowego Gmin MG-6		
5	Bojadła	0	0	Mg
6	Brody	0	0	Mg
7	Brzeźnica	0	0	Mg
8	Bytnica	Dane Międzygminnego Związku Gospodarki Odpadami Komunalnymi „Odra-Nysa-Bóbr”		
9	Bytom Odrzański	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
10	Cybinka	0	0	Mg
11	Czerwieńsk	0	0	Mg
12	Dąbie	0	0	Mg
13	Deszczno	530,1	560,2	Mg
14	Dobiegów	0	0	Mg
15	Drezdenko	0	0	Mg
16	Gozdnica	b.d.	632,96	Mg
17	Gorzów Wielkopolski	Dane Związku Celowego Gmin MG-6		
18	Górzycza	784,7	868,4	Mg
19	Gubin	Dane Międzygminnego Związku Gospodarki Odpadami Komunalnymi „Odra-Nysa-Bóbr”		
20	Gubin miasto	0	0	Mg
21	Iłowa	67	41	Mg
22	Jasień	0	19,4	Mg
23	Kargowa	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
24	Kłodawa	495,6	527,2	Mg
25	Kolsko	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
26	Kostrzyn nad Odrą	0	0	
27	Koźuchów	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
28	Krosno Odrzańskie	0	0	Mg
29	Krzyszczycy	0	0	Mg
30	Lipinki Łużyckie	0	0	Mg
31	Lubiszyn	b.d.	291,1	Mg
32	Lubniewice	291,9	240,6	Mg
33	Lubrza	0	0	Mg
34	Lubsko	0	0	Mg
35	Łagów	0	0	Mg
36	Łęknica	b.d.	44,81	Mg
37	Małomice	Dane Międzygminnego Związku Gospodarki Odpadami Komunalnymi „Odra-Nysa-Bóbr”		
38	Maszewo	Dane Międzygminnego Związku Gospodarki Odpadami Komunalnymi „Odra-Nysa-Bóbr”		
39	Międzyrzecz	0	0	Mg
40	Niegosławice	0	148,7	Mg
41	Nowa Sól	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
42	Nowa Sól miasto	0	0	Mg
43	Nowe Miasteczko	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
44	Nowogród Bobrzański	0	0	Mg
45	Ośno Lubuskie	813,9	750,61	Mg
46	Otyń	0	0	Mg
47	Przewóz	238,7	254,4	Mg
48	Przytoczna	13,8	23,5	Mg
49	Pszczew	0	0	Mg
50	Rzepin	496,1	541,4	Mg
51	Santok	Dane Związku Celowego Gmin MG-6		

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Lp.	Gmina	2014 r.	2015 r.	Jednostka
52	Siedlisko	0	0	Mg
53	Skąpe	1 758,2	947,9	Mg
54	Skwierzyna	10,5	0	Mg
55	Ślawa	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
56	Śłońsk	b.d.	b.d.	Mg
57	Ślubice	6 131,7	6 042,1	Mg
58	Stare Kurowo	0	0	Mg
59	Strzelce Krajeńskie	Dane Celowego Związku Gmin SGO5		
60	Sulechów	767,8	2155,3	Mg
61	Sulęcín	0	0	Mg
62	Szczaniec	0	0	Mg
63	Szlichtyngowa	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
64	Szprotawa	355	366	Mg
65	Świdnica	0	0	Mg
66	Świebodzin	1 145,29	3 345,43	Mg
67	Torzyn	598,9	709,7	Mg
68	Trzciel	0	0	Mg
69	Trzebiechów	75,34	2,6	Mg
70	Trzebiel	0	0	Mg
71	Tuplice	0	0	Mg
72	Witnica	4 033,2	4 368,9	Mg
73	Wschowa	0	0	Mg
74	Wymiarki	0	0	Mg
75	Zabór	0	0	Mg
76	Zbąszynek	0	0	Mg
77	Zielona Góra	12 676,1	10 909,953	Mg
78	Zwierzyn	0	0	Mg
79	Żagań - miasto	0	0	Mg
80	Żagań	Dane Łużyckiego Związku Gmin		
81	Żary -miasto	470	479,8	Mg
82	Żary	0	0	Mg

Analiza ankiet wykazała, że na terenie 46 % gmin odpady komunalne, zgodnie z obowiązującymi przepisami nie są składowane. Na terenie 15 gmin zanotowano wzrost masy składowanych odpadów w 2015 r. w stosunku do roku 2014. W przypadku 21% gmin nie jest możliwe określenie postępowania z opadami komunalnymi w zakresie ich składowania, ze względu na brak wiarygodnych danych z jednego roku raportowego, bądź poziom ich ogólności na to nie pozwala.

Tabela 40. składowanie odpadów komunalnych w gminach w latach 2014-2015

Ilość gmin na terenie których składowane są odpady komunalne	Ilość gmin	% gmin
nie składowano	38	46%
zmniejszenie ilości składowanych odpadów	8	10%
zwiększenie ilości składowanych odpadów	15	18%
na tym samym poziomie	0	0%
brak szczegółowych danych	21	26%

Analiza danych GUS o sposobie zagospodarowania odpadów jednoznacznie wskazuje na przewagę odpadów przeznaczonych do składowania (46%). Recyklingowi poddawane jest 22% wszystkich zebranych odpadów komunalnych.

Tabela 41. Odpady komunalne zebrane z podziałem na sposoby ich zagospodarowania w 2014 roku [GUS]

Jednostka	Ogółem	Przeznaczone do:			
		recyklingu	kompostowania lub fermentacji	przekształcenia termicznego	składowanie
w tys. ton	328	71	60	46	150

%	100%	22%	18%	14%	46%
---	------	-----	-----	-----	-----

Ocena realizacji celu GO 2.5. Przygotowanie do ponownego wykorzystania i recykling materiałów odpadowych, przynajmniej takich jak papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło z gospodarstw domowych i, w miarę możliwości, odpadów innego pochodzenia podobnych do odpadów z gospodarstw domowych minimum 50% masy do 2020 roku jest ściśle powiązana z oceną wykonania działań w ramach zadania GO 1.6. Stymulowanie rozwoju rynku surowców wtórnych i produktów zawierających surowce wtórne poprzez wspieranie współpracy organizacji odzysku, przemysłu i samorządu terytorialnego oraz konsekwentne egzekwowanie obowiązków w zakresie odzysku i recyklingu.

Analiza danych GUS wykazała, zmniejszenie ilości odpadów komunalnych zebranych selektywnie w 2015 roku w stosunku do roku 2014. Przy jednoczesnym ogólnym zmniejszeniu ilości zebranych odpadów nastąpił znaczący wzrost udziału odpadów zebranych z gospodarstw domowych. Poniższa tabela przedstawia ilości i rodzaje odpadów zebranych selektywnie w okresie raportowania.

Tabela 42. Ilość i rodzaj odpadów zebranych selektywnie w latach 2014-2015 [źródło: GUS]

Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku		2014 r.	2015 r.
		[t]	[t]
ogółem	ogółem	70 206,7	62 749,8
	z gospodarstw domowych	46 968,4	51 584,0
papier i tektura	ogółem	16 082,4	9 601,4
	z gospodarstw domowych	5 393,7	5 411,0
szkło	ogółem	13 437,7	10 550,2
	z gospodarstw domowych	9 968,1	9 669,8
tworzywa sztuczne	ogółem	11 042,2	11 224,3
	z gospodarstw domowych	9 324,9	9 602,2
metale	ogółem	1 323,2	850,1
	z gospodarstw domowych	972,7	754,9
tekstylna	ogółem	958,4	22,7
	z gospodarstw domowych	958,4	18,5
niebezpieczne	ogółem	4,3	4,1
	z gospodarstw domowych	3,9	3,5
zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne	ogółem	288,1	217,3
	z gospodarstw domowych	275,0	201,9
wielkogabarytowe	ogółem	6 291,6	10 568,8
	z gospodarstw domowych	5 722,3	9 981,9
biodegradowalne	ogółem	17 719,3	18 343,2
	z gospodarstw domowych	12 371,0	14 832,6
baterie i akumulatory	ogółem	-	10,5
	z gospodarstw domowych	-	10,4
opakowania wielomateriałowe	ogółem	-	323,7
	z gospodarstw domowych	-	301,0

Poziomy recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami niektórych frakcji odpadów komunalnych: papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło określa Rozporządzenie z dnia 29 maja 2012 r. w sprawie poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami (Dz.U. 2012 poz. 645). Procentowy poziom recyklingu założony do osiągnięcia w raportowanych latach wynosi:

- w 2014 r. - 14%,

- w 2015 r. - 15%.

Założony poziom osiągnęły wszystkie gminy województwa lubuskiego.

Poniższa tabela przedstawia poziom przygotowania do ponownego wykorzystania i recykling materiałów odpadowych w poszczególnych gminach województwa lubuskiego.

Tabela 43. Poziom przygotowania do ponownego wykorzystania i recykling materiałów odpadowych

Lp.	Gmina	2014 r.	2015 r.	Jednostka
1	Babimost	81,73	54,39	%
2	Bledzew	22	31,6	%
3	Bobrowice	Dane Międzygminnego Związku Gospodarki Odpadami Komunalnymi „Odra-Nysa-Bóbr”		
4	Bogdaniec	Dane Związku Celowego Gmin MG-6		
5	Bojadła	Szczegółowe informacje zawarto w osobnej tabeli		
6	Brody	21	35	%
7	Brzeźnica	29,04	38,22	%
8	Bytnica	Dane Międzygminnego Związku Gospodarki Odpadami Komunalnymi „Odra-Nysa-Bóbr”		
9	Bytom Odrzański	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
10	Cybinka	21,03	65,14	%
11	Czerwieńsk	21,16	22,4	%
12	Dąbie	95,38	130,9	Mg
13	Deszczno	162,5	175,3	Mg
14	Dobiegiew	b.d.	35	%
15	Drezdenko	b.d.	23	%
16	Gozdnicza	b.d.	324,64	Mg
17	Gorzów Wielkopolski	Dane Związku Celowego Gmin MG-6		
18	Górzycza	68,6	107,1	Mg
19	Gubin	Dane Międzygminnego Związku Gospodarki Odpadami Komunalnymi „Odra-Nysa-Bóbr”		
20	Gubin miasto	86,1	61,4	%
21	Iłowa	124,9	95,9	Mg
22	Jasień	177,3	233,4	Mg
23	Kargowa	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
24	Kłodawa	167,6	171,6	Mg
25	Kolsko	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
26	Kostrzyn nad Odrą	34,6	74,1	%
27	Koźuchów	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
28	Krosno Odrzańskie	29,4	45,4	%
29	Krzyszczycy	brak ewidencji	brak ewidencji	
30	Lipinki Łużyckie	b.d.	15,09	%
31	Lubiszyn	b.d.	96,9	Mg
32	Lubniewice	126,9	136,1	Mg
33	Lubrza	99,98	80,41	%
34	Lubsko	Brak ewidencji	Brak ewidencji	
35	Łagów	18,9	29,5	%
36	Łęknica	b.d.	2978,4	Mg
37	Małomice	Dane Międzygminnego Związku Gospodarki Odpadami Komunalnymi „Odra-Nysa-Bóbr”		
38	Maszewo	Dane Międzygminnego Związku Gospodarki Odpadami Komunalnymi „Odra-Nysa-Bóbr”		
39	Międzyrzecz	27,05	b.d.	%
40	Niegostawice	Szczegółowe informacje zawarto w osobnej tabeli		
41	Nowa Sól	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
42	Nowa Sól Miasto	Szczegółowe informacje zawarto w osobnej tabeli		
43	Nowe Miasteczko	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
44	Nowogród Bobrzański	b.d.	24,2	%
45	Ośno Lubuskie	32,68	23,1	%
46	Otyń	Szczegółowe informacje zawarto w osobnej tabeli		
47	Przewóz	59,7	125,94	Mg
48	Przytoczna	23	22	%
49	Pszczew	Szczegółowe informacje zawarto w osobnej tabeli		

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Lp.	Gmina	2014 r.	2015 r.	Jednostka
50	Rzepin	57	61,6	%
51	Santok	Dane Związku Celowego Gmin MG-6		
52	Siedlisko	75,8	87,9	Mg
53	Skąpe	27,7	5,1	Mg
54	Skwierzyna	15	23	%
55	Sława	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
56	Stońsk	32,9	45	%
57	Słubice	Brak ewidencji	Brak ewidencji	
58	Stare Kurowo	35	28,1	%
59	Strzelce Krajeńskie	Dane Celowego Związku Gmin SGO5		
60	Sulechów	22	16,1	%
61	Sulęcín	59	50	%
62	Szczaniec	62,8	69,35	%
63	Szlichtyngowa	Dane Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
64	Szprotawa	710	856	Mg
65	Świdnica	29	33,3	%
66	Świebodzin	49	22	%
67	Torzym	575	475,4	Mg
68	Trzciel	b.d.	19,8	%
69	Trzebiechów	33	43	%
70	Trzebiel	39,6	56	%
71	Tuplice	59,3	74,1	%
72	Witnica	0	0	Mg
73	Wschowa	Szczegółowe informacje zawarto w osobnej tabeli		
74	Wymiarki	17,7	24	%
75	Zabór	22,97	31,24	%
76	Zbąszynek	29,4	55	%
77	Zielona Góra	15,86	41,11	%
78	Zwierzyn	b.d.	36,3	%
79	Żagań - miasto	35	50,1	%
80	Żagań	0	38	%
81	Żary - miasto	21,5	45,54	%
82	Żary	4,91	45,59	%

Tabela 44. Poziom recyklingu poszczególnych frakcji odpadów komunalnych [Mg]

Miejscowość	papier i tektura [Mg]		tworzywa sztuczne [Mg]		szkło [Mg]		metale [Mg]	
	2014 r.	2015 r.	2014 r.	2015 r.	2014 r.	2015 r.	2014 r.	2015 r.
Bojadła	14,2	15,4	25,4	33,2	57,59	61,1	0,43	2,7
Niegosławice	0,6	2,7	20,5	26	90,2	92,9	0,7	3,7
Nowa Sól Miasto	252,48	272,6	404,89	606,8	423,74	487,7	12,53	51,2
Otyń	35,1	31,5	66,2	78,2	97,04	90,9	1,8	6,6
Pszczew	19,7	20,8	28,7	42,8	34,7	34,8	b.d.	b.d.
Wschowa	78,9	39,8	246,6	338,7	296,6	338,9	b.d.	b.d.

Analiza danych uzyskanych od gmin oraz związków międzygminnych wykazała, podobnie jak dane GUS, że poziom ilości segregowanych odpadów zwiększył się w 2015 roku w stosunku do roku 2014.

Szczegółowej ocenie realizacji zadań w ramach celu GO 3. Działania w zakresie gospodarki odpadami niebezpiecznymi poddano następujące działania krótkookresowe.

GO 3.1. Prowadzenie bazy danych PCB. Za realizację celu odpowiedzialny jest Marszałek Województwa. Zgodnie z obowiązującym prawem, wykorzystywanie PCB w użytkowanych urządzeniach i

instalacjach było możliwe do dnia 30 czerwca 2010 r. Posiadacze odpadów zawierających PCB zobowiązani byli natomiast do ich unieszkodliwienia, w terminie do dnia 31 grudnia 2010 r. Według danych, z rejestru dotyczącego PCB, na terenie województwa lubuskiego nie użytkuje się instalacji i urządzeń zawierających PCB.

Poza zinwentaryzowanymi urządzeniami, nie należy spodziewać się ujawnienia nowych urządzeń, zawierających PCB o stężeniach ponad 50 mg/kg.

Za rozwój istniejącego systemu zbierania olejów odpadowych w ramach realizacji celu GO 3.2. w raportowanych latach odpowiedzialne były przedsiębiorstwa odzysku i unieszkodliwiania oraz wytwórcy olejów. Oleje odpadowe to odpady niebezpieczne, do których należą wszystkie oleje smarowe i przemysłowe, a w szczególności zużyte oleje silników spalinowych, oleje przekładniowe, oleje do turbin i oleje hydrauliczne. Oleje odpadowe zbiera się i magazynuje selektywnie według wymagań wynikających ze sposobu ich przemysłowego wykorzystania lub unieszkodliwiania. Zbiera się do szczelnych pojemników, wykonanych z materiałów trudno zapalnych, odpornych na działanie olejów odpadowych, odprowadzających ładunki elektryczności statycznej, wyposażonych w szczelne zamknięcia i zabezpieczonych przed stłuczeniem oraz czynnikami atmosferycznymi. Oleje odpadowe powstające w zakładach na terenie województwa są przekazywane firmom specjalistycznym trudniącym się zbieraniem olejów przepracowanych lub firmom prowadzącym serwisy separatorów olejowych. Odpady te są odzyskiwane w istniejących specjalistycznych instalacjach na terenie województwa lubuskiego (Załącznik do WPGO) lub poddawane odzyskowi/unieszkodliwieniu poza województwem. Szczegółowe informacje zawarto w projekcie „Aktualizacji Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami wraz z Planem inwestycyjnym, w zakresie odpadów komunalnych, opracowanym na lata 2016-2022 wykonanym w 2016 roku.

Działanie GO 3.3. obejmowało *Monitoring prawidłowego postępowania z olejami odpadowymi (w pierwszej kolejności odzysk poprzez regenerację, a jeśli jest niemożliwy ze względu na stopień zanieczyszczenia poddanie olejów odpadowych innym procesom odzysku)*. Za realizację powyższego celu, zgodnie z zapisami POŚ, odpowiedzialny był Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w ramach działań kontrolnych. Monitoring i kontrole przeprowadzane były systematycznie, w sposób ciągły, zgodnie harmonogramem kontroli. Brak szczegółowych danych dotyczących realizacji konkretnych działań w raportowanym okresie.

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację celu GO 3.4. *Ukształtowanie systemu unieszkodliwiania zakaźnych odpadów medycznych i weterynaryjnych, obejmującego docelowo alternatywnie spalanie tych odpadów w spalarniach przystosowanych do przyjmowania tego typu odpadów lub spalanie odpadów w spalarniach odpadów po autoklawowaniu, dezynfekcji termicznej, działaniu mikrofalami (docelowo należy odejść od budowy i eksploatacji małych spalarni odpadów przeznaczonych wyłącznie do przetwarzania zakaźnych odpadów medycznych i weterynaryjnych)* byli właściciele instalacji do unieszkodliwiania odpadów medycznych weterynaryjnych.

Odpady medyczne powstają w ośrodkach służby zdrowia, laboratoriach badawczych, zakładach farmakologicznych, prywatnych gabinetach lekarskich i stomatologicznych, ambulatoriach, instytutach badawczych, zakładach kosmetycznych, w związku z udzielaniem świadczeń zdrowotnych ludzi lub świadczeniem usług weterynaryjnych, jak również prowadzeniem badań i doświadczeń naukowych oraz doświadczeń na zwierzętach.

Gospodarka odpadami odbywa się zgodnie z instrukcjami wewnątrz zakładowymi, zgodnymi z wytycznymi Inspekcji Sanitarnej. Odpady zbierane są selektywnie w miejscach ich powstawania, do specjalnych, jednorazowych pojemników lub worków. Gromadzone są w oznakowanych workach lub pojemnikach jednorazowego użytku. Odpady medyczne i weterynaryjne unieszkodliwiane są w następujących obiektach:

- w Szpitalu Wojewódzkim przy ul. Dekerta 1 w Gorzowie Wlkp. (w tym również z województwa wielkopolskiego i zachodniopomorskiego),
- w Wielospecjalistycznym Szpitalu SPZOZ przy ul. Chałubińskiego 7 w Nowej Soli.

Za zwiększenie nadzoru nad prowadzeniem gospodarki odpadami przez małych wytwórców tych odpadów w małej ilości (źródła rozproszone) (GO 3.5) był Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w ramach działań kontrolnych. Zadanie realizowane było jednocześnie przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną. Szczegółowe informacje o wynikach kontroli u poszczególnych wytwórców odpadów zawarto w Sprawozdaniu z działalności WIOŚ w 2015 r. Załącznik 1 - Działalność kontrolna WIOŚ.

Jednocześnie kontrole małych podmiotów leczniczych i zawodowych praktyk medycznych prowadzili dwukrotnie inspektorzy Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej. Prowadzone czynności kontrolne dotyczyły:

- oceny stanu sanitarno-higienicznego dotyczącego gospodarki odpadami w miejscu ich wytwarzania,
- prawidłowości prowadzenia dokumentacji wymaganej w zakresie umów na odbiór odpadów, kart przekazu odpadów, dokumentacji potwierdzającej utylizację oraz sprawozdań do Marszałka Województwa.

Kontrole obejmowały rok 2014 i 2015.

Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w ramach działań kontrolnych i realizacji celu GO 3.6, *Wykonuje cykliczne przeglądy spalarni odpadów medycznych przynajmniej raz w roku*

Za realizację powyższego celu odpowiedzialne było zadanie realizowane również przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną.

Kontrolę przestrzegania przepisów w zakresie gospodarowania odpadami przez zarządzających spalarniami i współspalarniem odpadów wykonał WIOŚ w Zielonej Górze, w ramach działań kontrolnych.

W 2015 roku w ramach dwóch ww. cykli kontrolnych przeprowadzono dwie kontrole następujących spalarni odpadów medycznych:

- Instalacji do termicznego unieszkodliwiania odpadów medycznych firmy ATI Muller typ HP-750 (o mocy przerobowej 0,2 Mg/h, 546 Mg/rok) należąca do Wielospecjalistycznego Szpitala Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Nowej Soli, ul. Chałubińskiego 7, 67-100 Nowa Sól,
- Spalarni typu GG14 firmy HOVAL (o mocy przerobowej 0,2 Mg/h, 1392 Mg/rok) przy Wielospecjalistycznym Szpitalu Wojewódzkim Sp. z o.o. w Gorzowie Wlkp., ul. Dekerta 1, 66-400 Gorzów Wlkp.

Szczegółowe informacje o wynikach kontroli opisano w Sprawozdaniu z działalności WIOŚ w 2015 r. Załącznik 1 - Działalność kontrolna WIOŚ. Dodatkowo, w raportowanych latach, kontrolę w ww. zakładach przeprowadzali dwukrotnie inspektorzy Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej. Prowadzone czynności kontrolne dotyczyły:

- oceny bieżącego stanu sanitarno-higieniczno-technicznego pomieszczeń spalarni i zaplecza,
- prawidłowości prowadzenia dokumentacji wymaganej w zakresie decyzji zezwalającej na utylizację odpadów, kart przekazu odpadów, dokumentacji potwierdzającej utylizację oraz sprawozdań do Marszałka Województwa.

Kontrole obejmowały rok 2014 i 2015.

Szczegółowe informacje o wynikach kontroli opisano w Sprawozdaniu z działalności WIOŚ w 2015 r. Załącznik 1 - Działalność kontrolna WIOŚ.

Prowadzenie cyklicznych kontroli poszczególnych podmiotów wprowadzających pojazdy, punktów zbierania pojazdów, stacji demontażu, prowadzących strzępiarki, w zakresie przestrzegania przepisów o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji to działanie GO 3.9.

Za realizację powyższego celu odpowiedzialny był Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w ramach działań kontrolnych dotyczących przepisów o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji. Na terenie województwa lubuskiego w raportowanych latach, nie działali przedsiębiorcy eksploatujący strzępiarki.

W 2014 i 2015 r. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze skontrolował wszystkie funkcjonujące w województwie lubuskim stacje demontażu pojazdów. Szczegółowe informacje o wynikach kontroli opisano w Sprawozdaniu z działalności WIOŚ w 2014 r. Załącznik 1 - Działalność kontrolna WIOŚ oraz Sprawozdaniu z działalności WIOŚ w 2015 r. Załącznik 1 - Działalność kontrolna WIOŚ.

Realizacja działań zawartych w „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032” w POŚ określona jest jako cel GO 3.10. Usuwanie wyrobów azbestowych odbywa się w oparciu o Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 (POKA). Wszelkie zmiany dotyczące wyrobów azbestowych aktualizowane

są na bieżąco przez gminy. Dane w przedmiotowym zakresie wprowadzane są do ogólnopolskiej bazy azbestowej (<http://www.bazaazbestowa.gov.pl/>) prowadzonej przez Ministerstwo Gospodarki - stanowiącej jedno z narzędzi monitorowania realizacji zadań wynikających z „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”.

W latach 2014-2015 61 gmin z terenu województwa lubuskiego korzystało z dofinansowania WFOŚ i GW na demontaż, zbieranie, transport i unieszkodliwianie lub zabezpieczenie tych odpadów. Poniższa tabela przedstawia ilość wyrobów azbestowych zlikwidowaną lub unieszkodliwioną przy udziale środków WFOŚ i GW.

Tabela 45. Ilość wyrobów azbestowych zlikwidowana lub unieszkodliwiona przy udziale środków WFOŚ i GW

Gmina	2014r.	2015r.	Jednostka
Gmina Babimost	b.d.	61,34	[Mg]
Gmina Bledzew	11,10	14,15	[Mg]
Gmina Bobrowice	105,03	11,32	[Mg]
Gmina Brody	12,98	18,59	[Mg]
Gmina Brzeźnica	32,18	b.d.	[Mg]
Gmina Brzeźnica	b.d.	28,1	[Mg]
Gmina Bytom Odrzański	12,61	65,225	[Mg]
Gmina Cybinka	b.d.	40,06	[Mg]
Gmina Czerwieńsk	28,15	17,83	[Mg]
Gmina Dąbie	57,78	54,58	[Mg]
Gmina Deszczno	b.d.	303,243	[Mg]
Gmina Dobiegniew	b.d.	40,56	[Mg]
Gmina Drezdenko	b.d.	79,74	[Mg]
Gmina Górzycza	74,82	63,55	[Mg]
Gmina Gubin	44,17	12,09	[Mg]
Gmina Jasień	13,89	28,95	[Mg]
Gmina Kargowa	39,76	39,88	[Mg]
Gmina Kłodawa	25,88	34,88	[Mg]
Gmina Kożuchów	42,64	46,64	[Mg]
Gmina Krosno Odrzańskie	17,90	150,18	[Mg]
Gmina Krzeszyce	229,90	196,59	[Mg]
Gmina Lipinki Łużyckie	64,90	38,84	[Mg]
Gmina Lubiszyn	66,20	84,61	[Mg]
Gmina Lubniewice	50,66	29,958	[Mg]

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Gmina	2014r.	2015r.	Jednostka
Gmina Lubrza	30,34	25,82	[Mg]
Gmina Lubsko	26,37	21,56	[Mg]
Gmina Łagów	b.d.	26,88	[Mg]
Gmina Małomice	18,48	16,88	[Mg]
Gmina Międzyrzecz	b.d.	31,58	[Mg]
Gmina Niegosławice	118,13	b.d.	[Mg]
Gmina Nowa Sól	11,58	29,26	[Mg]
Gmina Nowa Sól - Miasto	b.d.	104,06	[Mg]
Gmina Nowe Miasteczko	49,19	88,80	[Mg]
Gmina Nowogród Bobrzański	50,48	30,11	[Mg]
Gmina Ośno Lubuskie	65,12	130,66	[Mg]
Gmina Przytoczna	b.d.	141,89	[Mg]
Gmina Pszczew	b.d.	107,11	[Mg]
Gmina Rzepin	77,62	150,43	[Mg]
Gmina Santok	b.d.	57,24	[Mg]
Gmina Siedlisko	100,34	23,8	[Mg]
Gmina Skąpe	b.d.	236,945	[Mg]
Gmina Skwierzyna	b.d.	72,76	[Mg]
Gmina Ślubice	56,78	106,12	[Mg]
Gmina Stare Kurowo	26,46	20,48	[Mg]
Gmina Strzelce Krajeńskie	78,14	128,96	[Mg]
Gmina Sulechów	152,90	67,57	[Mg]
Gmina Sulęcín	343,20	283,53	[Mg]
Gmina Szprotawa	51,94	82,51	[Mg]
Gmina Świdnica	23,43	18,66	[Mg]
Gmina Świebodzin	177,86	98,06	[Mg]
Gmina Torzym	67,16	76,66	[Mg]
Gmina Trzebień	92,12	65,68	[Mg]
Gmina Tuplice	5,26	25,02	[Mg]
Gmina Wschowa	106,22	73,00	[Mg]
Gmina Zabór	66,44	107,56	[Mg]
Gmina Zielona Góra	51,65	102,27	[Mg]
Gmina Żagań	81,43	25,56	[Mg]
Gmina Żary	b.d.	51,61	[Mg]
Miasto Gorzów Wlkp.	89,50	109,84	[Mg]
Miasto Kostrzyn nad Odrą	15,22	6,31	[Mg]
Miasto Zielona Góra	32,03	b.d.	[Mg]
Suma	2 995,94	4 098,53	[Mg]

Za realizację zadań mających na celu zwiększenie wykorzystania osadów ściekowych w trakcie prowadzenia inwestycji w zakresie budowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków (cel GO 3.13.) odpowiedzialni byli zarządcy oczyszczalni ścieków. Analiza danych GUS wykazała, że ilość wykorzystanych osadów ściekowych systematycznie zwiększała się w raportowanych latach. Osady ściekowe wykorzystywane są w rolnictwie, do rekultywacji terenów oraz do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu. Część odpadów przekształcana jest termicznie.

Brak jest szczegółowych danych odnośnie wykorzystania osadów ściekowych w trakcie prowadzenia inwestycji w zakresie budowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków.

Tabela 46. Osady wytworzone w oczyszczalniach ścieków w województwie lubuskim [źródło: GUS]

Osady wytworzone w ciągu roku w oczyszczalniach ścieków	Jednostka	2014 r.	2015 r.
ogółem	t	14 925	15 556
stosowane w rolnictwie	t	3 402	4 612
stosowane do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne	t	828	1 200
stosowane do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu	t	1 316	1 532
przekształcone termicznie	t	984	554
składowane razem	t	217	0
magazynowane czasowo	t	1 773	1 327

Tabela 47. Osady dotychczas składowane (nagromadzone) na terenie oczyszczalni i wykorzystane z dotychczas składowanych [źródło: GUS]

Osady	Jedn. miary	2014 r.	2015 r.
osady dotychczas składowane (nagromadzone)	t	0	19 646
osady wykorzystane z dotychczas składowanych (nagromadzonych)	t	0	2 836

Szczegółowa analiza stopnia realizacji poniższych celów nie była możliwa ze względu na brak szczegółowych danych dotyczących realizacji konkretnych działań w raportowanym okresie. Do tych działań należą:

GO 3.7. Opracowanie i wdrażanie innowacyjnych technologii przetwarzania zużytych baterii i akumulatorów, w szczególności alkalicznych. Do obowiązków osób fizycznych i podmiotów wytwarzających zużyte baterie i akumulatory należy przekazanie tych odpadów do punktów zbierania, które zlokalizowane są w placówkach oświatowych, urzędach, a także marketach i innych centrach handlowych. Zebrane odpady odbierane są przez firmy posiadające odpowiednie uprawnienia. Zbiórki wielkogabarytowych baterii i akumulatorów, polegają na ich przekazaniu w placówkach usługowych, w momencie zakupu nowych. Obecnie niemożliwe jest określenie na terenie województwa, ilości infrastruktury do selektywnego zbierania odpadów komunalnych (np. liczby miejsc zbierania zużytych baterii i akumulatorów), z uwagi na to, że nie ma żadnych uregulowań prawnych, wskazujących na obowiązek gmin przekazywania tych informacji marszałkowi województwa.

GO 3.8. Rozbudowa lub modernizacja infrastruktury technicznej w zakresie zbierania i przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.; GO 3.11. Rozbudowa infrastruktury technicznej zbierania zużytych opon, szczególnie w zakresie odbierania od małych i średnich przedsiębiorstw oraz GO 3.12. Rozbudowa infrastruktury technicznej selektywnego zbierania, przetwarzania oraz ponownego wykorzystania odzysku, w tym recyklingu odpadów z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej.

3.4. Ochrona przyrody i krajobrazu (obszary chronione, lasy)

W raportowanym okresie były realizowane wszystkie cele operacyjne. Informacje dotyczące ich wykonania uzyskano z ankiet Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim, Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Zielonej Górze, Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinie, Parku Narodowego Ujście Warty i Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego. Źródłem informacji były również ankiety przesłane przez urzędy miast i gmin, w których podano ilość nowych form ochrony przyrody.

Poniższa tabela przedstawia stan ochrony przyrody i różnorodności biologicznej w okresie raportowania 2012 – 2013 oraz w bieżącym okresie raportowania 2014 – 2015.

Tabela 48. Stan ochrony przyrody i różnorodności biologicznej w okresie raportowania 2013 – 2013 oraz w bieżącym okresie raportowania 2014 -2015

Obszary chronione	LATA REALIZOWANIA POŚ			
	okres raportowania		bieżący okres raportowania	
	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.
OBSZARY NATURA 2000 [pow. w ha]				
Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO)	294 227,70	294 196,00	294 196,00	294 200,10
Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk (SOO)	190 010,20	190 002,70	209 190,80	209 190,80
OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE [pow. w ha]				
Parki narodowe	13 642,80	13 642,80	13 642,80	13 642,80
Rezerваты przyrody	3 907,74	3 907,74	3 907,74	3 907,74
Parki krajobrazowe	77 167,52	77 167,52	77 167,52	77 167,52
Rezerваты i pozostałe formy ochrony przyrody w parkach krajobrazowych	772,70	777,77	778,74	1 105,36
Obszary chronionego krajobrazu	438 453,40	438 453,45	440 086,45	438 220,92
Rezerваты i pozostałe formy ochrony przyrody na obszarach chronionego krajobrazu	2 405,10	2 519,02	2 546,80	2 795,70
Użytki ekologiczne	3 282,60	3 257,42	3 306,85	3 555,65
Stanowiska dokumentacyjne	5,60	5,60	5,60	5,60
Zespoły przyrodniczo - krajobrazowe	10 116,90	10 116,90	10 140,85	10 221,85
Pomniki przyrody [w szt.]	1 290,00	1 307,00	1 339,00	1 337,00
OGRODY [pow. w ha]				
Ogrody botaniczne	-	-	-	3,00
Ogrody zoologiczne	12,70	12,70	12,70	12,70
Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem [w %]	38,85	38,80	39,00	38,80

Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni województwa zmieniał się w latach 2012-2015 nieznacznie i pozostawał na poziomie od 38,80% do 39%. Nie uległa zmianie powierzchnia parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, stanowisk dokumentacyjnych oraz ogrodów zoologicznych.

W wyniku decyzji Rady Ministrów z dnia 28 stycznia 2014 r. został powiększony obszar Natura 2000 Krośnieńska Dolina Odry PLH 080072. Włączono do niego tereny wykorzystywane dla celów wojskowych, na których występują cenne siedliska i gatunki wymienione w dyrektywie siedliskowej.

W raportowanym okresie zwiększeniu uległa również powierzchnia zespołów przyrodniczo – krajobrazowych w związku z utworzeniem Parku Braniborskiego oraz Liliowego Lasu a także obszar użytków ekologicznych, których liczba wzrosła o 21 nowych obiektów.

Według danych GUS swoją powierzchnię zwiększyły również rezerwy i pozostałe formy ochrony przyrody na obszarach chronionego krajobrazu i w parkach krajobrazowych.

Na bieżąco realizowano weryfikację granic obszarów chronionego krajobrazu w wyniku której w 2015r. Sejmik Województwa Lubuskiego podjął stosowne uchwały. Zmiana granic dotyczyła następujących obszarów chronionego krajobrazu:

- Dolina Szprotawki o łącznej powierzchni 6381,19 ha, leżąca na terenie miasta Szprotawa a także gmin Niegosławice i Szprotawa - Uchwała nr VIII/79/15 z dnia 11 maja 2015 r. (Dz. Urzędowy Woj. Lubuskiego z dnia 14 maja 2015 r., poz. 947),
- Wzniesienia Zielonogórskie o łącznej powierzchni 2302,40 ha, leżące na terenie gminy Świdnica - Uchwała Nr IX/88/15 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 8 czerwca 2015 r., (Dz. Urzędowy Woj. Lubuskiego z dnia 10 czerwca 2015 r., poz. 1068),
- Lasy Witnicko – Dębieńskie o łącznej powierzchni 7655,83 ha, leżące na terenie gmin Lubiszyn i Witnica - Uchwała Nr X/100/15 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 22 czerwca 2015 r. (Dz. Urzędowy Woj. Lubuskiego z dnia 25 czerwca 2015 r., poz. 1171),
- Wzgórza Dałkowskie o łącznej powierzchni 3096,81 ha, leżące na terenie gmin Bytom Odrzański, Nowa Sól i Nowe Miasteczko - Uchwała Nr X/101/15 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 22 czerwca 2015 r. (Dz. Urzędowy Woj. Lubuskiego z dnia 25 czerwca 2015 r., poz. 1172),
- Rynna Pławska o łącznej powierzchni 2727,24 ha, leżąca na terenie gminy Dąbie - Uchwała Nr XIV/136/15 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 16 listopada 2015 r. (Dz. Urzędowy Woj. Lubuskiego z dnia 20 listopada 2015 r., poz. 2046).

Stan realizacji 25 działań środowiskowych w ramach celu strategicznego - Ochrona przyrody i krajobrazu przedstawia poniższa tabela.

Tabela 49. Cele operacyjne (krótkoterminowe) i działania w ramach tych celów

Priorytet: Ochrona przyrody i krajobrazu (OP)						
Cel strategiczny (długoterminowy): Ochrona, odtwarzanie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej i georóżnorodności						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014r.	2015r.	
OP 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Pogłębienie wiedzy o zasobach przyrodniczych województwa						
OP 1.1	Kontynuowanie inwentaryzacji przyrodniczej województwa ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Natura 2000 (inwentaryzacja pod kątem tworzonych obecnie Planów Zadań Ochronnych)	RDOŚ, RDLP, organizacje pozarządowe, dyrektorzy parków narodowych, instytucje naukowe	2015	TAK	TAK	
OP 1.2	Edukacja pracowników administracji publicznej oraz pozostałych interesariuszy w zakresie prawnych i przyrodniczych podstaw zarządzania obszarami Natura 2000.	samorządy, RDOŚ, organizacje pozarządowe	2015	TAK	TAK	
OP 1.3	Weryfikacja granic Parków Krajobrazowych	ZPKWL, Sejmik Województwa	2015	b. d	b. d	

Priorytet: Ochrona przyrody i krajobrazu (OP)						
Cel strategiczny (długoterminowy): Ochrona, odtwarzanie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej i georóżnorodności						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014r.	2015r.	
OP.1.4	Weryfikacja i uporządkowanie granic obszarów chronionego krajobrazu	Sejmik Województwa	2015	b. d	b. d	
OP 2. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Stworzenie organizacyjnych i prawnych warunków i narzędzi dla ochrony przyrody						
OP 2.1	Opracowanie i zatwierdzanie planów ochrony dla istniejących parków narodowych i krajobrazowych oraz rezerwatów przyrody, a także planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000	dyrektorzy parków narodowych, ZPK, RDOŚ	2015	TAK	TAK	
OP 2.2	Tworzenie nowych form ochrony przyrody na podstawie wyników inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej.	samorządy, RDOŚ	zadanie ciągle	TAK	TAK	
OP 3. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej zachowanie lub odtworzenie właściwego stanu ekosystemów i siedlisk oraz populacji gatunków zagrożonych						
OP 3.1	Monitoring stanu gatunków i siedlisk na obszarach Natura 2000 oraz przeciwdziałanie pogorszeniu się tego stanu	RDOŚ oraz wszyscy interesariusze związani z obszarami Natura 2000	zadanie ciągle	TAK	TAK	
OP 3.2	Czynna ochrona siedlisk cennych przyrodniczo (np. terenów podmokłych, łąk i pastwisk, muraw kserotermicznych)	ZPK, RDLP, RDOŚ, dyrektorzy parków narodowych, organizacje pozarządowe	zadanie ciągle	TAK	TAK	
OP 3.3	Przebudowa drzewostanów pod kątem zgodności z siedliskiem, w szczególności na terenach obszarów chronionych	RDLP, dyrektorzy parków narodowych	zadanie ciągle	NIE	NIE	
OP 3.4	Opracowanie i wdrażanie programów ochrony gatunków zagrożonych	ZPK, RDLP, RDOŚ, dyrektorzy parków narodowych, organizacje pozarządowe	2015	TAK	TAK	
OP 3.5	Opracowanie i wdrażanie kompleksowych systemów zarządzania obszarami cennymi przyrodniczo wraz z tworzeniem infrastruktury edukacyjnej, informacyjnej, turystycznej oraz służącej ochronie przyrody	ZPK, RDLP, RDOŚ, dyrektorzy parków narodowych, organizacje pozarządowe	2015	NIE	NIE	
OP 3.6	Wsparcie ochrony bioróżnorodności na obszarach wiejskich poprzez szkolenie i wsparcie rolników we wdrażaniu programów rolno-środowiskowych	ARiMR, ODR	zadanie ciągle	b.d.	b.d.	
OP 4. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Ochrona i odtwarzanie różnorodności biologicznej systemów leśnych						
OP 4.1	Realizacja „Krajowego programu zwiększenia lesistości”	Lasy Państwowe	2012-2015	TAK	TAK	
OP 4.2	Zalesienie nowych terenów, w tym gruntów zbędnych dla rolnictwa oraz nieużytków z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczo-krajobrazowych	Lasy Państwowe, właściciele gruntów	2012-2015	TAK	TAK	
OP 4.3	Prowadzenie waloryzacji przyrodniczej obszarów leśnych	Lasy Państwowe, właściciele gruntów	zadanie ciągle	b.d	b.d.	
OP 4.4	Zwiększenie ilości powierzchni zadrzewień na terenach rolniczych oraz rozszerzenie zakresu leśnej rekultywacji terenów zdegradowanych, w tym odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzenie instrumentów zapobiegawczych – budowa, przebudowa i modernizacja dróg leśnych wyznaczonych	Lasy Państwowe, właściciele gruntów	2012-2015	TAK	TAK	

Priorytet: Ochrona przyrody i krajobrazu (OP)						
Cel strategiczny (długoterminowy): Ochrona, odtwarzanie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej i georóżnorodności						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca	Termin realizacji wg POS	Realizacja		Uwagi
				2014r.	2015r.	
	w planach urządzania lasu jako drogi pożarowe					
OP 4.5	Renaturalizacja obszarów leśnych, w tym obszarów wodnych, błotnych obiektów cennych przyrodniczo, znajdujących się na terenach leśnych w tym: zwiększenie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych – budowa obiektów wodno-melioracyjnych	Lasy Państwowe	2012-2015	TAK	TAK	
OP 4.6	Racjonalne wykorzystanie zasobów leśnych, w tym zachowanie odpowiedniego poziomu pozyskiwania drewna z hektara użytków leśnych.	Lasy Państwowe, właściciele prywatni	2012-2015	b.d.	b.d.	
OP 5. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Zmiana struktury gatunkowej i wiekowej lasów, odnowienie uszkodzonych ekosystemów leśnych						
OP 5.1	Realizacja planów urządzania lasów	Lasy Państwowe	zadanie ciągle	TAK	TAK	
OP 6. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Edukacja leśna społeczeństwa, dostosowanie lasów do pełnienia zróżnicowanych funkcji przyrodniczych i społecznych						
OP 6.1	Podnoszenie świadomości przyrodniczej społeczeństwa, udostępnianie lasów poprzez utrzymanie i rozwój posiadanej infrastruktury, rozszerzenie bazy do edukacji ekologicznej, partycypacje w inwestycjach wspólnych z samorządami w zakresie rozwoju turystyki na obszarach leśnych i przyleśnych	Lasy Państwowe	2012-2015	TAK	TAK	
OP 6.2	Prowadzenie doradztwa dla właścicieli gruntów korzystających ze wsparcia UE dla działań związanych z leśnictwem	Lasy Państwowe	2012-2015	TAK	TAK	
OP 6.3	Promocja turystyki związanej z gospodarką leśną i łowiecką oraz turystyki ekologicznej i rowerowej	Lasy Państwowe	2012-2015	b.d.	b.d.	
OP 7. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Identyfikacja zagrożeń lasów i zapobieganie ich skutkom						
OP 7.1	Monitorowanie oraz ograniczanie występowania szkodników owadzych w lasach	Lasy Państwowe	2012-2015	TAK	TAK	
OP 7.2	Monitorowanie oraz ograniczenie zagrożenia pożarowego w lasach, w tym: modernizacja sprzętu przeciwpożarowego oraz systemu wczesnego wykrywania pożarów lasu, modernizacja systemu obserwacji lasu, zakup kamer TV umożliwiających monitoring lasów, zakup i wymiana sprzętu patrolowo-gaśniczego	Lasy Państwowe	2012-2015	TAK	TAK	
OP 7.3	Budowa lub przebudowa dróg leśnych uznanych za drogi pożarowe	Lasy Państwowe	2012-2015	TAK	TAK	
OP 7.4	Wzmacnianie techniczne służb leśnych dla potrzeb ujawnienia i zwalczania zagrożeń niszczenia przyrody przez człowieka (walka z kłusownictwem, zaśmiecaniem i dewastacją terenów leśnych).	Lasy Państwowe	2012-2015	TAK	TAK	
OP 7.5	Działania mające na celu ochronę lasu przed szkodami wyrządzonymi przez zwierzynę leśną	Lasy Państwowe	2012-2015	TAK	TAK	

W ramach celu operacyjnego Pogłębienia wiedzy o zasobach przyrodniczych województwa (OP1) były realizowane dwa pierwsze działania. Kontynuowano inwentaryzację przyrodniczą ze szczególnym

uwzględnieniem obszarów Natura 2000 (OP1.1) Na potrzeby ustanowienia Planu Zadań Ochronnych wykonano w 2014r. częściową inwentaryzację dla 5 obszarów Natura 2000 a w 2015 r. dla 8 obszarów Natura 2000.

W raportowanym okresie 2014 - 2015 objęto inwentaryzacją:

- kanię ruda, ptaka drapieżnego z rodziny jastrzębiowatych, występującego na obszarze Natura 2000 Pojezierze Sławskie PLB300011,
- kanię czarną i puchacza występującego na obszarze Natura 2000 Puszcza Barlinecka PLB080001,
- podgorzałkę zwyczajną, ptaka wodnego z rodziny kaczkowatych, zamieszkującego obszary Natura 2000 Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry PLB080005,
- siedliska przyrodnicze 3130 (brzegi lub osuszane dna zbiorników wodnych ze zbiorowiskami z Littorelletea) oraz 91E0 (łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe) znajdujące się na obszarze Natura 2000 Jezioro Janiszowice PLH080053.

Inwentaryzacja kontynuowana była również w Parku Narodowym Ujście Warty w związku z pracami nad projektem planu ochrony parku oraz obszaru Natura 2000 Ujście Warty PLC080001.

W raportowanym okresie inwentaryzację przeprowadzono także na terenach następujących parków krajobrazowych województwa lubuskiego:

- Krzezińskiego Parku Krajobrazowego – inwentaryzacja płazów bezogonowych w Dolinie Odry stanowisk chronionych motyli dziennych (poza modraszkami) oraz nadbrzeżycy nadrzecznej w dolinie Odry i Nysy Łużyckiej,
- Parku Krajobrazowego „Łuk Mużakowa” – inwentaryzacja stanowisk lęgowych dzięcioła zielonosiwego i motyli dziennych,
- Łagowsko-Sulecińskiego Parku Krajobrazowego – inwentaryzacja alei przydrożnych i śródpolnych oraz gatunków roślin obcego pochodzenia, waloryzacja terenu parku w oparciu o badania nad bioróżnorodnością i rozmieszczeniem wybranych gatunków owadów,
- Gryżyńskiego Parku Krajobrazowego – inwentaryzacja cisa pospolitego i alei przydrożnych w okolicach wsi Grabina,
- Barlinecko-Gorzowskiego Parku Krajobrazowego – inwentaryzacja ważek i siedlisk leśnych w Dolinie Płoni,
- Parku Krajobrazowego „Ujście Warty” – inwentaryzacja alei i siedlisk przyrodniczych (grądy, łągi, murawy),
- Pszczewskiego Parku Krajobrazowego – inwentaryzacja dzięcioła średniego i małej architektury sakralnej (krzyży).

W związku z opracowaniem Planu Zadań Ochronnych w 2014 r. zorganizowano i przeprowadzono 10 spotkań warsztatowo-informacyjnych w 5 obszarach Natura 2000, a w 2015 r. 16 spotkań warsztatowo-informacyjnych w 8 obszarach Natura 2000 (OP1.2). Na spotkaniach omawiano problematykę prawnych i przyrodniczych podstaw zarządzania obszarami Natura 2000.

W zakresie tworzenia organizacyjnych oraz prawnych warunków i narzędzi dla ochrony przyrody (OP2) zatwierdzono w 2014 r. 18 a w 2015 r. 7 planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 (OP2.1)

W planach tych ujęto:

- opis granic i mapę obszaru,
- działania ochronne w tym w szczególności działania dotyczące ochrony czynnej siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk, monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz monitoringu realizacji celów, uzupełniania stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony wraz z podaniem podmiotów odpowiedzialnych za wykonanie ww. działań,
- cele działań ochronnych,
- istniejące i potencjalne zagrożenia dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych a także gatunków roślin i zwierząt wraz z ich naturalnymi siedliskami,

- wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jeżeli są one niezbędne do utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000,
  - termin sporządzenia w razie potrzeby, planu ochrony dla części lub całości obszaru.
- Lista planów zadań ochronnych zatwierdzonych w latach 2014 - 2015 znajduje się w tabeli poniżej.

Tabela 50. Plany zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 w województwie lubuskim zatwierdzone w latach 2014 - 2015

Lp.	Kod obszaru	Nazwa obszaru	Data podpisania planu zadań ochronnych	Publikacja w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubuskiego	Data zmiany planu zadań ochronnych	Publikacja w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubuskiego
1.	PLH080011	Dolina Pliszki	10.01.2014	z dnia 20.01.2014 poz. 184		
2.	PLB080002	Dolina Dolnej Noteci	14.01.2014	z dnia 21.01.2014 poz. 188		
3.	PLB300011	Pojezierze Sławskie	14.01.2014	z dnia 24.01.2014 poz. 201		
4.	PLH080006	Ujście Noteci	28.01.2014	z dnia 31.01.2014 poz. 287		
5.	PLH080012	Kargowskie Zakola Odry	07.03.2014	z dnia 10.03.2014 poz. 661		
6.	PLB300015	Puszcza Notecka	03.03.2014	z dnia 18.03.2014 poz. 698		
7.	PLH080001	Dolina Leniwej Obry	24.03.2014	z dnia 31.03.2014 poz. 778		
8.	PLB080005	Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry	28.03.2014	z dnia 08.04.2014 poz. 878		
9.	PLH080008	Buczyny Łagowsko-Sulęcińskie	07.04.2014	z dnia 11.04.2014 poz. 898	18.05.2016	z dnia 18.05.2016 poz. 1070
10.	PLH080015	Ujście Ilanki	17.04.2014	z dnia 22.04.2014 poz. 922		
11.	PLH080009	Dolina Ilanki	25.04.2014	z dnia 28.04.2014 poz. 943		
12.	PLH080014	Nowosolska Dolina Odry	25.04.2014	z dnia 28.04.2014 poz. 938	13.06.2016	z dnia 14.06.2016 poz. 1254
13.	PLH080002	Rynna Jezior Obrzańskich	29.04.2014	z dnia 05.05.2014 poz. 979		
14.	PLH320010	Jezioro Kozie	29.04.2014	z dnia 07.05.2014 poz. 1004		
15.	PLB020005	Bory Dolnośląskie	21.05.2014	z dnia 21.05.2014 poz. 1062		
16.	PLB020008	Łęgi Odrzańskie	21.05.2014	z dnia 21.05.2014 poz. 1063		
17.	PLH020018	Łęgi Odrzańskie	30.09.2014	z dnia 01.10.2014 poz. 1740		
18.	PLH020050	Dolina Dolnej Kwisy	29.12.2014	z dnia 30.12.2014 poz. 2470		

Lp.	Kod obszaru	Nazwa obszaru	Data podpisania planu zadań ochronnych	Publikacja w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubuskiego	Data zmiany planu zadań ochronnych	Publikacja w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubuskiego
19.	PLH080048	Bory Chrobotkowe koło Bytomca	22.01.2015	z dnia 23.01.2015 poz. 169		
20.	PLH080034	Bytnica	24.02.2015	z dnia 25.02.2015 poz. 367		
21.	PLH080024	Mopkowy Tunel koło Krzystkowic	24.02.2015	z dnia 25.02.2015 poz. 368		
22.	PLH080044	Wilki nad Nysą	02.03.2015	z dnia 03.03.2015 poz. 411		
23.	PLB320015	Ostoja Witnicko-Dębniańska	15.04.2015	z dnia 20.04.2015 poz. 783		
24.	PLH080032	Bory Chrobotkowe Puszczy Noteckiej	04.05.2015	z dnia 05.05.2015 poz. 875	04.04.2016	z dnia 04.04.2016 poz. 735
25.	PLH080059	Łęgi koło Wymiarek	18.12.2015	z dnia 22.012.2015 poz. 2627		

Nie uzyskano danych na temat realizacji działań OP1.3 Weryfikacja granic Parków Krajobrazowych i OP1.4 Weryfikacja i uporządkowanie granic obszarów chronionego krajobrazu.

Zgodnie z wyznaczonym działaniem OP2.2 w latach 2014 – 2015 powstały nowe formy ochrony przyrody:

- stanowiska dokumentacyjne – 1
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – 2
- użytki ekologiczne – 21
- pomniki przyrody – 34

Na podstawie Uchwały nr XIII/89/15 Rady Gminy Brody z dnia 29 grudnia 2015 r. ustanowiono stanowisko dokumentacyjne „Wydma nad Dużym Stawem” (Dz. Urz. Woj. Lub. z dnia 8 stycznia 2016 r., poz. 78). Wydma śródlądowa o powierzchni 48,21 ha zlokalizowana jest w obrębie ewidencyjnym Jezioro Wysokie, Gmina Brody, Nadleśnictwo Lubsko, działki ewid. Nr 754, 715, 713, 716 i 720. We wnętrzu wydmy o regularnym kształcie, rozpiętości ramion 340 m i obwodzie wydmowym wynoszącym 1,8 km znajduje się nieckowate obniżenie, które powstało w wyniku wywiewania i przemieszczania piasku.

Zgodnie z Uchwałą nr LXXI.617.2014 Rady Miasta Zielona Góra z dnia 26 sierpnia 2014 r. powołano do życia 18 września 2014 r. zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Park Braniborski” (Dz. Urz. Woj. Lub. z dnia 3 września 2014 r., poz. 1594). Park liczący 24 ha powstał w celu zachowania walorów przyrodniczych cennych terenów w obrębie Zielonej Góry. Leży on na działce ewidencyjnej nr 344, 351/6, 408 – obręb geod. nr 32 i 769 – obręb geod. nr 33.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Liliowy Las” powstał 14 stycznia 2015 r. zgodnie z Uchwałą Nr LXXVII.704.2014 Rady Miasta Zielona Góra z dnia 23 grudnia 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Lub. z dnia 30 grudnia 2014r., poz. 2461). Położony w większości na obszarze leśnym obiekt (między ulicami Botaniczną, Nowojędrzychowską i Liliową w Zielonej Górze) stanowi pas zieleni oraz korytarz ekologiczny łączący atrakcyjne przyrodniczo obszary „Dolinę Pustelnika” i „Staw Jędrzychowski”.

Wykaz powstałych w latach raportowania użytków ekologicznych oraz pomników przyrody znajduje się w tabelach poniżej.

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Tabela 51. Wykaz utworzonych w latach 2014 – 2015 użytków ekologicznych

Lp.	Nazwa użytku ekologicznego (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Pow. [ha]	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Gmina	Obręb ewid.	Nr działek ewidencyjnych	Opis lokalizacji	Forma własności, rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór nad obszarem	Opis
1.	DACHOWSKIE ŁUGI	20.03.2015	242,87	Uchwała nr IV/23/15 Rady Gminy Bobrowice z dnia 27 lutego 2015r. (Dz. U. Woj. Lub. z dnia 05.03.2015r., poz. 451)	Bobrowice	Chojnowo; Żarków	10/1, 11/1, 12/1, 21/1, 22/1, 23/1, 37, 38, 4/6, 5/1; cz. 54	Obszar położony pomiędzy Kanalem Dychowskim a rzeką Bóbr oraz miejscowościami Żaków i Chojnowo	Skarb Państwa Nadleśnictwo Krzystkowice	Nadleśnictwo Krzystkowice	Zachowanie ekosystemu stanowiącego ostoję zwierząt i ptactwa
2.	GRZĘZAWISKO	10.05.2014	0,9858	Uchwała nr XXVIII/290/14 Rady Miejskiej w Czerwieńsku z dnia 23 kwietnia 2014r. W sprawie ustanowienia użytków ekologicznych na terenie gminy Czerwieńsk (Dz. U. Woj. Lub. z dnia 23.04.2014r., poz. 937)	Czerwieńsk	Wysokie	16/3	Nadleśnictwo Przytok, oddz. 16n, Leśnictwo Dąbrowa	Skarb Państwa Nadleśnictwo Przytok	Nadleśnictwo Przytok	Ochrona wartości przyrodniczych, krajobrazowych oraz naukowo-dydaktycznych, zachowanie ekosystemu stanowiącego ostoję zwierząt i ptactwa oraz zachowanie naturalnego terenu leśnego bagniska
3.	MIĘDZYWALE III	10.05.2014	13,2900	Uchwała nr XXVIII/290/14 Rady Miejskiej w Czerwieńsku z dnia 23 kwietnia 2014r. W sprawie ustanowienia użytków ekologicznych na terenie gminy Czerwieńsk (Dz. U. Woj. Lub. z dnia 23.04.2014r., poz. 937)	Czerwieńsk	Wysokie	13/5, 14/3	Nadleśnictwo Przytok, oddz. 13a, 13b, 13d, 14a, obręb Przytok	Skarb Państwa Nadleśnictwo Przytok	Nadleśnictwo Przytok	Ochrona wartości przyrodniczych, krajobrazowych oraz naukowo-dydaktycznych, ochrona siedliska przyrodniczego oraz chronionych roślin oraz ekosystemu stanowiącego ostoję zwierząt.
4.	TOKOWISKO	02.12.2014	6,55	Uchwała nr XLI/225/14 Rady Miasta Gozdnica z dnia 13.11.2014r. (Dz. U. Woj. Lub. z dnia 13.11.2014r., poz. 2148)	Gozdnica	Gozdnica	949	Nadleśnictwo Wymiarki, obszar byłego poletka łowieckiego	Skarb Państwa Nadleśnictwo Wymiarki	Nadleśnictwo Wymiarki	Zachowanie populacji wrzośca bagiennego i bagna zwyczajnego
5.	ŻURAWIE BAGNO	24.09.2015	3,1732	Uchwała nr XIV.86.2015 RG Otyń z dnia 26.08.2015r., (Dz. U. Woj. Lub. z dnia 09.09.2015r., poz. 1564); Uchwała nr XXIII.25.2016 Rady Gminy Otyń z dn. 23.05.2016 r. (Dz. Urz. Woj. Lub. z dn.03.06.2016 r., poz. 1186)	Otyń	Ługi	533	Nadleśnictwo Przytok	Skarb Państwa Nadleśnictwo Przytok	Wójt Gminy Otyń	Ochrona siedliska przyrodniczego i ostoi ptactwa
6.	BAJORKO	07.08.2014	0,72	uchwała nr XXXIX/250/2014 Rady Gminy w Przewozie z dnia 18 lipca 2014r. (Dz. Urz. Woj. Lub. z 2014r., poz. 1467)	Przewóz	Potok	308	Nadleśnictwo Wymiarki, Leśnictwo Przewóz, oddz. 320g	Skarb Państwa Nadleśnictwo Wymiarki	Wójt Gminy Przewóz	Ochrona stanowiska elismy wodnej (<i>Luronium natans</i>) oraz innych rzadkich gatunków flory wodnej.
7.	KOTEWKA	11.06.2014	0,4248	Uchwała nr 0007.426.2014 Rady Miejskiej w Sulechowie z dnia 20 maja 2014r. (Dz. U. Woj. Lub. z dnia 27.05.2014, poz. 1103)	Sulechów	Cigacice	61/6, 61/7	Obszar położony w obrębie wsi Cigacice, w pobliżu miejscowości Leśna Góra, oddz. 61i, 61l,	Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwo Przytok	Nadleśnictwo Przytok	Ochrona łąk, mokradeł, bagien, kęp drzew i krzewów, będących miejscem bytowania i rozmnażania wielu gatunków roślin.

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Lp.	Nazwa użytku ekologicznego (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Pow. [ha]	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Gmina	Obwód ewid.	Nr działek ewidencyjnych	Opis lokalizacji	Forma własności, rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór nad obszarem	Opis
								Leśnictwo Wielkoblota, Nadleśnictwo Przytok			
8.	NIECKA	23.07.2014	0,25	Uchwała nr XXXIII/208/2014 Rady Gminy Trzebiel z dnia 3 lipca 2014r. (Dz. urz. woj. lub. 2014, poz. 1392)	Trzebiel	Karsówka	211	Nadleśnictwo Wymiarki	Skarb Państwa Nadleśnictwo Wymiarki	Wójt Gminy Trzebiel	Ochrona roślinności wodnej i torfowiskowej
9.	WIELOBLOTA	25.07.2014	8,1627	uchwała nr XXXIV.235.2014 Rady Gminy Zabór z dnia 25 czerwca 2014r. (Dz. urz. woj. lub. 2014r.z dnia 10.07.2014r. poz. 1420)	Zabór	Łaz	165, 166	Nadleśnictwo Przytok, Leśnictwo Wieloblota, oddz. 165f, 166c.	Skarb Państwa Nadleśnictwo Przytok	Nadleśnictwo Przytok	Ekosystem reprezentatywny
10.	OSTOJA PACTWA	25.07.2014	9,0817	uchwała nr XXXIV.235.2014 Rady Gminy Zabór z dnia 25 czerwca 2014r. (Dz. urz. woj. lub. 2014r.z dnia 10.07.2014r. poz. 1420)	Zabór	Zabór	49/13	Nadleśnictwo Przytok, Leśnictwo Zabór, oddz. 49f.	Skarb Państwa Nadleśnictwo Przytok	Nadleśnictwo Przytok	Ekosystem reprezentatywny
11.	TRZĘŚLICA	25.07.2014	0,8177	uchwała nr XXXIV.235.2014 Rady Gminy Zabór z dnia 25 czerwca 2014r. (Dz. urz. woj. lub. 2014r.z dnia 10.07.2014r. poz. 1420)	Zabór	Tarnawa	8/3	Nadleśnictwo Przytok, Leśnictwo Zabór, oddz. 8o.	Skarb Państwa Nadleśnictwo Przytok	Nadleśnictwo Przytok	Ekosystem reprezentatywny
12.	TRZĘSAWISKO	25.07.2014	1,2810	uchwała nr XXXIV.235.2014 Rady Gminy Zabór z dnia 25 czerwca 2014r. (Dz. urz. woj. lub. 2014r.z dnia 10.07.2014r. poz. 1420)	Zabór	Tarnawa	1/1	Nadleśnictwo Przytok, Leśnictwo Zabór, oddz. 1f.	Skarb Państwa Nadleśnictwo Przytok	Nadleśnictwo Przytok	Ekosystem reprezentatywny
13.	ŁĄKI	25.07.2014	0,5473	uchwała nr XXXIV.235.2014 Rady Gminy Zabór z dnia 25 czerwca 2014r. (Dz. urz. woj. lub. 2014r.z dnia 10.07.2014r. poz. 1420)	Zabór	Czarna	114/11, 114/10	Nadleśnictwo Przytok, Leśnictwo Czarna, oddz.114b, 114c.	Skarb Państwa Nadleśnictwo Przytok	Nadleśnictwo Przytok	Ekosystem reprezentatywny
14.	DĄBROWSKIE ŁĄKI	25.07.2014	1,2900	uchwała nr XXXIV.235.2014 Rady Gminy Zabór z dnia 25 czerwca 2014r. (Dz. urz. woj. lub. 2014r.z dnia 10.07.2014r. poz. 1420)	Zabór	Dąbrowa	244	Nadleśnictwo Przytok, Leśnictwo Bobrowniki, oddz.116h.	Skarb Państwa Nadleśnictwo Przytok	Nadleśnictwo Przytok	Ekosystem reprezentatywny
15.	NADODRZAŃSKIE ŁĄKI	25.07.2014	2,4246	uchwała nr XXXIV.235.2014 Rady Gminy Zabór z dnia 25 czerwca 2014r. (Dz. urz. woj. lub. 2014r.z dnia 10.07.2014r. poz. 1420)	Zabór	Przytok	522	Nadleśnictwo Przytok, Leśnictwo Wieloblota, oddz.61m, 61n.	Skarb Państwa Nadleśnictwo Przytok	Nadleśnictwo Przytok	Ekosystem reprezentatywny
16.	UROCZYSKO	25.07.2014	0,5700	uchwała nr XXXIV.235.2014 Rady Gminy Zabór z dnia 25 czerwca 2014r. (Dz. urz. woj. lub. 2014r.z dnia 10.07.2014r. poz. 1420)	Zabór	Tarnawa	2	Nadleśnictwo Przytok, Leśnictwo Zabór, oddz.2k.	Skarb Państwa Nadleśnictwo Przytok	Nadleśnictwo Przytok	Ekosystem reprezentatywny
17.	BABRZYSKO	14.05.2014	0,6825	Uchwała Nr L.399.2014 Rady Gminy Zielona Góra z dnia 25 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego "Babrzysko" (Dz. U. Woj. Lub. dnia 29 kwietnia 2014 r.,	Zielona Góra	Krępa	3/2	Nadleśnictwo Przytok, oddz. 3f, leśnictwo Dąbrowa. Teren położony w obszarze starorzecza	Skarb Państwa Nadleśnictwo Przytok	Nadleśnictwo Przytok	Ochrona wartości przyrodniczych, krajobrazowych oraz naukowo-dydaktycznych

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Lp.	Nazwa użytku ekologicznego (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Data utworzenia	Pow. [ha]	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Gmina	Obręb ewid.	Nr działek ewidencyjnych	Opis lokalizacji	Forma własności, rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór nad obszarem	Opis
				poz. 958)				rzeki Odry, silnie podmokły, okresowo zalewany, pokryty trzcinowiskiem. Użytek ekol. Przylega do Użytku ekologicznego "Pętla Odry II"			
18.	ŁUGOWSKIE ŁĄKI	14.05.2014	1,0200	Uchwała Nr L.401.2014 Rady Gminy Zielona Góra z dnia 25 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego "Ługowskie Łąki" (Dz. U. Woj. Lub. dnia 29 kwietnia 2014 r., poz.960)	Zielona Góra	Ługowo	167/6	Nadleśnictwo Przytok, oddz. 167n, 167o, Leśnictwo Racula. Teren silnie podmokły.	Skarb Państwa Nadleśnictwo Przytok	Nadleśnictwo Przytok	Ochrona wartości przyrodniczych, krajobrazowych oraz naukowo-dydaktycznych, miejsc rozrodu i ostoi zwierząt
19.	CHŁPIŃSKA ŁĄKA	23.07.2015	1,95	Uchwała Nr IX/49/2015 Rady Gminy Lubiszyn z dnia 15.06.2015r. (Dz. U. Woj. Lub. z dn. 08.07.2015r, poz. 1310)	Lubiszyn	Chłopiny	716	Nadleśnictwo Różańsko oddz. 518l	Skarb Państwa Nadleśnictwo Różańsko	Nadleśnictwo Różańsko	Ochrona wilgotnej łąki
20.	SMOLINY	23.07.2015	0,91	Uchwała Nr IX/49/2015 Rady Gminy Lubiszyn z dnia 15.06.2015r. (Dz. U. Woj. Lub. z dn. 08.07.2015r, poz. 1310)	Lubiszyn	Smoliny	602	Nadleśnictwo Różańsko oddz. 459i	Skarb Państwa Nadleśnictwo Różańsko	Nadleśnictwo Różańsko	Ochrona wilgotnej łąki
21.	TRZCINOWISKO	14.05.2014	1,2966	Uchwała Nr L.400.2014 Rady Gminy Zielona Góra z dnia 25 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego "Trzcinowisko" (Dz. U. Woj. Lub. dnia 29 kwietnia 2014 r., poz. 959)	Zielona Góra	Krępa	8/1	Nadleśnictwo Przytok, oddz. 8k, Leśnictwo Dąbrowa. Teren położony bezpośrednio przy Odrze, pomiędzy wałem a korytem rzeki, silnie podmokły, pokryty trzcinowiskiem.	Skarb Państwa Nadleśnictwo Przytok	Nadleśnictwo Przytok	Ochrona wartości przyrodniczych, krajobrazowych oraz naukowo-dydaktycznych

Tabela 52. Wykaz utworzonych w latach 2014 – 2015 pomników przyrody

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Gmina	Miejscowość	Obręb ewidencyjny	Działki ewidencyjne	Opis lokalizacji	Forma własności	Sprawujący nadzór
1.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Uchwała nr XXXII.227.2014 Rady Gminy Bogdaniec z dnia 7.11.2014r. (Dz. U. Woj. Lub. z dnia 14.11.2014r., poz. 2129)	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Bogdaniec	Łupowo	Bogdaniec	416	Nadleśnictwo Bogdaniec, leśnictwo Łupowo, obręb Bogdaniec, oddz. 687f. Drzewo zlokalizowane przy polu uprawnym kukurydzy.	własność: Skarb Państwa	Nadleśnictwo Bogdaniec
2.	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	Uchwała nr XXXII.227.2014 Rady Gminy Bogdaniec z dnia 7.11.2014r. (Dz. U. Woj. Lub. z dnia 14.11.2014r., poz. 2129)	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	Bogdaniec	Bogdaniec	Bogdaniec	891	Nadleśnictwo Bogdaniec, leśnictwo Nowiny, obręb Bogdaniec, oddz. 733c.	własność: Skarb Państwa	Nadleśnictwo Bogdaniec
3.	Aleja 165 Dębów szypułkowych <i>Quercus robur</i>	Uchwała nr IV/23/2015 Rady Gminy Bytnica z dnia 13 marca 2015r. (Dz. U. Woj. Lub. z dnia 16.03.2015r., poz. 525)	Aleja 165 Dębów szypułkowych <i>Quercus robur</i>	Bytnica	Gryżyna	Gryżyna 0802036	311/2, 329/1, 330/1, 343	własność: Skarb państwa w zarządzie Nadleśnictwa Bytnica, obr. leśny Gryżyna, Leśnictwo Augustynka	własność: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Bytnica	Nadleśnictwo Bytnica
4.	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	Uchwała nr XXXIII/307/14 Rady Miejskiej w Jasieniu z dnia 20 marca 2014r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody /Dz. U. Woj. Lub. z dnia 28.03.2014r., poz. 758)	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i> im. Theodor	Jasień	Jasień	Jasień	77/2	miejscowość Jasień	własność: Skarb Państwa w zarządzie Gminy Jasień	Burmistrz Jasienia
5.	Klon jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>	Uchwała nr XXXIII/307/14 Rady Miejskiej w Jasieniu z dnia 20 marca 2014r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody /Dz. U. Woj. Lub. z dnia 28.03.2014r., poz. 758/	Klon jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>	Jasień	Jasień	Jasień	77/2	miejscowość Jasień	własność: Skarb Państwa w zarządzie Gminy Jasień	Burmistrz Jasienia
6.	skupienie drzew 2 szt. z gatunku Młorzęb dwukłapowy <i>Ginkgo biloba</i>	Uchwała nr XXXIII/307/14 Rady Miejskiej w Jasieniu z dnia 20 marca 2014r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody /Dz. U. Woj. Lub. z dnia 28.03.2014r., poz. 758/	skupienie drzew 2 szt. z gatunku Młorzęb dwukłapowy <i>Ginkgo biloba</i>	Jasień	Jasień	Jasień	76/19	miejscowość Jasień	własność: Skarb Państwa w zarządzie Gminy Jasień	Burmistrz Jasienia

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Gmina	Miejscowość	Obręb ewidencyjny	Działki ewidencyjne	Opis lokalizacji	Forma własności	Sprawujący nadzór
7.	Grupa 9 dębów szypułkowych <i>Quercus robur</i>	uchwała nr VI/23/2015 Rady Gminy Lubiszyn z dn. 16.01.2015r, (Dz. U. Woj. Lub. z dn. 25.02.2015r., poz. 369)	Grupa 9 dębów szypułkowych <i>Quercus robur</i>	Lubiszyn			970/3	Nadleśnictwo Bogdaniec, Leśnictwo Marwice, oddz. 121g.	własność: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Bogdaniec	Nadleśnictwo Bogdaniec
8.	Grupa 12 dębów szypułkowych <i>Quercus robur</i>	uchwała nr VI/23/2015 Rady Gminy Lubiszyn z dn. 16.01.2015r, (Dz. U. Woj. Lub. z dn. 25.02.2015r., poz. 369)	Grupa 12 dębów szypułkowych <i>Quercus robur</i>	Lubiszyn			978	Nadleśnictwo Bogdaniec, Leśnictwo Lubiszyn, oddz. 8n.	własność: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Bogdaniec	Nadleśnictwo Bogdaniec
9.	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	uchwała nr VI/23/2015 Rady Gminy Lubiszyn z dn. 16.01.2015r, (Dz. U. Woj. Lub. z dn. 25.02.2015r., poz. 369)	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	Lubiszyn			836	Nadleśnictwo Bogdaniec, Leśnictwo Tamów, oddz. 180f.	własność: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Bogdaniec	Nadleśnictwo Bogdaniec
10.	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	uchwała nr VI/23/2015 Rady Gminy Lubiszyn z dn. 16.01.2015r, (Dz. U. Woj. Lub. z dn. 25.02.2015r., poz. 369)	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	Lubiszyn			864	Nadleśnictwo Bogdaniec, Leśnictwo Tamów, oddz.229h.	własność: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Bogdaniec	Nadleśnictwo Różańsko
11.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	uchwała nr VI/23/2015 Rady Gminy Lubiszyn z dn. 16.01.2015r, (Dz. U. Woj. Lub. z dn. 25.02.2015r., poz. 369)	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Lubiszyn			883	Nadleśnictwo Bogdaniec, Leśnictwo Tamów, oddz.271j.	własność: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Bogdaniec	Nadleśnictwo Różańsko
12.	Dąb bezszypułkowy <i>Quercus petraea</i>	Uchwała Nr XIII/84/2015 Rady Gminy Lubiszyn z dn. 30.11.2015 r (Dz. U. Woj. Lub. z dn. 16.12.2015 r., poz. 2587)	Dąb bezszypułkowy <i>Quercus petraea</i>	Lubiszyn		Mystki	597	Nadleśnictwo Różańsko, Leśnictwo Dolsk, oddz. 389j	własność: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Różańsko	Nadleśnictwo Różańsko
13.	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>	Uchwała Nr XIII/84/2015 Rady Gminy Lubiszyn z dn. 30.11.2015 r (Dz. U. Woj. Lub. z dn. 16.12.2015 r., poz. 2587)	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>	Lubiszyn		Ściechówek	704	Nadleśnictwo Różańsko, Leśnictwo Chłopiny, oddz. 521b	własność: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Różańsko	Nadleśnictwo Różańsko
14.	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> o nazwie Tilia	Uchwała Nr XLV.276.2014 Rady Gminy Pszczew z dnia 30.10.2014r., Dz. U. Woj. Lub. Z dnia 20.11.2014., poz. 2201	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> o nazwie Tilia	Pszczew		Silna	2129/6	Nadleśnictwo Bolewice	własność: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Bolewice	Nadleśnictwo Bolewice

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Gmina	Miejscowość	Obręb ewidencyjny	Działki ewidencyjne	Opis lokalizacji	Forma własności	Sprawujący nadzór
15.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Uchwała nr XLVIII/315/14 Rady Miejskiej w Ślawie z dnia 26 czerwca 2014r., Dz. Urz. Woj. Lub. poz.1286 z dnia 30.06.2014r.; Uchwała nr XX/104/16 Rady Miejskiej w Ślawie z dnia 25 lutego 2016 r., Dz. Urz. Woj. Lub. z dnia 26.02.2016r., poz. 417.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> o nazwie ANTONI	Śława		Kuźnica Głogowska	3098/1	Nadleśnictwo Śława Śląska, obręb leśny Śława, Leśnictwo Stare Strącze, oddz. 98ax	własność: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Śława Śl.	Burmistrz Śławy
16.	Głaz narzutowy "Głaz Andrzeja"	Uchwała Nr XVII/75/15 Rady Miejskiej w Ślawie z dn. 26.11.2015 r (Dz. U. Woj. Lub. Z dn. 30.11.2015 r., poz. 2149)	Głaz narzutowy "Głaz Andrzeja"	Śława		Tarnów Jeziorny	3035	Nadleśnictwo Śława Śląska, obręb leśny Śława, Leśnictwo Tarnów, oddz. 35a	własność: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Śława Śl.	Nadleśnictwo Śława Śl.
17.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Uchwała Nr XIX/111/15 Rady Gminy Szczaniec z dn. 25.11.2015 r. (Dz. U. Woj. Lub.z 1.12.2015 r., poz. 2166)	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Szczaniec	Ojerzyce	Ojerzyce	132/1	obręb wsi Ojerzyce	własność: Gmina Szczaniec	Wójt Gminy Szczaniec
18.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Uchwała nr LI/291/14 Rady Gminy Świdnica z dnia 24 października 2014r., (Dz. U. Woj.Lub. z dnia 31.10.2014r.,poz.1904)	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Świdnica	Świdnica	Świdnica	1797	Przy drodze gminnej nr 006036F		Wójt Gminy Świdnica
19.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> o nazwie Mieszko	Uchwała Nr XXXVIII/253/14 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 08.11.2014r., Dz. U. Woj. Lub. Z dnia 19.11.2014r., poz. 2180	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> o nazwie Mieszko	Torzym	Gądków Wielki	63	88/2	wieś Gądków Wielki	własność: Osoba fizyczna	AGRO- CONCEPT Sp. z o.o., ul. Wyścigowa 56E, 53-012 Wrocław
20.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> o nazwie Antek	Uchwała nr V/29/15 Rady Miejskiej w Torzymiu z dnia 25 lutego 2015r. (Dz. U. Woj.. Lub. z dnia 06.03.2015r., poz. 465)	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> o nazwie Antek	Torzym	Debrznica	59	74/3	wieś Debrznica	własność: Osoba fizyczna	Osoba fizyczna

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Gmina	Miejscowość	Obręb ewidencyjny	Działki ewidencyjne	Opis lokalizacji	Forma własności	Sprawujący nadzór
21.	olsza czarna <i>Alnus glutinosa</i>	Uchwała nr XXXVII/271/2014 Rady Miejskiej w Trzcielu z dnia 22.01.2014r., Dz. U. z 2014r., poz. 288.	olsza czarna <i>Alnus glutinosa</i>	Trzciel	Świdwowiec	Świdwowiec	2029/2	Nadleśnictwo Trzciel, rośnie w kompleksie lasów w pasie ścieżki dydaktycznej	własność: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Trzciel	Burmistrz Trzciela
22.	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Uchwała nr XXXVII/271/2014 Rady Miejskiej w Trzcielu z dnia 22.01.2014r., Dz. U. z 2014r., poz. 288.	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> - rośnie przy brzegu jeziora Lutol	Trzciel	Lutol Mokry	Lutol Mokry	2272/5	Nadleśnictwo Trzciel, rośnie w kompleksie leśnym przy jeziorze Lutol.	własność: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Trzciel	Burmistrz Trzciela
23.	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Uchwała nr XXXVII/271/2014 Rady Miejskiej w Trzcielu z dnia 22.01.2014r., Dz. U. z 2014r., poz. 288.	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> - rośnie w kompleksie leśnym	Trzciel	Rybojady	Rybojady	2017/6	Nadleśnictwo Trzciel, rośnie w kompleksie leśnym	własność: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Trzciel	Burmistrz Trzciela
24.	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Uchwała nr XXXVII/271/2014 Rady Miejskiej w Trzcielu z dnia 22.01.2014r., Dz. U. z 2014r., poz. 288.	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> - skupisko 2 drzew rosnących w kompleksie leśnym	Trzciel	Rybojady	Rybojady	2027/1	Nadleśnictwo Trzciel, rosną w kompleksie lasów w pasie ścieżki dydaktycznej	własność: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Trzciel	Burmistrz Trzciela
25.	topola biała <i>Populus alba</i>	Uchwała nr XXXVII/271/2014 Rady Miejskiej w Trzcielu z dnia 22.01.2014r., Dz. U. z 2014r., poz. 288.	topola biała <i>Populus alba</i> - rośnie w kompleksie leśnym	Trzciel	Rybojady	Rybojady	2026/3	Nadleśnictwo Trzciel, rośnie w kompleksie leśnym przy jeziorze Rybojadło.	własność: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Trzciel	Burmistrz Trzciela
26.	wiąz szypułkowy <i>Ulmus laevis</i>	Uchwała nr XXXVII/271/2014 Rady Miejskiej w Trzcielu z dnia 22.01.2014r., Dz. U. z 2014r., poz. 288.	wiąz szypułkowy <i>Ulmus laevis</i>	Trzciel	Jasieniec	Jasieniec	2141/1	Nadleśnictwo Trzciel, rośnie w kompleksie leśnym	własność: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Trzciel	Burmistrz Trzciela
27.	sosna zwyczajna <i>Pinus sylvestris</i>	Uchwała nr XXXVII/271/2014 Rady Miejskiej w Trzcielu z dnia 22.01.2014r., Dz. U. z 2014r., poz. 288.	sosna zwyczajna <i>Pinus sylvestris</i> - rośnie w kompleksie leśnym	Trzciel	Sierczynek	Sierczynek	437	Nadleśnictwo Trzciel, rośnie w kompleksie leśnym	własność: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Trzciel	Burmistrz Trzciela

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Gmina	Miejscowość	Obręb ewidencyjny	Działki ewidencyjne	Opis lokalizacji	Forma własności	Sprawujący nadzór
28.	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Uchwała nr XXXVII/271/2014 Rady Miejskiej w Trzciel z dnia 22.01.2014r., Dz. U. z 2014r., poz. 288.	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> - rośnie w kompleksie leśnym przy drodze	Trzciel	Jasieniec	Jasieniec	2116/4	Nadleśnictwo Trzciel, rośnie w kompleksie leśnym przy drodze	własność: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Trzciel	Burmistrz Trzciela
29.	Skupisko krzewów winorośli właściwej <i>Vitis vinifera</i>	uchwała nr XXXIV.236.2014 Rady Gminy Zabór z dnia 25 czerwca 2014r. (Dz. urz. woj. lub. z dnia 10.07.2014r., poz.1421)	Skupisko krzewów winorośli właściwej <i>Vitis vinifera</i>	Zabór		Łaz	27,29/2	Tereny użytków rolnych. Działki położone na zachód od wsi Łaz. W sąsiedztwie drogi powiatowej relacji Jany – Przytok oraz drogi wojewódzkiej relacji Zielona Góra– Droszków–Łaz– Zabór– Milsko. Skupisko winorośli na dz. nr 27 znajduje się na jej południowo- zachodnim krańcu oraz w środkowej części. Skupisko winorośli na działce nr 29/2 znajduje się w południowej części działki.	własność: Skarb Państwa w zarządzie Agencji Nieruchomości Rolnych, Oddz. terenowy w Gorzowie Wlkp.	Wójt Gminy Zabór

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Lp.	Nazwa pomnika przyrody (jak w akcie prawnym o ustanowieniu)	Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego	Opis pomnika przyrody	Gmina	Miejscowość	Obręb ewidencyjny	Działki ewidencyjne	Opis lokalizacji	Forma własności	Sprawujący nadzór
30.	Skupisko krzewów winorośli właściwej <i>Vitis vinifera</i>	uchwała nr XXXIV.236.2014 Rady Gminy Zabór z dnia 25 czerwca 2014r. (Dz. urz. woj. lub. z dnia 10.07.2014r., poz.1421)	Skupisko krzewów winorośli właściwej <i>Vitis vinifera</i>	Zabór		Łaz	55/4	Nadleśnictwo Przytok, leśnictwo Zabór. Tereny użytków leśnych. Działki położone na południowy-zachód od wsi Łaz. W sąsiedztwie użytków rolnych oraz drogi polnej nr ewid. 46/2. Skupisko winorośli na działce nr 55/4 znajduje się na wschodniej części działki.	własność Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Przytok	Wójt Gminy Zabór
31.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> o nazwie Janusz	Uchwała Nr XI.60.2015 Rady Gminy Zabór z dn. 30.10.2015 r. (Dz. Urz. Woj. Lub. z dn. 10.11.2015 r., poz. 1938)	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Zabór	Proczki	Dąbrowa	45/1	Rośnie w pobliżu miejscowości Proczki na użytkach rolnych - grupy orme kl. V	własność: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Przytok	Nadleśnictwo Przytok
32.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> - grupa 18 drzew	Uchwała nr LXXIV.666.2014 Rady Miasta Zielona Góra z dnia 28.10.2014r. (Dz. U. Woj. Lub. z 03.11.2014r, poz. 1922)	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> - grupa 18 drzew	Zielona Góra - miasto	Zielona Góra	16	50/14	Rośnie przy ul. Stanisława Wyspiańskiego w Zielonej Górze	Gmina Zielona Góra	Prezydent Miasta Zielona Góra
33.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Uchwała nr LXXV.678.2014 Rady Miasta Zielona Góra z dnia 25.11.2014r. (Dz. U. Woj. Lub. z dnia 01.12.2014r., poz. 2276)	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> o nazwie "Dąb Mieszko"	Zielona Góra - miasto	Zielona Góra	16	50/1	Rośnie przy ul. Stanisława Wyspiańskiego w Zielonej Górze	Gmina Zielona Góra	Prezydent Miasta Zielona Góra
34.	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Uchwała nr LXXV.678.2014 Rady Miasta Zielona Góra z dnia 25.11.2014r. (Dz. U. Woj. Lub. z dnia 01.12.2014r., poz. 2276)	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> o nazwie "Dąb Dobrawa"	Zielona Góra - miasto	Zielona Góra	16	47/2	Rośnie przy ul. Stanisława Wyspiańskiego w Zielonej Górze	Gmina Zielona Góra	Prezydent Miasta Zielona Góra

Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej (OP3) realizowana była m.in. dzięki prowadzonemu w 2014 i 2015 r. monitoringowi stanu gatunków i siedlisk na następujących obszarach Natura 2000 (OP3.1):

- Jezioro Janiszowice PLH080053 – monitoring stanu ochrony siedlisk przyrodniczych 3130 i 91E0,
- Dolina Pliszki PLH080011 – monitoring nocka dużego,
- Dolina Dolnej Noteci PLB080002 – monitoring śmiertelności ptaków,
- Nietoperek PLH080003 – monitoring stanu ochrony nietoperzy. Jego celem jest ochrona rezerwatu przyrody „Nietoperek” przy jednoczesnym zachowaniu ze względów naukowych i dydaktycznych miejsc zimowania i rozrodu największej w Europie środkowej wielogatunkowej kolonii nietoperzy (12 gatunków), z której 4 gatunki wymienione są w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej – nocek duży, mopek, nocek Bechsteina i nocek łydkowłosy. Dodatkowo nocek łydkowłosy i nocek Bechsteina wpisany został do czerwonej księgi gatunków zagrożonych,
- Dolina Leniwej Obry PLH080001 – monitoring stanu ochrony kaldezji dziewięciornikowatej.

Monitoring przyrodniczy był prowadzony w ramach działań Parku Narodowego Ujście Warty oraz na obszarze następujących parków krajobrazowych:

- Krzezińskiego Parku Krajobrazowego – monitoring przebiegu łągów w kolonii bociana białego we wsi Kłopot, wybranych gatunków ptaków w okresie wiosenno-letnim, populacji modraszków telejus i nausitous, a także kumaka nizinnego,
- Gryżyńskiego Parku Krajobrazowego – monitoring strefy ochronnej gniazd bielika i kani rudej, obserwacje fenologiczne jelonka rogacza, pomiary zwierciadeł wody w wybranych otworach studziennych oraz przewodności właściwej i temperatury wody w wybranych otworach studziennych,
- Barlinecko-Gorzowskiego Parku Krajobrazowego – monitoring stanu populacji popielic, gadów wokół Leśnej Stacji Dydaktycznej w Lipach, żaby moczarowej w Lipach i populacji widłaków,
- Parku Krajobrazowego Ujście Warty – monitoring bociana białego i wybranych gatunków łągowych awifauny przelotnej i zimującej,
- Pszczewskiego Parku Krajobrazowego – monitoring bociana białego na terenie gmin Międzychód, Przytoczna i Pszczew.

Czynną ochroną przyrody w rozumieniu ustawy o ochronie przyrody (Dz.U. 2015 poz. 1651) objęto siedliska cenne przyrodniczo, a także gatunki roślin i zwierząt wraz z ich siedliskami (OP3.2):

- 2014 r. – ochrona nocka dużego na obszarach Natura 2000 Skwierzyzna PLH080041 i Sulechów PLH080043, usuwanie nalotów drzew na torfowisku w rezerwatach przyrody „Bagno Chłopiny”, „Mszar Przygielkowy” i „Mszar Rosiczkowy”, usuwanie gatunków inwazyjnych z siedlisk przyrodniczych w rezerwatach przyrody „Radowice” i „Nad Jeziorem Trześniowskim”, montaż budek łągowych dla gągoła oraz wykaszanie trzciny na siedliskach ptaków wodno-błotnych w rezerwacie przyrody Jezioro Wielkie”, usuwanie nalotów krzewów i drzew z terenu łąk w rezerwacie przyrody „Młodno”,
- 2015 r. – ochrona kaldezji dziewięciornikowatej na obszarze Natura 2000 Dolina Leniwej Obry PLH080001, ochrona kozioroga dębosza, jelonka rogacza oraz pachnicy dębowej na obszarze Natura 2000 Lasy Dobrosułowskie PLH080037, wykonanie wraz z montażem tablic informacyjnych w rezerwatach przyrody, obszarach Natura 2000 oraz w strefach ochrony ostoi i miejsc regularnego przebywania zwierząt i występowania roślin, wsparcie ichtiofauny ekosystemu wodnego poprzez zarybienie w rezerwacie przyrody „Jezioro Święte”, usuwanie nalotów drzew na torfowisku w rezerwatach przyrody „Bagno Chłopiny” i „Bagno Leszczyń”, usuwanie gatunków inwazyjnych obcego pochodzenia w rezerwacie przyrody „Gorzowskie Murawy”.

Czynną ochronę siedlisk cennych przyrodniczo podjął Park Narodowy Ujście Warty przystępując do Projektu LIFE nr 0257 „Aktywna ochrona ptaków wodnych i błotnych na terenie Polderu Północnego w Parku

Narodowym „Ujście Warty” poprzez poprawę warunków wodnych siedlisk lęgowych oraz miejsc żerowania i odpoczynku w czasie migracji i zimowania. Bagna są Dobrze!” Zakończenie projektu planowane jest na koniec 2016 r. W latach 2011-2015 park prowadził również działania w ramach Projektu LIFE nr 0254 „Restytucja i utrzymanie siedlisk lęgowych ptaków wodnych i błotnych”.

W zakresie opracowania i wdrażania programów ochrony gatunków zagrożonych (OP3.4) Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego w 2015 r. opracował „Karty gatunków specjalnej troski” występujących na obszarze Gryżyńskiego Parku Krajobrazowego. Aktualizacja kart prowadzona jest na bieżąco.

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim jest w trakcie wdrażania programu „Regionalna strategia ochrony rybołowa *Pandion haliaetus* w województwie lubuskim”. Czynna ochrona tego gatunku polega na montażu platform gniazdowych na wysokich drzewach i słupach energetycznych, edukacji grup zawodowych gospodarujących w obrębie siedlisk rybołówów oraz monitoringu jego populacji.

W raportowanym okresie nie realizowano zadań związanych z przebudową drzewostanów pod kątem zgodności z siedliskiem, w szczególności na terenach obszarów chronionych (OP3.3) oraz zadań polegających na opracowaniu i wdrażaniu kompleksowych systemów zarządzania obszarami cennymi przyrodniczo wraz z tworzeniem infrastruktury edukacyjnej, informacyjnej, turystycznej oraz służącej ochronie przyrody (OP3.5). Brak jest także danych o działaniach mających na celu wsparcie ochrony bioróżnorodności na obszarach wiejskich poprzez szkolenie i wsparcie rolników we wdrażaniu programów rolno środowiskowych (OP3.6)

W zakresie celu operacyjnego Ochrona i odtwarzanie różnorodności biologicznej systemów leśnych (OP4) realizowana była większość wyznaczonych zadań. Zgodnie z realizacją „Krajowego programu zwiększania lesistości” (OP4.1) oraz działaniem mającym na celu zalesienie nowych terenów, w tym gruntów zbędnych dla rolnictwa oraz nieużytków z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczo-krajobrazowych (OP4.2) zostało zalesionych 35,4 ha gruntów nieprzydatnych rolniczo w tym 33,66 ha to zalesienia sztuczne i 1,74 ha sukcesja naturalna - RDLP w Szczecinie oraz 27,26 ha gruntów nieprzydatnych rolniczo - RDLP w Zielonej Górze. Najmniej gruntów nieleśnych zostało zalesionych w 2015 r. (27,12 ha), przy czym zdecydowana większość miała miejsce w lasach państwowych (23,09 ha). Tabele poniżej przedstawiają zalesienia gruntów nieleśnych, odnowienia i zalesienia według rodzaju oraz odnowienia i zalesienia w lasach prywatnych i gminnych na przestrzeni lat 2012 – 2015.

Tabela 53. Zalesienia gruntów nieleśnych w województwie lubuskim w latach 2012 – 2015

ZALESIENIA GRUNTÓW NIELEŚNYCH [ha]				
Lasy	LATA REALIZOWANIA POŚ			
	OKRES RAPORTOWANIA		BIEŻĄCY OKRES RAPORTOWANIA	
	2012r.	2013r.	2014r.	2015r.
Ogółem:	252,9	137,13	142,01	27,12
w zarządzie Lasów Państwowych	22,4	13,96	9,02	23,09
lasy prywatne	230,5	123,17	131,78	4,03

Tabela 54. Odnowienia i zalesienia według rodzaju w województwie lubuskim w latach 2012 -2015

ODNOWIENIA I ZALESIENIA WG RODZAJU					
Odnowienia i zalesienia		LATA REALIZOWANIA POŚ			
		OKRES RAPORTOWANIA		BIEŻĄCY OKRES RAPORTOWANIA	
		2012	2013	2014	2015
Powierzchnia lasów ogółem [ha]		687 184,7	687 662,96	688 140,44	688 431,08
Odnowienia i zalesienia	ogółem [ha]	5 435,6	5 002,9	4 944,2	4 960,8
	w zarządzie Lasów Państwowych [ha]	5 191,4	4 860	4 793	4 947,1
Odnowienia sztuczne i zalesienia	ogółem [ha]	5 268,9	4 885,2	4 792,2	4 535,5
	w zarządzie Lasów Państwowych [ha]	5 025,4	4 743	4 641	4 522,1

ODNOWIENIA I ZALESIENIA WG RODZAJU					
Odnowienia i zalesienia		LATA REALIZOWANIA POŚ			
		OKRES RAPORTOWANIA		BIEŻĄCY OKRES RAPORTOWANIA	
		2012	2013	2014	2015
Odnowienia naturalne	ogółem [ha]	166,7	117,7	152	425
	w zarządzie Lasów Państwowych [ha]	166	117	152	425
Poprawki i uzupełnienia	ogółem [ha]	738	451	348	357
	w zarządzie Lasów Państwowych [ha]	729	443	344	354
Pielęgnowanie lasu	ogółem [ha]	31 069	32 676	32 685	31 617
	w zarządzie Lasów Państwowych [ha]	30 842	32 475	32 495	31 450
Trzebieże	ogółem [ha]	44 028	45 266	48 387	47 957
	w zarządzie Lasów Państwowych [ha]	42 950	44 608	47 629	47 268
Odnowienia i zalesienia w stosunku do powierzchni lasów ogółem [%]		0,79	0,7	0,7	0,7

Tabela 55. Odnowienia i zalesienia w lasach prywatnych i gminnych w województwie lubuskim w latach 2012 - 2015

LASY PRYWATNE I GMINNE - ODNOWIENIA I ZALESIENIA				
Odnowienia i zalesienia	LATA REALIZOWANIA POŚ			
	OKRES RAPORTOWANIA		BIEŻĄCY OKRES RAPORTOWANIA	
	2012r	2013r	2014r	2015r
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
Ogółem:	244,2	142,9	151,1	13,7
lasy prywatne	240,1	136,4	144,7	12,1
lasy gminne	4,1	6,5	6,4	1,6
zalesienia	230,5	123,2	133	4
lasy prywatne	230,5	123,2	131,8	4
lasy gminne	-	-	1,2	-

Zwiększenie ilości i powierzchni zadrzewień na terenach rolniczych oraz rozszerzenie zakresu leśnej rekultywacji terenów zdegradowanych, w tym odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzenie instrumentów zapobiegawczych – budowa, przebudowa i modernizacja dróg leśnych, wyznaczonych w planach urządzania lasu jako drogi pożarowe (OP4.4) prowadzone było zgodnie z założeniami projektu „Rekultywacja na cele przyrodnicze terenów zdegradowanych, popoligonowych i powojennych zarządzanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe”. W wyniku tych działań oczyszczono z przedmiotów niebezpiecznych 15,26 ha terenów leśnych. W ramach Programu Ochrony Obszarów Wiejskich, działanie 226 „Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzenie instrumentów zapobiegawczych” wybudowano łącznie 90,33 km dróg pożarowych.

W zakresie działania renaturalizacji obszarów leśnych, w tym obszarów wodnych – błotnych obiektów cennych przyrodniczo, znajdujących się na terenach leśnych (OP4.5) powstało 10 obiektów małej retencji.

Nie uzyskano danych o realizacji w raportowanym okresie zadań OP4.3 Prowadzenie waloryzacji przyrodniczej obszarów leśnych oraz OP4.6 Racjonalne wykorzystanie zasobów leśnych, w tym zachowanie odpowiedniego poziomu pozyskiwania drewna z hektara użytków leśnych.

Od kilkudziesięciu lat sukcesywnie prowadzone są działania związane ze zmianą struktury gatunkowej i wiekowej lasów a także z odnowieniem uszkodzonych ekosystemów leśnych (OP 5). W raportowanych latach wprowadzono na obszarze 761,51 ha dolne piętro, w drzewostanach natomiast na terenie 11.59 ha dokonano

przebudowy drzewostanów (RDLP Szczecin). Według danych przesłanych przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Zielonej Górze plan urządzania lasu był realizowany na 3482,40 ha w 2014 r. i 3475,54 ha w 2015 r. Dodatkowo szczegółowy leśny plan gospodarczy został zatwierdzony dla Nadleśnictwa Wolsztyn (2014r.) a w przygotowaniu były plany dla nadleśnictw: Cybinka, Sława Śląska, Torzym, Brzózka, Gubin, Krosno i Bytnica (2015 r.).

W ramach celu operacyjnego OP 6 Edukacja leśna społeczeństwa, dostosowanie lasów do pełnienia zróżnicowanych funkcji przyrodniczych i społecznych prowadzono działanie OP6.1 Podnoszenie świadomości przyrodniczej społeczeństwa, udostępnianie lasów poprzez utrzymanie i rozwój posiadanej infrastruktury, rozszerzanie bazy do edukacji ekologicznej, partycypacje w inwestycjach wspólnych z samorządami w zakresie rozwoju turystyki na obszarach leśnych i przyleśnych.

Nadleśnictwa prowadząc edukację leśną społeczeństwa upowszechniały wiedzę o środowisku leśnym oraz o wielofunkcyjnej gospodarce leśnej zwiększając jednocześnie świadomość w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania ze wszystkich zasobów lasu. Realizowane były różne formy edukacji, tj. lekcje w terenie, spotkania z leśnikiem w szkołach i poza szkołą (pogadanki, wykłady, prelekcje), wystawy, konkursy, akcje i imprezy okolicznościowe.

Regionalna Dyрекacja Lasów Państwowych w Zielonej Górze wykorzystywała w edukacji leśnej własne obiekty, których szczegółowy wykaz znajduje się w tabeli poniżej.

Tabela 56. Wykaz obiektów znajdujących się w zarządzie RDLP w Zielonej Górze wykorzystywanych w edukacji leśnej

Lp.	Obiekt	Ogółem na terenie RDLP w 2014 r.	Ogółem na terenie RDLP w 2015 r.
1.	Ośrodek edukacji leśnej	1	1
2.	Izba edukacji leśnej	8	8
3.	Leśna wiata edukacyjna (zielona klasa)	9	11
4.	Leśna ścieżka edukacyjna (dydaktyczna)	37	35
5.	Punkt (powierzchnia) edukacji leśnej	razem 53	razem 58
	a) szkółka leśna	12	15
	b) drzewostan (uprawa, nasienny, ochronny)	17	17
	c) obiekt małej retencji	5	5
	d) inny (trasa dydaktyczna bez oznakowania, wieża p.poż, wyluszczenia)	19	21
6.	Inne obiekty	razem 89	razem 95
	a) rezerwat przyrody	20	22
	b) ogród, park dendrologiczny	6	8
	c) obiekty kultury, tradycji	7	9
	d) inny (np. zagroda dzików, pomniki przyrody, brama informacyjna)	56	56

W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 – 2020 nadleśnictwa na wniosek właścicieli gruntów przeznaczonych do zalesienia sporządzały plany zalesienia (OP6.2). Działki które były ujmowane w powyższych planach musiały zostać wykazane w ewidencji gruntów i budynków jako użytek rolny z wyłączeniem trwałych użytków zielonych oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, a w przypadku jego braku zalesienie nie mogło być sprzeczne z ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Plany wykonywane były na bieżąco w zależności od ilości zgłoszeń.

Nie uzyskano danych dotyczących działania OP6.3 Promocja turystyki związanej z gospodarką leśną i łowiecką oraz turystyki ekologicznej i rowerowej.

Wszystkie zadania zaliczone do celu operacyjnego OP7 Identyfikacja zagrożeń lasów i zapobieganie ich skutkom były realizowane w okresie, którego dotyczy raport. Prowadzono następujące działania związane z monitorowaniem oraz ograniczeniem występowania szkodników owadzych w lasach (OP7.1):

- poszukiwanie szkodników pierwotnych drzewostanów sosnowych w ściółce,
- badanie zapędrczenia gleby,
- odłowy samców brudnicy mniszki oraz szkodników wtórnych w pułapki feromonowe,
- zabiegi opryskiwania środkami chemicznymi wykonywane sprzętem lotniczym,
- korowanie surowca drzewnego zasiedlonego przez kambiofagi,
- odłowy ryjkowców na uprawach leśnych przy użyciu pułapek klasycznych,
- wyznaczanie i usuwanie drzew zasiedlonych przez szkodniki owadzie,
- zbiór materiałów prognostycznych na potrzeby monitorowania liczebności szkodliwych gatunków owadów.

Łącznie w latach 2014-2015 pracownicy RDLP w Szczecinie w celach prognostycznych wyłożyli 1230 pułapek feromonowych do odłowu samców brudnicy mniszki oraz 204 pułapki feromonowe do odłowu szkodników wtórnych. Przy poszukiwaniu szkodników glebowych zostało wykopanych 1601 dołów. Poszukiwania szkodników pierwotnych drzewostanów sosnowych odbywały się na 5 968 powierzchniach próbnych. Przy użyciu sprzętu lotniczego ograniczona została na powierzchni 444 ha populacja barczatki a na powierzchni 142 ha populacja chrabąszczy. Okorowano 1000 m³ surowca drzewnego. Na powierzchni 350 ha zostały wyznaczone drzewa zasiedlone (RDLP Szczecin). Lasy Państwowe w Zielonej Górze realizowały działanie OP7.1 na 145,61 ha w 2014 r. i na 1056,62 ha w 2015 r.

Na monitorowanie oraz ograniczenie zagrożenia pożarowego w lasach (OP7.2) miały wpływ:

- rozbudowa systemu wczesnego wykrywania pożarów lasu,
- zakup kamery TV do monitoringu obszarów leśnych,
- modernizacja przesyłu obrazów z punktów obserwacyjnych,
- zakup samochodu patrolowo-gaśniczego,
- budowa obiektu kubaturowego wraz z infrastrukturą oraz ogrodzeniem dla Leśnej Bazy Lotniczej w Rzepinie,
- przebudowa Punktu Czerpania Wody,
- przebudowa obiektów LBL w Lipkach Wielkich.

Informacje dotyczące realizacji działania OP7.3 Budowa lub przebudowa dróg leśnych uznanych za drogi pożarowe zostały zawarte przy omówieniu zadania OP4.4.

Służby leśne RDLP w Szczecinie dla potrzeb ujawniania i zwalczania zagrożeń niszczenia przyrody przez człowieka (kłusownictwo, zaśmiecanie) zostały zaopatrzone w specjalistyczny sprzęt taki jak kamera interwencyjna, zestaw monitorujący Las 5 oraz 18 kamer połączonych z czujnikiem ruchu, który aktywuje robienie zdjęć lub nagrywanie filmów w momencie wykrycia ruchu tzw. fotopułapki (OP7. 4)

W celu ochrony lasu przed szkodami wyrządzonymi przez zwierzynę leśną (OP7. 5) wykonywano następujące działania:

- budowa ogrodzeń upraw leśnych z siatki leśnej,
- zabezpieczanie środkami chemicznymi sadzonek na uprawach oraz pni drzew w młodnikach,
- stosowanie osłonek stanowiących barierę mechaniczną zabezpieczającą sadzonki przed zgryzaniem a pnie drzew w młodnikach przed spalowaniem,
- wykładanie drzew do zgryzania i spalowania w celu urozmaicenia bazy żerowej dla zwierzyny płowej (jeleniowate).

Łącznie w raportowanym okresie ogrodzono 4 313 ha upraw leśnych. Uprawy i młodniki na obszarze 2 873 ha były chronione przy użyciu repelentów a na 1 144 ha stosowano zabezpieczenia mechaniczne. Na terenie 42 175 ha wyłożono drzewa do zgryzania.

3.5. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi

Badania monitoringowe poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (PEM) są wykonywane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze. Badania prowadzone są zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2007r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. z dnia 27 listopada 2007r., Nr 221,poz.1645). Na podstawie prowadzonego monitoringu można stwierdzić, że w ciągu ostatnich 10 lat nie odnotowano natężeń przekraczających poziom dopuszczalny. Na terenie województwa lubuskiego w roku 2015 wykonano badania poziomów pól elektromagnetycznych wchodzących w skład trzyletniego cyklu monitoringowego, w którym powtórzono pomiary dla tych samych lokalizacji, co w 2009 i 2012 roku (za wyjątkiem jednego punktu z 2012r., kiedy wykonano dodatkowy pomiar w ramach interwencji – nr 31, tabela 13). Pomiarami zostały objęte zarówno tereny miejskie jak i wiejskie. Lokalizację punktów monitoringu i wyniki badań PEM w roku 2015 w zestawieniu z wynikami z lat 2009 i 2012 przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 57. Lokalizacja punktów pomiarowych oraz wyniki badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku na obszarze województwa lubuskiego w latach: 2009, 2012 i 2015 [WIOŚ 2016]

Lp.	Współrzędne geograficzne punktu		Lokalizacja	Wyniki pomiarów V/m*			% wartości dopuszczalnej		
	długość	szerokość		Poprzedni okres raportowy		Bieżący okres raportowy	Poprzedni okres raportowy		Bieżący okres raportowy
				2009r.	2012r.	2015r.	2009r.	2012r.	2015r.
Miasta powyżej 50 tys. mieszkańców									
1	15°12'43,50"	52°43'56,10"	Gorzów Wlkp., ul. Sportowa	0,37	0,78	0,44	3,28	5,21	2,84
2	15°14'35,40"	52°44'53,90"	Gorzów Wlkp., ul. Wróblewskiego	0,63	1,16	1,0	5,58	7,75	6,45
3	15°15'53,20"	52°45'41,00"	Gorzów Wlkp., ul. Szarych Szeregów	1,04	1,58	0,86	9,21	10,56	5,54
4	15°12'46,80"	52°44'12,70"	Gorzów Wlkp., ul. Dunikowskiego	1,74	2,00	2,48	15,41	13,37	15,99
5	15°14'36,90"	52°45'20,50"	Gorzów Wlkp., ul. Szwolężerów	0,51	0,64	0,52	4,52	4,28	3,35
6	15°13'47,80"	52°43'49,90"	Gorzów Wlkp., ul. Sikorskiego	0,94	1,00	1,79	8,33	6,68	11,54
7	15°13'58,20"	52°44'21,30"	Gorzów Wlkp., ul. Mieszka I	0,44	0,52	<0,4	3,90	3,48	<2,58
8	15°13'10,20"	52°44'22,70"	Gorzów Wlkp., ul. Kochanowskiego	0,70	0,77	1,86	6,20	5,15	11,99
9	15°29'40,80"	51°56'34,80"	Zielona Góra, ul. Lisia	1,06	1,53	1,47	9,39	10,23	9,48
10	15°29'51,50"	51°56'43,40"	Zielona Góra ul. Dąbrowskiego	0,95	0,46	<0,40	8,41	3,07	<2,58
11	15°31'28,40"	51°56'43,80"	Zielona Góra ul. Wyspiańskiego	0,26	<0,40	0,41	2,30	<2,67	2,64
12	15°31'35,60"	51°56'30,10"	Zielona Góra ul. Zamenhofa	0,69	0,57	0,85	6,11	3,81	5,48
13	15°32'27,70"	51°55'32,30"	Zielona Góra	0,28	<0,40	<0,4	2,48	<2,67	<2,58
14	15°30'50,90"	51°55'50,90"	Zielona Góra ul. Kraszewskiego	0,60	1,10	1,06	5,31	7,35	6,83
15	15°30'46,00"	51°56'01,00"	Zielona Góra ul. Sienkiewicza	1,08	2,05	1,97	9,57	13,70	12,70
Pozostałe miasta									
16	15°51'58,40"	52°21'55,70"	Trzciel	0,28	0,42	0,45	6,93	5,68	6,83
17	14°47'25,40"	52°11'48,70"	Cybinka	<0,2	<0,28	<0,4	<4,95	<3,78	<6,07
18	14°53'03,00"	52°27'15,10"	Ośno Lubuskie	<0,2	<0,28	<0,4	<4,95	<3,78	<6,07
19	14°49'32,60"	52°20'37,30"	Rzepin	0,84	0,96	<0,4	20,79	12,97	6,07
20	15°14'53,00"	52°30'31,20"	Lubniewice	<0,2	0,34	<0,4	<4,95	4,59	<6,07
21	15°45'15,10"	52°57'52,00"	Dobiegniew	<0,2	<0,29	<0,4	<4,95	<3,92	<6,07
22	14°54'08,40"	52°40'12,50"	Witnica	<0,2	0,50	0,52	<4,95	6,76	7,89

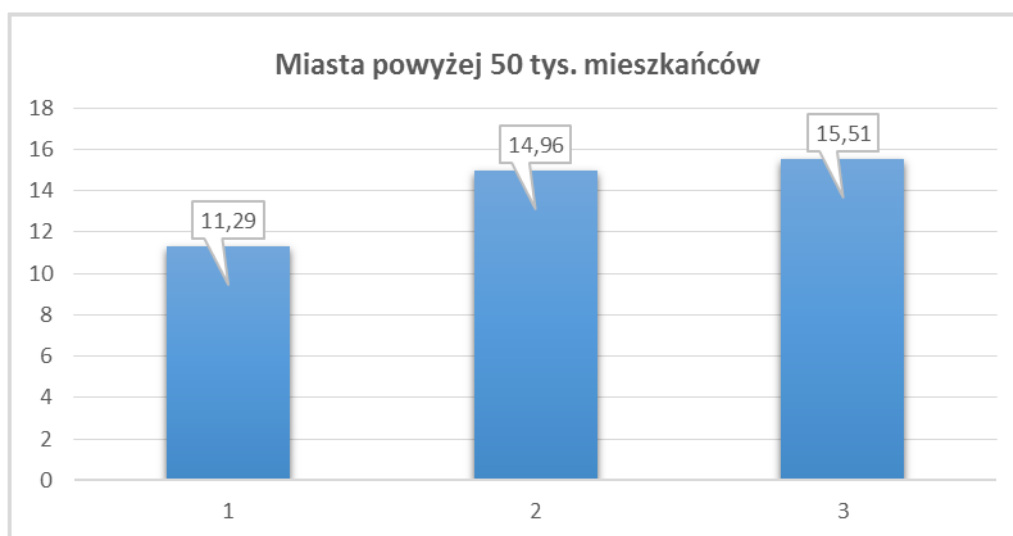
Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Lp.	Współrzędne geograficzne punktu		Lokalizacja	Wyniki pomiarów V/m*			% wartości dopuszczalnej		
	długość	szerokość		Poprzedni okres raportowy		Bieżący okres raportowy	Poprzedni okres raportowy		Bieżący okres raportowy
				2009r.	2012r.	2015r.	2009r.	2012r.	2015r.
23	15°32'13,30"	52°14'37,20"	Świebodzin	-	0,25	-	0,00	3,38	0,00
24	15°33'10,70"	51°34'20,20"	Szprotawa	0,25	<0,40	<0,4	6,19	<5,41	<6,07
25	15°49'05,50"	52°10'29,40"	Babimost	0,26	0,52	0,45	6,44	7,03	6,83
26	15°49'41,10"	52°15'31,80"	Zbąszynek	0,22	0,60	0,46	5,45	8,11	6,98
27	15°35'42,10"	52°44'43,80"	Kożuchów	0,24	0,47	0,43	5,94	6,35	6,53
28	14°44'35,50"	51°57'36,80"	Gubin	0,28	0,58	0,64	6,93	7,84	9,71
29	14°57'04,10"	51°47'16,30"	Lubsko	0,20	0,45	<0,4	4,95	6,08	<6,07
30	15°13'41,10"	51°47'45,20"	Nowogród Bobrzański	0,25	0,66	<0,4	6,19	8,92	<6,07
31	15°52'58,70"	52°04'41,70"	Kargowa	0,22	0,40	0,44	5,45	5,41	6,68
Tereny wiejskie									
32	15°32'41,40"	52°20'55,20"	Gościkowo	0,26	<0,4	<0,4	5,43	<5,43	<5,12
33	15°16'41,40"	52°20'55,00"	Jemiołów	1,66	1,95	1,22	34,66	26,46	15,62
34	15°33'35,70"	51°43'32,40"	Stypułów	0,30	<0,4	<0,4	6,26	<5,43	<5,12
35	15°41'32,20"	51°57'06,20"	Łaz	0,24	0,42	<0,4	5,01	5,70	<5,12
36	14°58'31,90"	52°14'29,00"	Niwica	0,25	<0,4	<0,4	5,22	<5,43	<5,12
37	14°57'14,20"	51°28'52,60"	Przewóz	0,22	<0,4	<0,4	4,59	<5,43	<5,12
38	15°09'30,00"	52°08'42,40"	Bytnica	0,20	<0,4	<0,4	4,18	<5,43	<5,12
39	14°47'14,40"	52°38'43,20"	Kamień Mały	<0,20	<0,28	<0,4	<4,18	<3,80	<5,12
40	15°18'43,30"	52°40'16,90"	Deszczno	0,21	0,74	0,58	4,38	10,04	7,43
41	14°39'37,10"	52°26'05,10"	Golice	0,24	0,42	<0,4	5,01	5,70	<5,12
42	14°42'29,20"	52°14'47,70"	Urad	<0,2	<0,28	0,64	<4,18	<3,80	8,19
43	15°40'10,10"	52°34'36,10"	Przytoczna	<0,2	<0,28	0,83	<4,18	<3,80	10,63
44	15°24'55,30"	52°31'25,10"	Bledzew	<0,2	<0,29	0,54	<4,18	<3,93	6,91
45	15°42'31,50"	52°46'04,10"	Gościm	<0,2	<0,29	<0,4	<4,18	<3,93	<5,12
46	15°01'32,50"	52°34'57,80"	Krzeszyce	0,21	0,42	<0,4	4,38	5,70	<5,12

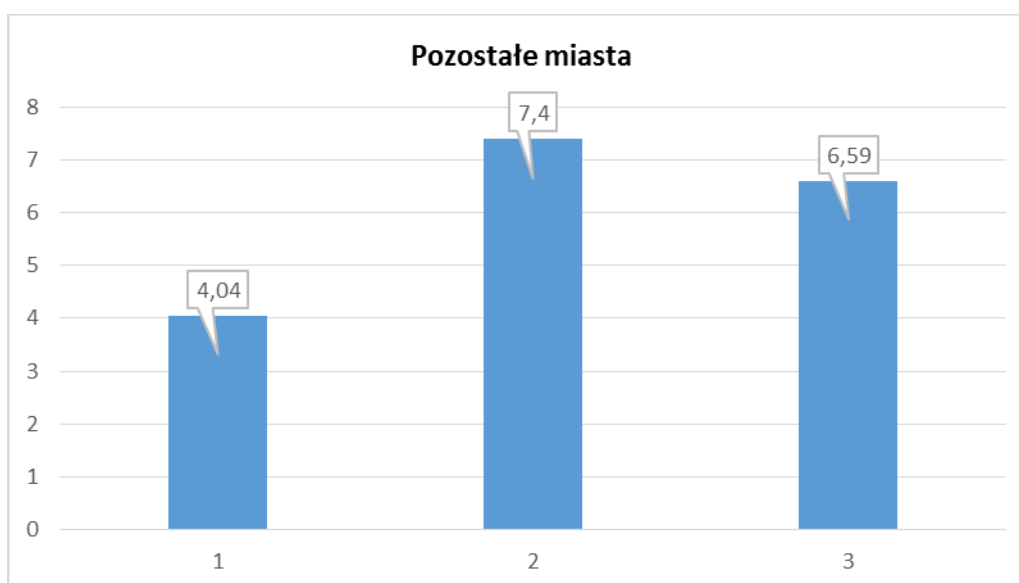
*średnia asymetryczna zmierzonych wartości skutecznych natężeń pól elektrycznych promieniowania elektromagnetycznego dla zakresu częstotliwości co najmniej od 3 MHz do 3000 MHz uzyskanych dla punktu pomiarowego.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. z 2003 r., Nr 192, poz. 1883) wartości skutecznych natężeń pól elektrycznych promieniowania elektromagnetycznego dla zakresu częstotliwości od 3 MHz do 300 GHz (dla miejsc dostępnych dla ludności) nie powinny przekroczyć 7 [V/m]. I tak zmierzone wartości promieniowania elektromagnetycznego w 2015 roku wahały się w granicach: <2,30 – 34,66% wielkości dopuszczalnej. Najwyższą odnotowaną wartość wykazał pomiar w punkcie zlokalizowanym w Gorzowie Wlkp. przy ul. Dunikowskiego (2,48 V/m).

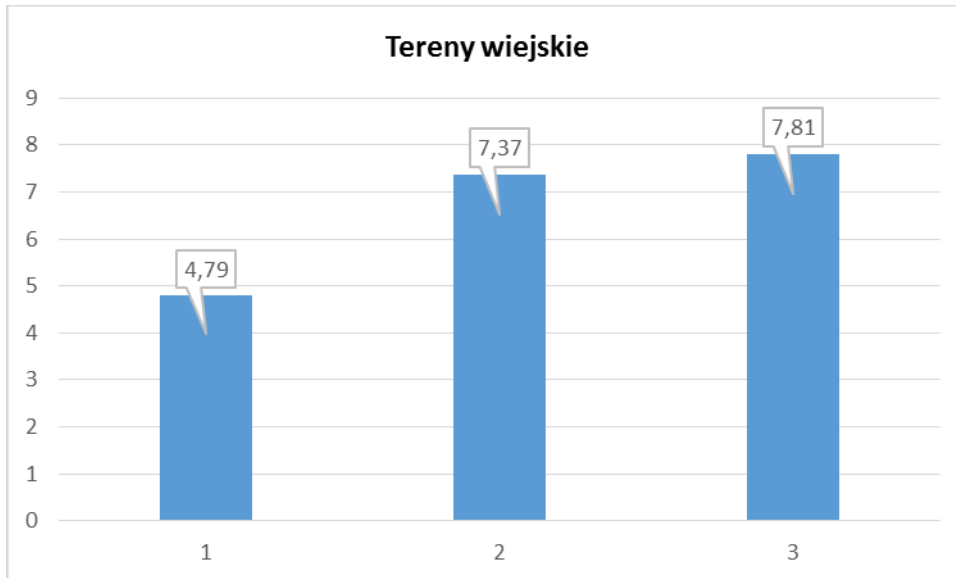
Na poniższych wykresach przedstawiono rozkład uśrednionych wartości natężeń promieniowania elektromagnetycznego w zależności od rodzaju terenu, na jakim zostały wykonane pomiary.

Rysunek 4. Wartości uśrednione natężeń pól elektromagnetycznych na terenie miast powyżej 50 tys. mieszkańców województwa lubuskiego w latach: 2009, 2012, 2015

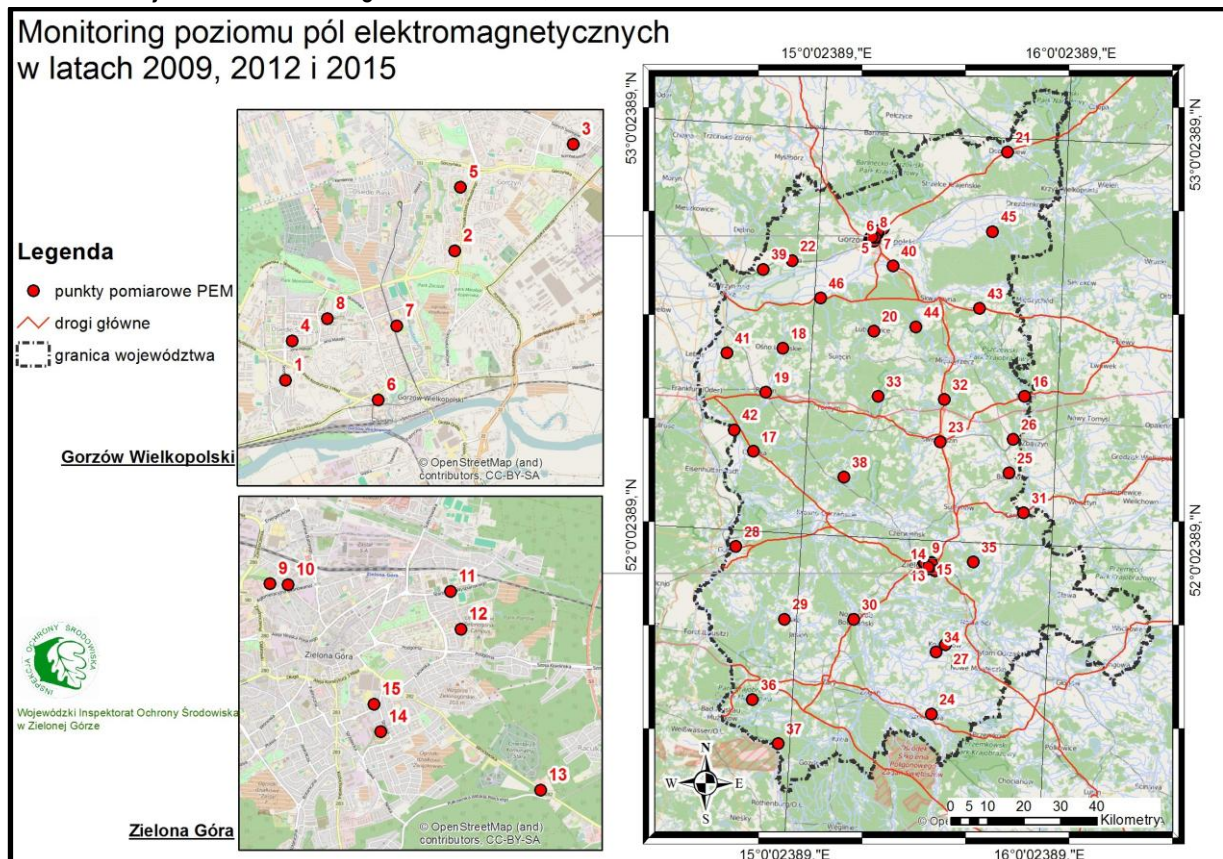

Rysunek 5. Wartości uśrednione natężeń pól elektromagnetycznych w pozostałych miastach objętych badaniem WIOŚ województwa lubuskiego w latach: 2009, 2012, 2015

Rysunek 6. Wartości uśrednione natężeń pól elektromagnetycznych na terenach wiejskich objętych badaniem WIOŚ województwa lubuskiego w latach: 2009, 2012, 2015

Biorąc pod uwagę uśrednione wartości natężeń pól elektromagnetycznych dla poszczególnych obszarów w tych samych punktach badanych w latach 2009, 2012 i 2015, możemy zauważyć, wzrost wartości dla miast powyżej 50 tys. mieszkańców oraz dla terenów wiejskich natomiast spadek dla pozostałych miast. Poniżej przedstawiona została tabela lokalizacji punktów pomiarowych monitoringu pól elektromagnetycznych na terenie województwa lubuskiego w latach 2009, 2012 i 2015.

Rysunek 7. Lokalizacja punktów pomiarowych monitoringu pól elektromagnetycznych na terenie województwa lubuskiego w latach 2009, 2012 i 2015 [źródło: WIOŚ, Zielona Góra 2016, Wyniki pomiarów monitoringu pól elektromagnetycznych na terenie województwa lubuskiego w 2015 roku]

Stan realizacji 2 działań środowiskowych w ramach celu strategicznego - Ochrona przed negatywnym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 58. Cel operacyjny (krótkoterminowy) i działanie w ramach tego celu

Priorytet: Pola elektromagnetyczne (PEM)						
Cel strategiczny (długoterminowy): Ochrona przed negatywnym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych.						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca wg POŚ	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014r.	2015r.	
PEM 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Utrzymanie poziomów promieniowania elektromagnetycznego poniżej wartości dopuszczalnych.						
PEM 1.1.	Monitoring poziomów pól elektromagnetycznych na terenie województwa,	WIOŚ	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
PEM 1.2.	Preferowanie nisko konfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego.	Gminy	2014	NIE	NIE	-

Zgodnie z zapisami zawartymi w Wojewódzkim Programie Monitoringu Środowiska (WPMS) - 2013 - 2015, w latach 2014 - 2015 WIOŚ w Zielonej Górze zaplanował i przeprowadził łącznie 90 pomiarów natężeń pól elektromagnetycznych w środowisku na terenach dostępnych dla ludności. Wyniki badań wprowadzono do bazy JELMAG. Na podstawie tych wyników sporządzono oceny roczne zamieszczone na stronie internetowej WIOŚ. Z powyższego zestawienia wynika, iż obowiązek prowadzenia Monitoringu poziomów pól elektromagnetycznych na terenie województwa lubuskiego realizowany jest co roku w 100%. Oznacza to, że przyjęte do realizacji działanie PEM 1.1. w okresie sprawozdawczym, zostało osiągnięte.

Z braku informacji o sposobie realizacji przez gminy działania PEM 1.2. dotyczącego wskazania lokalizacji dla nowych źródeł emisji pola elektromagnetycznego wykonywanego przez gminy wynika, iż działanie realizowane było w ramach zadań własnych gmin i należy przypuszczać, że zostanie przez nie wykonane w kolejnym okresie sprawozdawczym. Jedynie z pozyskanych ankiet wynika, iż w okresie raportowania został zamontowany 1 transformator na terenie Strzelec Krajeńskich.

3.6. Ochrona przed hałasem

Na obszarach zurbanizowanych mamy do czynienia z powszechnością występowania zjawisk hałaśliwych i wibracyjnych. Występują one zwłaszcza w dużych miastach, wzdłuż tras komunikacyjnych, wokół obiektów przemysłowych i usługowych o charakterze wytwórczym.

Do najpowszechniejszych i najbardziej uciążliwych źródeł hałasu i wibracji na obszarze województwa lubuskiego szczególnie w środowisku zurbanizowanym, należy komunikacja drogowa. Jest to spowodowane faktem, iż w obecnych czasach samochód dociera praktycznie wszędzie. Mimo niewątpliwych osiągnięć przemysłu samochodowego, pozwalających na stosowanie rozwiązań konstrukcyjnych zmniejszających uciążliwość akustyczną pojazdów, rozbudowa sieci dróg i rosnące natężenie ruchu powodują coraz większą presję na środowisko. Wieloletnie badania wskazują na zwiększanie się obszarów o niekorzystnych warunkach akustycznych.

Głównymi czynnikami mającymi wpływ na stan hałasu komunikacyjnego jest natężenie ruchu i udział pojazdów transportu ciężkiego. Kolejnym ważnym czynnikiem wpływającym na poziom hałasu jest stan techniczny pojazdów biorących udział w ruchu oraz rodzaj nawierzchni dróg. Zły stan dróg powoduje dodatkowe wibracje i zmniejszenie płynności w poruszaniu się pojazdów.

Głównymi źródłami hałasu na terenie województwa lubuskiego są:

- drogi – sieć dróg na terenie województwa tworzą: autostrada A2 (przecinająca je wzdłuż osi wschód-zachód), oraz pozostające w budowie autostrada A18, droga ekspresowa S3, drogi wojewódzkie oraz z uwagi na położenie przy granicy z Niemcami, ważne dla ruchu krajowego i międzynarodowego drogi krajowe nr 12, 18, 22, 27, 29, 31, 32 i 92,
- transport kolejowy – linie kolejowe (czynne), kolejowe mosty graniczne, komunikacja tramwajowa - funkcjonująca jedynie na terenie miasta Gorzów Wlkp.,
- transport lotniczy – port lotniczy Zielona Góra-Babimost, lotnisko Aeroklubu Ziemi Lubuskiej w Przylepie, leśna baza lotnicza Lasów Państwowych w Lipkach Wielkich, lotnisko prywatne w Trzebiczu Nowym koło Drezdenka, lądowisko prywatne w Ulimiu koło Gorzowa Wlkp., planowane lotnisko sportowe i baza lotnictwa sanitarnego w Wojcieszycach koło Gorzowa Wielkopolskiego, lotniska poradzieckie w Tomaszowie koło Żagania i Wiechlicach koło Szprotawy,
- zakłady przemysłowe i usługowe,
- placówki handlowe, restauracje, puby, dyskoteki itp.

W latach 2013, 2014 i 2015 w ramach monitoringu hałasu komunikacyjnego przeprowadzono pomiary na terenie miejscowości: Żagań, Iłowa, Jelenin, Gorzupia Dolna – powiat żagański, Radachów, Rzepin – powiat słubicki, Torzym, Krzeszyce – powiat sulęciński, Nowiny Wielkie, Stare Polichno, Janczewo – powiat gorzowski, Gościm – powiat strzelecko – drezdenecki, Smolno Małe, Chwalim, Łaz, Zabór – powiat zielonogórski, Przyczyna Górna, Stare Strącze – powiat wschowski. Pomiary prowadzono przez 24 godziny – 16 godzin pory dziennej i 8 godzin pory nocnej. Wykonane zostały w odległości 10 m od krawędzi jezdni lub bezpośrednio przed elewacją budynków na wysokości 4,0 m nad poziomem terenu.

Poniżej przedstawiono wyniki badań monitoringu hałasu komunikacyjnego w porze dziennej i nocnej w latach 2013-2015 oraz lokalizację punktów z 2013 i 2015 roku.

Tabela 59. Wyniki badań monitoringu hałasu komunikacyjnego w porze dziennej latach 2013-2015 [źródło: WIOS – Wyniki pomiarów hałasu komunikacyjnego wykonanych na terenie województwa lubuskiego w 2015 roku, Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2013-2014]

Nr punktu pomiarowego	Miejsce pomiaru		L_{Aeq} dla 16 h dnia [dB]	Natężenie ruchu [poj./h]		
			10 m od krawędzi jezdni	ogółem	pojazdy ciężkie	% ciężkich
2013 r.						
1	droga wojewódzka nr 282	Łaz	60,9	77	9	11,7
2	droga wojewódzka nr 282	Zabór	59,5	133	7	5,0
3	droga wojewódzka nr 295	Gorzupia Dolna	63,7	177	21	12,0
4	droga wojewódzka nr 295	Żagań	66,0	209	31	14,8
5	droga wojewódzka nr 158	Stare Polichno	65,9	226	14	6,0
6	droga wojewódzka nr 158	Janczewo	65,1	309	60	19,4
7	droga wojewódzka nr 158	Gościm	61,6	73	b.d.	b.d.
2014 r.						
8	droga wojewódzka nr 296	Żagań, ul. Przyjaciół Żołnierza	66,3	486	57	11,8
9	droga wojewódzka nr 296	Iłowa, ul. Kolejowa	64,0	312	43	13,7
10	droga wojewódzka nr 296	Jelenin	61,9	122	10	12,8
11	droga wojewódzka nr 134	Radachów	66,7	81	22	27,2

Nr punktu pomiarowego	Miejsce pomiaru		L _{Aeq} dla 16 h dnia [dB]	Natężenie ruchu [poj./h]		
			10 m od krawędzi jezdni	ogółem	pojazdy ciężkie	% ciężkich
12	droga wojewódzka nr 134	Rzepin, ul. Mickiewicza	60,8	135	23	17
13	droga wojewódzka nr 134	Rzepin, ul. Ośniańska	60,7	151	12	8
14	droga wojewódzka nr 138	Torzym, ul. Krośnieńska	57,3	144	24	16,7
2015 r.						
1	droga wojewódzka nr 131	Nowiny Wielkie	61,7	106	13	12,2
2	droga wojewódzka nr 22	Krzyszycy pp1	66,3	378	103	27,1
3	droga wojewódzka nr 22	Krzyszycy pp2	65,9	316	56	17,8
4	droga wojewódzka nr 32	Smolno Małe	69,7	310	63	20,2
5	droga wojewódzka nr 32	Chwalim	67,6	346	71	20,5
6	droga wojewódzka nr 278	Przyczyna Górna	69,8	220	15	6,9
7	droga wojewódzka nr 278	Stare Strącze	59,8	157	7	4,8

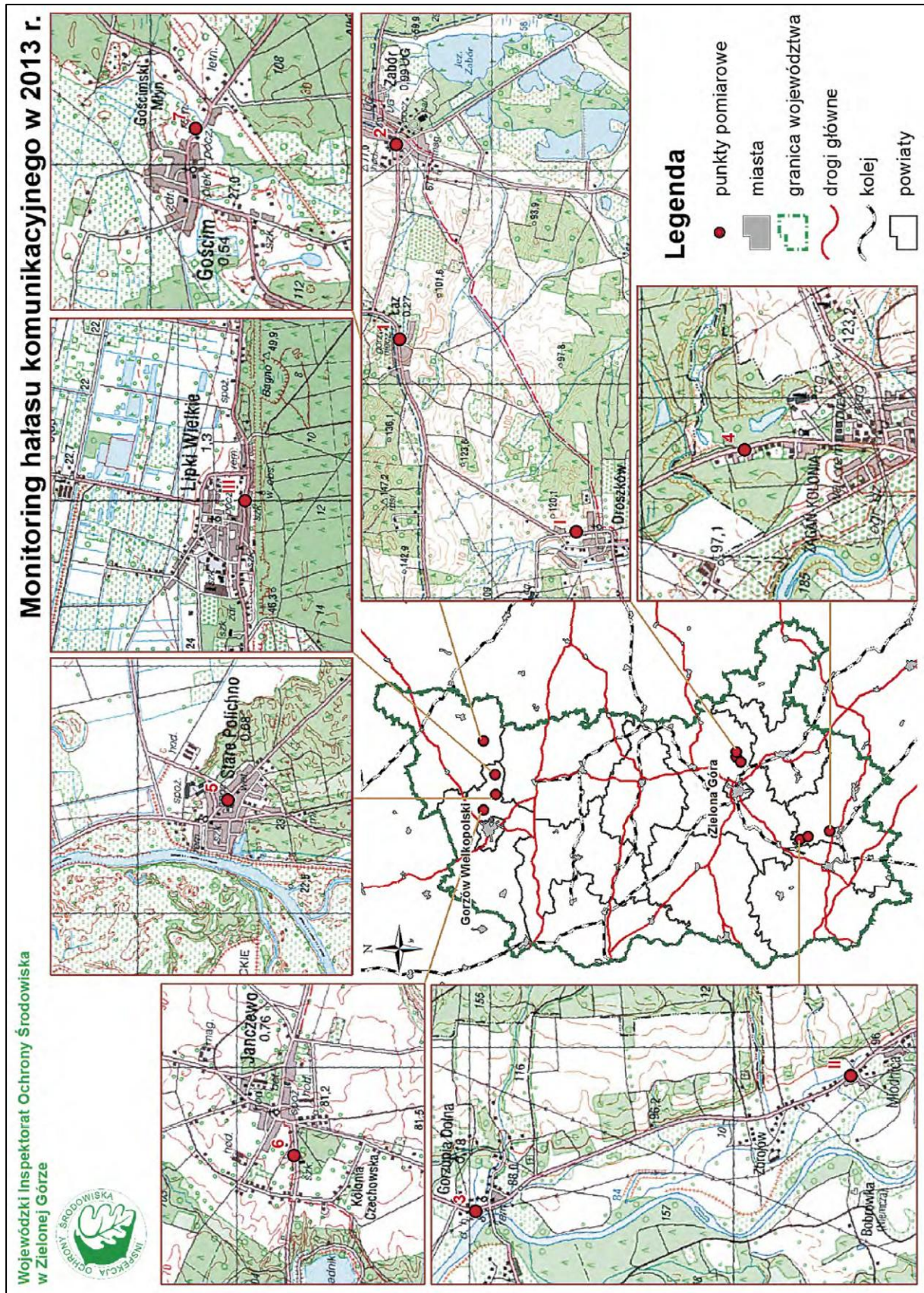
Tabela 60. Wyniki badań monitoringu hałasu komunikacyjnego w porze nocnej latach 2013-2015 [źródło: WIOS – Wyniki pomiarów hałasu komunikacyjnego wykonanych na terenie województwa lubuskiego w 2015 roku, Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2013-2014]

Nr punktu pomiarowego	Miejsce pomiaru		L _{Aeq} dla 8 h nocy [dB]	Natężenie ruchu [poj./h]		
			10 m od krawędzi jezdni	ogółem	pojazdy ciężkie	% ciężkich
2013 r.						
1	droga wojewódzka nr 282	Łaz	52,9	14	1	7,1
2	droga wojewódzka nr 282	Zabór	52,3	24	1	5,8
3	droga wojewódzka nr 295	Gorzupia Dolna	56,1	24	5	20,0
4	droga wojewódzka nr 295	Żagań	60,5	28	9	32,1
5	droga wojewódzka nr 158	Stare Polichno	55,8	22	3	14,0
6	droga wojewódzka nr 158	Janczewo	55,1	20	4	22,4
7	droga wojewódzka nr 158	Gościm	53,0	13	2	16,0
2014 r.						
8	droga wojewódzka nr 296	Żagań, ul. Przyjaciół Żołnierza	56,9	45	4	9,2
9	droga wojewódzka nr 296	łłowa, ul. Kolejowa	56,1	47	6	12,0
10	droga wojewódzka nr 296	Jelenin	54,1	23	3	14,1
11	droga wojewódzka nr 134	Radachów	64,2	66	21	31,8
12	droga wojewódzka nr 134	Rzepin, ul. Mickiewicza	55,3	20	5	25
13	droga wojewódzka nr 134	Rzepin, ul. Ośniańska	54,3	16	2	12,5
14	droga wojewódzka nr 138	Torzym, ul. Krośnieńska	49,9	4	0,5	12,5

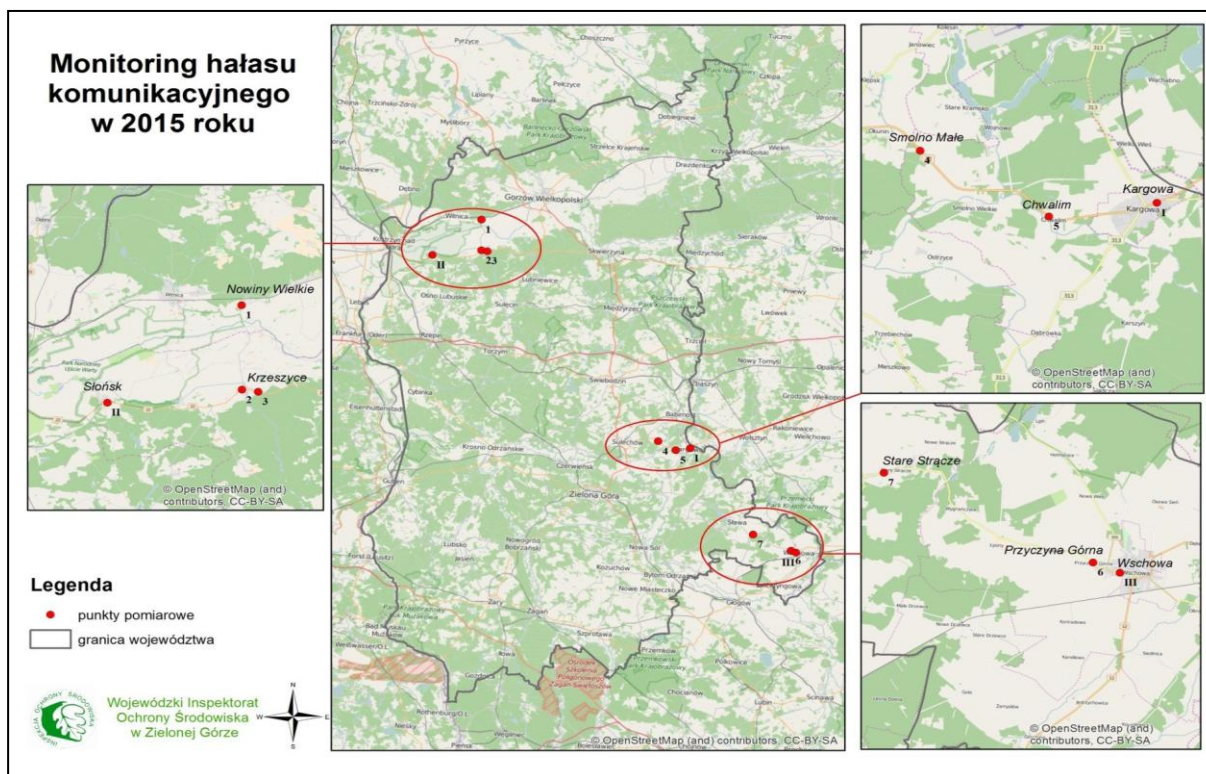
Nr punktu pomiarowego	Miejsce pomiaru		L _{Aeq} dla 8 h nocy [dB]	Natężenie ruchu [poj./h]		
			10 m od krawędzi jezdni	ogółem	pojazdy ciężkie	% ciężkich
2015 r.						
1	droga wojewódzka nr 131	Nowiny Wielkie	56,7	15	3	18,6
2	droga wojewódzka nr 22	Krzeszyce pp1	62,3	106	41	39,1
3	droga wojewódzka nr 22	Krzeszyce pp2	62,8	91	25	27,2
4	droga wojewódzka nr 32	Smolno Małe	65,9	62	20	32,4
5	droga wojewódzka nr 32	Chwalim	65,3	69	23	33,3
6	droga wojewódzka nr 278	Przyczyna Górna	61,5	25	2	7,5
7	droga wojewódzka nr 278	Stare Strącze	51,9	20	0,5	2,5

Z przeprowadzonych badań wynika, iż największe średnie natężenie ruchu w 2015 roku miało miejsce w Krzeszycach pp1 i tak: w porze dziennej wynosiło 378 poj./h, w tym 27,1% pojazdów ciężkich, w porze nocnej - 106 poj./h, w tym 39,1% pojazdów ciężkich. Wobec powyższego m.in. wynika, że pomiary hałasu komunikacyjnego w miastach wykazują, iż przeważająca część terenów zabudowy mieszkaniowej sąsiadującej z głównymi ulicami jest narażona na występowanie ponadnormatywnych poziomów hałasu, zarówno w porze dziennej jak i nocnej. Każdego roku badana zbiorowość odcinków dróg była inna i dlatego nie jest możliwa jednoznaczna ocena jakości klimatu akustycznego w województwie. Niewątpliwym wpływem także na ograniczenie emisji hałasu drogowego miały przeprowadzone w okresie raportowania modernizacje nawierzchni ulic oraz zmiany organizacji ruchu.

Rysunek 8. Lokalizacja punktów hałasu komunikacyjnego w 2013 roku [źródło: WIOS – Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2013-2014]

Rysunek 9. Lokalizacja punktów hałasu komunikacyjnego w 2015 roku [źródło: WIOS – Wyniki pomiarów hałasu komunikacyjnego wykonanych na terenie województwa lubuskiego w 2015 roku]

Po przeprowadzeniu weryfikacji terenowej, uwzględniającej gęstość zaludnienia i specyfikę zabudowy, w wytypowanych obszarach ustalono 3 punkty pomiarów długookresowych i tak: w 2013 r. – w Droszkowie – powiat zielonogórski, w Miodnicy – powiat żagański i w Lipkach Wielkich – powiat gorzowski, w 2014r. – w Podbrzeziu Górnym – powiat nowosolski, w Ośnie Lubuskim - powiat słubicki, Torzymiu – powiat sulęciński, w 2015r. - w Słońsku – powiat sulęciński, w Kargowej – powiat zielonogórski, i we Wschowie – powiat wschowski.

Zestawienie wyników badań poziomów długookresowych w latach 2013, 2014 i 2015 z zastosowaniem wskaźników L_{DWN} i L_N przedstawiono poniżej.

Tabela 61. Zestawienie wyników badań poziomów długookresowych w 2013 r. [źródło: WIOS – Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2013-2014]

Nr punktu	Miejsce pomiaru	Termin pomiaru	Wyniki pomiarów [dB]			Obliczony poziom długookresowy [dB]		Natężenie ruchu [poj./h]		
			Dzień	Wieczór	Noc	L_{DWN}	L_N	Dzień	Wieczór	Noc
I	Droszków – droga wojewódzka nr 282	20/21.05.	60,5	59,1	52,4	59,1	52,5	150	117	24
		18/19.05.	60,4	58,2	53,5			125	113	17
		24/25.05.	60,0	59,3	52,3			126	123	18
		26/27.08.	62,5	58,6	50,7			136	114	11
		14/15.10.	60,8	59,5	52,6			150	114	23
		26/27.10.	60,6	60,2	52,9			121	112	19
II	Miodnica – droga wojewódzka nr 282	11/12.05.	61,9	62,3	52,9	66,8	55,5	138	147	29
		13/14.05.	64,6	60,9	56,2			226	106	21
		19/20.10.	60,8	63,2	53,8			136	151	34
		21/22.10.	64,8	62,0	56,2			214	123	23
III	Lipki Wielkie – droga wojewódzka nr 282	12/13.06.	63,7	62,2	56,1	65,0	55,5	177	118	29
		20/21.06.	62,8	62,6	56,5			186	182	32
		15/16.06.	61,8	63,9	53,7			187	140	26
		16/17.11.	64,5	60,2	53,6			134	57	14
		18/19.11.	64,4	59,9	56,6			109	51	17
		19/20.11.	64,8	60,7	54,8			108	67	17

Tabela 62. Zestawienie wyników badań poziomów długookresowych w 2014 r. [źródło: WIOŚ – Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2013-2014]

Nr punktu	Miejsce pomiaru	Termin pomiaru	Wyniki pomiarów [dB]			Obliczony poziom długookresowy [dB]		Natężenie ruchu [poj./h]		
			Dzień	Wieczór	Noc	L _{DWN}	L _N	Dzień	Wieczór	Noc
IV	Podbrzezie Górne, droga wojewódzka nr 296	31.03.-01.04.	61,6	59,9	53,8	63,2	53,8	135	62	16
		26.04.-27.04.	60,2	59,7	51,1			87	84	12
		25.11.-26.11.	63,4	60,7	56,4			76	31	11
		29.11.-30.11.	59,8	51,9	52,1			66	34	9
V	Ośno Lubuskie, droga wojewódzka nr 134	31.05.-01.06.	65,1	62,2	58,7	70,6	63,1	75	63	28
		24.06.-25.06.	67,5	66,0	63,4			198	143	64
		25.06.-26.06.	67,3	66,1	63,3			198	129	68
		16.09.-17.09.	66,5	65,8	62,5			192	115	58
		17.09.-18.09.	66,4	65,8	63,3			184	149	84
		11.10.-12.10.	66,8	62,8	57,9			194	122	41
		13.10.-14.10.	67,4	66,3	63,7			218	132	46
		30.10.-31.10.	68,4	67,9	65,1			230	132	101
VI	Torzym, droga wojewódzka nr 138	07.06.-08.06.	64,9	63,2	60,0	68,7	60,9	172	130	49
		09.06.-10.06.	65,3	65,4	63,4			172	196	87
		10.06.-11.06.	65,7	63,6	60,5			206	144	52
		03.09.-04.09.	65,7	64,0	60,7			206	144	93
		04.09.-05.09.	65,8	63,7	60,5			213	147	79
		30.09.-01.10.	66,9	64,5	60,4			232	149	54
		01.10.-02.10.	65,9	64,4	60,4			207	147	55
		15.10.-16.10.	65,9	62,4	58,7			187	119	37

Tabela 63. Zestawienie wyników badań poziomów długookresowych w 2015 r. [źródło: WIOŚ – Wyniki pomiarów hałasu komunikacyjnego wykonanych na terenie województwa lubuskiego w 2015 roku]

Nr punktu	Miejsce pomiaru	Termin pomiaru	Wyniki pomiarów [dB]			Obliczony poziom długookresowy [dB]		Natężenie ruchu [poj./h]		
			Dzień	Wieczór	Noc	L _{DWN}	L _N	Dzień	Wieczór	Noc
4	Kargowa, droga krajowa nr 32	09.04.-10.04.	68,3	66,1	63,5	71,0	63,3	233	164	51
		11.04.-12.04.	66,5	63,6	59,0			125	157	47
		26.05.-27.06.	68,1	65,5	63,0			506	319	87
		10.12.-11.12.	69,7	67,0	64,5			371	190	21
		12.12.-13.12.	68,2	64,6	61,1			225	163	47
		14.12.-15.12.	69,8	66,4	65,5			370	180	22
5	Wschowa, droga woj. nr 305	14.05.-15.05.	67,8	64,3	59,2	68,6	60,2	407	215	35
		16.05.-17.05.	63,7	64,2	58,4			207	235	35
		18.05.-19.05.	66,0	63,6	62,9			331	209	40
		05.11.-06.11.	68,1	65,0	59,8			362	159	33
		07.11.-08.11.	64,3	64,7	59,6			191	152	45
09.11.-10.11.	68,2	63,8	59,6	340	145	40				
6	Słońsk droga kraj. nr 22	16.06.-17.06.	62,7	60,4	56,6	66,1	58,0	295	230	50
		27.06.-28.06.	61,2	59,6	62,7			235	179	46
		29.06.-30.06.	63,4	61,3	55,7			279	180	50
		21.07.-22.07.	62,0	60,2	55,5			263	193	49
		23.07.-24.07.	62,5	64,9	56,5			262	207	52
		21.11.-22.11.	64,1	60,0	56,0			245	139	36
		23.11.-24.11.	65,6	63,2	56,9			291	127	41
		24.11.-25.11.	65,1	61,8	56,9			278	149	41

Na podstawie przeprowadzonych badań stwierdzono wystąpienie przekroczeń zarówno w porze dziennej jak i nocnej. I tak w 2013 r. przekroczenia poziomów dopuszczalnych miało miejsce w 4 punktach pomiarowych: w Gorzupi Dolnej, Żaganiu, Starym Polichnie, Janczewie. W przypadku punktu pomiarowego w Żaganiu przekroczenia miały miejsce zarówno w porze dnia jak i nocy. Natomiast w 2015r. stwierdzono

przekroczenia w 5 punktach pomiarowych: w Krzeszycach, Smolnie Małym, Chwalimiu i Przyczynie Górnej oraz w jednym punkcie w porze nocnej w Nowinach Wielkich. Tylko w miejscowościach: Stare Strącze, Łaz, Zabór, Gościm nie odnotowano przekroczenia dla tych wskaźników.

W przypadku hałasu emitowanego przez obiekty przemysłowe w 2014 roku WIOŚ kontynuował działalność kontrolną w tym zakresie. Przeprowadzono 40 kontroli, obejmujących zakłady przemysłu drzewnego, metalowego, rolnospożywczego, wydobywczego, branży budowlanej, warsztaty, lakiernie, myjnie samochodowe, zakłady kamieniarskie, punkty skupu złomu, elektrownie wiatrowe, obiekty handlowe oraz działalność sportoworozrywkowa spośród których 11 posiadało decyzję o dopuszczalnym poziomie emisji hałasu. Na podstawie przeprowadzonych pomiarów w 2 zakładach wykazano niedostosowanie do wydanych decyzji, wystąpiły przekroczenia – w dzień o 3,1 dB i w nocy o 2,5 dB i o 4,3 dB.

Na hałas przemysłowy wpływają wszystkie źródła hałasu znajdujące się na terenie zakładu przemysłowego, zarówno na otwartej przestrzeni (punktowe źródła hałasu), jak i w budynkach (wtórne źródła hałasu).

Na terenie województwa lubuskiego większość podmiotów prowadzących działalność gospodarczą powoduje uciążliwą emisję hałasu tylko dla najbliższego otoczenia.

Tabela 64. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku – poziom długookresowy [źródło: WIOŚ - Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2013-2014]

Branża	Liczba kontroli		Liczba punktów pomiarowych			
	Poprzedni okres raportowania	Bieżący okres raportowania	Pora dzienna		Pora nocna	
			Poprzedni okres raportowania	Bieżący okres raportowania	Poprzedni okres raportowania	Bieżący okres raportowania
	2013r.	2014r.	2013r.	2014r.	2013r.	2014r.
Drzewna	7	9	5	8	4	2
Metalowa	3	5	3	5	16	0
Usługi i handel	19	7	20	9	3	4
Energetyka	2	3	2	3	0	1
Chemiczna	1	1	1	1	1	0
Budownictwo	3	1	3	1	1	0
Inne	14	14	10	17	6	4
Suma	49	40	44	44	31	11

Poprawę klimatu akustycznego w środowisku w otoczeniu wymienionych zakładów uzyskano poprzez likwidację głównych źródeł hałasu lub zmianę ich lokalizacji, ograniczenie lub zaprzestanie działalności, wyciszenie źródeł hałasu poprzez zmiany konstrukcyjne, prace serwisowe, zastosowanie tłumików, ekranów i obudów dźwiękochłonnych, zwiększenie izolacyjności akustycznej przegród zewnętrznych obiektów produkcyjnych, zwłaszcza stolarki budowlanej.

Działalność kontrolna i interwencyjna WIOŚ w Zielonej Górze wykazuje dużą skuteczność w likwidowaniu uciążliwości akustycznej obiektów prowadzących działalność gospodarczą. Skargi rozwiązywane są coraz częściej na szczeblu gmin, a pomiary hałasu przeprowadza się tylko w uzasadnionych przypadkach. Większość zakładów dostosowuje się do obowiązujących norm (szczególnie po otrzymaniu decyzji o nałożeniu kary pieniężnej), a kontrole sprawdzające wykonywane po pewnym czasie wskażą, że problem szkodliwości hałasu został rozwiązany ostatecznie. Coraz częściej sprawy rozprzestrzeniania się hałasu rozpatrywane są na etapie planowania i lokalizacji inwestycji. Duże problemy w tym zakresie występują w przypadkach zmiany sposobu użytkowania obiektów. Projektowanie i budowa zabezpieczeń ograniczających hałas dopiero po zakończeniu inwestycji generuje dodatkowe, często bardzo wysokie, koszty.

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że problem uciążliwości hałasowych jest wciąż bardzo aktualny i istnieje potrzeba kompleksowych rozwiązań, aby skutecznie z nim walczyć. W przypadku

hałasu przemysłowego widać, że wydawane decyzje o emisji hałasu przynoszą oczekiwany efekt i firmy starają się wprowadzać rozwiązania obniżające emisję. Natomiast w przypadku hałasu komunikacyjnego, przy nieustannie rozwijającym się transporcie, wciąż jeszcze brakuje obwodnic miast, które mogłyby znacząco obniżyć ilość pojazdów, zwłaszcza ciężkich, przejeżdżających przez miejscowości.

Stan realizacji 10 działań środowiskowych w ramach celu strategicznego - Zmniejszenie uciążliwości hałasu poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu obowiązujących standardów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 65. Cele operacyjne (krótkoterminowe) i działania w ramach tych celów

Priorytet: Hałas (H)						
Cel strategiczny (długoterminowy): Zmniejszenie uciążliwości hałasu poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu obowiązujących standardów.						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca wg POŚ	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014r.	2015r.	
H 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Monitoring hałasu i ocena stopnia narażenia mieszkańców województwa na ponadnormatywny hałas						
H 1.1.	Sporządzenie map akustycznych dla miast powyżej 100 tys. mieszkańców oraz dla dróg krajowych, linii lotniczych i lotnisk,	Starostwa Powiatowe, Zarządcy dróg, linii kolejowych i lotnisk	2012	TAK	TAK	zadanie realizowane w poprzednim okresie raportowania
H 1.2.	Opracowanie wynikających z map akustycznych Programów ochrony przed hałasem,	Zarząd Województwa, Starostwa Powiatowe	2013	TAK	TAK	zadanie realizowane w poprzednim okresie raportowania
H 1.3.	Kontrola jednostek gospodarczych oraz lotnisk w zakresie emitowanego hałasu.	WIOŚ	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
H 2. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Ograniczenie uciążliwości akustycznej dla mieszkańców						
H 2.1.	Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców województwa lubuskiego ponad normatywnym hałasem poprzez: <ul style="list-style-type: none"> ➤ budowę obwodnic i dróg alternatywnych do istniejących (wraz ze skutecznymi zabezpieczeniami akustycznymi), ➤ przeprowadzenie remontu nawierzchni dotychczasowych odcinków dróg. 	Gminy, Zarządcy dróg	2015	TAK	TAK	-
H 2.2.	Opracowanie i wdrożenie zasad organizacji ruchu sprzyjających obniżeniu emisji hałasu do środowiska w tym m.in. <ul style="list-style-type: none"> ➤ zastosowanie zmniejszenia prędkości pojazdów wraz z pomiarem prędkości (fotoradary), w miejscach przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu, ➤ utworzenie obszarów ograniczonego użytkowania (w przypadku braku innych technicznych możliwości). 	Gminy, Zarządcy dróg, Policja	2015	TAK	TAK	-
H 2.3.	Zapobieganie rozprzestrzenianiu się hałasu w środowisku w miejscach znacznych przekroczeń poprzez: <ul style="list-style-type: none"> ➤ budowę ekranów akustycznych, ➤ tworzenie pasów zieleni przy głównych trasach komunikacyjnych, ➤ zwiększenie izolacyjności akustycznej budynków. 	Gminy, Zarządcy dróg, linii kolejowych i budynków	2015	TAK	TAK	-
H 2.4.	Ograniczenie hałasu emitowanego przez środki transportu (transport drogowy i	Gminy, Przedsiębiorstwo	2015	TAK	TAK	-

Priorytet: Hałas (H)						
Cel strategiczny (długoterminowy): Zmniejszenie uciążliwości hałasu poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu obowiązujących standardów.						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca wg POŚ	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014r.	2015r.	
	szynowy) m.in. poprzez ich modernizację, naprawę trakcji.	komunikacji tramwajowej, PKM, PKP				
H 2.5.	Tworzenie planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem: <ul style="list-style-type: none"> ➤ źródeł hałasu, ➤ przestrzegania zasad strefowania (rozgraniczenia terenów o różnicowanej funkcji), ➤ zapisów odnośnie standardów akustycznych dla poszczególnych terenów. 	Gminy	2013	TAK	TAK	zadanie realizowane w poprzednim okresie raportowania
H 2.6.	Kontrola zakładów w przypadku naruszeń zasad przestrzegania emisji hałasu przemysłowego do środowiska,	WIOŚ	zadanie ciągle	TAK	TAK	-
H 2.7.	Przeprowadzenie edukacji ekologicznej oraz promocja: <ul style="list-style-type: none"> ➤ Komunikacji zbiorowej ➤ Transportu rowerowego, ➤ Proekologicznego korzystania z samochodów: Carpooling (jazda z sąsiadem), Eco-driving (ekologiczny, oszczędny styl jazdy). 	Zarząd Województwa, Gminy, Zarządcy dróg	2013	TAK	TAK	zadanie realizowane w poprzednim okresie raportowania

Skutki oddziaływania hałasu nie są dostrzegalne natychmiast, jednak z roku na rok coraz większa liczba ludzi uskarża się na uciążliwości związane z hałasem, zwłaszcza komunikacyjnym.

W celu zmniejszenia uciążliwości hałasu na terenie województwa lubuskiego proponuje się zastosowanie środków, zapobiegających rozprzestrzenianiu się hałasu w środowisku w miejscach znacznych przekroczeń poprzez: budowę ekranów akustycznych, na drogach wymuszających zmniejszenie prędkości pojazdów, tworzenie pasów zieleni przy głównych trasach komunikacyjnych, zastosowanie tzw. „cichych nawierzchni”, wykonanie napraw i niwelacji studzienek kanalizacyjnych, zaplanowane przebudowy dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich i krajowych oraz zwiększenie izolacyjności akustycznej budynków.

W raportowanym okresie były realizowane wszystkie cele operacyjne. Informacje dotyczące wykonania działania H 2.1 - Zmniejszenia zagrożenia mieszkańców województwa lubuskiego ponad normatywnym hałasem poprzez: budowę obwodnic i dróg alternatywnych do istniejących (wraz ze skutecznymi zabezpieczeniami akustycznymi), przeprowadzenie remontu nawierzchni dotychczasowych odcinków dróg, montaż urządzeń poprawiających bezpieczeństwo oraz utrzymanie dróg w sposób ograniczający wtórną emisję zanieczyszczeń poprzez sprzątnięcie wyznaczonych odcinków dróg z zanieczyszczeń (działania ujęte w „Programie ochrony powietrza dla strefy lubuskiej”) oraz działania H 2.4. Ograniczenie hałasu emitowanego przez środki transportu m.in. poprzez modernizację peronów, naprawę trakcji itp. uzyskano z ankiet przesłanych przez: urzędy miast i gmin województwa lubuskiego, GDDKiA w Zielonej Górze, PKP PLK S.A., Powiatowy Zarząd Dróg w Nowej Soli, Zarząd Dróg Powiatowych w Międzyrzeczu oraz Zarząd Dróg Wojewódzkich.

Zarówno działanie H 2.5. dotyczące tworzenia planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających źródła hałasu, przestrzegania zasad strefowania (rozgraniczenia terenów o różnicowanej funkcji) i zapisów odnośnie standardów akustycznych dla poszczególnych terenów jak i H 2.7. dotyczące przeprowadzonych akcji ekologicznych oraz promocji komunikacji zbiorowej, transportu rowerowego, proekologicznego korzystania z samochodów: carpooling (jazda z sąsiadem), Eco-driving (ekologiczny, oszczędny styl jazdy) są zadaniami które powinny być zakończone w 2013 roku. Spośród wymienionych wydaje się, że tylko zadanie H 2.5. zostało zrealizowane w sposób zadawalający.

Biorąc pod uwagę to, iż kolejne działanie H 2.2 – Opracowanie i wdrożenie zasad organizacji ruchu sprzyjających obniżeniu emisji hałasu do środowiska w tym min.: zastosowanie rozwiązań zmniejszających prędkość pojazdów wraz z pomiarem prędkości (fotoradary), w miejscach przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu i tworzenie obszarów ograniczonego użytkowania (w przypadku braku innych technicznych możliwości) jest działaniem zapewniającym bezpieczeństwo ludzi i zwierząt zwłaszcza na terenach silnie zurbanizowanych zostało podjęte tylko przez: Gminę Kożuchów, Gminę Gubin, Urząd Miejski Nowe Miasteczko oraz Urząd Miasta w Torzymiu.

Kolejnym działaniem realizowanym w 2014-2015 roku było zapobieganie rozprzestrzeniania się hałasu w środowisku w miejscach znacznych przekroczeń poprzez: budowę ekranów akustycznych, tworzenie pasów zieleni przy głównych drogach komunikacyjnych działania polegające na nasadzeniach materiału roślinnego (nasadzenia drzew iglastych, liściastych, krzewy liściaste, krzewy iglaste, pnącze, nasadzenia dogęszczające) oraz zwiększenie izolacyjności akustycznej budynków. Działanie H 2.3. zostało wykonane przez następujące jednostki realizujące: GDDKiA w Zielonej Górze (budowa ekranu akustycznego oraz nasadzenie materiału roślinnego przy drodze ekspresowej S3 odcinek Gorzów Wielkopolski – węzeł Międzyrzecz Północ), Zarząd Dróg Wojewódzkich w Zielonej Górze (ustawienie ekranów na słupach z panelami dźwiękochłonnymi w ciągu drogi wojewódzkiej

nr 315 w ramach zadania pn.: „Budowa obwodnicy Nowej Soli-Etap I”. Działania te podejmowały także: Urząd Miasta w Torzymiu, Urząd Miasta Zielona Góra, Urząd Miejski w Babimoście, Urząd Miejski w Nowej Soli, Kronopol Sp. z o.o. Żary. W ramach celu operacyjnego H 1. - Monitoring hałasu i ocena stopnia narażenia mieszkańców województwa na ponadnormatywny hałas wykonano 3 zadania z których realizacja dwóch H 1.1 – Sporządzenie map akustycznych dla miast powyżej 100 tys. mieszkańców oraz dla dróg krajowych, linii lotniczych i lotnisk oraz H 1.2. – opracowanie wynikające z map akustycznych Programów ochrony przed hałasem zakończona została przed okresem raportowania. Natomiast w okresie raportowania dla województwa lubuskiego zostały opracowane następujące programy:

- „Programu ochrony środowiska przed hałasem dla odcinka drogi krajowej nr 92 (od km 16+100 do km 34+500)” – Uchwała Nr XIV/139/15 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 16 listopada 2015 r.
- „Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Zielona Góra” – Uchwała Rady Miasta Zielona Góra Nr LXXV.686.2014 z dnia 25 listopada 2014 r.
- „Programu ochrony środowiska przed hałasem dla odcinków dróg województwa lubuskiego (nr 292 w m. Nowa Sól, nr 287 w m. Lubsko, nr 296 w m. Żagań, nr 278 w m. Sulechów)” – Uchwała Nr XXXV/394/13 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 18 marca 2013 r.

Natomiast działanie H 1.3. – Kontrola jednostek gospodarczych oraz lotnisk w zakresie emitowanego hałasu jest działaniem ciągłym. WIOŚ w ramach planowych i interwencyjnych kontroli podmiotów korzystających ze środowiska prowadził regularne kontrole z pomiarami hałasu podmiotów korzystających ze środowiska. I tak w 2014 r. przeprowadzono 40 kontroli w zakładach, spośród których 11 posiadało decyzję o dopuszczalnym poziomie emisji hałasu. Na podstawie przeprowadzonych pomiarów w 2 zakładach wykazano niedostosowanie do wydanych decyzji, wystąpiły przekroczenia – w dzień o 3,1 dB i w nocy o 2,5 dB i o 4,3 dB. Część badań przeprowadzonych w okresie raportowania wykazała przekroczenia dopuszczalnych wartości równoważnego poziomu dźwięku LAeq emitowanego do środowiska, przez podmioty nie posiadające jeszcze decyzji. Stwierdzenie przekroczeń stanowi podstawę do podjęcia działań administracyjnych w celu wydania decyzji o dopuszczalnym poziomie emisji hałasu. W ramach działania H 2.6. – Kontrola zakładów w przypadku naruszeń zasad przestrzegania emisji hałasu przemysłowego do środowiska prowadzono kontrole sprawdzające przestrzegania dozwolonej decyzją administracyjną emisji hałasu. Rozwiązaniem ograniczającym hałas pochodzący z prowadzonej działalności w przypadku np. przedsiębiorstwa Kronopol Sp. z o.o. Żary była budowa dźwiękochłonna sprężarki powietrza przy suszarniach wiórów drzewnych. Coraz częściej sprawy rozprzestrzeniania się hałasu rozpatrywane są na etapie planowania i lokalizacji inwestycji. Duże zaniechania w tym zakresie występują w przypadkach zmiany sposobu użytkowania obiektów. Projektowanie i budowa

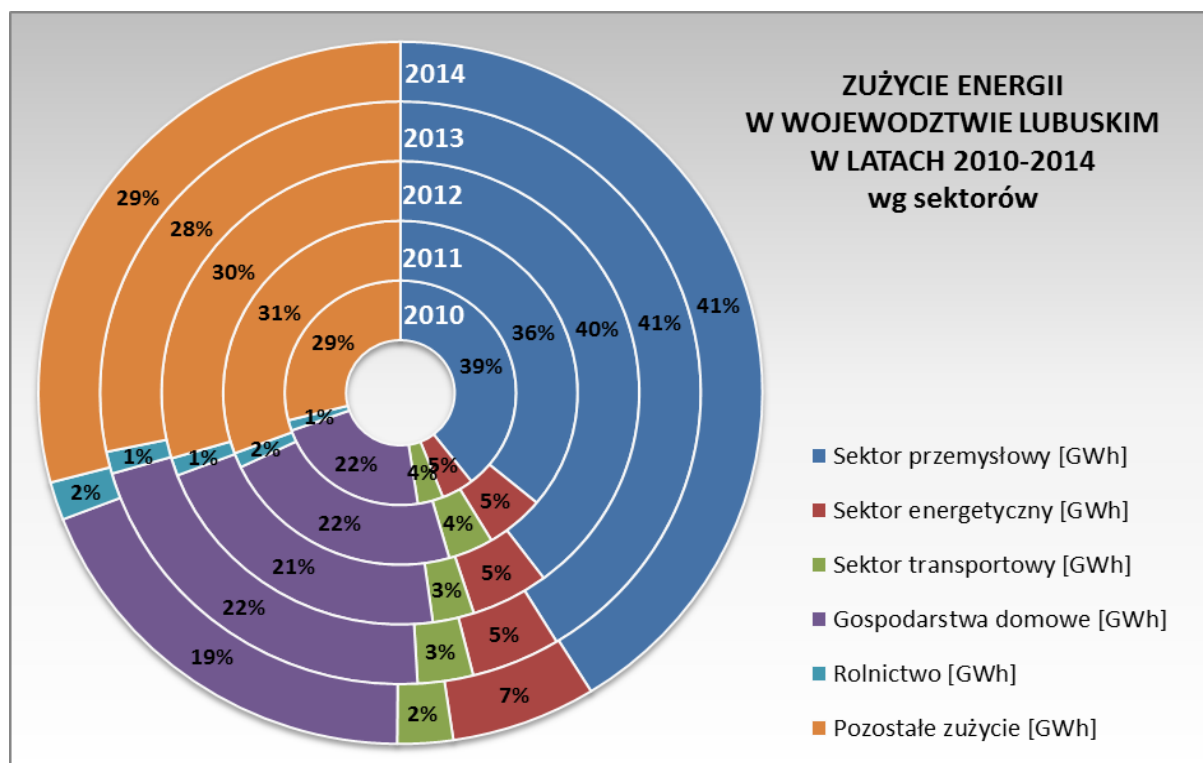
zabezpieczeń ograniczających hałas dopiero po zakończeniu inwestycji generuje dodatkowe, często bardzo wysokie koszty, które leżą po stronie podmiotów korzystających ze środowiska.

3.7. Odnawialne źródła energii

Zużycie energii elektrycznej w województwie lubuskim w 2014 r. wyniosło 3466 GWh i było wyższe o około 3,5% niż w roku 2013. Poziom zużycia energii nie uległ zasadniczej zmianie mimo rosnącego tempa wzrostu PKB w 2014 r., które wg wstępnych szacunków GUS wzrosło o 4,9% w stosunku do roku 2013. Zużycie energii elektrycznej w poszczególnych sektorach obrazuje poniższa tabela wraz z wykresem.

Tabela 66. Zużycie energii elektrycznej w województwie lubuskim w latach 2010-2015 z podziałem na sektory [źródło: BDL GUS]

Zużycie energii	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Zużycie ogółem [GWh]	3 291	3 215	3 318	3 349	3 466	b.d.
Sektor przemysłowy [GWh]	1 299	1 159	1 319	1 383	1 427	b.d.
Sektor energetyczny [GWh]	149	173	175	161	225	b.d.
Sektor transportowy [GWh]	118	133	93	100	86	b.d.
Gospodarstwa domowe [GWh]	722	718	709	718	658	b.d.
Rolnictwo [GWh]	50	45	41	41	61	b.d.
Pozostałe zużycie [GWh]	952	988	981	946	1 009	b.d.

Rysunek 10. Zużycie energii w woj. lubuskim w latach 2010-2014 z podziałem na sektory [źródło: GUS]

Na przestrzeni lat 2014-2015 odnotowano w województwie lubuskim znaczny wzrost mocy zainstalowanej i osiągalnej w przedsiębiorstwach sektora wytwarzania. W 2015 r. moc zainstalowana była wyższa niż w 2014 r. o 83,20 MW (13,53%) i wyniosła 615,2 MW. Jednocześnie wzrosła o 13,98% moc osiągalna z 512,7 MW w 2014 r. do 596,0 MW w 2015 r.

Tabela 67. Poziom mocy zainstalowanej i mocy osiągalnej w przedsiębiorstwach sektora wytwarzania w województwie lubuskim w latach 2010-2015 [źródło: BDL GUS]

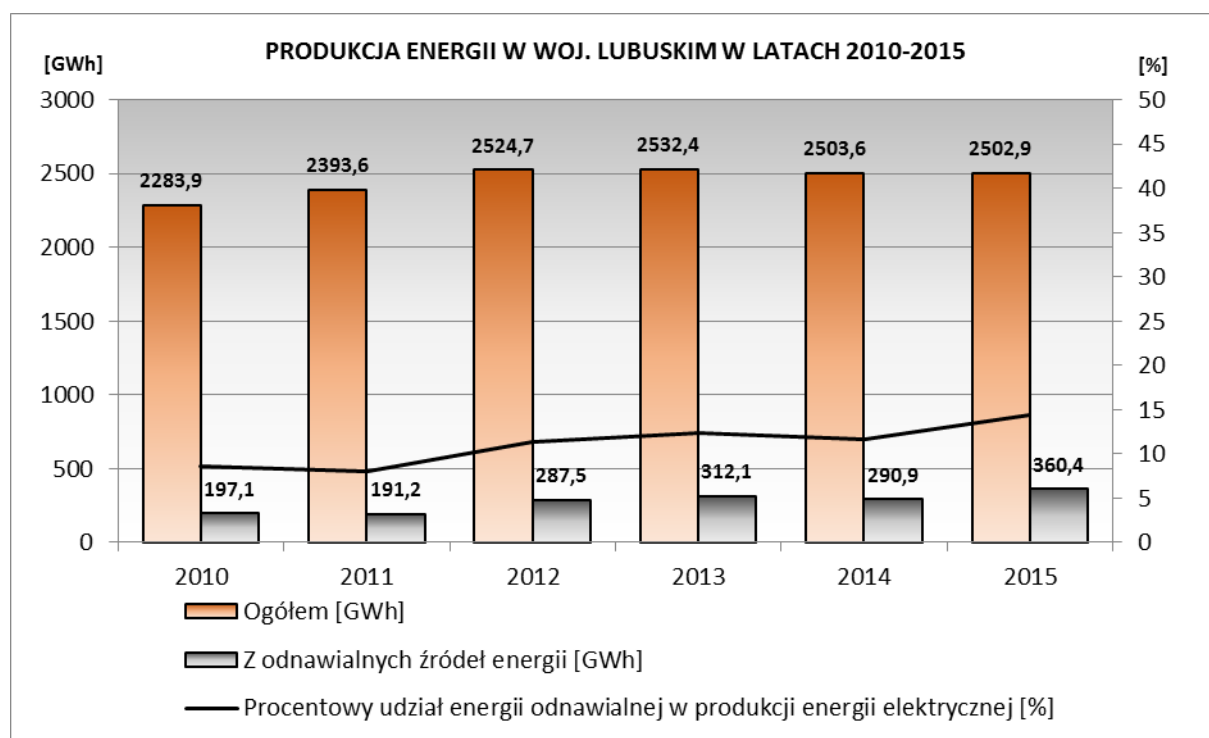
Elektrownie	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.
Moc zainstalowana [MW]	484,1	526,1	531,6	516,8	532,0	615,2
Moc osiągalna [MW]	466,2	508,3	514,8	500,8	512,7	596,0

Zdecydowana większość energii na terenie województwa lubuskiego była w latach 2014-2015 oparta na paliwach konwencjonalnych takich jak węgiel kamienny i brunatny. Odnotowano nieznaczny spadek produkcji energii elektrycznej z 2503,6 GWh w 2014r. do 2502,9 GWh w 2015r. Wzrosła natomiast produkcja energii elektrycznej pochodzącej z odnawialnych źródeł energii z 290,9 GWh w 2014r. do 360,4 GWh w 2015 r. tj. o 19,29%.

Poniższa tabela wraz z wykresem przedstawia wielkość produkcji energii elektrycznej w latach 2010-2015.

Tabela 68. Produkcja energii elektrycznej w województwie lubuskim w latach 2010-2015 [źródło: BDL GUS]

Produkcja energii	2010r.	2011r.	2012r.	2013r.	2014r.	2015r.
Ogółem [GWh]	2283,9	2393,6	2524,7	2532,4	2503,6	2502,9
Z odnawialnych źródeł energii [GWh]	197,1	191,2	287,5	312,1	290,9	360,4
Procentowy udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej [%]	8,6	8	11,4	12,3	11,6	14,4

Rysunek 11. Produkcja energii w województwie lubuskim [źródło: GUS]

Dane uzyskane z Urzędu Regulacji Energetyki, dotyczące ilości energii elektrycznej wytworzonej z odnawialnych źródeł energii w latach 2012 – 2015 wskazują na tendencję spadkową energii produkowanej z OZE w bieżącym okresie raportowania. Według tych danych ilość wygenerowanej energii z OZE w 2015r.

spadła o 20,49% w stosunku do 2014r. Nie dotyczy to jednak energii elektrycznej wytwarzanej z promieniowania słonecznego, której ilość wzrosła sześciokrotnie w roku 2015. Należy jednak uwzględnić fakt, że Urząd Regulacji Energetyki prowadzi jedynie ewidencję instalacji wyprowadzających nadwyżkę wytworzonej energii ze źródła alternatywnego do sieci stąd rozbieżność pomiędzy danymi GUS, które ukazują wzrost energii elektrycznej pochodzącej z odnawialnych źródeł energii a danymi Urzędu Regulacji Energetyki, które wskazują na jej spadek. Sytuacja ta świadczy jednocześnie o wyraźnym zwiększeniu konsumpcji energii pochodzącej z instalacji OZE na potrzeby własne.

Poniższe zestawienie przedstawia ilość energii elektrycznej wytworzonej i przekazanej z OZE w latach 2012 – 2015, potwierdzonej świadectwami pochodzenia wydanymi do dnia 31.12.2015r.

Tabela 69. Ilość energii elektrycznej wytworzonej z OZE w latach 2012 – 2015, potwierdzonej świadectwami pochodzenia wydanymi do dnia 31.12.2015 r.

Rodzaj OZE	Ilość [MWh]			
	Poprzedni okres raportowania		Bieżący okres raportowania	
	2012r.	2013r.	2014r.	2015r.
Elektrownie na biogaz	529 384,449	665 143,194	802 070,430	654 710,135
Elektrownie na biomasę	2 208 508,115	3 846 121,796	4 256 708,508	2 829 559,558
Elektrownie wytwarzające energię elektryczną z promieniowania słonecznego	1 177,532	1 418,771	4 501,479	29 934,026
Elektrownie wiatrowe	4 612 893,792	6 077 989,725	7 640 802,091	7 271 517,756
Elektrownie wodne	2 031 724,612	2 439 274,973	2 181 135,795	1 482 906,587
Współspalanie	6 711 677,611	3 751 806,146	4 462 167,696	3 115 002,835
RAZEM	16 095 366,111	16 781 754,605	19 347 385,999	15 383 630,897
Postanowienia o odmowie wydania świadectwa pochodzenia	533 347,546	68 543,747	15 309,471	4 801,178
Wnioski "w toku" na dzień 31.12.2015 r.*	12 591,095	150 951,342	366 388,805	2 081 944,196
w tym wnioski dotyczące wyłącznie jednostek wykorzystujących biomasę	11 792,615	150 387,605	359 885,382	1 126 275,687

*Postępowania te zostaną zakończone po zgromadzeniu materiałów dowodowych pozwalających na merytoryczne rozpatrzenie wniosków poprzez wydanie świadectwa pochodzenia bądź wydanie postanowienia o odmowie wydania świadectwa pochodzenia.

Stan realizacji działania środowiskowego w ramach celu strategicznego - Ograniczenie zużycia energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii przedstawia poniższa tabela.

Tabela 70. Cel operacyjny (krótkoterminowy) i działanie w ramach celu strategicznego

Priorytet: Odnawialne źródła energii						
Cel strategiczny (długoterminowy): Ograniczenie zużycia energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014r.	2015r.	
OZE 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Zwiększenie wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii						
OZE 1.1	Wdrażanie projektów z zastosowaniem odnawialnych i alternatywnych źródeł energii	Zarządy Powiatu, Miasta/Gminy, prywatni inwestorzy	zadania ciągłe	TAK	TAK	

W raportowanym okresie na terenie województwa lubuskiego odnotowano szereg działań mających na celu zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Najwięcej inwestycji zrealizowano w zakresie budowy farm fotowoltaicznych oraz montażu kolektorów słonecznych zarówno w budynkach prywatnych jak i budynkach użyteczności publicznej.

W Gubinie we wrześniu 2014 r. oddano do użytku farmę fotowoltaiczną o mocy 1,504 MW. Inwestycja została zrealizowana przez Przedsiębiorstwo Energetyczne Gubin przy współudziale firmy Smart Green Systems. Konstrukcja z ocynkowanej stali składa się z 5784 paneli fotowoltaicznych o mocy 260 kWp. każdy. Inwestycja została częściowo sfinansowana z środków unijnych z Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego w ramach Działania 3.2 dotyczącego środowiska i rozwoju OZE „Poprawa jakości powietrza, efektywności energetycznej oraz rozwój i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii”, priorytet III „Ochrona i zarządzanie zasobami środowiska przyrodniczego”

Dzięki dotacjom Europejskiej Fundacji Greenpeace od marca do listopada 2014 na terenie gmin Gubin i Brody zostały zamontowane panele fotowoltaiczne na budynkach szkół:

- Zespół Szkół w Strzegowie – mini elektrownia słoneczna składająca się z 14 monokrystalicznych modułów fotowoltaicznych, każdy o mocy 260 Watt. Instalacja posiadająca inwerter o mocy 3 kWp. umożliwia zmianę kąta ułożenia paneli względem słońca;
- Zespół Szkół w Grabicach – mini elektrownia słoneczna składająca się z 18 monokrystalicznych modułów fotowoltaicznych, każdy o mocy 260 Watt Instalacja posiadająca inwerter o mocy 4,2 kWp;
- Gimnazjum w Czarnowicach – mini elektrownia słoneczna składająca się z 32 modułów cienkowarstwowych, każdy o mocy 150 Watt Instalacja posiadająca inwerter o mocy 4,2 kW;
- Zespół Szkół w Bieżycach – mini elektrownia słoneczna składająca się z 14 monokrystalicznych modułów fotowoltaicznych, każdy o mocy 260 Watt, 20 modułów cienkowarstwowych, każdy o mocy 150 Watt a także dwóch równoległych Instalacji umożliwiających zmianę kąta ułożenia paneli względem słońca oraz dwóch inwerterów o mocy 3 kWp;
- Szkoła Podstawowa w Starosiedlu – mini elektrownia słoneczna składająca się z 14 monokrystalicznych modułów fotowoltaicznych, każdy o mocy 260 Watt Instalacja posiadająca inwerter o mocy 3 kWp;
- Zespół Szkół w Brodach – mini elektrownia składająca się z 30 monokrystalicznych modułów fotowoltaicznych, każdy o mocy 260 Watt, 30 urządzeń optymalizujących pracę każdego z modułu, instalację umożliwiającą zmianę ułożenia paneli względem słońca oraz przetwornika o mocy 7 kW;
- Zespół Szkół w Chlebowie – mini elektrownia słoneczna składająca się z 20 monokrystalicznych modułów fotowoltaicznych, każdy o mocy 260 Watt

Instalacje pełniące rolę małych elektrowni powstały w ramach współpracy Greenpeace z samorządami terytorialnymi oraz dyrekcjami szkół.

Wykorzystywanie energii odnawialnej poprzez montaż instalacji solarnych oraz ogniw fotowoltaicznych miało miejsce również w gminach Deszczno, Świdnica (240 paneli fotowoltaicznych na 2 obiektach oświatowych) i Babimost.

W październiku 2014 r. w Zakładzie Wodociągów i Kanalizacji w Sławie została uruchomiona elektrownia słoneczna składająca się z 800 szt. paneli fotowoltaicznych o łącznej mocy 200 kW. Inwestycja w 75% została sfinansowana ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

W listopadzie 2014 r. oddano do użytku zmodernizowaną miejską oczyszczalnię ścieków w Gorzowie Wielkopolskim. Modernizacja obejmowała budowę instalacji dezintegracji osadów, komór fermentacyjnych, składowiska osadu odwodnionego oraz suszarni i spalarni osadów ściekowych wraz z obiektami towarzyszącymi. Wytworzony biogaz wykorzystywany jest w produkcji energii cieplnej i energii elektrycznej poprzez zastosowanie agregatu kogeneracyjnego.

W sierpniu 2015 r. w Urzędzie Marszałkowskim doszło do podpisania umów na budowę mikro instalacji prosumenckich w ramach PROW 2007 - 2013 z przedstawicielami gmin:

- Świebodzin, „Montaż mikro instalacji prosumenckich na terenie Gminy Świebodzin”.
- Inwestycje (łącznie 45) w ramach przedmiotowego działania, w miejscowościach: Borów -1, Chociule -2, Grodziszczce – 1, Jordanowo – 9, Lubinicko – 2, Lubogóra -1, Ługów – 11, Nowy Dworek – 1, Raków – 3, Rosin – 4, Rozłogi – 3, Rudgerzowice – 2, Rusinów – 2, Wilkowo – 3.

- W ramach projektu zostało założonych 39 instalacji paneli fotowoltaicznych dla mieszkańców gminy z terenów wiejskich,
- Międzyrzecz, „Budowa mikro instalacji prosumenckich na terenie gminy Międzyrzecz”.
- Inwestycje (łącznie 29) w ramach przedmiotowego działania, w miejscowościach: Kaława – 1, Bukowiec – 3, Pniewo – 2, Międzyrzecz – 3, Kęszycza – 2, Gorzyca – 3, Wysoka – 1, Święty Wojciech – 6, Pieski – 1, Kęszycza Leśna – 2, Bobowicko – 3, Kęszycza – Kolonia – 1, Wyszczanowo – 1,
- Przytoczna, „Montaż mikro instalacji odnawialnych źródeł energii na terenie gminy Przytoczna”,
- Inwestycje (łącznie 55) w ramach przedmiotowego działania, w miejscowościach: Przytoczna – 24, Chełmsko – 1, Twierdzielewo – 1, Gaj – 1, Dębówko – 2, Stryzewo – 3, Krasne Dłusko – 1, Krobielewo – 1, Dziubielewo – 1, Wierzbno – 4, Poręba – 1, Rokitno – 8, Lubikowo -7,
- W ramach projektu zostały założone instalacje solarne do podgrzewania wody, systemy fotowoltaiczne oraz zestaw fotowoltaiczny z pompą ciepła.

Uzyskane środki gminy przeznaczyły na sfinansowanie instalacji OZE na budynkach gminnych oraz na nieruchomościach należących do osób fizycznych. Zainstalowane mikro instalacje prosumenckie służą do wytwarzania energii elektrycznej lub cieplnej z przeznaczeniem na potrzeby własne.

Jedną z największych inwestycji dotyczących odnawialnych źródeł energii w raportowanym okresie przeprowadziła spółka Enea Wytwarzanie przy współdziałaniu Enea Serwis. W miejscowości Lubno w gminie Lubiszyn oddano do użytku farmę wiatrową Baczyna składającą się z 6 turbin o łącznej mocy 14,1 MW. Budowa farmy rozpoczęła się w kwietniu 2015 r. a zakończyła w grudniu 2015 r. Sześć siłowni osadzonych na wieżach o wysokości 104 m. jest w stanie wyprodukować w ciągu roku ponad 30 tys. MWh dla około 10 tys. gospodarstw domowych.

3.8. Przeciwdziałanie powstawaniu awarii przemysłowych

W raportowanym okresie realizowane były wszystkie cele operacyjne. W wyniku współpracy Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska z Państwową Strażą Pożarną, Policją, Państwową Inspekcją Sanitarną, Inspekcją Transportu Drogowego, z organami Nadzoru Budowlanego oraz organami administracji rządowej i samorządowej odnotowano spadek występowania poważnych awarii. Mają na to również wpływ systematyczne kontrole w zakładach o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowych przeprowadzane we współdziałaniu z Państwową Strażą Pożarną.

Stan realizacji 11 działań środowiskowych w ramach celu strategicznego - Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków przedstawia poniższa tabela.

Tabela 71. Cele operacyjne (krótkoterminowe) i działania w ramach tych celów

Priorytet: Przeciwdziałanie powstawaniu awarii przemysłowych (PAP)						
Cel strategiczny (długoterminowy): Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca	Termin realizacji wg POS	Realizacja		Uwagi
				2014r.	2015r.	
PAP 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Minimalizacja ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych i w wyniku transportu						
PAP 1.1	Opracowanie raportów o bezpieczeństwie w zakładach o dużym ryzyku na terenie województwa, które nie posiadają takich dokumentów (Raport zatwierdzony przez Komendanta Wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej)	Prowadzący zakład stwarzający zagrożenie wystąpienia awarii, PSP	zadanie ciągłe	TAK	TAK	
PAP 1.2	Prowadzenie i weryfikacja elektronicznej bazy danych w zakresie zakładów mogących powodować poważną awarię	WIOŚ	zadanie ciągłe	TAK	TAK	

Priorytet: Przeciwstawianie powstawaniu awarii przemysłowych (PAP)						
Cel strategiczny (długoterminowy): Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014r.	2015r.	
PAP 1.3	Prowadzenie monitoringu na obszarach zagrożonych ryzykiem wystąpienia poważnych awarii oraz rejestru poważnych awarii	WIOŚ	zadanie ciągle	TAK	TAK	
PAP 1.4	Wyegzekwowanie od wszystkich zakładów o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii opracowania i wdrożenia systemów bezpieczeństwa gwarantujących ochronę ludzi i środowiska	WIOŚ	2015	TAK	TAK	
PAP 1.5	Wyznaczenie optymalnych tras dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne z ominięciem centrów miast, stref ochronnych ujęć wody pitnej oraz wyznaczeniem (budową) miejsc postojowych	Wojewoda, Zarząd Województwa, Zarządy Miast i Gmin, GDDiK	2015	NIE	NIE	
PAP 1.6	Prowadzenie systematycznych kontroli oraz nadzoru nad transportem materiałów niebezpiecznych	Wojewoda, Policja, PSP	Zadanie ciągle	TAK	TAK	
PAP 2. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Minimalizacja skutków wystąpienia poważnych awarii						
PAP 2.1	Opracowanie Zewnętrznego Planu Operacyjno-Ratowniczego dla terenu narażonego na skutki awarii przemysłowej położonego poza zakładem o dużym ryzyku na podstawie informacji złożonych przez prowadzących zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej	Komendant Wojewódzki PSP	2015	TAK	TAK	
PAP 2.2	Opracowanie i wdrożenie systemu ratowniczo-gaśniczego dla województwa	Komendant Wojewódzki PSP	2015	TAK	TAK	
PAP 2.3	Doposażenie jednostek straży pożarnej w sprzęt do ratownictwa techniczno-chemiczno-ekologicznego	KW PSP, KP PSP, OSP	zadanie ciągle	TAK	TAK	
PAP 2.4	Usuwanie skutków poważnych awarii w środowisku	Sprawcy awarii, KW PSP, KP PSP, OSP	zadanie ciągle	TAK	TAK	
PAP 2.5	Zapobieganie lub usuwanie skutków zanieczyszczenia środowiska w przypadku nieustalenia podmiotu za nie odpowiedzialnego	Starosta	zadanie ciągle	TAK	TAK	

Aby zminimalizować ryzyko poważnych awarii przemysłowych (PAP. 1.) zakłady o dużym ryzyku wystąpienia awarii tworzą raporty o bezpieczeństwie, które są zatwierdzane przez Komendanta Wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej (PAP.1.1).

Elektroniczną bazę danych w zakresie zakładów mogących powodować poważne awarie prowadzi na bieżąco Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze (PAP. 1.2).

Monitoring oraz rejestr poważnych awarii w Systemie Wspomagania Decyzji – ST prowadzą komendanci PSP (PAP 1.3).

Zakłady dużego i zwiększonego ryzyka przesyłają raz w roku sprawozdania dotyczące stanów magazynowych oraz na bieżąco aktualizują wewnętrzne plany działania na wypadek poważnej awarii, odpowiednie do wielkości zagrożeń (PAP 1.4).

W okresie raportowania nie było realizowane działanie PAP 1.5 Wyznaczenie optymalnych tras dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne z ominięciem centrów miast, stref ochronnych ujęć wody pitnej oraz wyznaczeniem (budową) miejsc postojowych. Na obszarze województwa lubuskiego nie ma wyznaczonych optymalnych tras dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne jednakże wybudowane obwodnice dla Gorzowa Wielkopolskiego, Międzyrzecza i Nowej Soli znacznie zmniejszą zagrożenie dla otoczenia w przypadku wypadku drogowego z udziałem takich pojazdów. Utworzono również obejście dla miasta Nowy Kisielin, które łączy drogi wojewódzkie nr 279 i 282. Zmodernizowano linię kolejową nr 358 Zbąszynek – Gubin na odcinku Zbąszynek – Czerwieńsk wraz z budową łącznicy Pomorsko – Przylep omijającej stację Czerwieńsk. Według

informacji zawartych w sprawozdaniu z kontroli NIK z 2011 r., dotyczącej „Wykonywania zadań przez administrację publiczną w zakresie bezpieczeństwa przewozu towarów niebezpiecznych” na omawianym terenie, na dzień wykonania kontroli nie było miejsc postojowych spełniających wymagania określone w Rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie warunków technicznych parkingów, na które są usuwane pojazdy przewożące towary niebezpieczne (Dz. U. 2012 r., poz. 1293)

Zakłady o podwyższonym ryzyku wystąpienia awarii podlegają corocznej kontroli przeprowadzanej przez Komendy Powiatowe lub Miejskie PSP przy udziale przedstawicieli Komendy Wojewódzkiej PSP w Gorzowie Wielkopolskim (PAP. 1.6). Zgodnie z informacjami uzyskanymi od Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Gorzowie Wlkp. takie kontrole odbyły się w okresie od 09 czerwca do 30 października 2015 r. we wszystkich zakładach o podwyższonym ryzyku wystąpienia awarii. Do zakładów tych należą:

- Rozlewnia Gazu Płynnego w Przytocznej,
- Terminal Gazu Płynnego w Krośnie Odrzańskim,
- Kronopol Sp. z o. o. w Żarach,
- Rockwool Polska Sp. z o.o.,
- Baza Paliw w Mirostowicach Dolnych,
- Kopalnia Ropy Naftowej i Gazu Ziemnego Lubiatów w Drezdenku,
- Terminal Ekspedycyjny Wierzbno w Przytocznej.

Na minimalizację skutków wystąpienia poważnych awarii (PAP 2) ma wpływ min. opracowanie przez Komendanta Wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej Zewnętrzny Planu Operacyjno-Ratowniczego dla terenu narażonego na skutki awarii, położonego poza zakładem o dużym ryzyku (PAP. 2.1). Plan ten tworzony jest na podstawie informacji uzyskanych od prowadzącego zakład stwarzający zagrożenie wystąpienia awarii przemysłowej, przed jego uruchomieniem. Co najmniej raz na 3 lata Komendant Wojewódzki PSP jest zobowiązany do przeanalizowania i przeciwności realizacji planu w celu jego aktualizacji i dokonania w nim ewentualnych zmian. Aktualizując Zewnętrzny Plan Operacyjno- Ratowniczy należy brać pod uwagę zmiany wprowadzone w instalacji, zmiany w sposobie funkcjonowania jednostek ochrony przeciwpożarowej, stan wiedzy dotyczącej zapobiegania, zwalczania i usuwania skutków awarii przemysłowej oraz postęp naukowo – techniczny.

Lubuski Komendant Wojewódzki PSP tworzy Krajowy System Ratowniczo – Gaśniczy dla województwa lubuskiego na który składa się sieć jednostek KSRG wraz z zbiorczym planem sieci. Do KSRG należą 134 jednostki: 133 Ochotnicze Straże Pożarne i 1 Wojskowa Straż Pożarna (PAP. 2.2).

W latach 2013 – 2014 doposażono jednostki straży pożarnej w sprzęt do ratownictwa techniczno-chemiczno-ekologicznego taki jak odzież kwasoodporna czy gazoszczelna, samochody ratownictwa chemicznego z wyposażeniem, łodzie ratownicze z silnikami zaburtowym, stanowiska do kompleksowego badania (również w warunkach dynamicznych) sprzętu ochrony dróg oddechowych (PAP. 2.3)

Skutki poważnych awarii w środowisku usuwane są w przypadku ich wystąpienia przez sprawców zdarzenia oraz przez Komendę Wojewódzką Państwowej Straży Pożarnej, Komendy Powiatowe, Państwową Straż Pożarną i Ochotniczą Straż Pożarną (PAP. 2.4).

W roku 2014 zarejestrowano jedno zdarzenie o znamionach poważnej awarii. Zdarzenie to nie miało miejsca w zakładzie znajdującym się w rejestrze potencjalnych sprawców poważnych awarii. We wrześniu w miejscowości Nowe Miasteczko podczas pożaru jednej z maszyn suszarniczych doszło do rozszczelnienia plastikowego zbiornika na olej opałowy lekki o pojemności 1 m³ i wycieku nieokreślonej ilości substancji ropopochodnej do rzeki Biała Woda. W wyniku przeprowadzonej przez straż pożarną akcji umieszczono na rzece Biała Woda trzy zapory wraz z matami sorpcyjnymi oraz dwie zapory na strumieniu wody płynącym rowem melioracyjnym. Na miejscu zdarzenia przeprowadzono rozpoznanie oraz wizję lokalną w wyniku której ustalono iż nie doszło do zanieczyszczenia wód rzeki Odry.

Zgodnie z informacjami uzyskanymi od Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Gorzowie Wielkopolskim w 2015r. doszło do 3 zdarzeń zagrażających bezpieczeństwu sanitarnemu zanieczyszczenia środowiska.

W lipcu 2015 r. w miejscowości Łągów w wyniku awarii przepompowni doszło do wycieku nieczystości płynnych do Jeziora Trześniakowskiego. Po przekazaniu sprawy do Urzędu Gminy w Łągowie natychmiastowym usunięciem usterki zajęli się pracownicy Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Gronowie.

Również w lipcu 2015 r. w Dąbrówce Wielkopolskiej odnotowano inwazję karaluchów i prusaków w budynkach mieszkalnych i w najbliższym otoczeniu sortowni odpadów WEXPOOL. Wydano nakaz dezynsekcji a z przeprowadzonych czynności sporządzono raport dla Wojewody Lubuskiego.

W sierpniu 2015 r. w Karszynku w gminie Kolsko z powodu wylania nieczystości z cystern na pole zagrożone zostały indywidualne ujęcia wody przeznaczonej do spożycia, zaopatrujące mieszkańców 2 budynków. W pobranych do badań próbkach wody nie stwierdzono zanieczyszczeń mikrobiologicznych. Wiele przedsięwzięć na terenie województwa lubuskiego zapobiega skutkom zanieczyszczenia środowiska poprzez tworzenie instrukcji na wypadek potencjalnych awarii (PAP 2.5). W Odlewni Żeliwa w Nowej Soli istnieją szczegółowe instrukcje postępowania w przypadku wycieku ropopochodnego, braku wody w obiegu żeliwiaka, zaniku prądu na puromacie, rozszczelnianiu instalacji gazowej czy też w przypadku pożaru. Przeprowadzane są również treningi awaryjne dla załogi na wypadek wycieku substancji chemicznych (Arctic Paper Kostrzyn S.A).

W części zakładów zagrożenia usuwane są na bieżąco poprzez wymianę zużytych części oraz serwis maszyn i urządzeń (PROMAROL Plus Sp. z o. o).

Kontrole w zakresie warunków zdrowotnych środowiska pracy oraz stosowania niebezpiecznych substancji chemicznych i ich mieszanin w Zakładach Dużego Ryzyka (ZDR) i Zakładach Zwiększonego Ryzyka (ZZR) systematycznie przeprowadza Wojewódzka Stacja Sanitarno- Epidemiologiczna w Gorzowie Wlkp.

3.9. Kopaliny

Na obszarze województwa lubuskiego występują:

- surowce energetyczne:
  - węgiel brunatny występuje od Rzepina poprzez Cybinę-Sadów, Gubin do złoża Gubin-Zasieki-Mosty (powiaty: żarski, krośnieński, nowosolski, sulęciński, świebodziński, słubicki),
  - gaz ziemny, azotowy gaz ziemny, ropa naftowa, hel występuje na przedsubdecko-wielkopolskim obszarze gazo- i roponośnym (powiaty: gorzowski, strzelecko-drezdenecki, świebodziński i krośnieński),
- surowce metaliczne – miedź, srebro (powiat nowosolski),
- surowce chemiczne – siarka (powiat słubicki),
- surowce skalne:
  - gliny ogniotrwałe (powiaty: żarski, żagański),
  - kreda piszcząca i jeziorna występuje w północnej i środkowej części województwa (powiaty: gorzowski, sulęciński, krośnieński, słubicki, świebodziński, zielonogórski, międzyrzecki, wschowski, strzelecko-drezdenecki),
  - piaski i żwiry występują w dolinie Bobru (powiaty: zielonogórski, gorzowski, sulęciński, krośnieński, żagański, żarski, świebodziński, międzyrzecki, nowosolski, strzelecko-drezdenecki, słubicki, wschowski),
  - piaski kwarcowe do produkcji betonów komórkowych, piaski kwarcowe do produkcji cegły wapienno-piaskowej (powiaty: żagański, strzelecko-drezdenecki, zielonogórski, międzyrzecki),
  - surowce ilaste występujące w rejonie Łuku Mużakowa (powiaty: żagański, nowosolski, gorzowski, żarski, zielonogórski, międzyrzecki, sulęciński),
  - surowce szklarskie (powiaty żagański, żarski),

- torfy (sulęciński, gorzowski, krośnieński, słubicki, zielonogórski, nowosolski, wschowski),
  - wody podziemne - wody lecznicze i termalne (gmina Łagów, powiat świebodziński).
- Obecnie na terenie województwa eksploatowane są (dane na 31.12.2015):
- jedno złożo węgla brunatnego (złożo Sieniawa 1 w powiecie Świebodzińskim) o łącznym wydobyciu 73 tys. t.,
  - 16 złóż gazu ziemnego (Baranówko-Mostno-Buszewo, Dzieduszyce, Górzycza, Grochowice, Grotów, Kamień Mały, Kije, Lubiatów, Lubiszyn, Międzychód, Mozów S, Ołobok, Radoszyn, Retno, Szlichtyngowa, Wilków) o łącznym wydobyciu 779,16 mln m³,
  - 13 złóż ropy naftowej (Baranówko-Mostno-Buszewo, Dzieduszyce, Gajewo, Górzycza, Grotów, Kamień Mały, Kije, Lubiatów, Lubiszyn, Mozów S, Ołobok, Radoszyn, Retno) o łącznym wydobyciu 709,98 tys. t.
  - jedno złożo siarki (złożo Górzycza w powiecie słubickim) o łącznym wydobyciu 673,74 tys. t,
  - 59 złóż piasków i żwirów (Bucze, Bukowiec III, Bukowiec-Krzysztof, Chwalim, Deszczno Kolonia I, Deszczno-Łagodzin 2, Deszczno-Łagodzin p. Krasowiec 1, Dębowa Łęka, Dębowiec IV, Drzewce II, Gozdnicza, Górki Małe, Górki 1 i Górki 2, Grajówka – Zbiornik-Pole Południowe, Gralewo, Hetmanice, Janczewo Północ, Kalsko III, Kosieczyn, Kunowice, Kwiecie BDX, Lelechów, Lgiń VII, Lipno – Niegosław, Maczków Północ I, Małuszów, Maszków, Nietków 1, Nietków S, Nietoperek 1, Nowa Niedzwica KW, Nowa Wieś I, Nowa Wieś 1, Nowe Miasteczko, Nowogród Bobrzański Zb. – Gorzubia Dln., Osowa Sień IV, Osowa Sień V, Owczary Północne, Pław II, Połupin – B&F Trans, Pożrzadło, Przewóz, Pymnik, Radachów, Rejów II, Różanki, Rudnica, Robocice – Kunice, Samsoniki I, Stołuń W, Trzebule, Turów, Tylewice, Walewice, Wysoka Zachód, Wyszczanowo I, Zwierzyn, Zwierzyn – Koza Wólka, Żagań – Miodnica) o łącznym wydobyciu 5120 tys. t.,
  - 2 złoża surowców ilastych i ceramiki budowlanej (Glinka Górna, Gozdnicza) o łącznym wydobyciu 35 tys. t.,
  - 3 złoża torfu (Karszyn CA, Konotop IV, Kosierz – Trzebule) o łącznym wydobyciu 85 tys. t.

Poniższa tabela przedstawia stan zasobów bilansowych i przemysłowych złóż oraz ich wydobycie w latach 2012-2015. Wielkości zasobów ropy naftowej, rudy miedzi oraz gazu ziemnego dotyczą ich całkowitej ilości udokumentowanej w złożach położonych w całości lub tylko częściowo w granicach województwa lubuskiego.

Tabela 72. Stan zasobów bilansowych i przemysłowych złóż oraz ich wydobycie w latach 2012 -2015 [źródło: Bilans kopalin na lata 2012, 2013, 2014, 2015..]

Rodzaj kopaliny	Zasoby bilansowe				Zasoby przemysłowe				Wydobycie			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Surowce energetyczne												
Ropa naftowa (w tys. t)	17461,1	16787,5	16092,81	15313,03	10987,05	10316,05	9965,36	9292,79	404,98	709,98	690,92	673,74
Węgiel brunatny (w tys. t)	5873303	5873220	5873121	5909045	1445	18172	18073	17965	72	113	107	73
Gaz ziemny (w mln m ³)	20537,55	20395,61	19633,81	18831,4	7861,67	7118,84	6435,49	5790,15	594,88	745,43	760,75	779,16
Azotowy gaz ziemny (w mln m ³)	3300	3300	3300	3300	-	-	-	-	-	-	-	-
Surowce skalne												
Gliny ogniotrwałe (w tys. t)	3243	3243	3243	3243	372	372	372	372	-	-	-	-
Kreda jeziorna i kreda piszcząca (w tys. t)	10731,31	11050,81	11051	11161	-	-	-	-	-	-	-	-
Piaski kwarcowe do produkcji cegły wapienno-piaskowej (w tys. m ³)	5750	5750	5750	5750	-	-	-	-	-	-	-	-
Piaski kwarcowe do produkcji betonów komórkowych (w tys. m ³)	9113	9113	9113	9113	-	-	-	-	-	-	-	-
Surowce ilaste do produkcji ceramiki budowlanej (w tys. m ³)	43937	43915	43876	43842	6686	6081	9055	9021	17	17	26	35
Surowce szklarskie (w tys. t)	337,4	337,4	337,4	337,4	-	-	-	-	-	-	-	-
Piaski i żwiry (w tys. t)	1176149	1169285	1174506	1149480	269592	294794	248662	249015	6305	5519	3679	5120
Inne												
Siarka (w tys. t)	1,64	1,19	0,7	0,27	8,19	7,73	7,25	6,82	0,83	0,45	0,49	0,43
Rudy miedzi (w tys. t)	2247	2247	2247	2247	-	-	-	-	-	-	-	-
Miedź met. (w tys. t)	93	93	93	93	-	-	-	-	-	-	-	-
Srebro (tony)	54	54	54	54	-	-	-	-	-	-	-	-
Torfy (w tys. m ³)	1637,65	3190,59	3533	3406	318,77	645,8	1876	1800	26,81	24,8	51	85

Stan realizacji 4 działań środowiskowych w ramach celu strategicznego - Zrównoważona gospodarka zasobami naturalnymi przedstawia poniższa tabela.

Tabela 73. Cel operacyjny (krótkoterminowy) i działania w ramach tego celu

Priorytet: Kopaliny (K)						
Cel strategiczny (długoterminowy): Zrównoważona gospodarka zasobami naturalnymi						
Nr działania	Nazwa działania	Jedn. realizująca	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014	2015	
K 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Minimalizacja strat w eksploatowanych złożach oraz ochrona środowiska przed negatywnym oddziaływaniem przemysłu wydobywczego						
K 1.1	Wykorzystanie nowoczesnych technik poszukiwawczych i wydobywczych	WUG, GIG, Kopalnie	2015	TAK	TAK	
K 1.2	Eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalin	Organy koncesyjne, Gminy, OUG	2015	TAK	TAK	Zmiana jedn. realizującej w okresie raportowania*
K 1.3	Współdziałanie organów administracji publicznej w tworzeniu studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem kopalin i ich ochroną przed trwałą zainwestowaniem nie górniczym na całym obszarze województwa	Gminy, organy koncesyjne	2015	TAK	TAK	
K 1.4	Ochrona niezagospodarowanych złóż kopalin w procesie planowania przestrzennego	Organy koncesyjne, Gminy, OUG	2015	TAK	TAK	

* stosownie do obowiązujących przepisów Prawa geologicznego i górniczego organem właściwym dla nielegalnej eksploatacji kopalin byli w 2014 r – Starostowie a w 2015r. – Dyrektor Okręgowego Urzędu Górniczego w Poznaniu (OUG)

W raportowanym okresie realizowane były wszystkie działania w ramach wyznaczonego celu operacyjnego K 1.

Przy eksploatacji kopalin wykorzystywane były dotychczasowe techniki wydobycia (K 1.1)

W 2014 r. odnotowano 6 przypadków nielegalnego wydobycia kopalin a w roku 2015 – 5 przypadków (K 1.2). Ilość zarejestrowanych przez urząd górniczy przypadków prowadzenia wydobycia bez koncesji surowców skalnych w latach 2011 - 2015 w województwie lubuskim przedstawia tabela poniżej.

Tabela 74. Ilość zarejestrowanych w województwie lubuskim przez Urząd Górniczy przypadków prowadzenia wydobycia bez koncesji surowców skalnych w latach 2011 – 2015 [źródło: OUG w Poznaniu]

	Ilość przypadków prowadzenia wydobycia bez koncesji surowców skalnych									
	2011	%	2012	%	2013	%	2014	%	2015	%
woj. lubuskie	8	8,98	6	6	6	4,76	6	9,52	5	b.d.
ogółem w kraju	89	100	100	100	126	100	63	100	b.d.	b.d.

Dnia 23 czerwca 2015r. stwierdzono nielegalne wydobycie kruszywa na terenie miasta Gorzowa Wielkopolskiego. Przedsiębiorca działający bez wymaganej koncesji oraz bez zatwierdzonego projektu robót geologicznych został zobowiązany decyzją Okręgowego Urzędu Górniczego do uiszczenia podwyższonej opłaty eksploatacyjnej na konto Urzędu Miasta Gorzowa Wielkopolskiego oraz NFOŚiGW. Z danych zamieszczonych powyżej wynika, że na terenie województwa lubuskiego przypadki nielegalnej eksploatacji kopalin są sporadyczne i stanowią one znikomy procent w skali kraju.

Obowiązek uwzględniania złóż w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (K 1.3) wynika z art. 10 ust. 1 pkt 11 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz z art. 95 i art. 208 ust.1 ustawy Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. 2016, poz. 1131) Granice zasięgu udokumentowanych

złóż kopalin zgodnie z przytoczonymi powyżej przepisami są ujawniane w studium. Obecnie część gmin jest w trakcie uaktualniania w/w dokumentu.

Złoża kopalin podlegają ochronie (K 1.4). Polega ona na racjonalnym gospodarowaniu oraz kompleksowym wykorzystaniu kopalin, w tym kopalin towarzyszących (art. 125 Prawo ochrony środowiska). Dla obszarów znajdujących się w granicach udokumentowanego złoża zostaje określone ich przeznaczenie (rolne, mieszkaniowe jednorodzinne, zieleń lub usługi) w zależności od występujących uwarunkowań. Jednocześnie w opracowaniach planistycznych wprowadza się ustalenie, że przyjęty w planie sposób zagospodarowania terenów na obszarze udokumentowanego złoża kruszywa wymaga uprzedniego wyłączenia tego złoża z granic obszaru zgodnie z przepisami ustawy Prawo geologiczne i górnicze. Inny pojawiający się w aktualizowanych dokumentach zapis mówi o nie stosowaniu ograniczeń przy zagospodarowywaniu terenów w przypadku nieudokumentowanych zasobów.

3.10. Degradacja powierzchni ziemi i gleb

W zakresie degradacji powierzchni ziemi i gleb realizowano cele operacyjne GL 1. Zagospodarowanie powierzchni ziemi zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz GL 2. Inwentaryzacja i rekultywacja gleb zdewastowanych i zdegradowanych. Brak jest natomiast danych odnośnie realizacji celu GL 3. Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem rolnictwa i innych rodzajów działalności gospodarczej.

Stan realizacji 10 działań środowiskowego w ramach 3 celu strategicznego - Ochrona powierzchni ziemi przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 75. Cele operacyjne (krótkoterminowe) i działania w ramach tych celów

Priorytet: Degradacja powierzchni ziemi i gleb (GL)						
Cel strategiczny (długoterminowy): Ochrona powierzchni ziemi przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych.						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014r.	2015r.	
GL 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Zagospodarowanie powierzchni ziemi zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju						
GL 1.1	Rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych i leśnych, zgodnych z zasadami rozwoju zrównoważonego	Wojewoda, samorządy terytorialne i podległe im jednostki ARiMR, podmioty gospodarcze	2012 - 2015	TAK	TAK	
GL 1.2	Zwiększenie skali rekultywacji gleb zdewastowanych i zdegradowanych, przywrócenie funkcji przyrodniczej, rekreacyjnej lub rolniczej	Wojewoda, samorządy terytorialne i podległe im jednostki ARiMR, podmioty gospodarcze	2012 - 2015	TAK	TAK	
GL 1.3	Tworzenie nowych gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych	WODR, ODR, ARiMR, właściciele gospodarstw rolnych	2012 - 2015	TAK	TAK	
GL 2. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Inwentaryzacja i rekultywacja gleb zdewastowanych i zdegradowanych						
GL 2.1	Rozpoznanie obszarów zanieczyszczonych i zdegradowanych	Wojewoda, samorządy terytorialne i podległe im jednostki ARiMR,	2012 - 2015	NIE	NIE	

Priorytet: Degradacja powierzchni ziemi i gleb (GL)						
Cel strategiczny (długoterminowy): Ochrona powierzchni ziemi przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych.						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014r.	2015r.	
GL 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Zagospodarowanie powierzchni ziemi zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju						
		podmioty gospodarcze				
GL 2.2	Rekultywacja terenów uznanych za zdegradowane	Samorządy terytorialne i podległe im jednostki ARiMR, podmioty gospodarcze	2012 - 2015	TAK	TAK	ocena łącznie z GL1.2
GL 2.3	Rozwój systemu identyfikacji i monitoringu terenów zdegradowanych, w tym prowadzenie monitoringu azotu mineralnego w glebie oraz prowadzenie monitoringu siarki siarczanowej i ogólnej w glebie	Okręgowe Stacje Chemiczno-Rolnicze, IUNG-PIP	zadanie ciągłe	TAK	TAK	
GL 3. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem rolnictwa i innych rodzajów działalności gospodarczej						
GL 3.1	Promocja rolnictwa ekologicznego i integrowanego poprzez szkolenia rolników (zgodnie z wymogami ochrony środowiska i przyrody)	WODR	2012 - 2015	NIE	NIE	
GL 3.2	Zapobieganie zanieczyszczeniom gleb, zwłaszcza środkami ochrony roślin i metalami ciężkimi	Zarząd województwa, WODR, właściciele gospodarstw rolnych, podmioty gospodarcze	2012 - 2015	NIE	NIE	
GL 3.3	Ochrona gleb przed erozją i zakwaszeniem, ograniczenie zjawisk nadmiernej eksploatacji i zanieczyszczenia gleb również w innych sektorach gospodarki	Zarząd województwa, WODR, właściciele gospodarstw rolnych, podmioty gospodarcze	2012 - 2015	NIE	NIE	
GL 3.4	Ochrona gleb przed zakwaszeniem oraz działania zmierzające do odkwaszenia gleb.	WODR, ARiMR, właściciele i dzierżawcy gruntów rolnych	2012 - 2015	NIE	NIE	

W zakresie zadania GL1.1 Rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych i leśnych, zgodnych z zasadami rozwoju zrównoważonego w lutym 2014 r. rozpoczął się cykl szkoleń dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie pn. „Pielęgnowanie i ochrona upraw leśnych”. Zajęcia prowadzone były w ramach działania „Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich

na lata 2007 – 2013. Uczestnikami szkoleń byli rolnicy planujący założyć las, członkowie ich rodzin, beneficjenci działania 5 „Zalesianie gruntów rolnych” PROW na lata 2004 – 2006 a także działania 221/223 „Zalesienie gruntów rolnych oraz zalesienie gruntów innych niż rolne” PROW na lata 2007 – 2013”, którzy przekwalifikowali grunty rolne na las oraz członkowie ich rodzin, pozostali posiadacze lasów i członkowie ich rodzin.

W raportowanym okresie w ramach działań naprawczych przeprowadzono rekultywację działki nr 120/2 w Borowie Polskim w gminie Nowe Miasteczko (GL1.2). W lutym 2015r. firma ARCTIC PAPER Kostrzyn S.A. zlikwidowała nieczynną stację paliw. Przed rozpoczęciem prac wyburzeniowych wykonane zostały badania gruntu pod kątem obecności substancji ropopochodnych, które wykazały brak zanieczyszczeń na głębokości 0,5 m p. p. t., 1,5 m p. p. t oraz w warstwie poziomu wody gruntowej.

W 2014 r. na terenie województwa lubuskiego zrehabilitowano 163 ha gruntów zdewastowanych i zdegradowanych a w 2015 r. 68 ha gruntów. Wzrosła ilość gruntów zagospodarowanych, głównie na cele rolnicze, z 12 ha w 2014 r. do 24 ha w 2015 r. W latach objętych raportem o 172 ha wzrosła powierzchnia terenów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rehabilitacji.

Poniższe tabele przedstawiają ilość gruntów zdewastowanych i zdegradowanych, które zostały zrehabilitowane i zagospodarowane oraz grunty zdewastowane i zdegradowane, które wymagają rehabilitacji.

Tabela 76. Grunty zdewastowane i zdegradowane zrehabilitowane i zagospodarowane na terenie województwa lubuskiego w latach 2012 – 2015 [źródło: GUS]

GRUNTY ZDEWASTOWANE I ZDEGRADOWANE ZREHABILITOWANE I ZAGOSPODAROWANE					
Rodzaje gruntów		LATA REALIZOWANIA POŚ			
		OKRES RAPORTOWANIA		BIEŻĄCY OKRES RAPORTOWANIA	
		2012r.	2013r.	2014r.	2015r.
Grunty zrehabilitowane i zagospodarowane w ciągu roku [ha]	ogółem	57	150	163	68
	na cele rolnicze	-	55	50	62
	na cele leśne	-	20	9	6
Grunty zrehabilitowane w ciągu roku [ha]	ogółem	57	115	151	44
	na cele rolnicze	-	55	50	40
	na cele leśne	-	20	6	4
Grunty zagospodarowane w ciągu roku [ha]	ogółem	-	35	12	24
	na cele rolnicze	-	-	-	22
	na cele leśne	-	-	3	2

Tabela 77. Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rehabilitacji na terenie województwa lubuskiego w latach 2012 – 2015 [źródło: GUS]

GRUNTY ZDEWASTOWANE I ZDEGRADOWANE WYMAGAJĄCE REHABILITACJI					
Rodzaje gruntów		LATA REALIZOWANIA POŚ			
		OKRES RAPORTOWANIA		BIEŻĄCY OKRES RAPORTOWANIA	
		2012r.	2013r.	2014r.	2015r.
Ogółem [ha]		1627	1511	1489	1661
zdewastowane [ha]		869	776	711	761
zdegradowane [ha]		758	735	778	900
Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rehabilitacji w powierzchni ogółem [%]		0,1	0,1	0,1	0,1

W raportowanych latach zmalała liczba ogólna ekologicznych gospodarstw rolnych z 1370 w 2014r. do 1202 w 2015r. (GL1. 3). Z ogólnej liczby ekologicznych gospodarstw rolnych w roku 2015 wymagany certyfikat posiadało 1056 gospodarstw (87,85%), natomiast 146 gospodarstw (12,14%) było w okresie jego uzyskiwania. W stosunku do roku 2014 nastąpił niewielki spadek liczby gospodarstw certyfikowanych, jednakże analizując dane z całego okresu obowiązywania POŚ WL można zaobserwować tendencje wzrostową w tym zakresie.

Powierzchnia ekologicznych gruntów rolnych spadła z 53 300 ha w roku 2014 do 46 343 ha w roku 2015. W 2015r. gospodarstwa posiadające certyfikat objęły powierzchnię 39 339 ha (84,88% ogółu), natomiast pozostała powierzchnia gospodarstw, tj. 7 004 ha (15,11%) znajdowała się w okresie przejściowym.

Tabela 78. Ekologiczne gospodarstwa rolne na terenie województwa lubuskiego w latach 2012 – 2015 [źródło: GUS, 2015]

GOSPODARSTWA EKOLOGICZNE		LATA REALIZOWANIA POŚ				
		OKRES RAPORTOWANIA		BIEŻĄCY OKRES RAPORTOWANIA		
		2012r.	2013r.	2014r.	2015r.	
Ogółem	szt.	1356	1422	1370	1202	
	ha	53581	54692	53300	46343	
z certyfikatem	szt.	772	923	1133	1056	
	ha	31610	35500	44414	39339	
w okresie przestawiania	szt.	584	499	237	146	
	ha.	20971	19192	8886	7004	
Ekologiczne gospodarstwa rolne z certyfikatem - udział powierzchni użytków rolnych w użytkach rolnych ogółem		%	6,53	8,7	6,53	2,05

Działanie GL2. 3 Rozwój systemu identyfikacji i monitoringu terenów zdegradowanych, w tym prowadzenie monitoringu azotu mineralnego w glebie oraz prowadzenie monitoringu siarki siarczanowej i ogólnej w glebie, w celu operacyjnym GL 2. Inwentaryzacja i rekultywacja gleb zdewastowanych i zdegradowanych było realizowane w poprzednim okresie raportowania. W 2014r. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej podjął działania mające na celu wybór jednostki prowadzącej jednolity monitoring jakości gleb w Polsce. Na terenie województwa lubuskiego wyznaczono 11 profili monitoringowych. Od roku 2015r. działanie

to prowadzone jest przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - Państwowy Instytut Badawczy (IUNG-PIB) w Puławach.

Nie uzyskano informacji na temat działania GL 2.1. Brak jest również danych na temat realizacji działań w celu operacyjnym GL 3. Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem rolnictwa i innych rodzajów działalności gospodarczej.

3.11. Współpraca transgraniczna

Wejście Polski do Wspólnoty Europejskiej doprowadziło do szeregu kluczowych zmian w Polsce, zauważalnych między innymi poprzez objęcie polskich obywateli zasadą swobody przepływu ludzi, towarów i usług. Napływ unijnych funduszy przyczynił się do poprawy szeroko rozumianej infrastruktury, natomiast dzięki większemu wzrostowi gospodarczemu, doszło do znacznego przyspieszenia procesu wyrównywania różnic ekonomicznych.

Jednostkami realizującymi działania z zakresu ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej w ramach podpisanych umów o współpracy transgranicznej są głównie regionalne zarządy gospodarki wodnej, wojewódzkie zarządy melioracji i urzędów wodnych, wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska, jednostki samorządowe. Wspólną platformą służącą do realizacji działań jest m.in. Międzynarodowa Komisja Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem (MKOOpZ) z siedzibą we Wrocławiu. Jest ona jedną z funkcjonujących w Europie międzynarodowych komisji zajmujących się problematyką rzek i jezior, których zlewnie leżą na obszarze więcej niż jednego państwa. Komisja została powołana na podstawie międzynarodowej Umowy podpisanej we Wrocławiu 11 kwietnia 1996 r., w dalszym ciągu obowiązującej, między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej, Rządem Republiki Czeskiej, Rządem Republiki Federalnej Niemiec i Wspólnotą Europejską. Umowa weszła w życie po ratyfikacji w dniu 26 kwietnia 1999r. Podstawowymi zadaniami MKOOpZ jest: zapobieganie zanieczyszczeniom wód Odry i Bałtyku; działania na rzecz redukcji tych zanieczyszczeń, utrzymanie i ochrona ekosystemów wodnych i brzegowych z zachowaniem różnorodności gatunkowej, umożliwienie wykorzystania

wód Odry jako wody pitnej oraz wody użytkowanej rolniczo, zapobieganie i trwałe obniżanie ryzyka szkód powodziowych, koordynacja wdrażania Ramowej Dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 roku ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej oraz Dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 roku w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim w dorzeczu Odry.

W wyniku przystąpienia Polski i Czech do Unii Europejskiej z dniem 1 maja 2004 r. Wspólnota Europejska przestała być Stroną Umowy w sprawie MKOOpZ (Umowa w sprawie zmiany umowy o MKOOpZ). Główne decyzje MKOOpZ zapadają na szczelbu posiedzenia Komisji, w którym uczestniczą Delegacje Stron Umowy. Praca MKOOpZ odbywa się w grupach roboczych, złożonych ze specjalistów, powołanych przez Delegacje Stron Umowy. Grupy te opracowują programy działań dla osiągnięcia określonych celów, które następnie Komisja przedkłada Stronom Umowy w formie projektów i zaleceń.

11–12 grudnia 2013 r. we Wrocławiu MKOOpZ zorganizowała workshop pt. „Ochrona przeciwpowodziowa w dorzeczu Odry”. W workshopie udział wzięło ok. 50 osób, w tym członkowie Grupy roboczej G2 „Powódź” w MKOOpZ oraz przedstawiciele kompetentnych w dorzeczu Odry instytucji z Polski, Niemiec i Czech, w tym przedstawiciele Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej, Czeskiego Instytutu Hydrometeorologicznego (ČHMÚ) oraz Niemieckiej Służby Meteorologicznej (DWD). Podstawowym celem workshopu była wymiana informacji na temat prognozowania meteorologiczno-hydrologicznego w dorzeczu Odry, zaprezentowanie informacji o aktualnym stanie wdrażania Dyrektywy Powodziowej w poszczególnych państwach, a także omówienie kwestii dotyczących zagwarantowania maksymalnej ochrony przeciwpowodziowej w dorzeczu Odry na terytorium Polski, Republiki Czeskiej i Niemiec. Workshop podzielony został na trzy bloki tematyczne: Prognozowanie meteorologiczno-hydrologiczne w dorzeczu Odry, Kwestie techniczne związane z opracowaniem planów zarządzania ryzykiem powodziowym i map ryzyka i zagrożenia powodziowego dla dorzecza Odry oraz procedury odbioru tych map, Gospodarka wodna podczas powodzi na obszarach transgranicznych.

W czerwcu 2014 roku także we Wrocławiu odbyły się warsztaty pt. „Ocena oraz pobór próbek makrofitów i fitobentosu na Międzynarodowym Obszarze Dorzecza Odry”. W warsztatach wzięło udział małe grono uczestników - ok. 20 osób, składające z się poszczególnych członków Podgrupy Roboczej GM „Monitoring” MKOOpZ, przedstawicieli właściwych instytucji w dorzeczu Odry z Polski, Niemiec oraz Republiki Czeskiej, a także ekspertów krajowych. Nasz kraj reprezentowali między innymi przedstawiciele: WIOŚ we Wrocławiu oraz WIOŚ w Zielonej Górze. Przedstawione na warsztatach wyniki badań, ocena cieków oraz metody pobierania i oznaczania próbek makrofitów i fitobentosu w poszczególnych krajach miały na celu wzajemną wymianę informacji na temat metod poboru i oceny próbek w poszczególnych państwach.

Ponadto Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze brał udział w wypełnianiu zadań wynikających dla Polski z konwencji i umów międzynarodowych. Polsko-Niemiecka Grupa Robocza ds. realizacji Konwencji EKG ONZ o transgranicznych skutkach awarii przemysłowych była tego najlepszym przykładem. XVIII Posiedzenie tego gremium odbyło się we wrześniu 2014 r. w Dreźnie, w którym wziął m.in. udział: Lubuski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska. Porządek obrad obejmował m.in. omówienie stanu współpracy służb ratowniczych na terenach przygranicznych i ocenę wspólnych ćwiczeń, wymianę informacji o awariach przemysłowych o skutkach transgranicznych na obszarze granicy polsko-niemieckiej, aktualizację informacji o niebezpiecznej działalności z możliwymi skutkami transgranicznymi oraz o punktach kontaktowych dla powiadamiania o awariach przemysłowych i udzielaniu wzajemnej pomocy. Omówiono także zadania wynikające z dyrektywy Seveso II: współpracę podczas inspekcji zakładów przemysłowych i wdrażanie dyrektywy Seveso III.

Kluczowe znaczenie dla województwa lubuskiego ma współpraca z krajem związkowym Brandenburgią w zakresie ochrony przeciwpowodziowej, przeciwdziałania transgranicznym skutkom awarii przemysłowych oraz zanieczyszczeniom powietrza. Współpraca ta odbywa się na podstawie umowy podpisanej 12 stycznia 2000 roku i przebiega m.in. w zakresie planowania przestrzennego, ochrony środowiska oraz prac związanych z transgranicznymi zadaniami w ramach programu OderRegio Prewencja ochrona przeciwpowodziowa z uwzględnieniem działań z zakresu gospodarki przestrzennej w dorzeczu Odry. W 2014 roku Wspólny

Sekretariat Techniczny (WST) Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Polska (Województwo Lubuskie) - Brandenburgia 2007-2013 (Program) zorganizował na obszarze wsparcia wydarzenie roczne Programu, połączone z obchodami Europejskiego Dnia Współpracy Terytorialnej EC-Day 2014. W wydarzeniu tym wzięli udział m.in. przedstawiciele instytucji wdrażających Program, w tym Instytucji Zarządzającej, Instytucji Koordynującej Programem oraz Euroregionów, jak i partnerzy poszczególnych projektów Programu oraz przedstawiciele mediów. W trakcie wycieczek plenerowych, nie zabrakło informacji na temat turystyki wodnej na obszarze wsparcia oraz prezentacji efektów wdrażania projektu Odra dla turystów 2014r. Zaprezentowane także zostały perspektywy i plany rozwoju infrastruktury nadbrzeżnej w Dolinie Środkowej Odry. Przedstawiciele Instytucji Koordynującej Program, podsumowali perspektywę finansową UE na lata 2007-2013 w kontekście efektów Programu oraz zasad realizacji i współpracy z partnerami w nawiązaniu do nowego okresu programowania. Kierownik WST przedstawiła przykłady projektów realizowanych oraz zrealizowanych w ramach Programu oraz omówiła dotychczasowy stan wdrażania Programu. W tym samym roku rozpoczęły się także konsultacje publiczne projektu Programu Współpracy INTERREG VA Brandenburgia – Polska 2014-2020, której celem było zebranie opinii i uwag na temat kierunków wsparcia proponowanych w ramach Programu oraz projektu raportu Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko, której celem sporządzenia była ocena potencjalnych i rzeczywistych skutków realizacji Programu.

Stan realizacji 2 działań środowiskowych w ramach celu strategicznego - Prowadzenie wspólnych, transgranicznych działań związanych z ochroną środowiska i ochroną przeciwpowodziową przedstawia poniższa tabela.

Tabela 79. Cel operacyjny (krótkoterminowy) i działania w ramach tego celu

Priorytet: Współpraca transgraniczna (WT)						
Cel strategiczny (długoterminowy): Prowadzenie wspólnych, transgranicznych działań związanych z ochroną środowiska i ochroną przeciwpowodziową.						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca wg POŚ	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014r.	2015r.	
WT 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Realizacja działań z zakresu ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej w ramach podpisanych umów o współpracy transgranicznej.						
WT 1.1.	Organizowanie lub udział w spotkaniach dotyczących transgranicznej ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej,	RZGW, ZMiUW zarządy gmin, powiatów, województwa, WIOŚ	2015	TAK	TAK	-
WT 1.2.	Opracowanie dokumentów dotyczących współpracy transgranicznej w zakresie ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej.	RZGW, ZMiUW zarządy gmin, powiatów, województwa, WIOŚ	2015	TAK	TAK	-

Z powyższej tabeli wynika, iż działania polegające na organizowaniu lub udziale w spotkaniach dotyczących transgranicznej ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej oraz opracowywanie dokumentów dotyczących współpracy transgranicznej w zakresie ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej w latach 2014 -2015 realizowane były przez: Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie, Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu, Lubuski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Zielonej Górze, Zachodniopomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Szczecinie, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze.

Działanie WT 1.1 polegające na organizowaniu lub udziale w spotkaniach dotyczących transgranicznej ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej w okresie raportowania realizowane było przez WIOŚ w Zielonej Górze. W ramach tego zadania w 2014 roku Lubuski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska wziął udział w XVIII Posiedzeniu Polsko – Niemieckiej Komisji ds. Współpracy Sąsiedzkiej w dziedzinie Ochrony Środowiska w Warszawie. Tematyka obrad objęła m.in. transgraniczne zanieczyszczenie powietrza, współpracę

w zakresie gospodarki odpadami, inwestycje stanowiące transgraniczne oddziaływanie na środowisko, plany województw i krajów związkowych w ramach programów wspierania UE, INTERREG VA, współpracę w zakresie realizacji Konwencji EKG ONZ o transgranicznych skutkach awarii przemysłowych, współpracę w dziedzinie ochrony przyrody w regionach przygranicznych.

Ponadto w Bogatyni odbyła się 33 narada Grupy Roboczej W2 „Ochrona Wód” Polsko – Niemieckiej Komisji ds. Wód Granicznych, w których uczestniczyli m.in. Lubuski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska. Program obejmował zagadnienia dotyczące oceny jakości polsko-niemieckich wód granicznych: Nysy Łużyckiej, Odry, Odry Zachodniej, Zalewu Szczecińskiego i Zatoki Pomorskiej oraz zapewnienia jakości wspólnych badań laboratoryjnych. Następnie na Odrze w Hohenwutzen odbyły się porównania międzylaboratoryjne zorganizowane w ramach pracy Grupy Ekspertów, w której wzięło udział 6 laboratoriów (4 polskie i 2 niemieckie oraz jako gość jedno czeskie laboratorium). Porównania te są jednym z elementów zapewnienia jakości analiz. Ustalono program porównań międzylaboratoryjnych na rok 2017.

Ponadto działania w ramach tego zadania realizowane były poprzez: udział w dwóch naradach w sprawie Nysy Łużyckiej Grupy Roboczej W4 Komisji ds. Wód Granicznych Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Federalnej Niemiec oraz udział w naradzie Grupy Roboczej W4 Komisji ds. Wód Granicznych RZGW Wrocław, Współpraca w ramach Polsko-Niemieckiej Komisji do spraw Wód Granicznych (Grupa Robocza W5 „Planowanie” oraz Grupy Roboczej W4 „Utrzymanie” i Grupa Robocza W2 „Jakość wód” - bezpośrednia współpraca koncepcyjna i bieżąca z federalną administracją dróg wodnych i żeglugi RFN (Dyrekcja Wodno Żeglugowa Wschód

w Magdeburgu i Urząd Wodno-Żeglugowy Eberswalde), współpraca z organizacjami zlewniowymi w zakresie wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej UE w ramach polsko -niemiecko-czeskiej Międzynarodowej Komisji Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem, bieżąca współpraca z administracją i służbami szczebla landowego gospodarki wodnej RFN w zakresie ochrony przeciwpowodziowej i utrzymania, w tym m.in. odnośnie uzgadniania dokumentacji na remonty i modernizację oraz kontrolę urządzeń i obiektów związanych z wodami granicznymi i z bezpieczeństwem żeglugi, uczestnictwo w pracach Polsko-Niemieckiej komisji Międzyrządowej do spraw Współpracy Regionalnej i Przygranicznej oraz jej Komitetach ds. Współpracy Przygranicznej i Gospodarki Przestrzennej oraz Polsko-Niemieckiej Rady Ochrony Środowiska i Polsko-Niemieckiej Komisji ds. Współpracy Sąsiedzkiej w dziedzinie Ochrony Środowiska, a także Stałej Polsko-Niemieckiej Komisji Granicznej, udział

w konferencjach, sympozjach, warsztatach naukowych, itp.

Działania WT 1.2 polegające na opracowaniu dokumentów dotyczących współpracy transgranicznej w zakresie ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej, realizowane było m.in. poprzez: opracowanie raportu o jakości polsko – niemieckich wód granicznych i wykonywanie zestawienia dotyczącego monitoringu jcwp rzek granicznych, aktualizację koncepcji programowo – przestrzennej ochrony przeciwpowodziowej Gubina (instytucja odpowiedzialna za wykonanie dokumentu LZMiUW w Zielonej Górze - koncepcja została przekazana stronie niemieckiej na naradzie jesiennej 2015 GR W4, RZGW Wrocław oraz poprzez protokoły i notatki końcowe ze spotkań grup roboczych, służące do opracowywania projektów i zaleceń RZGW Szczecin, RZGW Wrocław DZMiUW, LZMiUW, ZZMiUW, WIOŚ.

Ponadto prowadzone były i są transgraniczne działania związane z przemieszczaniem odpadów. Najistotniejszym działaniem jest procedura informowania, regulowana art. 18 z rozporządzenia 1013/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. Podstawowym jej elementem jest obowiązek zapewnienia przez wysyłającego odpady, aby w czasie ich przemieszczania dołączony był dokument o ściśle określonej formie, przedstawionej w załączniku VII do rozporządzenia. Wszelkie przemieszczenia wyszczególnionych w załączniku III odpadów przeznaczonych do odzysku, kierowane do Polski, podlegają procedurze uprzedniego zgłoszenia i uzyskania zgody przewidzianej w przepisach tytułu II.

W 2014 roku Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze w ramach projektu IMPEL TFS „Europejskie akcje kontrolne” koordynował 3 terenowe kontrole międzynarodowego przemieszczania odpadów w marcu, czerwcu i październiku. Przeprowadzone akcje stanowiły cykl działań mający na celu

przeciwdziałanie nielegalnemu obrotowi odpadów w systemie międzynarodowym. Działania inspekcyjne prowadzone były w dwóch punktach wyznaczonych przy głównych drogach tranzytowych wiodących od granicy – w Tarnawie na autostradzie A2 (punkt poboru opłat) oraz na autostradzie A18 w miejscu byłego przejścia granicznego w Olszynie. Przedmiotem kontroli były transporty odpadów i substancji niebezpiecznych, które sprawdzano pod kątem legalności. W wyniku działań kontrolnych sprawdzono 62 transporty, w tym przewożących odpady w ruchu międzynarodowym. Tylko w jednym przypadku stwierdzono nieprawidłowo wypełniony załącznik VII, w pozostałych przypadkach nie stwierdzono żadnych nieprawidłowości. We wspólnym przedsięwzięciu wzięli udział przedstawiciele Lubuskiego Oddziału Straży Granicznej, Służby Celnej, Inspekcji Transportu Drogowego oraz Policji i Inspektorzy z WIOŚ w Zielonej Górze i z Delegatury w Gorzowie Wlkp. Współpraca ta pozwoliła na wymianę informacji i doświadczeń podczas wspólnych działań.

3.12. Edukacja ekologiczna

W okresie sprawozdawczym podjęte zostały wszystkie działania dotyczące edukacji ekologicznej. Działania wyznaczone w POŚ WL są działaniami ciągłymi a realizacja ich pozwala na zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie: walorów przyrodniczych województwa, konieczności ochrony cennych przyrodniczo terenów oraz właściwej postawy w czasie przebywania na terenach chronionych.

Edukacja ekologiczna jest zagadnieniem horyzontalnym dotyczącym wszystkich obszarów ochrony środowiska. Działania w tej dziedzinie realizowane są w oparciu o „Strategię działania Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 r.” oraz „Wspólną Strategię działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 r.”. Działania te nastawione są na kształtowanie postaw proekologicznych wszystkich grup wiekowych, społecznych i zawodowych, polepszenie dostępu do informacji o stanie środowiska, zwiększenie akceptacji społecznej dla realizacji niezbędnych inwestycji oraz wdrażania programów służących ochronie środowiska.

Od 2009 r. finansowanie edukacji ekologicznej odbywa się w ramach Programu Priorytetowego „Edukacja Ekologiczna”, w zdecydowanej większości w ramach ogłaszanych konkursów. Tematy konkursów, zatwierdzane są przez Zarząd NFOŚiGW i związane są z realizacją zasad zrównoważonego rozwoju i polityki ekologicznej państwa. Tematyka konkursów każdorazowo jest szeroko konsultowana, a jej zakres merytoryczny wynika

z bieżących potrzeb w odniesieniu do sytuacji gospodarczej kraju, kreowania polityki oraz postaw społeczeństwa. W ramach dofinansowanych projektów dominują kampanie edukacyjno-informacyjne, głównie z uwagi na zasięg i różnorodność metod edukacyjnych stosowanych podczas kampanii.

Podmioty podejmujące realizację tych przedsięwzięć mających na celu podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej i kształtowanie postaw ekologicznych społeczeństwa poprzez promowanie zasad zrównoważonego rozwoju.

Stan realizacji 15 działań środowiskowych w ramach celu strategicznego - Propagowanie właściwych zachowań i postaw dotyczących środowiska naturalnego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 80. Cele operacyjne (krótkoterminowe) i działania w ramach tych celów

Priorytet: Edukacja ekologiczna (EE)						
Cel strategiczny (długoterminowy): Propagowanie właściwych zachowań i postaw dotyczących środowiska naturalnego.						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca wg POŚ	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014r.	2015r.	
EE 1. Cel operacyjny (krótkoterminowy): Promowanie właściwych zachowań w zakresie ochrony środowiska, zwłaszcza zanieczyszczeń wody i gospodarki odpadami						

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Priorytet: Edukacja ekologiczna (EE)						
Cel strategiczny (długoterminowy): Propagowanie właściwych zachowań i postaw dotyczących środowiska naturalnego.						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca wg POŚ	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014r.	2015r.	
EE 1.1.	Prowadzenie działań podnoszących wiedzę z zakresu właściwej gospodarki odpadami (np. szkolenia, konferencje, kampanie),	Ośrodki EE, organizacje pozarządowe, gminy, powiaty, Urząd Marszałkowski, placówki oświaty	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
EE 1.2.	Propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody oraz wpływu nieprawidłowej gospodarki ściekowej w domostwach i gospodarstwach rolnych na jakość wód (np. spotkania, prelekcje, szkolenia),	Ośrodki EE, organizacje pozarządowe, ODR, gminy, powiaty, Urząd Marszałkowski. Placówki oświaty	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
EE 1.3.	Organizowanie szkoleń dla rolników z zakresu właściwego nawożenia, promocji rolnictwa ekologicznego, stosowania dobrych praktyk,	ODR, ARiMR, organizacje pozarządowe, gminy, powiaty, Urząd Marszałkowski	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
EE 1.4.	Promowanie działań z zakresu edukacji ekologicznej i ochrony środowiska poprzez lokalne media (np. radio, telewizja, prasa, portale internetowe),	Media, gminy, powiaty, Urząd Marszałkowski, organizacje pozarządowe	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
EE 1.5.	Wyjazdy dzieci i młodzieży do miejsc związanych z ochroną środowiska (np. oczyszczalni ścieków, składowisk),	Placówki oświaty, ośrodki EE	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
EE 1.6.	Kształcenie kadr samorządowych w zakresie przepisów prawa ochrony środowiska, obowiązujących procedur oraz podnoszenie wiedzy z wybranych komponentów środowiska,	Zarządy gmin, powiatów, województwa, WIOŚ	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
EE 1.7.	Pozostałe działania podnoszące poziom wiedzy z zakresu ochrony środowiska, zarówno wśród dzieci i młodzieży, jak i dorosłych.	Ośrodki EE, WIOŚ, organizacje pozarządowe, gminy, powiaty, Urząd Marszałkowski, placówki oświaty	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
EE 2. Cel strategiczny (krótkoterminowy): Rozwijanie działań edukacyjnych dotyczących ochrony przyrody						
EE 2.1.	Wyjazdy dzieci i młodzieży do ośrodków edukacji ekologicznej, przyrodniczej itp., w celu poznawania przyrody, w tym prowadzenie zajęć w oparciu o ścieżki edukacyjne,	Placówki oświaty, ośrodki EE, Lasy Państwowe, organizacje pozarządowe, gminy, powiaty, Urząd Marszałkowski	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
EE 2.2.	Działania promujące i podnoszące poziom wiedzy nt. walorów środowiska przyrodniczego na terenie województwa,	RDOŚ, Lasy Państwowe, organizacje pozarządowe, gminy, powiaty, Urząd Marszałkowski, placówki oświaty	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
EE 2.3.	Prowadzenie szkoleń, warsztatów i spotkań mających na celu podniesienie wiedzy na temat możliwości prowadzenia działań na obszarach Natura 2000 oraz obowiązujących w tym zakresie procedur,	Organizacje pozarządowe, gminy, powiaty, RDOŚ, LP	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
EE 2.4.	Inne działania związane z podnoszeniem wiedzy na temat ochrony przyrody.	Gminy, powiaty, Urząd Marszałkowski, RDOŚ, LP, placówki oświaty, WIOŚ, organizacje pozarządowe, inne podmioty	zadanie ciągłe	TAK	TAK	-
EE 3. Cel strategiczny (krótkoterminowy): Rozwijanie działań edukacyjnych dotyczących ochrony przyrody						

Priorytet: Edukacja ekologiczna (EE)						
Cel strategiczny (długoterminowy): Propagowanie właściwych zachowań i postaw dotyczących środowiska naturalnego.						
Nr działania	Nazwa działania	Jednostka realizująca wg POŚ	Termin realizacji wg POŚ	Realizacja		Uwagi
				2014r.	2015r.	
EE 3.1.	Rozwój ośrodków edukacji ekologicznej i przyrodniczo-leśnej oraz innych obiektów, w których prowadzone są zajęcia z edukacji ekologicznej (np. poprzez ich modernizację, doposażenie itp.),	Ośrodki EE, LP, organizacje pozarządowe, gminy, powiaty	zadanie ciągle	TAK	TAK	-
EE 3.2.	Opracowanie lokalnych programów edukacji ekologicznej,	Gminy, powiaty, Urząd Marszałkowski, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe	zadanie ciągle	TAK	TAK	-
EE 3.3.	Zakup materiałów niezbędnych do prowadzenia działań z zakresu edukacji ekologicznej,	Ośrodki EE, LP, organizacje pozarządowe, gminy, powiaty	zadanie ciągle	TAK	TAK	-
EE 3.4.	Pozostałe działania związane z rozwojem bazy edukacji ekologicznej, np.: stawianie tablic informacyjnych, oznakowani, tworzenie wystaw itp.	Ośrodki EE, LP, organizacje pozarządowe, gminy, powiaty, inne podmioty	zadanie ciągle	TAK	TAK	-

W raportowanym okresie realizowane były wszystkie cele operacyjne. Informacje dotyczące ich wykonania uzyskano z ankiet przesłanych od jednostek je realizujących. I tak: działania edukacyjne podnoszące wiedzę z zakresu właściwej gospodarki odpadami (EE 1.1.) prowadził: Celowy Związek Gmin CZG-12 na terenie Gmin Cybinka, Dębno, Górzycy, Kostrzyn, Krzeszyce, Lubniewice, Międzyrzecz, Ośno Lubuskie, Rzepin, Sulęcina, Słońsk, Torzym, Witnica, Urząd Marszałkowski, Urząd Gminy Gubin. W ramach Cyklu EKO LEKCJI dla przedszkoli, szkół oraz innych placówek opiekuńczo – wychowawczych z terenu gmin członkowskich odbywają się co roku zajęcia w Zakładzie Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Długoszynie, w trakcie których dzieci poznają kolejność postępowania z odpadami, zasady prawidłowej segregacji odpadów oraz poznają znaczenie takich procesów jak recykling i rekutywacja. Prowadzone są także konkursy „Zielona Szkoła, Zielone Przedszkole”, w którym różne placówki z terenu CZG-12 zbierają poszczególne rodzaje odpadów i przekazują je za odpłatnością dla Związku, w zamian, co roku odbywa się wielkie podsumowanie w postaci Pikniku Ekologicznego. Także organizowane są konkursy na recyklingowe ozdoby świąteczne, na choinki wykonane z odpadów oraz ekologiczne kartki wielkanocne. Ponadto w okresie raportowania przeprowadzono szereg kampanii edukacyjnych związanych z gospodarką zużytymi bateriami i akumulatorami, prowadzono edukację na lekcjach biologii, geografii i godzin wychowawczych, informacje dotyczące właściwej gospodarki odpadami przekazywano także podczas zajęć edukacyjnych prowadzonych przez pracowników Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego. Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Zielonej Górze organizował międzyszkolny konkurs: „Ochrona środowiska przed odpadami” (dla wszystkich uczniów klas IV zielonogórskich szkół podstawowych w którym udział brało ok. 1400 uczniów), organizowane dwa razy w roku (wiosną i jesienią) sprzątanie miasta w którym uczestniczyli m.in. uczniowie, mieszkańcy, aresztanci - ok. 6 tys. osób), ponadto przeprowadzono warsztaty i prezentacje dotyczące segregowania odpadów - organizowane m.in. dla przedszkolaków, uczniów młodszych i starszych (od uczniów klas IV) oraz dorosłych - ok. 300 dzieci i młodzieży, przeprowadzono konkurs plastyczny dla uczniów szkół podstawowych na wykonanie pamiątki z Zielonej Góry (z surowców odpadowych - ok. 80 uczniów). Także w ramach działania zamieszczono artykuły w gazecie lokalnej, wydawnictwo oraz kolportaż książek edukacyjnych wydał „Rady na odpady”, zeszyty edukacyjne „Segreguj odpady – dbaj o środowisko”, plakaty „Rozkład śmieci w czasie”, rozprowadzono ulotki informacyjne oraz szereg materiałów związanych z segregacją odpadów i ochroną środowiska a także rozprowadzono wśród mieszkańców poradniki na temat azbestu. Park Narodowy

Ujście Warty w raportowanym okresie rozpoczął współpracę ze studentami Wyższej Szkoły Psychologii Społecznej, gdzie studenci stworzyli projekt „Karma wraca” mający na celu rozwiązanie problemu zaśmiecania Parku.

Kolejne działanie EE 1.2. – Propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody oraz wpływu nieprawidłowej gospodarki ściekowej w domostwach i gospodarstwach rolnych na jakość wód, polegające na zwiększeniu świadomości mieszkańców w zakresie oszczędzania wody i właściwej gospodarki ściekowej oraz segregacji śmieci, realizowały: Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Zielonej Górze, Urząd Miejski w Kożuchowie, Urząd Gminy Gubin, Urząd Gminy Przytoczna, Urząd Gminy Skwierzyna, Urząd Miasta Gozdnicza, Urząd Miasta i Gminy w Lubsku, Miasto i Gmina Torzym, J&B Auto Serwis - Recykling Jacek i Bożena Chmielina Spółka Jawna - Meprozet Stare Kurowo Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Drogowe „KONTRAKT” Sp. z o.o. Działania te obejmowały prezentacje w ramach „Światowego Dnia Mokradeł” zwiększające świadomość nt. znaczenia terenów podmokłych organizowanych przez Park Narodowy Ujście Warty, prezentacje na temat: „Ochrony środowiska przed odpadami”, przyjmowanie przez Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sława wycieczek szkolnych w trakcie których dzieci i młodzież dowiadują się wszystkiego o procesach uzdatniania wody i oczyszczania ścieków oraz ich znaczeniu dla środowiska, także informacje dotyczące oszczędzania wody oraz wpływu nieprawidłowej gospodarki ściekowej w domostwach i gospodarstwach rolnych na jakość wód przekazywano podczas zajęć edukacyjnych prowadzonych przez pracowników Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego, apel kanalizacyjny w sprawie zakazu wrzucania do kanalizacji odpadów i resztek jedzenia, substancji żrących i toksycznych, apel wodociągowy w sprawie oszczędności wody na cele podlewania ogrodu w okresie upałów prowadził Zakład Gospodarki Komunalnej w Bytomiu Odrzańskim, konkursy plastyczne kierowane dla dzieci szkół podstawowych na temat oszczędzania wody organizowane przez PUK „USKOM” Sp. z o.o. w Kożuchowie, ankieta dla mieszkańców dotycząca zbiorników bezodpływowych, artykuły dot. korzyści podłączenia się do zbiorczej sieci kanalizacyjnej zamieszczone w lokalnej prasie mające na celu zachęcić mieszkańców do likwidacji bezodpływowych zbiorników na ścieki oraz korzyści z tego wynikające. Ponadto działania obejmowały: spotkania z mieszkańcami, rozprowadzanie ulotek informacyjnych, strony i portale internetowe, ogłoszenia na tablicach informacyjnych, kampanie ogólnokrajowe, informacje dla radnych i sołtysów podczas spotkań organów kolegialnych gminy jak i stałe uświadamianie i pogadanki wewnątrz zakładowe.

W ramach zadania EE 1.3. – Organizowanie szkoleń dla rolników z zakresu właściwego nawożenia, promocji rolnictwa ekologicznego, stosowania dobrych praktyk, Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Gorzowie Wlkp. w ramach zadań statutowych w zakresie agrochemicznej obsługi rolnictwa w okresie raportowania przeprowadziła 48 szkoleń dla 138 uczestników/rolników i producentów rolnych (2014) oraz 83 szkolenia dla 107 rolników (2015). Szkolenia organizowane były dla rolników z terenu miasta i gminy prowadzone przez Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku (rolnicy zapoznawani byli ze stosowaniem środków ochrony roślin z uwzględnieniem zasad integrowanej ochrony), ponadto organizowane były dla nich wyjazdy na targi rolnicze, gdzie rolnicy zwiedzając wystawy zwierząt hodowlanych, roślin i zbóż, sprzętu rolniczego zapoznawani byli m. in. z nowymi środkami ochrony roślin. Corocznie gmina Czerwieńsk udostępnia przedstawicielom z LODR w Kalsku pomieszczenia, w których świadczą odpłatną pomoc dla rolników przy wypełnianiu wniosków dot. płatności obszarowych (bezpośrednich). Osoby zainteresowane tematyką rolnictwa mają także możliwość udziału w licznych szkoleniach dotyczących m in. nawożenia, ochrony chemicznej roślin itp. prowadzonych przez: Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku, Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Strzelcach Kraj., a organizowanych przez: Urząd Miejski w Kożuchowie, Urząd Gminy Krzeszyce, Urząd Gminy Przytoczna, Urząd Gminy Stare Kurowo, Urząd Gminy w Pszczewie, Miasto i Gmina Torzym, Urząd Gminy Skwierzyna.

Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Gorzowie Wlkp. (OSChR), Park Narodowy Ujście Warty, Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego, Żagańskie Wodociągi i Kanalizacja w Żaganiu (ŻWiK), Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej w Nowej Soli, Park Narodowy Ujście Warty, Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego, Żagańskie Wodociągi i Kanalizacja w Żaganiu (ŻWiK), Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej w Nowej Soli, Zakład Gospodarki Komunalnej w Bytomiu Odrzańskim, Starostwo Powiatowe w Żaganiu, Zespół Szkół Tekstylny – Handlowych w Żaganiu, Przedsiębiorstwo

Wodociągów

i Kanalizacji w Gorzowie Wlkp., Urząd Gminy Gubin, Urząd Miasta i Gminy w Czerwieńsku, Urząd Gminy Lubniewice, Urząd Gminy Przytoczna, Urząd Gminy w Pszczewie, Urząd Miasta i Gminy w Lubsku, Miasto i Gmina Torzym promowały działanie EE 1.4. z zakresu edukacji ekologicznej i ochrony środowiska poprzez zamieszczenie na stronie internetowej OSChR w Gorzowie Wlkp. linka związanego z „Efektywnym gospodarowaniem nawozami” oraz ulotkę „Stop stratom azotu i fosforu”, publikacje artykułów w pismach: Lubuskiej Izby Rolniczej i Lubuskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Kalsku pt.: Zielona alternatywa dla nawozów naturalnych, Metale ciężkie ich znaczenie i Komunikat dot. ONW, ponadto promowanie zadania poprzez prowadzenie strony internetowej Parku, pomocy w realizacji odcinka programu „Załoga Eko. Na tropie tajemnic przyrody”, wydanie artykułu „Życiodajne mokradła” oraz „Ptasie królestwo” w gazecie Viridis, cykliczne artykuły w lokalnej prasie dotyczące przyrody Parku i imprez edukacyjno-turystycznych, opracowanie artykułów publikowanych w mass mediach: „Puls Rolniczy”, „Lubuskie Aktualności Rolnicze”, „Wieści gminne”, „Aktualności Gminy Słońsk”. Także w ramach tego działania udzielano wywiadów dla: TVP Gorzów na temat atrakcji parków krajobrazowych, cenzusu bociana białego prowadzonego w 2014 r., dla Telewizji Polsat odnośnie modraszków

w Krzesińskim Parku Krajobrazowym, Radia Zachód na temat organizowanego przez ZPKWL konkursu, pn. „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski” oraz konferencji naukowej w związku z obchodami 30-lecia utworzenia Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego. Na bieżąco prowadzono kampanie informacyjne w Radio Zachód, Telewizji Polskiej S.A., Radio Plus Gorzów, Telewizji Teletop Gorzów oraz na stronie internetowej www.echogorzowa.pl, www.zpkwl.gorzow.pl, www.mzgkns.pl, na stronie internetowej Wokamid Sp. z o.o, urzędu www.czerwiensk.pl gdzie na bieżąco umieszczane są aktualne wiadomości dotyczące ochrony środowiska, rolnictwa, odpadów, itp.), przygotowywano artykuły w prasie lokalnej oraz regionalnej z informacjami m.in. dotyczącymi kar za nieszczelne szamba lub nielegalne odprowadzanie ścieków oraz informacje o wprowadzeniu kontroli przez pracowników ŻWiK Sp. z o.o. - www.jrp.zwik.zagan.pl, kampanie promowane w prasie oraz za pomocą serwisu internetowego, zbiórka elektrośmieci połączona z kampanią informacyjną w szkole w ramach Ogólnopolskiego Konkursu „Aktywni dla klimatu”, uczestnictwo w festynie ekologicznym organizowanym przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, informacje w opracowywanych strategiach i programach lokalnych dotyczące zasobności gleb, zakwaszenia itp.

W ramach działań EE 1.5. – wyjazdy dzieci i młodzieży do miejsc związanych z ochroną środowiska (np. oczyszczalni ścieków, składowisk) i EE 2.1. – Wyjazdy dzieci i młodzieży do ośrodków edukacji ekologicznej, przyrodniczej itp. w celu poznawania przyrody, w tym prowadzenie zajęć w oparciu o ścieżki edukacyjne oraz działania EE 1.7. podnoszącego poziom wiedzy z zakresu ochrony środowiska, zarówno wśród dzieci i młodzieży, jak i dorosłych organizowano konkursy ekologiczne dla dzieci, konferencje z okazji dnia ochrony środowiska, olimpiady, zajęcia pozalekcyjne, przygotowywano ulotki i plakaty oraz opracowano raport o stanie środowiska w województwie itp. Działania te realizowały: Starostwo Powiatowe w Krośnie Odrzańskim, Słubice, Międzyrzecz, gmina Lubsko i Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska. Ponadto w ramach zajęć edukacyjnych organizowane były wycieczki do stacji uzdatniania wody, oczyszczalni ścieków lub do instytucji zajmujących się odzyskiem, zagospodarowaniem odpadów komunalnych. Urząd Miasta i Gminy w Ośnie Lubuskim w ramach projektu „Drogi dla Natury” organizował wyjazdy dzieci z Zespołu Szkół Publicznych w Ośnie Lubuskim gdzie brały one udział w akcji modelowego sadzenia 27 drzew. Na terenie miasta i gminy Koźuchów organizowane były lekcje terenowe i wycieczki z leśnikami do Nadleśnictwa w Nowej Soli. Ponadto Nadleśnictwo wspólnie z Urzędem Miejskim organizowali konkurs pn.: „Wiosna bez płomieni” – konkurs kierowany był do uczniów szkół podstawowych i gimnazjum samorządowych, przedszkola działające na terenie miasta organizowały Festyny Rodzinne na których prowadzone były działania ekologiczne dla dzieci i rodziców, przedszkolaki wówczas przygotowały pokaz mody ekologicznej, rozpoznawały głosy ptaków, nazwy roślin, drzew itp. Powyższe działania realizowały również: Urząd Miejski w Drezdenku, Urząd Gminy Brzeźnica, Urząd Gminy Krzeszyce, Urząd Gminy Lubniewice, Urząd Gminy Skąpe, Urząd Gminy Stare Kurowo, Urząd Gminy w Bogdańcu, Urząd Gminy w Pszczewie, Urząd Miasta Gozdnicza, Urząd Miasta i Gminy w Lubsku, Miasto i Gmina Torzym, Celowy Związek

Gmin CZG-12, Ośrodek Edukacji Przyrodniczej Pszczewskiego Parku Krajobrazowego. Szkoły prowadziły liczne zajęcia z zakresu edukacji ekologicznej w tym wycieczki do ośrodków edukacji ekologicznej, wyjazdy do parków narodowych i rezerwatów przyrody, szkółek roślin, wycieczki do Zakładu segregacji i unieszkodliwiania odpadów komunalnych do sortowni odpadów, prowadzenie zajęć w oparciu o ścieżki edukacyjne w Boczowie i Torzymiu z opisami walorów przyrodniczych, tablice informacyjne rezerwatu przyrody Dolina Ilanki z opisem walorów przyrodniczych, wyjazdy do gospodarstw hodowlanych, zajęcia lekcyjne w ramach akcji edukacyjno-konkursowej "Zielona Szkoła, Zielone Przedszkole" prowadzonej przez CZG-12 w Sulęcinie pod patronatem Wojewody Lubuskiego.

W szkoleniach dotyczących działania EE 1.6. (kształcenie kadr samorządowych w zakresie przepisów prawa ochrony środowiska, obowiązujących procedur oraz podnoszenie wiedzy z wybranych komponentów środowiska) oraz w ramach działania EE 2.3. – szkolenia, warsztaty i spotkania mające na celu podniesienie wiedzy na temat możliwości prowadzenia działań na obszarach Natura 2000 oraz obowiązujących w tym zakresie procedur uczestniczyli pracownicy Starostwa Powiatowego w Żaganiu, Starostwa Powiatowego w Żarach, Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego. Zadania realizowane były poprzez szkolenia: pt.: „Ochrona Środowiska – pozwolenia zintegrowane w świetle znowelizowanych przepisów ustawy Prawo ochrony środowiska”,

pt.: "Wycinka zieleni po nowelizacji ustawy o ochronie przyrody z 16.09.2015 r.", pt.: „Sprawozdania i opłaty za korzystanie ze środowiska. Praktyka stosowania ustawy Prawo Ochrony Środowiska, pt.: „Koncesje, kontrola, nielegalna eksploatacja”, pt.: „Charakterystyka wód deszczowych i sposoby ich zagospodarowania. Zmiany stanu wody na gruncie w trybie art. 29 Prawa wodnego. Studium przypadku, warsztaty”, szkolenie pt.: „Nowa ustawa o odpadach” pt.: „Stosunki wodne w gminie. Naruszenie stanu wody na gruncie w tym wystąpienie zmiany stanu wody przy braku szkody dla gruntów sąsiednich – konserwacja urządzeń wodnych” i dotyczyły m.in. Ustawy o odpadach, gospodarowania odpadami komunalnymi, odnawialnych źródeł energii, prawa ochrony środowiska, ustawy o ochronie przyrody itp. Działanie to realizowane także było przez Elektrociepłownię Zielona Góra S.A. (audytor wewnętrzny – ISO 9001:2008 ISO, PN EN ISO 19011 oraz 14001:2008, Prawo ochrony środowiska), Miejski Zakład Komunikacji w Gorzowie Wielkopolskim Sp. z o.o. (szkolenie - naliczanie opłat za emisję, ścieki i wodę), PROMAROL PLUS Sp. z o.o. (zgodnie z ustawą - kampanie edukacyjne w zakładzie prowadziła firma zewnętrzna), Generalną Dyрекcją Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Zielonej Górze - uwarunkowania prawne oraz wiedza praktyczna w zakresie ochrony zadrzewienia i terenów zielonych, nowa ustawa o odpadach uchylająca w całości ustawę z 2001r. – omówienie projektowanych aktów wykonawczych (2014). Pracownicy urzędów brali także udział w szkoleniach dotyczących możliwości pozyskania środków zwrotnych i bezzwrotnych na projekty realizowane m.in. w zakresie modernizacji i wprowadzania ulepszeń mających na celu redukcję emisji zanieczyszczeń do powietrza, racjonalizację zużycia energii czy właściwe gospodarowanie odpadami, bazy danych o ocenach oddziaływania na środowisko, ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, kontroli i ewidencji szamb, gospodarki nieczystościami płynnymi, ustawy o ochronie zwierząt, w zakresie przepisów prawa ochrony środowiska, ochrony przyrody prawa wodnego, wycinki drzew i krzewów, usuwania azbestu, szkolenia z zakresu gospodarki odpadami oraz wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, szkolenia na temat: Decyzji Środowiskowych - Najnowsze Zmiany Przepisów, szkolenia i warsztaty dla pracowników gminy Świdnica pt.: *W stronę gospodarki niskoemisyjnej*, szkolenie w zakresie ocen oddziaływania na środowisko, szkolenia ze zmian w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udział społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko, szkolenia wewnętrzne pracowników operacyjnych - Ochrona środowiska w ARCTIC PAPER Kostrzyn S.A, Agro Poultry Company Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Drogowe „KONTRAKT” Sp. z o.o., ENEA Serwis Sp. z o.o. - oddziały Gorzów, Zielona Góra, działania wdrożone i utrzymywane w ramach systemu ekozarządzania i audytu EMAS, udział w branżowych szkoleniach i konferencjach - INNEKO Sp. z o.o., J&B Auto Serwis - Recykling Jacek i Bożena Chmielina Spółka Jawna, Meprozet Stare Kurowo Sp. z o.o., szkolenie „odpady i opakowania – nowa ewidencja i sprawozdawczość (2015r.) - Ocynkownia Drezdenko Sp. z o.o. Pracownicy Urzędu Miejskiego w Kożuchowie, Urzędu Miasta i Gminy w Ośnie Lubuskim, Urzędu Miejskiego w Drezdenku, Urzędu Gminy Bledzew, Urzędu

Gminy Bojadła, Urzędu Gminy Brzeźnica, Urzędu Gminy Gubin, Urzędu Miasta i Gminy w Czerwieńsku, Urzędu Gminy Krzeszyce, Urzędu Gminy Lubniewice, Urzędu Gminy w Pszczewie, Urzędu Gminy Przytoczna, Urzędu Gminy Skąpe, Urzędu Gminy Stare Kurowo, Urzędu Gminy w Bogdańcu, Urzędu Gminy w Świdnicy, Urzędu Gminy w Zaborze, Urzędu Miasta i Gminy w Lubsku, Miasta i Gminy w Torzymiu, Urzędu Gminy Skwierzyna, Urzędu Miasta Gozdnicza, Urzędu Miasta i Gminy w Lubsku, Miasta i Gminy w Torzymiu, Urzędu Gminy w Trzebiechowie, Urzędu Gminy w Zaborze, Urzędu Gminy Cybinka, korzystali ze szkoleń w ramach potrzeb na danym stanowisku pracy, szkoleń dotyczących obszarów Natura 2000 organizowanych przez RDOŚ Gorzów Wlkp., ośrodki szkoleniowe, instytucje zewnętrzne, Wielkopolski Ośrodek Kształcenia i Studiów Samorządowych Poznań. Ponadto w ramach działania EE 2.3. przeprowadzono warsztaty lepidopterologiczne na terenie Krzesińskiego Parku Krajobrazowego, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim przeprowadziła 28 spotkań warsztatowo-informacyjnych w 14 obszarach Natura 2000 w woj. lubuskim.

Działanie EE 2.2. – Promujące i podnoszące poziom wiedzy nt. walorów środowiska przyrodniczego na terenie województwa realizowały: Park Narodowy Ujście Warty, Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim, Starostwo Powiatowe w Żaganiu - Zespół Szkół Policealnych w Szprotawie, Zespół Szkół Tekstylny – Handlowych w Żaganiu, Urząd Miasta i Gminy w Ośnie Lubuskim, Urząd Miejski w Drezdenku, Urząd Gminy w Pszczewie, Urząd Gminy Gubin, Urząd Miasta i Gminy w Czerwieńsku, Urząd Gminy Skwierzyna, Ośrodek Edukacji Przyrodniczej PPK. Podjęto wówczas wiele różnego rodzaju akcji promujących typu: organizowanie przedstawiń, konkursów, wystaw, imprez i akcji regionalnych, lekcji w terenie, z leśnikiem w szkołach i poza szkołą (pogadanki, wykłady, prelekcje), prelekcji, spotkań, wydawanie artykułów w prasie, artykuł „Lubuskie Parki Krajobrazowe - gwarantem jakości” do recenzowanej monografii naukowej pt.: „Uwarunkowania rozwoju turystyki i rekreacji w regionie transgranicznym”, publikacji, wydawanie materiałów promocyjnych, kalendarzy udzielanie wywiadów radiowych i telewizyjnych oraz ustawianie tablic informacyjnych, organizowanie wycieczek w ramach projektu OTOP „Zimowe ptakoliceństwo”, sezonowe wycieczki ornitologiczne z przewodnikiem z Parku (4 razy w 2014 r. i 3 razy w 2015 r.), festyn w Kostrzynie nad Odrą w ramach projektu „Ostoje Ptaków”, konkurs o Parku Narodowym „Ujście Warty”, gry terenowe - „Poszukiwacza Nadwarciańskich Skarbów” (Park Narodowy Ujście Warty), promowanie walorów przyrodniczych, historycznych i kulturowych parków krajobrazowych podczas licznych wystaw na uroczystościach, targach, obchodach, konferencji naukowych tj. z okazji 30-lecia utworzenia Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego, została zorganizowana wystawa fotograficzna o walorach Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego, prezentowana w Domu Joannitów w Sulęcinie oraz amfiteatrze w Łagowie. Organizowanie zajęć edukacyjnych z okazji Wielkiego Dnia Pszczół przez Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego, wydanie folderu o szkodach wyrządzanych przez wilki pn.: „O wilku mowa”, współuczestnictwo w wydaniu plakatu dot.: wypalania traw, ochrony bociana białego, wydanie publikacji pt.: „Ochrona rzadkich i zagrożonych gatunków ptaków szponiastych województwa lubuskiego”, opracowanie i wykonanie broszury informacyjnej pt.: Plany zadań ochronnych w pigułce na przykładzie obszarów Natura 2000 w województwie lubuskim”, wydanie publikacji pt.: „Lichenobiota województwa lubuskiego na terenie obszarów Natura 2000” przez Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim, organizowanie wycieczek na wysypisko odpadów Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Kartowicach, wycieczka do sortowni odpadów komunalnych w Wiechlicach należącej do Zakładów Usługowych Zachód Sp. z o.o., akcje: „Sprzątanie świata”, „Tydzień ekologiczny ZSP” organizowanych przez Starostwo Powiatowe w Żaganiu - Zespół Szkół Policealnych w Szprotawie, zajęcia w terenie połączone z kampanią informacyjną w szkole: pomiar hałasu, monitoring kasztanowców zarażonych szrotówką kasztanowcowiaczkiem, monitoring czystości wód – pomiar jakości fizycznej i wybranych parametrów chemicznych wybranych cieków wodnych powiatu. W ramach Ogólnopolskiego Konkursu „Aktywni dla klimatu”: została przeprowadzona ankieta ekologiczna, której celem było głębsze zapoznanie się z proekologicznymi postawami mieszkańców oraz diagnoza co wiedzą o klimacie i jak przyczyniają się do jego ochrony, wydano ulotki na temat elektrośmieci i oszczędzania energii w gospodarstwach domowych, zorganizowano szkolne happeningi: „Wszyscy na niebiesko – dla klimatu” –

promujące ekologiczne źródła energii „Czerwone zagrożenie budzi przerażenie” - zwrócenie uwagi na problem substancji szkodliwych obecnych w naszym codziennym życiu, kampanie promujące i podnoszące poziom wiedzy nt. walorów środowiska przyrodniczego (np. „Szlakiem Rothenburgów w Gminie Czerwieńsk), akcje ekologiczne „Czysta Skwierzyna-Piękna Gmina”. Projekt szkolny „Żagań bez elektrośmieci” - diagnoza świadomości ekologicznej mieszkańców organizowanych przez Starostwo Powiatowe w Żaganiu - Zespół Szkół Tekstylny – Handlowych w Żaganiu, uczestnictwo w projekcie „Drogi Dla Natury” - kampania promocji zadrzewień w krajobrazie rolniczym jako siedlisk przyrody i korytarzy ekologicznych organizowanych przez Urząd Miasta i Gminy w Ośnie Lubuskim, Hubertus Drezdenecki. Na antenie TVP Historia wyemitowany został film dokumentalny pt.: „Z naturą na co dzień”, w którym można było zobaczyć walory przyrodnicze Gminy Drezdenko, opowiada o możliwościach rozwoju turystyki i gospodarowania na terenach Natura 2000 wzdłuż polskiego odcinka Międzynarodowej Drogi Wodnej E-70. Ponadto Nadleśnictwa prowadząc edukację leśną społeczeństwa miały na celu, m.in. upowszechnianie w społeczeństwie wiedzy o środowisku leśnym oraz o wielofunkcyjnej gospodarce leśnej; podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania ze wszystkich funkcji lasu; budowanie zaufania społecznego dla działalności zawodowej leśników.

Inne działania związane z podnoszeniem wiedzy na temat ochrony przyrody (EE 2.4.) realizowały Zakład Utylizacji Odpadów INNEKO Sp. z o.o. (ZUO), Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Zielonej Górze, Park Narodowy Ujście Warty, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska - Gorzów Wlkp., Uniwersytet Zielonogórski, Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego, Zarząd Wojewódzki Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP - Gorzów Wlkp., Krosno Odrz., Międzyrzecz, Nowa Sól, Strzelce Krajeńskie, Zielona Góra, Żagań, Żary, Słubice, Sulęcín, Świebodzin, Wschowa, Pniewo, Park Narodowy "Ujście Warty" – Chyrzyno, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Lubuski Oddział Regionalny w Zielonej Górze, Związek Międzygminny "EKO-PRZYSZŁOŚĆ" - 13 gmin woj. lubuskiego będących uczestnikami Związku Międzygminnego EKO-PRZYSZŁOŚĆ: Gmina Nowa Sól i Miasto Nowa Sól, Gminy: Siedlisko, Bytom Odrzański, Kolsko, Nowe Miasteczko, Kożuchów, Otyń, Kargowa, Bojadła, Szlichtyngowa, Sława, Wschowa, Dolnośląski Klub Ekologiczny, Starostwo Powiatowe w Żaganiu (Zespół Szkół Tekstylny –Handlowych w Żaganiu),_Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gorzowie Wlkp., Urząd Miejski w Drezdenku, Urząd Gminy Bojadła, Urząd Gminy Lubniewice (współpraca z Zespołem Szkół Samorządowych oraz Celowym Związkiem Gmin CZG-12), Urząd Gminy Skąpe, Urząd Gminy w Pszczewie, Urząd Gminy w Świdnicy, Miasto i Gmina w Torzymiu. Działania te obejmowały: organizowanie konkursów, szkoleń, prezentacji, prelekcji, referatów, ekojarmarków, wycieczek do lasu, zwiedzania zakładu utylizacji odpadów w Gorzowie Wlkp. dla grup szkolnych i przedszkolnych - uczestnicy spotkania dowiadywali się co dzieje się z odpadami od ich wjazdu na teren RIPOK, jakim procesom są poddawane oraz gdzie trafiają wysortowane poszczególne frakcje odpadów. Prowadzenie akcji informacyjno-edukacyjnych, promujących postawy ekologiczne zarówno dla dzieci w wieku przedszkolnym, szkolnym, jak i osoby dorosłe. Ponadto Zakład Utylizacji Odpadów INNEKO Sp. z o.o. (ZUO) współpracował przy organizacji oraz dofinansowaniu Regionalnego Przeglądu Teatrzyków Ekologicznych „Zielony Kapturek” - miał on na celu propagowanie idei ochrony środowiska oraz zrównoważonego rozwoju. Równie ważnym elementem podczas przeprowadzanych działań jest integracja dzieci niepełnosprawnych z ich pełnosprawnymi rówieśnikami, jest to niezwykle ważne w procesie uczenia młodych ludzi poszanowania drugiego człowieka niezależnie od stopnia jego niepełnosprawności. INNEKO współpracuje z Urzędem Miasta w Gorzowie Wlkp. przy przygotowaniu i organizacji corocznej akcji „Sprzątanie świata” (zebrane w czasie tej akcji odpady przyjmowane są nieodpłatnie). Zakład współpracuje także przy organizacji oraz dofinansowuje konkursy i turnieje mające na celu uwrażliwienie dzieci i młodzieży na problemy związane z gospodarką odpadami oraz ochroną środowiska. Park Narodowy Ujście Warty organizował warsztaty dla Szkół Podstawowych okolicznych gmin pt. „Do czego potrzebne nam mokradła?”, zajęcia dla Przedszkola w Kostrzynie: „Odkrywamy świat owadów” , Międzypowiatowy konkurs o Parkach Narodowych, warsztaty pt. „Ssaki drapieżne”, warsztaty „Polskie Parki Narodowe”, konkurs ornitologiczny dla pobliskich gimnazjów. Współpraca Parku z Towarzystwem Opieki nad Ociemniałymi w Laskach w celu opracowania materiałów

edukacyjnych związanych z podnoszeniem wiedzy na temat ochrony przyrody dla osób niewidomych i niedowidzących. Prowadzenie warsztatów „Wiosenne pokwakiwanie” dla szkół podstawowych, zajęcia dla Przedszkola w Kostrzynie: „Odkrywamy świat ryb”, warsztaty „Sekrety ssaków: Bóbr”, stoiska i/lub prelekcje na imprezach organizowanych przez inne instytucje: XXI Finał WOŚP, Zlot Obywateli Rzeczypospolitej Ptasiej, Festyn Ekologiczny w Zielonej Górze, XVV lecie Drawieńskiego Parku Narodowego, XXI Festiwal Woodstock, Dni Województwa Lubuskiego, Święto Ryby, Konkurs o Parkach Narodowych w Zespole Szkół w Dębnie, wernisaż Wystawy Fotograficznej pt. „Światłem Malowane” A. Tabora, Międzynarodowy Dzień Ochrony Środowiska.

Współpraca Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinie z Regionalną Dyrekcją Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. na rzecz czynnej ochrony rybołowa w woj. Lubuskim podczas, której zamontowano w terenie 30 platform lęgowych w 11 nadleśnictwach. Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego prowadził zajęcia edukacyjne dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych przez pracowników terenowych – 2014 r.- 161 zajęć dla 4 743 osób w 2015r. - 186 zajęć dla 5030 osób. Zajęcia edukacyjne przeprowadzono w Ośrodku Edukacji Przyrodniczej w Pszczewie na terenie Pszczewskiego Parku Krajobrazowego oraz Leśnej Stacji Dydaktycznej w Lipach na obszarze Barlinecko-Gorzowskiego Parku Krajobrazowego.

Ponadto w okresie raportowania w woj. lubuskim zorganizowany został Konkurs Ogólnopolskiego Finału XIII i XIV edycji „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski” podczas, którego uczniowie zwiedzali Park Narodowy „Ujście Warty”, Centrum Edukacji Regionalnej i Przyrodniczej w Mniszkach oraz Międzyrzecki Rejon Umocniony - Muzeum Fortyfikacji i Nietoperzy „Nietoperek”. Dla zwycięzców zorganizowano wyjazdy na teren Pomorskich Parków Krajobrazowych oraz do Soliny na obszarze Zespołu Karpackich Parków Krajobrazowych. Zorganizowano warsztaty edukacyjno-techniczno-plastyczne, pn. „Spotkania z przyrodą”. Przeprowadzono konkurs fotograficzny „Skarby przyrody, kultury i tradycji województwa lubuskiego”. Informowano o przepisach o ochronie przyrody osoby przebywające na obszarach podlegających ochronie oraz w miejscach, w których znajdują się twory i składniki przyrody objęte różnymi formami ochrony przyrody. Przeprowadzono warsztaty dla dzieci z Polski i Niemiec w Ośrodku Edukacji Przyrodniczej w Pszczewie w ramach projektu „Przełamywanie granic za pomocą nowych mediów”, który polegał m. in. na nauce praktycznego wykorzystania urządzeń GPS, tworzeniu tras turystycznych i nanoszeniu ich na mapy cyfrowe. Przeprowadzono zajęcia terenowe dla grupy uczniów biorących udział w projekcie polegającym na czynnej ochronie plażów na terenie Pszczewskiego Parku Krajobrazowego. Zaprojektowano i wydano materiały promocyjne (mapy, foldery, widokówki, plany lekcji, albumy: „Lubuskie parki krajobrazowe warte zachodu” i „Skarby przyrody, kultury i tradycji województwa lubuskiego”. Opracowano i wydano monografię: „30 lat Łagowsko-Suleńskiego Parku Krajobrazowego”. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim wspólnie z GDOŚ zorganizowała międzynarodową konferencję pt.: „Ochrona czynna rybołowa na pograniczu polsko-niemieckim”.

Ponadto podniesienie świadomości ekologicznej ok. 600 dzieci i młodzieży różnych środowisk, ze szkół, świetlic socjoterapeutycznych, środowiskowych ognisk wychowawczych, domów pomocy społecznej, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, dzieci niepełnosprawnych z województwa lubuskiego podjęło Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Lubuski Oddział Regionalny w Zielonej Górze w ramach XX-tej edycji konkursu ekologicznego z cyklu "DBAM O PIĘKNO MEGO DOMU - ZIEMI" pn. "Woda jako Dar" Życia" w Województwie Lubuskim. Zadanie polegało na przygotowaniu i przeprowadzeniu w województwie lubuskim konkursu indywidualnych i zbiorowych prac plastycznych.

Natomiast podniesieniu świadomości ekologicznej około 50.000 właścicieli nieruchomości w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi) oraz zakrzewieniu dobrych nawyków segregacji odpadów komunalnych (około 4500 dzieci w wieku przedszkolnym) oraz poszerzeniu wiedzy ekologicznej (4300 uczniów szkół podstawowych), podjął się Związek Międzygminny "EKO-PRZYSZŁOŚĆ", w skład którego wchodzi: Gmina Nowa Sól i Miasto Nowa Sól, Gminy: Siedlisko, Bytom Odrzański, Kolsko, Nowe Miasteczko, Kożuchów, Otyń, Kargowa, Bojadła, Szlichtyngowa, Wschowa. Zadanie polegało na przeprowadzeniu działań edukacyjnych o

charakterze programowym, pod ogólnym hasłem "Oto nasza eko-rada: segregacji świąt wymaga!". W ramach zadania zostały wydane broszury edukacyjne i plakaty informacyjne utrwalające zasady segregacji odpadów komunalnych,

z adresami punktów odbioru odpadów problematycznych i danymi kontaktowymi operatorów odbierających odpady na terenie działania Związku.

Województwo Lubuskie przeprowadziło kampanie edukacyjną dla ok. 100.000 mieszkańców województwa lubuskiego w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym kształtowania odpowiednich postaw zmierzających do zmniejszania wytwarzanych odpadów, podnoszenia świadomości ekologicznej i podsumowania dotychczasowych działań w regionie, oraz odwdrożyło nowy system gospodarowania odpadami komunalnymi w ramach realizacji obowiązującego Programu Gospodarowania Odpadami dla Województwa Lubuskiego na lata 2012-2017 z perspektywą do 2020 roku. W ramach powyższego zadania zaplanowano przeprowadzenie radiowej kampanii tj. produkcję i emisję tematycznych audycji radiowych prezentujących problemy i osiągnięcia systemu gospodarowania odpadami, wywiady ze specjalistami i samorządowcami nt. gospodarki odpadowej w województwie oraz 60 spotów informacyjnych. Podsumowaniem kampanii była konferencja wojewódzka pn. "Rok doświadczeń w budowaniu nowego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi".

Poszerzenie wiedzy u ok. 2000 dzieci i młodzieży, głównie ze środowisk wiejskich, w zakresie ochrony środowiska i bezpieczeństwa, w tym ratownictwa ekologicznego, chemicznego, przeciwpożarowego i medycznego przeprowadził Zarząd Wojewódzki Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP - Gorzów Wlkp., Krosno Odrz., Międzyrzecz, Nowa Sól, Strzelce Krajeńskie, Zielona Góra, Żagań, Żary, Słubice, Sulęcín, Świebodzin, Wschowa, Pniewo Zadanie obejmowało wiedzę z ochrony środowiska i profilaktyki przeciwpożarowej, w tym popularyzację przepisów z ochrony p.poż, ochronę środowiska przed skutkami nadzwyczajnych zagrożeń, wiedzę o sposobach neutralizacji substancji szkodliwych dla środowiska, znajomość środków i sprzętu służącego usuwaniu zanieczyszczeń środowiska.

Kształtowanie świadomości ekologicznej 1500 odbiorców, w tym 155 odbiorców z województwa lubuskiego, za pośrednictwem treści edukacyjnych upowszechnianych w biuletynie "Zielona Planeta" przeprowadził Dolnośląski Klub Ekologiczny Zadanie polega na wydaniu 6 numerów biuletynu edukacyjnego "Zielona Planeta" w nakładzie 1500 egz. każdy numer i rozpowszechnieniu wszystkich 9000 egz. do placówek oświatowych w woj. dolnośląskim i lubuskim, tj.: 746 szkół ponadpodstawowych, w tym 51 szkół średnich z woj. lubuskiego, 264 bibliotek, w tym 99 z woj. lubuskiego, 99 organizacji pozarządowych, w tym 5 z woj. lubuskiego, a także urzędów i instytucji kulturalno-oświatowych. Tematyka artykułów w poszczególnych numerach biuletynu obejmowała m.in.: ustawę o odnawialnych źródłach energii, ochronę gatunkową roślin, rośliny parzące i trujące, małe modularne reaktory, gatunki inwazyjne, informacje o bocianie białym, prezentację Doliny Środowej Odry, przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska w zakresie zwalczania niskiej emisji, zagospodarowania nadmiaru dwutlenku węgla czy gospodarki odpadami.

Poszerzenie wiedzy 117 przedstawicieli środowiska naukowych na temat świadomego kształtowania środowiska w interakcji człowiek - środowisko oraz kształcenie młodej kadry naukowej w zakresie najnowszych rozwiązań środowiskowych służących ochronie zasobów naturalnych i rozwojowi inżynierii ekologicznej podjęty został przez Uniwersytet Zielonogórski poprzez Konferencje Naukowo-Techniczną i pokonferencyjne warsztaty edukacyjne dla studentów i doktorantów Zakres merytoryczny warsztatów obejmował prace projektowe (modelowanie) dot. składowisk odpadów i przetwarzania tych odpadów.

Podnoszenie wiedzy i kształtowanie świadomości ekologicznej zostało podjęte przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska - Gorzów Wlkp. za pośrednictwem publikacji pn. "Rezerваты przyrody w województwie lubuskim" stanowiącej kompendium wiedzy o najcenniejszych terenach przyrodniczych województwa lubuskiego, obejmujących łącznie 3.907,7 ha. Szczegółowa charakterystyka każdego z 64 rezerwatów, zaprezentowanych w kolejności według daty uznania za obszar chroniony, uwzględnia położenie rezerwatu wg podziału administracyjnego i leśnego, powierzchnię, właściciela gruntu, cel ochrony i położenie względem obszarów Natura 2000, a także walory przyrodnicze, warunki utrzymania właściwego stanu

zachowania siedlisk i gatunków wraz z charakterystyką występującej flory i fauny oraz informacje o ważniejszych obiektach kulturowych rezerwatu.

Ponadto w działaniu tym brały udział: Starostwo Powiatowe w Żaganiu (Zespół Szkół Tekstylny – Handlowych w Żaganiu, Urząd Miejski w Drezdenku, Urząd Gminy Bojadła, Urząd Gminy Lubniewice, Urząd Gminy Skąpe, Urząd Gminy w Pszczewie, Urząd Gminy w Świdnicy, Miasto i Gmina Torzym poprzez: wydanie książeczek edukacyjnych dla dzieci „Moje przygody z Wodnikiem i Panem Szamba – Łamba – historia podróży z Warty do Warty”, zakup fontann wody pitnej (poidelka) do szkół, akcje *Sprzątanie świata*, szkolne konkursy ekologiczne, wystawy fotografii „Obchody 25-lecia Drawieńskiego Parku Narodowego w Muzeum Puszczy Drawskiej i Noteckiej im. Franciszka Grasia w Drezdenku, akcje zbiórki charytatywnej nakrętek plastikowych w ramach akcji pomocy, zbiórki karmy dla zwierząt, ogólnopolska akcja „Dzień Drzewa”, akcja wieszania budek lęgowych w parku Pałacu Książęcego której celem było zwiększenie naturalnej populacji ptaków w parku, udział w ogólnopolskim konkursie Ekologicznym Eko-planeta itp.

Rozwój ośrodków edukacji ekologicznej i przyrodniczo-leśnej oraz innych obiektów, w których prowadzone są zajęcia z edukacji ekologicznej (np. poprzez ich modernizację, doposażanie itp.) (EE 3.1.) jak i działanie (EE 3.3.) - Zakup materiałów niezbędnych do prowadzenia działań z zakresu edukacji ekologicznej prowadzone były przez: Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego, Barlinecko-Gorzowski Park Krajobrazowy, Pszczewski Park Krajobrazowy, Krześciński Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy „Łuk Mużakowa, Gryżyński Park Krajobrazowy, Starostwo Powiatowe w Żaganiu - Zespół Szkół Tekstylny – Handlowych w Żaganiu, Urząd Miasta i Gminy w Ośnie Lubuskim, Nadleśnictwa: Dębno, Głusko, Skwierzyna, Sulęcín, Strzelce Krajeńskie oraz Nadleśnictwa podlegające Lasom Państwowym Zielona Góra oraz gminy Rzepin i Skąpe. W ramach prac doposażono w materiały, sprzęt pomiarowy i multimedialny, gry edukacyjne Ośrodek Edukacji Przyrodniczej w Pszczewie i Leśną Stację Dydaktyczną w Lipach, wybudowano świetlicę wiejską w miejscowości Zawisze, w której odbywają się konkursy wiedzy przyrodniczej, wiaty edukacyjne przy siedzibie i na terenie Parku w Chyryźnie, zamontowano System Informacji Turystycznej, tablice edukacyjne na ścieżce „Ptasim Szlakiem”, przeprowadzono remont „Przyrodniczego Ogrodu Zmysłów”. Natomiast Park Narodowy Ujście Warty – doposażono w materiały promujące (naklejki z logo Parku, znaczki metalowe z logo Parku, smycze z logo Parku, kalendarze ścienne), wydawnictwa i materiały promujące (koszulki z nadrukiem, kubki z nadrukiem, foldery PN Ujście Warty, znaczki turystyczne). Ponadto wśród materiałów zakupionych były: ulotki, mapy turystyczne, lornetki, statyw do lunety, aparat fotograficzny, obiektyw do aparatu, filtr na obiektyw, karta pamięci z wykorzystaniem do aparatu oraz innego sprzętu foto-video; GPS, drukarka, laptopy, siatka do chwytania motyli, spodniobuty neoprenowe do wykonywania zadań terenowych w środowisku wodnym, tablice edukacyjne, sztalugi do wykorzystania na imprezach plenerowych oraz w celach ekspozycyjnych i edukacyjnych, a także w ramach wspólnej realizacji projektu polsko-niemieckiego pt.: „Przełamujemy granice za pomocą nowych mediów” pozyskano sprzęt elektroniczny od partnerów niemieckich, tj.: aparaty wraz z torbami, notebooki plus torby, tablet z etui, kamerę, myszy komputerowe, karty pamięci. Ponadto zakupiono foliogramy, prezentacje multimedialne oraz filmy edukacyjne tworzone przez nauczycieli w ramach przedmiotu, gadżety, kolorowanki, ulotki na temat prawidłowej segregacji odpadów komunalnych itp.

Doposażenie bazy Ogrodu Botanicznego w celu edukacji ekologicznej społeczności lokalnych w zakresie bioróżnorodności i ochrony ekosystemów poprzez zakup nowych tablic informacyjno-edukacyjnych przy nowo powstałych działach i kolekcjach ogrodu, tj. w Dziale Roślin Użytkowych, Dziale roślin Górskich i kolekcji traw ozdobnych; stworzenie stałej ekspozycji 20 skrzynek lęgowych oraz 2 domów dla owadów; zorganizowanie wystawy sztuki formowania roślin bonsai. Wybudowano wiatę edukacyjną w Parku Narodowym "Ujście Warty" w miejscowości Chyryzno, w bezpośrednim sąsiedztwie ośrodka edukacyjnego, w punkcie edukacyjnym poświęconym bezkręgowcom wodnym. Wiata pełni funkcję terenowej sali ćwiczeń dla ok. 40 osób, a także wykorzystywana jest jako miejsce spotkań przy ognisku dla grup po zakończeniu zajęć edukacyjnych prowadzonych w Parku.

Działanie EE 3.2. dotyczące opracowania lokalnych programów edukacji ekologicznej realizowały: Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie - Program edukacji leśnej społeczeństwa na lata 2015-2024 i 2016-2025, Nadleśnictwa: Skwierzyna, Karwin, Ośno Lub., Rzepin, Lubniewice, Sulęcín. Programy opracowane zostały w ramach obowiązków służbowych i miały charakter autorski. Podstawą do sporządzania Programów jest Zarządzenie Nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z 9 maja 2003 r. w sprawie wytycznych prowadzenia edukacji leśnej społeczeństwa w Lasach Państwowych. Nadleśnictwa przy tworzeniu dokumentu współpracowały z lokalnymi podmiotami działającymi na polu formalnej i nieformalnej edukacji ekologicznej społeczeństwa w ramach powołanej Komisji (ciała doradczego) przez Nadleśniczych poszczególnych ww. Nadleśnictw. Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinie zatwierdził poszczególne Programy edukacji leśnej społeczeństwa. Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego opracował ofertę edukacyjną dla Ośrodka Edukacyjnego w Pszczewie i Leśnej Stacji Dydaktycznej w Lipach. Ponadto gmina Ośno Lubuskie uczestniczyła w projekcie „Drogi Dla Natury”, Zespół Szkół Tekstylny – Handlowych w Żaganiu prowadził akcje „Ekologiczny Żagań”, „Sprzątania Świata”, „Dzień Drzewa”. Działania w ramach „Dbajmy o lubuskie dla nas i dla przyszłości” 2013/2014 i „Eko Lubuskie” 2014/2015, miały na celu pomóc stać się szkołami/placówkami zrównoważonymi i przyjaznymi środowisku. Do udziału w projekcie „Dbajmy o lubuskie dla nas i dla przyszłości” przystąpiło 30 placówek (15 szkół i 15 przedszkoli), natomiast do udziału w projekcie „Eko Lubuskie” - 31 placówek (17 przedszkoli i 14 szkół podstawowych i specjalnych).

Ponadto Zakład Utylizacji Odpadów INNEKO Sp. z o.o. (ZUO) realizował program edukacji ekologicznej poprzez liczne przedsięwzięcia: usługę bezpłatnego mobilnego odbioru zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego od mieszkańców, akcję „ZUO - dobry sąsiad”, adresowaną do mieszkańców osiedla Chróścik (Gorzów Wlkp.) w obrębie którego zlokalizowany jest zakład. W ramach tej akcji organizowane były coroczne zabawy karnawałowe dla dzieci. Priorytetowym programem edukacyjnym realizowanym w okresie raportowania przez Spółkę był skup surowców pod hasłem „Zielona Szkoła – Zielone Przedszkole”. Głównym celem programu było zaangażowanie dzieci i młodzieży w tworzenie systemu gospodarki odpadami i wyselekcjonowanie jak największej ilości surowców wtórnych, ZSEiE oraz baterii z odpadów komunalnych wytwarzanych w gospodarstwach domowych, czego konsekwencją było zmniejszenie ich negatywnego oddziaływania na środowisko. W ramach akcji zbierane były surowce wtórne takie jak gazety, kartony, makulatura mieszana, nakrętki z tworzyw sztucznych, baterie oraz zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny (ZSEiE). Za każdy ich kilogram oddany do ZUO szkoła otrzymała fundusze, które mogła przeznaczyć na dowolnie wybrany przez siebie cel. Akcja adresowana była do wszystkich placówek oświatowych z terenu Związku Celowego Gmin MG-6 i SGO5: Gorzów Wlkp., Lubiszyn, Bogdaniec, Kłodawa, Deszczno, Santok, Zwierzyn, Dobiegniew, Strzelce Kraj., Drezdenko, Stare Kurowo i powiatu strzelecko-drezdeneckiego. W akcji uczestniczyło 46 placówek oświaty, w tym 24 szkół i 22 przedszkoli w kolejnych latach ilość placówek oświatowych biorących udział w zbiórce wzrosła do 56. Lista jest wciąż otwarta i placówki mają możliwość włączenia się do akcji. Pierwotnie akcja została przewidziana tylko dla placówek zlokalizowanych na terenie związków celowych gmin MG6 i SGO5 jednak ze względu na zainteresowanie szkół zgłoszenia przyjmowane były spoza wyznaczonego rejonu.

Natomiast w ramach programu edukacyjnego Gmina Dąbie przeprowadziła dla ok.200 dzieci i młodzieży gminy prelekcje, programy edukacyjne oraz działania praktyczno - edukacyjne prac naprawczych i porządkowych pn. "XIII Skowronkowe S-egregacja O-chrona S-przątanie", "Segregacja.Racja", "Posprzątaj w lesie", "Bociany lubuskie w liczbach", "Chemia w małej skali", "Ekologiczne sprzątanie", "Budka lęgowa - stara i nowa", a następnie w trakcie zleczanych zadań praktycznych: segregowania odpadów w szkole i w domu, prac porządkowych na terenie szkoły, sprzątania terenu ze zwróceniem uwagi na porzucane śmieci i wpływ tych śmieci na otoczenie oraz naprawy miejsc lęgowych ptaków (bocianiego gniazda i budek lęgowych małych ptaków). Efektem rzeczowym, wspomagającym realizację programu było wyposażenie bazy szkolnej w trójdzielne kosze do segregacji odpadów, niszczarki i publikacje edukacyjne do biblioteki szkolnej pt. "Sprzątanie ekologiczne". Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP Zarząd Oddziału Wojewódzkiego - poszerzenie wiedzy z zakresu ochrony środowiska, w tym ratownictwa ekologicznego, chemicznego, medycznego i przeciwpożarowego 2000 dzieci i młodzieży ze środowisk wiejskich

województwa lubuskiego - Eliminacje wojewódzkie Ogólnopolskiego Turnieju Wiedzy Pożarniczej "Młodzież Zapobiega Pożarom" - Organizacja na terenie województwa lubuskiego turnieju, prowadzonego w trzech kategoriach wiekowych (szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne) obejmującego wiedzę z ochrony środowiska i profilaktyki przeciwpożarowej, w tym popularyzację przepisów z ochrony p.poż, ochronę środowiska przed skutkami nadzwyczajnych zagrożeń, wiedzę o sposobach naturalizacji substancji szkodliwych dla środowiska, znajomość środków i sprzętu służącego usuwaniu zanieczyszczeń środowiska.

Działanie związane z rozwojem bazy edukacji ekologicznej (EE 3.4.) w okresie raportowania realizowały: Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gorzowie Wlkp. Urząd Miejski w Drezdenku, Nadleśnictwa Smolarz, Celowy Związek Gmin CZG-12, Urząd Gminy Lubniewice, Urząd Gminy Przytoczna, Urząd Gminy w Pszczewie, Urząd Gminy w Świdnicy, Park Narodowy Ujście Warty, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie, Żagańskie Wodociągi i Kanalizacja w Żaganiu, Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej w Nowej Soli, Starostwo Powiatowe w Żaganiu - Zespół Szkół Tekstylny – Handlowych w Żaganiu, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gorzowie Wlkp., Urząd Gminy Lubniewice. Wówczas podjęto działania związane z rozwojem bazy EE, które polegały m.in. na: umieszczaniu i konserwacji tablic informacyjnych w lasach, tablic informacyjnych o negatywnych skutkach posiadania zbiorników bezodpływowych i korzyściach płynących z podłączenia do sieci kanalizacji sanitarnej, organizowaniu akcji i imprez okolicznościowych. Zorganizowana została wystawa fotograficzna o walorach Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego, prezentowana w Domu Joannitów w Sulęcinie oraz amfiteatrze w Łagowie, namiot wystawowy, ścianka wystawiennicza, materiały promocyjne, foldery, plakaty, ulotki, banery, roll-up, spot informacyjny, ulotki: „Co warto wiedzieć...”, „Lasów przybywa...”, „Nie wyrzucaj śmieci do lasu!”, „Las pełen wypoczynku”, zakup pomocy dydaktycznych, ulotek na temat obowiązku inwentaryzacji azbestu oraz możliwości uzyskania dofinansowania na usuwanie azbestu rozprawdzone kolportażem na terenie gmin, zakup nagród rzeczowych dla dzieci za udział w konkursach o tematyce ekologicznej organizowanych w szkołach, zakup tablic informacyjnych, folderów, ulotek informacyjnych, plakatów informacyjnych, zabaw edukacyjnych „Poznaj ryby naszych wód”, „Kto może jedzie nad morze”, „Parkowy Twister”, wystaw „Co kryją nadwarciańskie mokradła?”. Nadleśnictwa prowadząc edukację leśną społeczeństwa mają na celu, m.in. upowszechnianie w społeczeństwie wiedzy o środowisku leśnym oraz o wielofunkcyjnej gospodarce leśnej, podnoszeniu świadomości społeczeństwa w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania ze wszystkich funkcji lasu, budowaniu zaufania społecznego dla działalności zawodowej leśników. Realizowane są różne formy edukacji, tj. lekcje w terenie, spotkania z leśnikiem w szkołach i poza szkołą (pogadanki, wykłady, prelekcje), wystawy, konkursy, akcje i imprezy okolicznościowe (np. Dożynki, itp.), dla najmłodszych mieszkańców Żagania zostały przygotowane książeczki do kolorowania „Dbaj o środowiska w którym żyjesz” z informacjami i z historią dotyczącą kanalizacji, ulotki „Przyłącz się do kanalizacji! Twój sąsiad już to zrobił!” - dla mieszkańców ze wszystkimi informacjami tj.: kosztem przyłącza za metr, korzyścią z podłączenia się do kanalizacji, numerem tel. kontaktowego pracownika ŻWiK Sp. z o.o., aby pomógł załatwić wszystkie formalności, tablice informacyjne, roll-up oraz tablice pamiątkowe, banery reklamowe, naklejki, wystawy prac plastycznych i tablice informacyjne utworzone w ramach Święta Drzewa, Aktywni dla klimatu – Zmieniaj nawyki nie klimat. Wystawa „Ekologiczny Żagań” – na temat ochrony klimatu i odnawialnych źródeł energii oraz elektrośmieci, tablice informacyjne o negatywnych skutkach posiadania zbiorników bezodpływowych i korzyściach płynących z podłączenia do sieci kanalizacji sanitarnej. Ochotnicze straże pożarne organizują coroczne konkursy wiedzy pożarniczej – wiosna bez płomieni. Cykliczne wydarzenia kulturalne związane z Ziemią Torzymską, wystawy przedstawiające historię regionu, prezentacje dorobku kulturalnego mieszkańców itp. Została stworzona izba pamięci regionalnej gromadząca zasoby historiograficzne dotyczące Ziemi Torzymskiej.

4. Podsumowanie

4.1. Ocena efektywności POŚ WL

Wskaźniki monitoringu efektywności działań podejmowanych w ramach realizacji Programu Ochrony Środowiska Województwa Lubuskiego na lata 2012-2015 zostały wskazane przez autorów dokumentu. Łącznie wydzielono 23 zestawy wskaźników podzielone na dwie grupy:

- wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko;
- wskaźniki społeczno-ekonomicznie.

W przypadku wskaźników z pierwszej z wymienionych grup, dynamika zmian została zobrazowana w sposób analogiczny do Raportu z wykonania POŚ WL z 2013 r., a więc w wyrażona w %. W większości przypadków obrazuje w sposób bezpośredni wpływ podejmowanych działań na poprawę lub pogorszenie stanu środowiska. W przypadku wskaźników z drugiej grupy, obserwowana dynamika zmian wartości kilku z nich (również wyrażona w %), jest tylko pośrednim wynikiem realizacji założonych w POŚ WL działań. Dotyczy to w szczególności wskaźników z poz. 21 i 23 w tabeli 82. W przypadku wskaźnika zdrowotnego, czynników mających wpływ na jego zmiany jest zbyt wiele (postęp medycyny, poprawa komfortu życia, poprawa warunków wykonywania pracy, itp.), by można było go uznać za wskaźnik wiarygodny. Również wskaźnik zamieszczony w poz. 23 ma tylko pośredni charakter. Wzrost liczby organizacji pozarządowych działających w zakresie ekologii i ochrony środowiska świadczy raczej o wzroście potencjału kadrowego województwa w zakresie ochrony środowiska, co w konsekwencji może sprzyjać prawidłowemu planowaniu i realizacji zadań proekologicznych. Liczba ta sama w sobie nie jest jednak bezpośrednim wynikiem działań realizowanych w ramach POŚ WL, choć liczne akcje edukacyjne sprzyjają aktywizacji społeczeństwa i zasilaniu szeregów organizacji pozarządowych. Właściwą ocenę efektywności Programu należy zatem oprzeć głównie na wskaźnikach stanu i presji środowiska (pierwsza grupa), wykonując uprzednio ocenę ilościową realizacji celów operacyjnych w poszczególnych priorytetach. Realizacja celów POŚ prowadzona była w oparciu o działania realizowane dla poszczególnych priorytetów. Analiza stanu realizacji działań oparta zarówno na badaniach ankietowych jak analizie innych dostępnych źródeł informacji wykazała, że znacząca ilość działań była wykonana w całości. Jedynymi nierealizowanymi działaniami były działania przypisane do celu operacyjnego GL 3. Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem rolnictwa i innych rodzajów działalności gospodarczej. Łącznie na 146 działań planowanych do realizacji w ramach 30 wyznaczonych celów operacyjnych realizowano 135 czyli 92,5%. Szczegółowa liczba realizowanych działań oraz procent ich realizacji w poszczególnych priorytetach przedstawiono w niżej zamieszczonych tabelach.

Tabela 81. Podsumowanie działań realizowanych w poszczególnych priorytetach

Lp.	Priorytet	Cel operacyjny (krótkoterminowy)	Ilość działań POŚ	Ilość zrealizowanych działań	% zrealizowanych działań
1	Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego (PA)	PA 1. Wdrażanie i realizacja założeń Programów służących ochronie powietrza	2	2	100,0%
		PA 2. Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych	12	12	100,0%
WYKONANE DZIAŁANIA			14	14	100,0%
2	Gospodarka wodna (W)	W 1. Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych	12	10	83,3%
		W 2. Dobra jakość wód użytkowych i racjonalizacja ich wykorzystywania	4	4	100,0%
		W 3. Zwiększenie retencji w zlewniach i ochrona przed skutkami powodzi	4	4	100,0%
		W 4. Przywrócenie i ochrona ciągłości	3	3	100,0%

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Lp.	Priorytet	Cel operacyjny (krótkoterminowy)	Ilość działań POŚ	Ilość zrealizowanych działań	% zrealizowanych działań
		ekologicznej rzek			
WYKONANE DZIAŁANIA			23	21	91,3%
3	GOSPODARKA ODPADAMI (GO)	O 1. Działania w zakresie kształtowania systemu gospodarki odpadami	9	9	100,0%
		GO 2. Działania w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi	5	5	100,0%
		GO 3. Działania w zakresie gospodarki odpadami niebezpiecznymi	13	13	100,0%
WYKONANE DZIAŁANIA			27	27	100,0%
4	Ochrona przyrody i krajobrazu (OP)	OP 1. Pogłębienie wiedzy o zasobach przyrodniczych województwa	2	2	100,0%
		OP 2. Stworzenie organizacyjnych i prawnych warunków i narzędzi dla ochrony przyrody	2	2	100,0%
		OP 3. Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej zachowanie lub odtworzenie właściwego stanu ekosystemów i siedlisk oraz populacji gatunków zagrożonych	6	4	66,7%
		OP 4. Ochrona i odtwarzanie różnorodności biologicznej systemów leśnych	6	6	100,0%
		OP 5. Zmiana struktury gatunkowej i wiekowej lasów, odnowienie uszkodzonych ekosystemów leśnych	1	1	100,0%
		OP 6. Edukacja leśna społeczeństwa, dostosowanie lasów do pełnienia zróżnicowanych funkcji przyrodniczych i społecznych	3	3	100,0%
		OP 7. Identyfikacja zagrożeń lasów i zapobieganie ich skutkom	5	5	100,0%
WYKONANE DZIAŁANIA			25	23	92,0%
5	Pola elektromagnetyczne (PEM)	PEM 1. Utrzymanie poziomów promieniowania elektromagnetycznego poniżej wartości dopuszczalnych.	2	1	50,0%
WYKONANE DZIAŁANIA			2	1	50,0%
6	Hałas (H)	H 1. Monitoring hałasu i ocena stopnia narażenia mieszkańców województwa na ponadnormatywny hałas	3	3	100,0%
		H 2. Ograniczenie uciążliwości akustycznej dla mieszkańców	7	7	100,0%
WYKONANE DZIAŁANIA			10	10	92,0%
7	Odnawialne źródła energii (OZE)	OZE 1. Zwiększenie wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii	1	1	100,0%
WYKONANE DZIAŁANIA			1	1	100,0%
8	Przeciwstawianie powstawaniu awarii przemysłowych (PAP)	PAP 1. Minimalizacja ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych i w wyniku transportu	6	5	83,3%
		PAP 2. Minimalizacja skutków wystąpienia poważnych awarii	5	5	100,0%
WYKONANE DZIAŁANIA			13	12	92,3%
9	Kopaliny (K)	K 1. Minimalizacja strat w eksploatowanych złożach oraz ochrona środowiska przed negatywnym oddziaływaniem przemysłu wydobywczego	4	4	100,0%
WYKONANE DZIAŁANIA			4	4	100,0%
10	Degradacja powierzchni ziemi i gleb (GL)	GL 1. Zagospodarowanie powierzchni ziemi zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju	3	3	100,0%
		GL 2. Inwentaryzacja i rekultywacja gleb zdewastowanych i zdegradowanych	3	2	66,7%
		GL 3. Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem rolnictwa i innych rodzajów	4	0	0,0%

Lp.	Priorytet	Cel operacyjny (krótkoterminowy)	Ilość działań POŚ	Ilość zrealizowanych działań	% zrealizowanych działań
		działalności gospodarczej			
WYKONANE DZIAŁANIA			10	5	50,0%
11	Współpraca transgraniczna (WT)	WT 1. Realizacja działań z zakresu ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej w ramach podpisanych umów o współpracy transgranicznej.	2	2	100,0%
WYKONANE DZIAŁANIA			2	2	100,0%
12	Edukacja ekologiczna (EE)	EE 1. Promowanie właściwych zachowań w zakresie ochrony środowiska, zwłaszcza zanieczyszczeń wody i gospodarki odpadami	7	7	100,0%
		EE 2. Rozwijanie działań edukacyjnych dotyczących ochrony przyrody	4	4	100,0%
		EE 3. Rozwijanie działań edukacyjnych dotyczących ochrony przyrody	4	4	100,0%
WYKONANE DZIAŁANIA			15	15	100,0%
SUMA WYKONANYCH DZIAŁAŃ W RAMACH POŚ			146	135	92,5%

Tabela 82. Ilościowe zestawienie działań realizowanych w ramach poszczególnych priorytetów POŚ WL

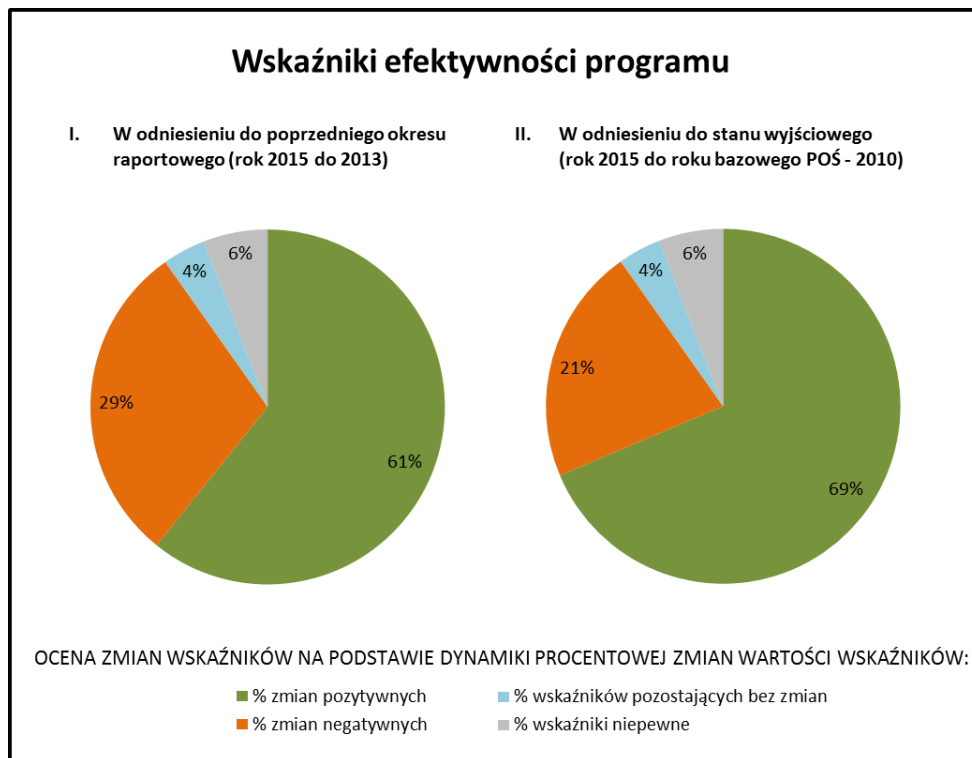
Lp.	Priorytet	Ilość działań POŚ	Ilość zrealizowanych działań	% zrealizowanych działań
1	Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego (PA)	14	14	100%
2	Gospodarka wodna (W)	23	21	91%
3	Gospodarka odpadami (GO)	27	27	100%
4	Ochrona przyrody i krajobrazu (OP)	25	23	92%
5	Pola elektromagnetyczne (PEM)	2	1	50%
6	Hałas (H)	10	10	92%
7	Odnawialne źródła energii (OZE)	1	1	100%
8	Przeciwstawianie powstawaniu awarii przemysłowych (PAP)	13	12	92%
9	Kopaliny (K)	4	4	100%
10	Degradacja powierzchni ziemi i gleb (GL)	10	5	50%
11	Współpraca transgraniczna (WT)	2	2	100%
12	Edukacja ekologiczna (EE)	15	15	100%
SUMA WYKONANYCH DZIAŁAŃ W RAMACH POŚ		146	135	92,5%

Na potrzeby niniejszego Raportu analizę wskaźnikową stopnia realizacji POŚ WL przeprowadzono zgodnie z metodyką wskazaną w Programie i w oparciu o wytypowane wskaźniki monitoringowe. Z uwagi jednak na to, że niniejszy Raport jest ostatnim w okresie obowiązywania obecnego POŚ i zachodzi konieczność wskazania wytycznych do kolejnego programu ochrony środowiska ocenę wykonywano dwutorowo. W pierwszej kolejności otrzymane wartości bezwzględne wskaźników odniesiono do roku 2013, a więc do poprzedniego Raportu z realizacji POŚ WL, następnie do przyjętego w Programie roku bazowego tj. 2010r. Z takim tokiem postępowania związana była też konieczność weryfikacji danych dotyczących wielkości wskaźników z roku 2010. W okresie powstawania Programu, część z danych niezbędnych do obliczeń dynamiki zmian wskaźników z roku 2010 była jeszcze niedostępna (na co wskazują autorzy Programu). W wykazie wskaźników

umieszczono zatem dane z 2009 roku, których w pierwszym okresie raportowym nie zweryfikowano i nie oznaczono jako dane za rok 2009.

W tej sytuacji stan wyjściowy z poprzedniego Raportu (tabela 5.1. Raportu z 2013 r.) będzie w przypadku niektórych wskaźników różny od przyjętego w bieżącym Raporcie za lata 2014-2015. Do oceny dołączono także grupę wskaźników uzupełniających (nie uwzględnianych w poprzednich dokumentach), dających pełniejszy obraz zmian stanu i presji na środowisko w zakresie zmian klas jakości wód oraz ładunków ścieków odprowadzanych do wód lub do ziemi. Włączenia dodatkowych wskaźników dokonano w sposób nie zaburzający założeń metodycznych wcześniejszych dokumentów.

Już wstępna analiza wyników monitoringu efektywności POŚ WL wskazuje na częściową poprawę stanu środowiska województwa lubuskiego oraz stopniowe zmniejszenie części presji antropogenicznych na środowisko. Większość z przyjętych wskaźników wykazuje pozytywne z punktu widzenia środowiskowego tendencje zmian, zarówno w odniesieniu do poprzedniego okresu raportowego jak i do roku bazowego, tj. 2010 (Rysunek 12), co wskazuje na skuteczność realizowanych w ramach POŚ WL działań. Nie mniej w wielu priorytetach założone cele środowiskowe nie zostały osiągnięte lub tempo zachodzących zmian jest niewystarczające.

Rysunek 12. Dynamika zmian przyjętych wskaźników efektywności POŚ WL – ocena generalna
[źródło: opracowanie własne]

Dokonując generalnej oceny efektywności POŚ WL można uznać, że jej poziom jest zadawalający ze wskazaniem na konieczność prowadzenia dalszych działań w ramach nowego, sporządzonego w oparciu o wcześniej uzyskane wyniki Programu Ochrony Środowiska. Przy sporządzaniu programu dalszych działań należy uwzględnić zamieszczoną poniżej - szczegółową ocenę poszczególnych wskaźników. Należy również rozpatrzyć możliwość przekształcenia obecnych lub wprowadzenia nowych wskaźników efektywności POŚ w taki sposób, aby poszczególne wskaźniki miały zbliżoną do siebie wagę (proporcjonalność wskaźników). Dobra praktyką byłoby też przejście z ocenianych w przypadku niektórych wskaźników wartości bezwzględnych na proporcjonalne

(np. zużycie wody na potrzeby gospodarstw domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca).

Dynamika zmian przyjętych wskaźników efektywności POŚ WL:

- *Ocena ogólna jakości wód podziemnych: udział wód o bardzo dobrej i dobrej jakości (%)* – zarówno w ocenie zmian w okresie raportowym 2014-2015 jak i w całym okresie obowiązywania POŚ WL widoczna jest wyraźna poprawa wartości bezwzględnych tego wskaźnika. Wzrost udziału wód dobrej jakości jest jednak tylko częściowym wynikiem rzeczywistej ich poprawy. Częściowo wynika to również z liczby wykonanych analiz i ocenianych jednolitych części wód podziemnych (dla przykładu: 2013 rok – 22 pkt. pomiarowe, 2014 rok – 9 pkt. pomiarowych, 2015 rok – 10 pkt. pomiarowych). Niemniej w większości punktów wspólnych dla analiz wykonywanych przed i po 2014 r. zaobserwowano wyraźną poprawę stanu. Dla celów porównawczych analizę rozszerzono o wody podziemne III-V klasy jakości, dla których nie zaobserwowano istotnej poprawy stanu wód. Wskaźnik w przyszłym okresie programowym wymaga modyfikacji w celu podniesienia wiarygodności uzyskanych wyników.
- *Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu (BZT₅, CHZT, zawiesina ogólna, azot i fosfor ogólny)* – otrzymane wartości wszystkich wskaźników w tej grupie wskazują na wyraźną poprawę na przestrzeni całego okresu obowiązywania POŚ WL. Dla porównania wprowadzono również wskaźnik uzupełniający; *Ładunki zanieczyszczeń w ściekach odprowadzanych do wód lub do ziemi (ścieki przemysłowe - BZT₅, CHZT, zawiesina ogólna, azot i fosfor ogólny)*. Z analizy wyników dla drugiej grupy wskaźników wynika, że stopniowa poprawa, nie dotycząca jednak BZT₅ i CHZT, nastąpiła dopiero w bieżącym okresie raportowym.
- *Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności* – w latach 2012-2015 zauważono wyraźną i stałą tendencję spadkową zużycia wody ogółem, co może wskazywać na skuteczność działań realizowanych w ramach POŚ WL. Nieznaczny trend wzrostowy zużycia wody w gospodarstwach można uznać za statystycznie nieistotny z uwagi na wiele czynników zewnętrznych nie związanych z działaniami w zakresie Programu.
- *Ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczane (% ścieków wymagających oczyszczenia)* – wyniki analizy jednego z bardziej wiarygodnych wskaźników wskazują na wyraźną i stałą na przestrzeni lat 2012-2015 poprawę w tym zakresie.
- *Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków (% l. ludności)* – wskaźnik wiarygodny, wskazujący na dużą skuteczność prowadzonej w województwie polityki ekologicznej w zakresie oczyszczania ścieków komunalnych.
- *Odpady komunalne zebrane, w tym selektywnie* – w ramach tego wskaźnika oceniano zarówno zmiany w ilości sumarycznej zebranych odpadów jak i ilość zebranych selektywnie. W pierwszym przypadku systematyczna tendencja wzrostowa może być oceniana dwójako: negatywnie – ze względu na wzrost liczby wytwarzanych odpadów, pozytywnie – ze względu na ograniczenie nielegalnych wysypisk śmieci. Dla celów statystycznych należy jednak przyjąć negatywny wariant pierwszy. Wzrost wytwarzanych odpadów komunalnych jest tendencją obserwowaną w społeczeństwach konsumpcyjnych. Istotniejszą rolę odgrywa jednak odsetek odpadów segregowanych. W ostatnim okresie raportowym udział odpadów zebranych selektywnie wzrósł niemal o 68%, a w całym okresie obowiązywania Programu – 218,33%.
- *Ilość odpadów przetworzonych biologicznie oraz Ilość odpadów komunalnych unieszkodliwionych przez składowanie* – w przypadku pierwszego z wymienionych wskaźników w okresie raportowym zauważono nieistotny statystycznie niewielki spadek ilości odpadów unieszkodliwianych statystycznie. Jednakże w całym okresie obowiązywania POŚ WL nastąpił wyraźny wzrost tego sposobu unieszkodliwiania odpadów. Niekorzystne z punktu widzenia środowiska były również zmiany w zakresie ilości odpadów komunalnych poddawanych unieszkodliwieniu poprzez składowanie. Zarówno w okresie raportowym, jak i w całym okresie obowiązywania POŚ obserwowano stały wzrost ilości unieszkodliwianych w ten sposób odpadów.

- *Wytworzone odpady przemysłowe, w tym poddane odzyskowi - zmiany niemożliwe do interpretacji z przyczyn metodycznych – wg GUS; Od 2014 roku dane dotyczące odpadów mogą być nieporównywalne z danymi za lata poprzednie ze względu na zmianę podejścia przy klasyfikowaniu odpadów wytworzonych i wyodrębnieniu sposobu zagospodarowania tych odpadów jako przekazane innym odbiorcom. Dane od 2014 roku dotyczące odpadów odzyskanych i unieszkodliwionych obejmują odpady zagospodarowane przez wytwórcę we własnym zakresie.*
- *Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych oraz Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych – wyniki uzyskane dla obu tych wskaźników wskazują na wyraźne zmniejszenie presji w zakresie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza atmosferycznego w okresie raportowym. Wyjątek stanowiły: dwutlenek siarki – wzrost o 15,3% i tlenki azotu – wzrost o 122,7%. W przypadku pierwszego z zanieczyszczeń stopniowy wzrost emisji obserwowany jest w obu rozpatrywanych latach: 2014 i 2015. W poprzednim okresie raportowym obserwowano natomiast systematyczny spadek emisji dwutlenku siarki. Gwałtowny wzrost emisji tlenków azotu nastąpił natomiast w ciągu jednego roku – 2015. Suma wyemitowanych tlenków azotu w tym roku wzrosła z 2478,0 t w roku 2014 do 6111,0 t. W przypadku obu tych zanieczyszczeń, konieczność ograniczenia ich emisji należy uwzględnić w kolejnym POŚ.*
- *Ilość zarejestrowanych pojazdów samochodowych i ciągników (bez motorowerów) – wskaźnik o małym poziomie istotności dla oceny skuteczności podejmowanych w ramach realizacji POŚ WL działań. W okresie raportowym nastąpił stały i wyraźny wzrost liczby zarejestrowanych pojazdów samochodowych i ciągników. Tendencja ta obserwowana jest w całym okresie obowiązywania POŚ WL.*
- *Lesistość województwa (% ogólnej powierzchni województwa) – w okresie raportowym wskaźnik lesistości województwa nie uległ zmianie. W stosunku do roku bazowego jest on wyższy o 0,41%.*
- *Powierzchnia terenów objęta formami prawnej ochrony obszarowej (% ogólnej powierzchni województwa) - w okresie raportowym wskaźnik lesistości województwa nie uległ zmianie. W stosunku do roku bazowego jest on niższy o 0,21%. Zmiana nieistotna statystycznie w kontekście oceny skuteczności POŚ WL.*
- *Powierzchnia gruntów zdegradowanych i zdewastowanych wymagających rekultywacji oraz Powierzchnia gruntów zrehabilitowanych i zagospodarowanych (w ciągu roku) - w okresie raportowym powierzchnia gruntów zdegradowanych wzrosła o bliska 10%, w odniesieniu do roku bazowego wskaźnik ten jest nieco niższy i wynosi 8%. Drugi ze wskaźników ze względu na odniesienie roczne jest wskaźnikiem mało wiarygodnym i niemal niemożliwym do interpretacji w skali kilkuletniej. Warto jednak odnotować fakt, że w roku 2015 w porównaniu z poprzednimi latami zrehabilitowano lub zagospodarowano mniejszy areał gruntów zdegradowanych.*
- *Zużycie nawozów mineralnych na 1 ha użytków rolnych, ogółem NPK oraz Zużycie nawozów wapniowych na 1 ha użytków rolnych – zużycie obu typów nawozów ulega znacznym wahaniom zarówno w latach 2014-2015 jak i w całym okresie obowiązywania POŚ WL. Na podstawie odnotowanych zmian trudno jest wysnuć jednoznaczne wnioski o skuteczności Programu w tym zakresie.*
- *Liczba gospodarstw ekologicznych posiadających certyfikat i powierzchnia użytków rolnych – w okresie raportowym liczba certyfikowanych gospodarstw wzrosła z 923 w roku 2013 do 1056 w roku 2015, niemniej należy zaznaczyć, że wartość maksymalną osiągnął w roku 2014 (1133) jako zwieńczenie wcześniejszego trendu wzrostowego. Początkowemu wzrostowi, a następnie regresji liczby gospodarstw ekologicznych, towarzyszyły analogiczne zmiany areału zajętego pod te gospodarstwa. Trudno jednak po jednym roku wnioskować czy tendencja spadkowa będzie trwała czy też jest to wynik pewnej stabilizacji. Generalnie w okresie obowiązywania POŚ WL*

liczba certyfikowanych gospodarstw ekologicznych jak i ich powierzchnia znacząco wzrosła – z 417 w roku bazowym 2010 do 1056 w roku 2015.

- *Udział energii odnawialnej w całkowitej produkcji energii elektrycznej* - produkcja energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych jest wskaźnikiem dobrze obrazującym postępy w zakresie wdrażania polityki ekologicznej samorządów wojewódzkich, w tym także założeń Polityki Energetycznej Polski do 2030r. (PEP) i przyjętych poziomów produkcji tzw. energii zielonej. W okresie raportowym zanotowany wyraźny wzrost udziału energii odnawialnej w całkowitej produkcji energii elektrycznej z 12,3% w roku 2013 do 14,4% co jest już poziomem zbliżonym do założonego ww. PEP poziomu 15% dla całej Polski na rok 2020 (wymogi Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych, zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywy 2001/77/WE oraz 2003/30/WE).
- *Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska i gosp. wodną (nakłady na środki trwałe)* – w okresie objętym niniejszym Raportem, podobnie jak w całym okresie obowiązywania POŚ WL wielkość nakładów finansowych na środki trwałe w dziedzinach ochrony środowiska i gospodarki wodnej w województwie lubuskim regularnie rosły. W pierwszym roku obowiązywania POŚ sumaryczna wielkość nakładów finansowych wyniosła przeszło 293,7 mln złotych, w latach raportowych odpowiednio: 485,37 mln złotych w 2014 i niemal 600 mln złotych w 2015.
- *Stan zdrowia obywateli, mierzony przy pomocy przeciętnej dalszej długości życia dla wieku 65 lat oraz umieralności niemowląt* – jak już wcześniej wspomniano grupa wskaźników uzależniona od zbyt wielu czynników zewnętrznych żeby jednoznacznie wskazać ich powiązanie z realizacją POŚ. Warto jednak zaznaczyć, że zarówno w okresie raportowym 2014-2015, jak i w stosunku do roku bazowego 2010 odnotowane zmiany wskaźników mają charakter pozytywny z punktu widzenia efektywności POŚ WL.
- *Powierzchnia obszarów wyłączanych z rolniczego i leśnego użytkowania dla potrzeb innych sektorów produkcji i usług* – zarówno powierzchnia gruntów leśnych jak i rolnych wyłączonych z pierwotnego użytkowania i przeznaczonych na potrzeby innych sektorów gospodarki wykazywały duże wahania w okresie obowiązywania POŚ WL. W ostatnich dwóch latach obowiązywania Programu wartości obu wskaźników uległy pogorszeniu. Odsetek powierzchni wyłączonych z użytkowania rolniczego gruntów rolnych wzrósł w stosunku do roku 2013 o 65,55%, w przypadku gruntów leśnych wzrost ten wyniósł aż 107,69%.
- *Liczba organizacji pozarządowych działających w zakresie ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego* – wskaźnik ten można traktować jedynie jako narzędzie pomocnicze do oceny potencjału kadrowego wyspecjalizowanego w naukach przyrodniczych i naukach o ziemi. Wg dostępnych na dzień 30.09.2016 danych GUS liczba tych organizacji w województwie lubuskim wynosi 172, a więc o 52 więcej niż w roku 2011 (zestawienie statystyczne GUS zbliżone do roku bazowego 2010).

Tabela 83. Szczegółowe zestawienie zmian wartości wskaźników monitoringu POŚ WL [opracowano na podstawie danych WIOŚ i GUS]

Lp.	Wskaźnik	Jedn.	Rok bazowy POŚ - 2010)*	I okres raportowy				II okres raportowy				Dynamika zmian w okresie raportowym w odn. do roku 2013 [%]	Dynamika zmian w całym okresie POŚ 2012-2015 w odn. do roku bazowego [%]	Źródło danych:	
				2012		2013		2014		2015					
				Wartość wskaźnika	Dynamika zmian [%]**	Wartość wskaźnika	Dynamika zmian [%]	Wartość wskaźnika	Dynamika zmian [%]	Wartość wskaźnika	Dynamika zmian [%]				
Wskaźnik stanu środowiska i zmiany presji na środowisko															
1	Ocena ogólna jakości wód podziemnych: udział wód o bardzo dobrej i dobrej jakości (%)	Klasa I	[%]	0,0	0,0	0,00	0,0	0,00	0,0	0,00	10,0	x	x	x	WIOŚ
		Klasa II		17,0	9,3	-45,29	4,5	-51,61	55,6	1 135,56	40,0	-28,06	788,89	135,29	WIOŚ
		Klasa III		53,0	64,8	22,26	63,6	-1,85	22,2	-65,09	20,0	-9,91	-68,55	-62,26	WIOŚ
		Klasa IV		20,0	16,7	-16,50	22,7	35,93	22,2	-2,20	20,0	-9,91	-11,89	0,00	WIOŚ
		Klasa V		10,0	9,3	-7,00	9,1	-2,15	0,0	-100,00	10,0	x	9,89	0,00	WIOŚ
2	Ładunki zanieczyszczeń w ściekach odprowadzanych do wód lub do ziemi (ścieki przemysłowe)	BZT ₅	[kg/rok]	37 039,0	35 441,0	-4,31	31 396,0	-11,41	27 169,0	-13,46	37 588,0	38,35	19,72	1,48	GUS
		ChZT		282 705,0	259 988,0	-8,04	177 153,0	-31,86	184 711,0	4,27	209 302,0	13,31	18,15	-25,96	GUS
		zawiesina ogólna		58 989,0	37 659,0	-36,16	49 928,0	32,58	29 533,0	-40,85	34 055,0	15,31	-31,79	-42,27	GUS
		azot ogólny		5 649,0	14 828,0	162,49	10 461,0	-29,45	8 730,0	-16,55	7 109,0	-18,57	-32,04	25,85	GUS
		fosfor ogólny		543,0	1 279,0	135,54	1 261,0	-1,41	840,0	-33,39	901,0	7,26	-28,55	65,93	GUS
	Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu	BZT ₅	[kg/rok]	310 725,0	293 385,0	-5,58	313 713,0	6,93	249 487,0	-20,47	261 555,0	4,84	-16,63	-15,82	GUS
		ChZT		1 832 529,0	1 939 479,0	5,84	1 856 495,0	-4,28	1 767 246,0	-4,81	1 672 254,0	-5,38	-9,92	-8,75	GUS
		zawiesina ogólna		401 380,0	367 077,0	-8,55	380 685,0	3,71	358 363,0	-5,86	350 198,0	-2,28	-8,01	-12,75	GUS
		azot ogólny		461 132,0	361 252,0	-21,66	326 852,0	-9,52	330 959,0	1,26	297 686,0	-10,05	-8,92	-35,44	GUS
		fosfor ogólny		20 761,0	25 551,0	23,07	20 279,0	-20,63	19 642,0	-3,14	18 803,0	-4,27	-7,28	-9,43	GUS
3	Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności	Ogółem	[dam ³ /rok]	89 521,7	92 273,7	3,07	88 953,9	-3,60	87 843,6	-1,25	84 148,7	-4,21	-5,40	-6,00	GUS
		Gospodarstwa domowe		30 730,8	29 345,3	-4,51	29 539,0	0,66	29 696,0	0,53	30 109,9	1,39	1,93	-2,02	GUS
4	Ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczane (% ścieków wymagających oczyszczania)		[%]	98,6	98,7	0,08	98,8	0,10	98,8	-0,04	99,2	0,39	0,35	0,54	GUS
5	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków (% I.	Ogółem	[%]	67,5	70,3	4,15	71,4	1,56	72,4	1,40	74,1	2,35	3,78	9,78	GUS
		Miasta		91,8	92,1	0,33	93,3	1,30	93,9	0,64	93,4	-0,53	0,11	1,74	GUS
		Wsie		25,3	32,6	28,85	33,8	3,68	35,7	5,62	38,3	7,28	13,31	51,38	GUS

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Lp.	Wskaźnik	Jedn.	Rok bazowy POŚ - 2010)*	I okres raportowy				II okres raportowy				Dynamika zmian w okresie raportowym w odn. do roku 2013 [%]	Dynamika zmian w całym okresie POŚ 2012-2015 w odn. do roku bazowego [%]	Źródło danych:	
				2012		2013		2014		2015					
				Wartość wskaźnika	Dynamika zmian [%]**	Wartość wskaźnika	Dynamika zmian [%]	Wartość wskaźnika	Dynamika zmian [%]	Wartość wskaźnika	Dynamika zmian [%]				
	ludności)														
6	Odpady komunalne zebrane, w tym selektywnie	Ogółem	[Mg]	297 305,7	304 074,4	2,28	313 098,1	2,97	327 776,9	4,69	334 313,4	1,99	6,78	12,45	GUS
		Selektywnie	[Mg]	19 712,0	31 829,4	61,47	39 031,0	22,63	70 206,7	79,87	62 749,8	-10,62	60,77	218,33	GUS
7	Ilość odpadów przetworzonych biologicznie ***	[tys. Mg]	38,0	63,0	65,79	61,0	-3,17	60,0	-1,64	b.d.	x	-1,64	57,89	GUS	
8	Ilość odpadów komunalnych unieszkodliwionych przez składowanie	[tys. Mg]	158 228,4	181 587,4	14,76	148 818,4	-18,05	147 072,6	-1,17	175 701,6	19,47	18,06	11,04	GUS	
9	Wytworzone odpady przemysłowe, w tym poddane odzyskowi	Ogółem	[Mg]	914,3	924,9	1,16	1 050,6	13,59	917,6	-12,66	631,6	-31,17	-39,88	-30,92	GUS
		Poddane odzyskowi	[Mg]	705,5	883,6	25,24	1 006,2	13,88	280,8	-72,09	164,6	-41,38	-83,64	-76,67	GUS
		Odsetek odpadów poddanych odzyskowi	[%]	77,2	95,5	23,81	95,8	0,25	30,6	-68,05	26,1	-14,84	-72,79	-66,23	GUS
10	Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych	[t/rok]	1 389,0	1 162,0	-16,34	1 110,0	-4,48	1 020,0	-8,11	883,0	-13,43	-20,45	-36,43	GUS	
11	Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych	Ogółem	[t/rok]	2 080 915,0	2 054 163,0	-1,29	2 009 504,0	-2,17	2 009 116,0	-0,02	2 000 096,0	-0,45	-0,47	-3,88	GUS
		Dwutlenek węgla	[t/rok]	2 052 779,0	2 030 131,0	-1,10	1 985 842,0	-2,18	1 985 797,0	0,00	1 981 285,0	-0,23	-0,23	-3,48	GUS
		Dwutlenek siarki	[t/rok]	3 034,0	2 630,0	-13,32	2 282,0	-13,23	2 368,0	3,77	2 631,0	11,11	15,29	-13,28	GUS
		Tlenki azotu	[t/rok]	2 744,0	2 399,0	-12,57	2 405,0	0,25	2 478,0	3,04	6 111,0	146,61	154,10	122,70	GUS
		Tlenki węgla	[t/rok]	21 550,0	17 856,0	-17,14	17 640,0	-1,21	17 320,0	-1,81	8 812,0	-49,12	-50,05	-59,11	GUS
12	Ilość zarejestrowanych pojazdów samochodowych i ciągników (bez motorowerów)	[szt.]	609 231,0	668 589,0	9,74	694 542,0	3,88	717 881,0	3,36	743 717,0	3,60	7,08	22,07	GUS	
13	Lesistość województwa (% ogólnej powierzchni województwa)	[%]	49,0	49,1	0,20	49,2	0,20	49,2	0,00	49,2	0,00	0,00	0,41	GUS	
14	Powierzchnia terenów objęta formami prawnej ochrony obszarowej (% ogólnej powierzchni województwa)	[%]	38,9	38,9	-0,08	38,8	-0,13	39,0	0,52	38,8	-0,51	0,00	-0,21	GUS	
15	Powierzchnia gruntów	A. zdegradowanych i zdewastowanych	[ha]	1 538,0	1 627,0	5,79	1 511,0	-7,13	1 489,0	-1,46	1 661,0	11,55	9,93	8,00	GUS

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Lp.	Wskaźnik	Jedn.	Rok bazowy POŚ - 2010)*	I okres raportowy				II okres raportowy				Dynamika zmian w okresie raportowym w odn. do roku 2013 [%]	Dynamika zmian w całym okresie POŚ 2012-2015 w odn. do roku bazowego [%]	Źródło danych:	
				2012		2013		2014		2015					
				Wartość wskaźnika	Dynamika zmian [%]**	Wartość wskaźnika	Dynamika zmian [%]	Wartość wskaźnika	Dynamika zmian [%]	Wartość wskaźnika	Dynamika zmian [%]				
	wymagających rekultywacji														
	B. zrehabilitowane i zagospodarowane (w ciągu roku)		33,0	57,0	72,73	150,0	163,16	163,0	8,67	68,0	-58,28	-54,67	106,06	GUS	
16	Zużycie nawozów mineralnych na 1 ha użytków rolnych, ogółem NPK	[kg/ha]	98,7	105,2	6,59	188,5	79,18	98,0	-48,01	104,9	7,04	-44,35	6,28	GUS	
17	Zużycie nawozów wapniowych na 1 ha użytków rolnych	[kg/ha]	38,9	38,6	-0,77	24,0	-37,82	44,7	86,25	29,2	-34,68	21,67	-24,94	GUS	
18	Liczba gospodarstw ekologicznych posiadających certyfikat i powierzchnia użytków rolnych	Posiadające certyfikat gosp. ekologiczne	[szt.]	417,0	772,0	85,13	923,0	19,56	1 133,0	22,75	1 056,0	-6,80	14,41	153,24	GUS
		Pow. użytków rolnych	[ha]	19 297,0	31 610,0	63,81	35 500,0	12,31	44 414,0	25,11	39 339,0	-11,43	10,81	103,86	GUS
19	Udział energii odnawialnej w całkowitej produkcji energii elektrycznej	[%]	8,6	11,4	32,56	12,3	7,89	11,6	-5,69	14,4	24,14	17,07	67,44	GUS	
Wskaźniki społeczno-ekonomiczne															
20	Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska i gosp. wodną (nakłady na środki trwałe)	[tys. zł]	368 812,5	293 718,10	-20,36	307 593,50	4,72	485 370,40	57,80	529 989	9,19	72,30	43,70	GUS	
21	Stan zdrowia obywateli, mierzony przy pomocy przeciętnej dalszej długości życia dla wieku 65 lat oraz umieralności niemowląt	Kobiety	[lata]	19,0	19,5	2,63	19,3	-1,03	19,6	1,55	19,6	0,00	1,55	3,16	GUS
		Mężczyźni	[lata]	14,8	15,1	2,03	14,9	-1,32	15,5	4,03	15,2	-1,94	2,01	2,70	GUS
		Umieralność niemowląt	(l. os.)	59	62	5,08	55	-11,29	37	-32,73	39	5,41	-29,09	-33,90	GUS
22	Powierzchnia obszarów wyłączanych z	[ha]	73	169	131,51	119	-29,59	94	-21,01	197	109,57	65,55	169,86	GUS	

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Lp.	Wskaźnik	Jedn.	Rok bazowy POŚ - 2010)*	I okres raportowy				II okres raportowy				Dynamika zmian w okresie raportowym w odn. do roku 2013 [%]	Dynamika zmian w całym okresie POŚ 2012-2015 w odn. do roku bazowego [%]	Źródło danych:
				2012		2013		2014		2015				
				Wartość wskaźnika	Dynamika zmian [%]**	Wartość wskaźnika	Dynamika zmian [%]	Wartość wskaźnika	Dynamika zmian [%]	Wartość wskaźnika	Dynamika zmian [%]			
	rolniczego i leśnego użytkowania dla potrzeb innych sektorów produkcji i usług	Grunty leśne wyłączone z produkcji	30	64	113,33	13	-79,69	13	0,00	27	107,69	107,69	-10,00	GUS
23	Liczba organizacji pozarządowych działających w zakresie ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego	(l. org.)	120 (wg stanu na: 21.09.2011)	b.d.	x	b.d.	x	169 (wg stanu na: 08.06.2015)	40,83	172 (wg stanu na: 30.09.2016)	1,78	43,33****	43,33	GUS
Objaśnienia:														
* UWAGA: W Raporcie z realizacji POŚ WL w latach 2012-2013, część danych zamieszczonych dla roku bazowego (2010) w rzeczywistości pochodziła z opracowanego w 2011 POŚ WL i dotyczyła roku 2009.														
** Dynamika zmian [%] względem roku poprzedzającego lub bazowego.														
*** Z uwagi na brak danych, wartość końcową wskaźnika przyjęto dla roku 2014.														
**** Z uwagi na brak danych dla roku 2013, wartość wskaźnika z roku 2015 odniesiono do roku bazowego.														
x Brak wartości procentowej.														
Wskaźniki uzupełniające - nie zamieszczone w POŚ WL 2012-2015, wprowadzone w celu uzyskania pełniejszego obrazu zmian wynikających z realizacji POŚ.														
Oznaczenia charakteru zmian wartości wskaźników monitoringowych:														
- zmiany nieokreślone z przyczyn metodycznych (GUS cyt.: "Od 2014 roku dane dotyczące odpadów mogą być nieporównywalne z danymi za lata poprzednie ze względu na zmianę podejścia przy klasyfikowaniu odpadów wytworzonych i wyodrębnieniu sposobu zagospodarowania tych odpadów jako przekazane innym odbiorcom. Dane od 2014 roku dotyczące odpadów odzyskanych i nieszkodliwionych obejmują odpady zagospodarowane przez wytwórcę we własnym zakresie",														
- brak zmian,														
- zmiany pozytywne,														
- zmiany negatywne.														

4.2. Finansowanie działań realizowanych w ramach Programu ochrony środowiska na lata 2014 – 2015

4.2.1. Analiza finansowania działań realizowanych w ramach Programu ochrony środowiska na lata 2014 – 2015

W tabelach poniżej zestawiono wydatki poniesione na ochronę środowiska przez jednostki wskazane w Programie Ochrony Środowiska województwa lubuskiego na lata 2012–2015 oraz inne podmioty, które prowadziły działania zbieżne z priorytetami ekologicznymi Programu.

Przedstawiona analiza nie odzwierciedla jednak rzeczywistych wydatków na poszczególne cele ponieważ wiele podmiotów nie określiło kosztów realizowanych celów lub koszty te odnosiły się do części inwestycji realizowanych w ramach większych projektów. Bardzo często respondenci nie określali źródeł finansowania.

Niektóre jednostki podawały koszty bez rozbicia na poszczególne lata. Ze względu na brak możliwości ustalenia wysokości kosztów poniesionych na poszczególne działania w danym roku raportowania koszty te rozdzielono proporcjonalnie.

Park Narodowy Ujście Warty przekazał jedynie koszty sumaryczne za 2014 i 2015r. podając jako powód brak ewidencji dostosowanej do potrzeb wypełnienia ankiety (np. koszty edukacji ekologicznej zostały podane razem z kosztami administracji, pensji pracowników, utrzymania i amortyzacji budynku). Koszty których nie można było przypisać do konkretnych działań w danym roku raportowania zostały umieszczone jako osobna pozycja

na końcu tabel Finansowanie zadań w priorytecie Ochrona przyrody i krajobrazu 2014 i Finansowanie zadań w priorytecie Ochrona przyrody i krajobrazu 2015.

Tabela 84. Finansowanie zadań w priorytecie Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego w 2014 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji w zł	Źródła finansowania
ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO - Kontynuacja zadań związanych z poprawą jakości powietrza			
PA 1. Wdrażanie i realizacja założeń Programów służących ochronie powietrza			
Monitorowanie i zarządzanie Programem ochrony powietrza (monitorowanie, koordynowanie działań, raportowanie)	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze	W ramach zadań statutowych	budżet
Realizacja zadań wskazanych w programach ochrony powietrza (POP)	Zakład Energetyki Ciepłej w Międzyrzeczu, Gminy: Osno Lubuskie, Drezdenko, Kłodawa, Lubrza, Żary, Kargowa, Babimost, Torzym, Gorzów Wlkp., Świebodzin, Przedsiębiorstwo Drogowe KONTRAKT, Zakłady Włókien Chemicznych STILON, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze, Powiat Krośnieński	71 592 397,75	budżet, środki własne właścicieli, zarządców, zakładów, fundusze unijne, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
PA 2. Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych			
Monitoring powietrza	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze	Brak szczegółowych danych	WFOŚ i GW, NFOŚ i GW
Podłączenie budynków do sieci ciepłowniczej	Zakład Energetyki Ciepłej w Międzyrzeczu, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej SEC Słubice, Gminy: Gorzów Wlkp.	625 573,53	budżet, środki własne
Zmiana systemu ogrzewania na bardziej efektywny ekologicznie i energetycznie, w tym wymiana ogrzewania węglowego na gazowe,	Gminy: Drezdenko, Czerwieńsk, Niegosławice, Szlichtyngowa, Wschowa, Babimost, Gorzów Wlkp.,	34 096 110,58	budżet, WFOŚ i GW

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji w zł	Źródła finansowania
ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO - Kontynuacja zadań związanych z poprawą jakości powietrza			
olejowe lub inne bardziej ekologiczne	Świebodzin, Energetyka Ciepła Opolszczyzny SA Opole, PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S. A. Bełchatów		
Modernizacja istniejących kotłowni	Elektrociepłownia Zielona Góra, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej SEC Słubice, Gminy: Koźuchów, Bojadła, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze, Dom Pomocy Społecznej Rokitno, Powiat Międzyrzecki	6 349 445,55	budżet
Modernizacja sieci przemysłowych i sieci rozdzielczych	Elektrociepłownia Zielona Góra, Zakład Energetyki Ciepłej w Skwierzynie	8 079 739,68	środki własne
Modernizacja układów technologicznych skutkująca zmniejszeniem zużycia materiałów, wody lub energii	Elektrociepłownia Zielona Góra	106 516,64	środki własne
Termomodernizacja budynków	Gminy: Koźuchów, Nowa Sól, Otyń, Drezdenko, Bojadła, Lubiszyn, Niegostawice, Górzycyca, Pszczew, Świdnica, Zwierzyn, Szlichtyngowa, Wschowa, Kargowa, Babimost, Rzepin, Sława, Gorzów Wlkp., Świebodzin, Cybinka, Jasień, Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Gorzowie Wlkp., Nowosolska Spółdzielnia Mieszkaniowa, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze, Powiaty: Międzyrzecki, Żagański, Żarski, Strzelecko - Drezdeński, Zielonogórska Spółdzielnia Mieszkaniowa Zielona Góra	28 406 609,48	budżet, środki własne zarządów i właścicieli, NFOŚ i GW, środki UE
Monitoring pojazdów opuszczających place budów pod kątem ograniczenia zanieczyszczeń dróg, prowadzącego do nieorganizowanej emisji pyłu	Policja, Straż Miejska	W ramach zadań statutowych	budżet
Budowa i modernizacja systemów i urządzeń do redukcji zanieczyszczeń pyłowo-gazowych	Podmioty gospodarcze	Brak szczegółowych danych	środki własne
Zakup pojazdów transportu publicznego o niskiej emisji spalin (w tym zakup pojazdów spełniających normy emisji spalin Euro 4, zastosowanie w komunikacji miejskiej środków transportu zasilanych paliwem alternatywnym np. gazowym CNG lub odnawialnym (bioetanol) w miejsce oleju napędowego)	Gminy: Niegostawice, Maszewo, Gorzów Wlkp., Komenda Miejska Policji w Gorzowie Wlkp., Komenda Miejska Policji w Zielonej Górze, Komenda Powiatowa Policji w Krośnie Odrzańskim, Komenda Powiatowa Policji w Międzyrzeczu, Komenda Powiatowa Policji w Słubicach, Komenda Powiatowa Policji w Żaganiu, Komenda Powiatowa Policji w Żarach, Komenda Powiatowa PSP Słubice, Komenda Powiatowa PSP w Żarach, Komenda Wojewódzka Policji w Gorzowie Wlkp., P.P.H. ROZBET, Powiaty: Żarski	9 291 206,3	środki własne, środki UE
Budowa obwodnic, przebudowa, modernizacja/poprawa stanu technicznego dróg	Gminy: Ośno Lubuskie, Drezdenko, Kłodawa, Niegostawice, Stare Kurowo, Sulechów, Trzebień, Górzycyca, Wschowa, Żary, Bytom Odrzański, Rzepin, Szprotawa, Torzym, Zbąszynek, Gorzów Wlkp.,	267 029 544,2	budżet, środki własne, środki UE

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji w zł	Źródła finansowania
ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO - Kontynuacja zadań związanych z poprawą jakości powietrza			
	Świebodzin, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddz. w Zielonej Górze, Powiaty: Gorzowski, Krośnieński, Zarząd Dróg Powiatowych w Międzyrzeczu, Powiaty: Żarski		
Utrzymanie czystości dróg w celu ograniczenia emisji wtórnej (czyszczenie metodą mokraj)	Gminy: Ośno Lubuskie, Drezdenko, Skwierzyna, Sulechów, Trzebiechów, Gozdnicza, Babimost, Gubin, Szprotawa, Gorzów Wlkp. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddz. w Zielonej Górze, Powiaty: Krośnieński	3 224 499,15	budżet, środki własne zarządów dróg
	SUMA	428 801 642,86 PLN	

Tabela 85. Finansowanie zadań w priorytecie Gospodarka wodno-ściekowa w 2014 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji w zł	Źródła finansowania
GOSPODARKA WODNA - Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz ochrona przeciwpowodziowa			
GW 1. Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych			
Opracowanie warunków korzystania z wód rejonów wodnych	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu	2 337,00	budżet, NFOŚ i GW
Opracowanie warunków korzystania z wód zlewni	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu	43 050,00	budżet, WFOŚ i GW, NFOŚ i GW
Organizacja i przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych wraz z konsultacjami społecznymi projektu aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie	163 200,00	budżet, NFOŚ i GW
Budowa, rozbudowa i modernizacja komunalnych oczyszczalni ścieków oraz systemu kanalizacji zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych oraz Programem wyposażenia w oczyszczalnie ścieków aglomeracji <2000 RLM	Gminy: Ośno Lubuskie, Koźuchów, Czerwieńsk, Trzebiechów, Górzycza, Nowa Sól, Pszczew, Świdnica, Wymiarki, Zabór, Szlichtyngowa, Wschowa, Krosno Odrzańskie, Żary, Kargowa, Nowe Miasteczko, Babimost, Bytom Odrzański, Dobiegniew, Gubin, Maszewo, Szprotawa, Żagań, Sulęcín, Międzyrzecz, Trzciel, Przytoczna, Arctic Paper Kostrzyn S.A., VICTAULIC Polska Sp. z o.o., Międzyrzeckie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji, Żagańskie Wodociągi i Kanalizacja w Żaganiu, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gorzowie Wlkp., PWiK Skape, PWiK Sława, Zielonogórskie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o., Zakład Komunalny w Jasieniu, Krośnieńskie Przedsiębiorstwo Wodociągowo - Kanalizacyjne, Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Kargowej, Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych "USKOM" Sp. z o.o.	227 401 563,00	budżet, środki własne, WFOŚ i GW, NFOŚ i GW

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji w zł	Źródła finansowania
GOSPODARKA WODNA - Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz ochrona przeciwpowodziowa			
	Kożuchów, Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych KOMUNALNI w Dobiegniewie, Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej w Nowej Soli		
Propagowanie oraz budowa oczyszczalni przydomowych w tych miejscach, gdzie brak będzie kanalizacji w okresie perspektywicznym	Gminy: Kożuchów, Siedlisko, Drezdenko, Gubin, Kłodawa, Lubiszyn, Trzebiel, Nowa Sól, Witnica, Bytom Odrzański, Nowogard Bobrzański, Torzym, Zbąszynek, Świebodzin	3 526 079,45	WFOŚ i GW, NFOŚ i GW, środki UE
Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków i wdrożenie harmonogramu wywozu nieczystości płynnych i osadów ściekowych z przydomowych oczyszczalni	Gminy: Zabór, Torzym	3 000,00	w ramach działań własnych
Redukcja zanieczyszczeń biodegradowalnych przez zakłady przemysłu rolno-spożywczego o wielkości >4000 RLM	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO
Budowa kanalizacji deszczowej, modernizacja kanalizacji w celu wydzielania kanalizacji deszczowej, budowa osadników i separatorów wód opadowych i roztopowych na wylotach sieci deszczowej od odbiorników	Gminy: Świdnica, Wymiarki, Szprotawa, Świebodzin, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddz. w Zielonej Górze	3 540 996,93	budżet, środki przedsiębiorstw, WFOŚ i GW, RPO, PZD
Przeгляд i weryfikacja wód wrażliwych i obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych	RZGW Poznań, RZGW Szczecin	Brak szczegółowych danych	Budżet RZGW
Działania podejmowane w celu ograniczenia dopływu zanieczyszczeń związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych: wyposażenie w zbiorniki na gnojowice i pyły obornikowe, budowa biogazowni w celu zagospodarowania nieczystości ciekłych z hodowli, promocja i stosowanie Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej, promocja i stosowanie "Programu rolnośrodowiskowego" m.in. wspieranie rolnictwa ekologicznego, zastosowanie międzyplonów oraz wsiewek poplonowych, utrzymanie stref buforowych i miedz śródpolnych	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO
Prowadzenie monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, Wojewódzka Stacja Epidemiologiczna w Gorzowie Wlkp.	127 317,52	budżet, WFOŚ i GW, NFOŚ i GW
Rewitalizacja jezior oraz zagospodarowanie terenów wokół jezior dla potrzeb turystyki i rekreacji w sposób zapewniający ochronę wód jeziornych przed zanieczyszczeniem	Gminy: Drezdenko, Pszczew, Torzym	684 507,99	budżet, środki własne, WFOŚ i GW, NFOŚ i GW
GW 1. REALIZOWANE POZA POŚ			
Prowadzenie wywozu nieczystości płynnych i osadów ściekowych z terenów przedsiębiorstwa (separator oleju - wody zaolejone, szlamy)	Elektrociepłownia Zielona Góra	13 500,00	środki własne
Wprowadzenie stref ochronnych ujeć wody	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu	Brak szczegółowych danych	środki własne
GW 2. Dobra jakość wód użytkowych i racjonalizacja ich wykorzystania			
Budowa i modernizacja systemów poboru i uzdatniania wody	Gminy: Bobrowice, Dąbie, Lubiszyn, Stare Kurowo, Tuplice, Nowa Sól, Świdnica, Krosno Odrzańskie, Żary, Szprotawa, Torzym, Trzciel, Miejski	21 761 024,23	budżet, środki własne, WFOŚ i GW

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji w zł	Źródła finansowania
GOSPODARKA WODNA - Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz ochrona przeciwpowodziowa			
	Zakład Gospodarki Komunalnej w Małonicach, Międzyrzeckie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji, Zakład Usług Wodnych we Wschowej, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gorzowie Wlkp., Wojewódzki Szpital Kliniczny im. K. Marcinkowskiego, Zakład Usług Komunalnych Cybinka Sp. z o.o. Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej w Nowej Soli		
Budowa nowych oraz modernizacja istniejących sieci wodociagowych polegająca m.in. na wymianie odcinków sieci wodociagowych azbestowo-cementowych i ołowianych, wymianie zdegradowanych sieci wodociagowych w których występują znaczne straty wody, budowie i modernizacji urządzeń w przypadku niewłaściwej jakości wody do picia	Gminy: Ośno Lubuskie, Siedlisko, Drezdenko, Bobrowice, Kłodawa, Skwierzyna, Trzebiel, Pszczew, Świdnica, Zabór, Szlichtyngowa, Wschowa, Krosno Odrzańskie, Żary, Nowe Miasteczko, Babimost, Bytom Odrzański, Gubin, Jasień, Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej w Małonicach, Międzyrzeckie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji, Zakład Usług Wodnych we Wschowej, Żagańskie Wodociągi i Kanalizacja w Żaganiu, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gorzowie Wlkp., ZWiK Sława, Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej w Nowej Soli	35 268 172,27	budżet, środki własne, WFOŚ i GW
Prowadzenie wojewódzkiego systemu informowania społeczeństwa o jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi i wykorzystywanej w kąpieliskach	Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego	Brak szczegółowych danych	środki własne, WFOŚ i GW, środki UE
Przywrócenie właściwych standardów, w szczególności w zakresie kryterium sanitarnego, wodom wykorzystywanym jako kąpieliska	Gminy: Torzym, Wojewódzka Stacja Epidemiologiczna w Gorzowie Wlkp.	29 463,50	budżet, środki własne, WFOŚ i GW
GW 3. Zwiększenie retencji w zlewniach i ochrona przed skutkami powodzi			
Opracowanie wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożeń i map ryzyka powodziowego, planów zarządzania ryzykiem powodziowym na obszarach dorzeczy oraz w regionach wodnych	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu	Brak szczegółowych danych	budżet, WFOŚ i GW
Utrzymywanie koryt cieków, kanałów i obwałowań w należytym stanie technicznym, remonty budowli wodnych, w tym regulacyjnych, zapewnienie drożności koryt cieków i kanałów, poprawa warunków przepływu wód powodziowych	Gminy: Drezdenko, Sulechów, Gubin, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, Lubuski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych	15 489 365,7	budżet, POI i Ś, PROW, WFOŚ i GW
Modernizacja i budowa infrastruktury przeciwpowodziowej oraz zabudowy regulacyjnej dla Odry w ramach działań i realizacji Programu dla Odry – 2006r.	RZGW, ZMiUW	Brak szczegółowych danych	budżet, POI i Ś, PROW, WFOŚ i GW
Budowa zbiorników retencyjnych, w tym realizacja Programu małej retencji wodnej w województwie lubuskim w tym m.in.: budowa zbiorników retencyjnych, budowa mniejszych zbiorników i stawów, budowa jazów i zastawek oraz przepompowni	Gminy: Świdnica, Świebodzin, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze	7 186 936,58	budżet, POI i Ś, PROW, WFOŚ i GW
GW 3. REALIZOWANE POZA POŚ			
Konserwacja rowów melioracji szczegółowej polegająca na odmulaniu dna cieków	Gmina Szprotawa	122 647,53	budżet gminy

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji w zł	Źródła finansowania
GOSPODARKA WODNA - Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz ochrona przeciwpowodziowa			
(odmulenie 15208 mb cieków)			
Utrzymywanie prawidłowego stanu technicznego obiektów hydrotechnicznych - popowodziowa zabudowa wyrwy brzegowej na rzece Bóbr i Nysa	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu	103 265,88	środki własne
Zakup sprzętu do zapobiegania powodziom, zatorom na rzekach i monitorowania wód w czasie powodzi	Marszałek Województwa Lubuskiego	119 319,98	WFOŚ i GW
GW 4. Zwiększenie retencji w zlewniach i ochrona przed skutkami powodzi			
Modernizacja istniejących urządzeń piętrzących poprzez wyposażenie ich w przepławki	Gminy: Szlichtyngowa	31 451,1	budżet, LIFE+, WFOŚ i GW
Zwiększenie możliwości retencyjnych m.in. na obszarach cennych przyrodniczo i ochrona siedlisk wodnych i od wód zależnych	Lasy Państwowe	Brak szczegółowych danych	POI i Ś
Renaturyzacja koryt i dolin rzecznych, w tym ochrona, zachowanie i przywracanie biotopów oraz naturalnych siedlisk przyrodniczych wodnych i od wód zależnych	Park Narodowy Ujście Warty	Brak szczegółowych danych	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, LIFE+
SUMA KOSZTÓW PONIESIONYCH W RAMACH POŚ		315 105 684,00 PLN	
SUMA KOSZTÓW DZIAŁAŃ DODATKOWYCH		358 733,39 PLN	

Tabela 86. Finansowanie zadań w priorytecie Gospodarka odpadami w 2014 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji w zł	Źródła finansowania
GOSPODARKA ODPADAMI - Stworzenie systemu gospodarki odpadami, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz hierarchią sposobów postępowania z odpadami			
GO 1. Działania w zakresie kształtowania systemu gospodarki odpadami			
Intensyfikacja edukacji ekologicznej promującej właściwe postępowanie z odpadami oraz prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno-edukacyjnej w tym zakresie	Gminy: Nowa Sól, Stare Kurowo, Trzebiechów, Krosno Odrzańskie, Żary, Gubin, Rzepin, Szprotawa, Świebodzin, Zakład Zagospodarowania Odpadów w Żarach, Powiat Żagański	221 936,51	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
Wspieranie wdrażania efektywnych ekonomicznie i ekologicznie technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym technologii pozwalających na recykling oraz odzysk energii zawartej w odpadach, w procesach termicznego i biochemicznego ich przekształcania	Zakład Zagospodarowania Odpadów w Żarach, Okręgowa Stacja Chemiczno - Rolnicza w Gorzowie Wlkp., INNEKO Sp. z o.o.	86 816 382,42	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
Wzmocnienie kontroli podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów dla zapewnienia skutecznej egzekucji prawa	Gminy: Torzym	5 000,00	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
Wyeliminowanie praktyk niewłaściwej eksploatacji i rekultywacji składowisk odpadów	Gminy: Iłowa	4 935,72	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
Zapewnienie dostępności odpowiedniej przepustowości instalacji do przetwarzania odpadów	Celowe Związki Gmin	Brak szczegółowych danych	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
Stymulowanie rozwoju rynku surowców wtórnych i produktów zawierających surowce wtórne poprzez wspieranie współpracy organizacji odzysku, przemysłu i samorządu terytorialnego oraz konsekwentne egzekwowanie obowiązków w zakresie odzysku i recyklingu	Gminy: Skwierzyna	340 880,36	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
Wydawanie decyzji związanych z realizacją celów spełniających założenia wojewódzkiego	Marszałek Województwa	W ramach zadań statutowych	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji w zł	Źródła finansowania
GOSPODARKA ODPADAMI - Stworzenie systemu gospodarki odpadami, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz hierarchią sposobów postępowania z odpadami			
planu gospodarki odpadami			
Rozbudowa i budowa zakładów zagospodarowania odpadów obejmujące regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych, które będą zapewniać następujący zakres usług: mechaniczno-biologiczne lub termiczne przekształcanie zmieszanych odpadów komunalnych z pozostałości z sortowni, składowanie przetworzonych zmieszanych odpadów komunalnych, kompostowanie odpadów zielonych oraz opcjonalnie sortowanie poszczególnych frakcji odpadów komunalnych zbieranych selektywnie, zakład demontażu odpadów wielkogabarytowych, zakład przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. w Gorzowie Wlkp.	3 290 000,00	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
Zakończenie uporządkowania składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne	Gminy	Brak szczegółowych danych	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
GO 1. REALIZOWANE POZA POŚ			
Likwidacja dzikich wysypisk	Gmina Drezdenko	16 192,93	budżet gminy
Sprawozdanie z realizacji Planu gospodarki odpadami dla województwa lubuskiego za okres od 1 stycznia 2011 roku do 31 grudnia 2013 roku wraz z analizą dotyczącą zadań inwestycyjnych w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi w województwie, niezbędnych do osiągnięcia do 2020 roku zgodności z prawem Unii Europejskiej	Marszałek Województwa Lubuskiego	55 350,00	WFOŚ i GW
GO 2. Działania w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi			
Objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych wszystkich mieszkańców najpóźniej do 2015 r	Celowe Związki Gmin, Gminy	Brak szczegółowych danych	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, środki UE
Objęcie wszystkich mieszkańców systemem selektywnego zbierania odpadów najpóźniej do 2015 r.	Gminy: Bledzew	300 242,82	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, środki UE
Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów aby nie było składowanych w 2013 r. więcej niż 50%, w 2020 r. więcej niż 35% masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.	Gminy: Lubniewice	9 500,00	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, środki UE
Zmniejszenie masy składowanych odpadów komunalnych do max. 60% wytworzonych odpadów do końca 2014 r.	Celowe Związki Gmin, Gminy	Brak szczegółowych danych	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, środki UE
Przygotowanie do ponownego wykorzystania i recykling materiałów odpadowych, przynajmniej takich jak papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło z gospodarstw domowych, w miarę możliwości, odpadów innego pochodzenia podobnych do odpadów z gospodarstw domowych minimum 50% masy do 2020 r.	Elektrociepłownia Zielona Góra, Gminy: Ośno Lubuskie, Krosno Odrzańskie, Torzym, MEPROZET Stare Kurowo	2 414 032,33	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, środki UE, środki własne
GO 3. Działania w zakresie gospodarki odpadami niebezpiecznymi			
Prowadzenie bazy danych PCB	Marszałek Województwa	W ramach zadań statutowych	NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, środki UE
Rozwój istniejącego systemu zbierania olejów odpadowych, w tym ze źródeł rozproszonych oraz standaryzacji urządzeń	Producenci i wytwórcy odpadów	Brak szczegółowych danych	środki własne
Monitoring prawidłowego postępowania z	WIOŚ	W ramach zadań	środki własne, WIOŚ

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji w zł	Źródła finansowania
GOSPODARKA ODPADAMI - Stworzenie systemu gospodarki odpadami, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz hierarchią sposobów postępowania z odpadami			
olejami odpadowymi (w pierwszej kolejności odzysk poprzez regenerację, a jeśli nie jest możliwy ze względu na stopień zanieczyszczenia poddanie olejów odpadowych innym procesom odzysku)		statutowych	
Ukształtowanie systemu unieszkodliwiania zakaźnych odpadów medycznych i weterynaryjnych, obejmującego docelowo alternatywnie spalanie tych odpadów w spalarniach przystosowanych do przyjmowania tego typu odpadów lub spalanie odpadów w spalarniach odpadów po autoklawowaniu, dezynfekcji termicznej, działaniu mikrofalami (docelowo należy odejść od budowy i eksploatacji małych spalarni odpadów przeznaczonych wyłącznie do przetwarzania zakaźnych odpadów medycznych i weterynaryjnych)	Właściciele instalacji	Brak szczegółowych danych	środki własne, WFOŚ i GW, NFOŚ i GW, środki UE
Zwiększenie nadzoru nad prowadzeniem gospodarki odpadami przez małych wytwórców tych odpadów w małej ilości (źródła rozproszone)	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, Wojewódzka Stacja Epidemiologiczna w Gorzowie Wlkp.	156 001,73	środki własne, WIOŚ
Przegląd spalarni odpadów medycznych przynajmniej raz w roku	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, Wojewódzka Stacja Epidemiologiczna w Gorzowie Wlkp.	19 500,21	środki własne, WIOŚ
Opracowanie i wdrażanie innowacyjnych technologii przetwarzania zużytych baterii i akumulatorów, w szczególności alkaicznych	Właściciele instalacji	Brak szczegółowych danych	środki własne, WFOŚ i GW, NFOŚ i GW, środki UE
Rozbudowa lub modernizacja infrastruktury technicznej w zakresie zbierania i przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego	Właściciele instalacji	Brak szczegółowych danych	środki własne, WFOŚ i GW, NFOŚ i GW, środki UE
Prowadzenie cyklicznych kontroli poszczególnych podmiotów wprowadzających pojazdy, punktów zbierania pojazdów, stacji demontażu, prowadzących strzępiarki, w zakresie przestrzegania przepisów o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze	W ramach zadań statutowych	środki własne, WIOŚ
Realizacja działań zawartych w "Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032"	Gminy: Jasień, Szprotawa, Sulęcín, Bledzew, Siedlisko, Krzeszyce, Słubice, Torzym, Strzelce Krajeńskie, Rzepin, Sulechów, Nowogród Bobrzański, Kargowa, Kożuchów, Bobrowice, Czerwieńsk, Lipniki Łużyckie, Nowe Miasteczko, Lubniewice, Dąbie, Brody, Górzycza, Świebodzin, Niegostawice, Zabór, Zielona Góra, Małomice, Lubrza, Krosno Odrzańskie, Ośno Lubuskie, Bytom Odrzański, Nowa Sól, Trzebień, Gubin, Stare Kurowo, Wschowa, Lubsko, Kłodawa, Świdnica, Żagań, Tuplice, Lubiszyn, Brzeźnica m. Zielona Góra, m. Kostrzyn nad Odrą, m. Gorzów Wlkp.	828 899,66	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
Rozbudowa infrastruktury technicznej zbierania zużytych opon, szczególnie w zakresie odbierania od małych i średnich	Właściciele instalacji	Brak szczegółowych danych	środki własne

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji w zł	Źródła finansowania
GOSPODARKA ODPADAMI - Stworzenie systemu gospodarki odpadami, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz hierarchią sposobów postępowania z odpadami			
przedsiębiorstw			
Rozbudowa infrastruktury technicznej selektywnego zbierania, przetwarzania oraz ponownego wykorzystania odzysku, w tym recyklingu odpadów z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej	Właściciele instalacji	Brak szczegółowych danych	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, środki UE
Zwiększenie wykorzystania osadów ściekowych w trakcie prowadzenia inwestycji w zakresie budowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków	Oczyszczalnie ścieków	Brak szczegółowych danych	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, środki UE
SUMA KOSZTÓW PONIESIONYCH W RAMACH POŚ		94 231 810,00 PLN	
SUMA KOSZTÓW DZIAŁAŃ DODATKOWYCH		71 542,93 PLN	

Tabela 87. Finansowanie zadań w priorytecie Ochrona przyrody i krajobrazu w 2014 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji w zł	Źródła finansowania
OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU - Ochrona, odtwarzanie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej i georóżnorodności			
OP 1. Pogłębienie wiedzy o zasobach przyrodniczych województwa			
Kontynuowanie inwentaryzacji przyrodniczej województwa ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Natura 2000 (inwentaryzacja pod kątem tworzonych obecnie Planów Zadań Ochronnych)	Park Narodowy Ujście Warty, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp.	23 163,50	LIFE+, PO Infrastruktura i Środowisko, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
Edukacja pracowników administracji publicznej oraz pozostałych interesariuszy w zakresie prawnych i przyrodniczych podstaw zarządzania obszarami Natura 2000.	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp.	Brak szczegółowych danych	LIFE+, FOP, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
Weryfikacja granic Parków Krajobrazowych	ZPKWL, Sejmik Województwa	Brak szczegółowych danych	środki własne
Weryfikacja i uporządkowanie granic obszarów chronionego krajobrazu	Sejmik Wojewódzki	50 000,00	WFOŚ i GW, środki własne
OP 2. – Stworzenie organizacyjnych i prawnych warunków i narzędzi dla ochrony przyrody			
Opracowanie i zatwierdzanie planów ochrony dla istniejących parków narodowych i krajobrazowych oraz rezerwatów przyrody, a także planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp.	337 773,61	LIFE+, PO Infrastruktura i Środowisko, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
Tworzenie nowych form ochrony przyrody na podstawie wyników inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej	Samorządy, RDOŚ	Brak szczegółowych danych	w ramach działań własnych
OP 3. – Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej zachowanie lub odtworzenie właściwego stanu ekosystemów i siedlisk oraz populacji gatunków zagrożonych			
Monitoring stanu gatunków i siedlisk na obszarach Natura 2000 oraz przeciwdziałanie pogorszeniu się tego stanu	Park Narodowy Ujście Warty, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp.	51 201,00	budżet, środki własne
Czynna ochrona siedlisk cennych przyrodniczo (np. terenów podmokłych, łąk i pastwisk, muraw kserotermicznych)	Park Narodowy Ujście Warty, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp.	73 358,65	LIFE+, PO Infrastruktura i Środowisko, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, FOP
Przebudowa drzewostanów pod kątem zgodności z siedliskiem, w szczególności na terenach obszarów chronionych	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO
Opracowanie i wdrażanie programów ochrony gatunków zagrożonych	Park Narodowy Ujście Warty, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp.	28 000,00	LIFE+, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, FOP
Opracowanie i wdrażanie kompleksowych	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji w zł	Źródła finansowania
OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU - Ochrona, odtwarzanie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej i georóżnorodności			
systemów zarządzania obszarami cennymi przyrodniczo wraz z tworzeniem infrastruktury edukacyjnej, informacyjnej, turystycznej oraz służącej ochronie przyrody			
Wsparcie ochrony bioróżnorodności na obszarach wiejskich poprzez szkolenie i wsparcie rolników we wdrażaniu programów rolno-środowiskowych	ODR, ARMiR	Brak szczegółowych danych	PROW
OP 3. REALIZOWANE POZA POŚ			
Czynna ochrona mazurka w Parkach Krajobrazowych Województwa Lubuskiego - liczenie ptaków zimujących, wieszanie budek lęgowych dla mazurka, monitoring lęgów mazurka	Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego	Brak szczegółowych danych	środki własne, WFOŚ i GW
Czynna ochrona gniewosza plamistego – wykaszanie siedliska w Lipach na terenie Barlinecko-Gorzowskiego Parku Krajobrazowego	Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego	Brak szczegółowych danych	środki własne
Czynna ochrona popielicy – dokarmianie osobników pozostałych w miejscu reintrodukcji w Barlinecko-Gorzowskim Parku Krajobrazowym	Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego	Brak szczegółowych danych	Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody, budżet ZPKWL – transport, paliwo, zadanie wykonywane przez pracownika w ramach pełnionych obowiązków ZPKWL
OP 4. - Ochrona i odtwarzanie różnorodności biologicznej systemów leśnych			
Realizacja „Krajowego programu zwiększenia lesistości”	Lasy Państwowe RDLP Zielona Góra	249,00	środki własne
Zalesienie nowych terenów, w tym gruntów zbędnych dla rolnictwa oraz nieużytków z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczo-krajobrazowych	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie	66 350,00	środki własne, środki UE
Prowadzenie waloryzacji przyrodniczej obszarów leśnych	Lasy Państwowe	W ramach zadań statutowych	środki własne
Zwiększenie ilości powierzchni zadrzewień na terenach rolniczych oraz rozszerzenie zakresu leśnej rekultywacji terenów zdegradowanych, w tym odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzenie instrumentów zapobiegawczych – budowa, przebudowa i modernizacja dróg leśnych wyznaczonych w planach urządzania lasu jako drogi pożarowe	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie	1 650 101,00	środki własne, PROW
Renaturalizacja obszarów leśnych, w tym obszarów wodnych, błotnych obiektów cennych przyrodniczo, znajdujących się na terenach leśnych w tym: zwiększenie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych – budowa obiektów wodno-melioracyjnych	Lasy Państwowe RDLP Zielona Góra	73 112,55	środki własne, środki UE
Racjonalne wykorzystanie zasobów leśnych, w tym zachowanie odpowiedniego poziomu pozyskiwania drewna z hektara użytków leśnych	Lasy Państwowe	Brak szczegółowych danych	środki własne, środki UE
OP 5. – Zmiana struktury gatunkowej i wiekowej lasów, odnowienie uszkodzonych ekosystemów leśnych			
Realizacja planów urządzania lasów	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie, Lasy Państwowe RDLP Zielona Góra	11 516 921,00	budżet
OP 6. - Edukacja leśna społeczeństwa, dostosowanie lasów do pełnienia zróżnicowanych funkcji przyrodniczych i społecznych			
Podnoszenie świadomości przyrodniczej	Regionalna Dyrekcja Lasów	1 947 150,61	środki własne, środki

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji w zł	Źródła finansowania
OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU - Ochrona, odtwarzanie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej i georóżnorodności			
społeczeństwa, udostępnianie lasów poprzez utrzymanie i rozwój posiadanej infrastruktury, rozszerzanie bazy do edukacji ekologicznej, partycypację w inwestycjach wspólnych z samorządami w zakresie rozwoju turystyki na obszarach leśnych i przyleśnych	Państwowych w Szczecinie, Lasy Państwowe RDLP Zielona Góra		UE
Prowadzenie doradztwa dla właścicieli gruntów korzystających ze wsparcia UE dla działań związanych z leśnictwem	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie	1 494,00	budżet, środki UE
Promocja turystyki związanej z gospodarką leśną i łowiecką oraz turystyki ekologicznej i rowerowej	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO
OP 7. - Identyfikacja zagrożeń lasów i zapobieganie ich skutkom			
Monitorowanie oraz ograniczanie występowania szkodników owadzych w lasach	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie, Lasy Państwowe RDLP Zielona Góra	781 289,50	budżet, środki własne, środki UE
Monitorowanie oraz ograniczenie zagrożenia pożarowego w lasach, w tym: modernizacja sprzętu przeciwpożarowego oraz systemu wczesnego wykrywania pożarów lasu, modernizacja systemu obserwacji lasu, zakup kamer TV umożliwiających monitoring lasów, zakup i wymiana sprzętu patrolowo-gaśniczego	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie	754 000,00	budżet, środki własne, środki UE
Budowa lub przebudowa dróg leśnych uznanych za drogi pożarowe	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie, Lasy Państwowe RDLP Zielona Góra	25 641 800,00	budżet, środki własne, środki UE
Wzmacnianie techniczne służb leśnych dla potrzeb ujawnienia i zwalczania zagrożeń niszczenia przyrody przez człowieka (walka z kłusownictwem, zaśmiecaniem i dewastacją terenów leśnych)	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie	68 302,50	budżet, środki własne, środki UE
Działania mające na celu ochronę lasu przed szkodami wyrządzonymi przez zwierzynę leśną	Lasy Państwowe RDLP Zielona Góra, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie	12 239 615,50	budżet, środki własne, środki UE
Koszty poniesione przez Park Narodowy Ujście Warty		3 698 567,70	budżet, środki własne, środki UE
SUMA KOSZTÓW PONIESIONYCH W RAMACH POŚ		807 415,61 PLN	
SUMA KOSZTÓW DZIAŁAN DODATKOWYCH		8 017 349,00 PLN	

Tabela 88. Finansowanie zadań w priorytecie Ochrona przed polami elektromagnetycznymi w 2014 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
OCHRONA PRZED POLAMI ELEKTROMAGNETYCZNYMI - Ochrona przed negatywnym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych			
PEM 1. – Utrzymanie poziomów promieniowania elektromagnetycznego poniżej wartości dopuszczalnych			
Monitoring poziomów pól elektromagnetycznych na terenie województwa	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze	Brak szczegółowych danych	w ramach działań własnych
Preferowanie nisko konfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO
	SUMA	Brak szczegółowych danych	

Tabela 89. Finansowanie zadań w priorytecie Ochrona przed hałasem w 2014 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
OCHRONA PRZED HAŁASEM - Zmniejszenie uciążliwości hałasu poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu obowiązujących standardów			
H 1. - Monitoring hałasu i ocena stopnia narażenia mieszkańców województwa na ponadnormatywny hałas			
Sporządzenie map akustycznych dla miast powyżej 100 tys. mieszkańców oraz dla dróg krajowych, linii lotniczych i lotnisk	Województwo Lubuskie	Zrealizowano w I okresie raportowym POŚ 2012-2013	budżet, środki UE

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
OCHRONA PRZED HAŁASEM - Zmniejszenie uciążliwości hałasu poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu obowiązujących standardów			
Opracowanie wynikających z map akustycznych Programów ochrony przed hałasem	Województwo Lubuskie	Zrealizowano w I okresie raportowym POŚ 2012-2013	budżet, środki UE
Kontrola jednostek gospodarczych oraz lotnisk w zakresie emitowanego hałasu	Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Gorzowie Wlkp., WIOŚ	261 751,89	w ramach działań własnych
H 1. REALIZOWANE POZA POŚ			
Monitoring hałasu komunikacyjnego	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze	W ramach zadań statutowych	środki własne
H 2. – Ograniczenie uciążliwości akustycznej dla mieszkańców			
Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców województwa lubuskiego ponad normatywnym hałasem poprzez: budowę obwodnic i dróg alternatywnych do istniejących (wraz ze skutecznymi zabezpieczeniami akustycznymi), przeprowadzenie remontu nawierzchni dotychczasowych odcinków dróg	Gminy: Ośno Lubuskie, Kożuchów, Siedlisko, Drezdenko, Bobrowice, Dąbie, Deszczno, Czerwieńsk, Krzeszyce, Lubrza, Niegostawice, Skwierzyna, Stare Kurowo, Sulechów, Trzebiechów, Trzebiel, Nowa Sól, Pszczew, Wymiarki, Lubsko, Szlichtyngowa, Krosno Odrzańskie, Gubin, Iłowa, Rzepin, Sława, Ślubice, Szprotawa, Gorzów Wlkp., Świebodzin, Cybinka, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddz. w Zielonej Górze, Powiaty: Strzelecko - Drezdeński, Żarski, Wschowski	46 538 855,61	budżet, WFOŚ i GW, środki UE
Opracowanie i wdrożenie zasad organizacji ruchu sprzyjających obniżeniu emisji hałasu do środowiska w tym m.in. zastosowanie zmniejszenia prędkości pojazdów wraz z pomiarem prędkości (fotoradary), w miejscach przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu, utworzenie obszarów ograniczonego użytkowania (w przypadku braku innych technicznych możliwości)	Gminy: Nowe Miasteczko	136 510,00	budżet, środki UE
Zapobieganie rozprzestrzeniania się hałasu w środowisku w miejscach znacznych przekroczeń poprzez: budowę ekranów akustycznych, tworzenie pasów zieleni przy głównych trasach komunikacyjnych, zwiększenie izolacyjności akustycznej budynków	Gminy: Nowa Sól, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddz. w Zielonej Górze	18 334 285,8	budżet, WFOŚ i GW, środki UE
Ograniczenie hałasu emitowanego przez środki transportu (transport drogowy i szynowy) m.in. poprzez ich modernizację, naprawę trakcji	Przedsiębiorstwo komunikacji tramwajowej, PKM, PKP	Brak szczegółowych danych	budżet, WFOŚ i GW, środki UE
Tworzenie planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem: Źródeł hałasu, przestrzegania zasad strefowania (rozgraniczenia terenów o zróżnicowanej funkcji), zapisów odnośnie standardów akustycznych dla poszczególnych terenów	Gminy: Wschowa, Sława, Żagań	95 810,00	budżet
Kontrola zakładów w przypadku naruszeń zasad przestrzegania emisji hałasu przemysłowego do środowiska	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze	W ramach zadań statutowych	w ramach działań własnych
Przeprowadzenie edukacji ekologicznej oraz promocja: komunikacji zbiorowej, transportu rowerowego, proekologicznego korzystania z samochodów: Carpooling (jazda z sąsiadem), Eco-driving (ekologiczny, oszczędny styl jazdy)	Gminy: Gorzów Wlkp., Miejski Zakład Komunikacji w Gorzowie Wlkp.	19 760,00	budżet, WFOŚ i GW, środki UE
SUMA		65 125 221,41	

Tabela 90. Finansowanie zadań w priorytecie Odnawialne źródła energii w 2014 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII - Ograniczenie zużycia energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii			
OZE 1. - Zwiększenie wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii			
Wdrażanie projektów z zastosowaniem odnawialnych i alternatywnych źródeł energii	Gminy: Drezdenko, Świdnica, Babimost	423 996,1	środki własne, środki UE, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, kredyty bankowe
SUMA		423 996,10	

Tabela 91. Finansowanie zadań w priorytecie Przeciwdziałanie poważnym awariom przemysłowym w 2014 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
PRZECIWSZTAWIANIE POWSTAWANIU AWARII PRZEMYSŁOWYCH - Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków			
PAP 1. Minimalizacja ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych i w wyniku transportu			
Opracowanie raportów o bezpieczeństwie w zakładach o dużym ryzyku na terenie województwa, które nie posiadają takich dokumentów (Raport zatwierdzony przez Komendanta Wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej)	Rozlewnia Gazu Płynnego w Przytocznej, Terminal Gazu Płynnego w Krośnie Odrzańskim, Kronopol Sp. z o. o. w Żarach, Rockwool Polska Sp. z o.o., Baza Paliw w Miostowicach Dolnych, Kopalnia Ropy Naftowej i Gazu Ziarnego Lubiatów w Drezdenku, Terminal Ekspedycyjny Wierzbno w Przytocznej	Brak szczegółowych danych	środki własne
Prowadzenie i weryfikacja elektronicznej bazy danych w zakresie zakładów mogących powodować poważną awarię	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze	W ramach zadań statutowych	środki własne
Prowadzenie monitoringu na obszarach zagrożonych ryzykiem wystąpienia poważnych awarii oraz rejestru poważnych awarii	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze	W ramach zadań statutowych	środki własne
Wygezekwowanie od wszystkich zakładów o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii opracowania i wdrożenia systemów bezpieczeństwa gwarantujących ochronę ludzi i środowiska	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, Wojewódzka Stacja Epidemiologiczna w Gorzowie Wlkp.	W ramach zadań statutowych	środki własne
Wyznaczenie optymalnych tras dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne z omińnięciem centrów miast, stref ochronnych ujęć wody pitnej oraz wyznaczeniem (budową) miejsc postojowych	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO
Prowadzenie systematycznych kontroli oraz nadzoru nad transportem materiałów niebezpiecznych	Policja, PSP	W ramach zadań statutowych	środki własne
PAP 1. REALIZOWANE POZA POŚ			
Realizacja czynności zapobiegawczych lub kontrolnych w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa sanitarnego i przekazanie informacji w tym zakresie do organów wyższego stopnia (przekazywanie do Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Środowiska, Marszałka Woj. Lubuskiego, Prezydentów Miast itp. zastrzeżeń dotyczących	Wojewódzka Stacja Epidemiologiczna w Gorzowie Wlkp.	41 683,87	środki własne
PAP 2. Minimalizacja skutków wystąpienia poważnych awarii			
Opracowanie Zewnętrznego Planu Operacyjno-Ratowniczego dla terenu narażonego na skutki awarii przemysłowej położonego poza zakładem o dużym ryzyku na podstawie informacji złożonych przez prowadzących zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii	PSP	W ramach zadań statutowych	środki własne

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
PRZECIWSZTAWIANIE POWSTAWANIU AWARII PRZEMYSŁOWYCH - Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków			
przemysłowej			
Opracowanie i wdrożenie systemu ratowniczo-gaśniczego dla województwa	PSP	W ramach zadań statutowych	środki własne
Doposażenie jednostek straży pożarnej w sprzęt do ratownictwa techniczno-chemiczno-ekologicznego	Komenda Powiatowa PSP w Nowej Soli, Komenda Powiatowa PSP w Żarach, Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Gorzowie Wlkp., Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Zielonej Górze, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Krośnie Odrzańskim, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Słubicach, Zarząd Wojewódzki Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Sulęcinie, Ochotnicza Straż Pożarna w Wymiarkach, Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Gorzowie Wlkp.	1 269 464,3	środki własne, WFOŚ i GW, środki UE
Usuwanie skutków poważnych awarii w środowisku	Sprawcy awarii, KW PSP, KP PSP, OSP	Brak szczegółowych danych	koszty po stronie sprawców awarii
Zapobieganie lub usuwanie skutków zanieczyszczenia środowiska w przypadku nieustalenia podmiotu za nie odpowiedzialnego	Wojewódzka Stacja Sanitarno Epidemiologiczna w Gorzowie Wlkp.	1 341,72	środki własne
SUMA		1 269 464,30	

Tabela 92. Finansowanie zadań w priorytecie Kopaliny w 2014 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Jednostki realizujące
KOPALINY - Zrównoważona gospodarka zasobami naturalnymi			
K 1. Minimalizacja strat w eksploataowanych złożach oraz ochrona środowiska przed negatywnym oddziaływaniem przemysłu wydobywczego			
Wykorzystanie nowoczesnych technik poszukiwawczych i wydobywczych	WUG, GIG, Kopalnie	Brak szczegółowych danych	budżet, środki UE
Eliminacja nielegalnej eksploatacji kopaliny	OUG, Gminy	Brak szczegółowych danych	budżet
Współdziałanie organów administracji publicznej w tworzeniu studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem kopaliny i ich ochroną przed trwałym zainwestowaniem nie górniczym na całym obszarze województwa	Gminy: Gorzów Wlkp.,	42 927,00	budżet
Ochrona niezagospodarowanych złóż kopaliny w procesie planowania przestrzennego	OUG, Gminy	Brak szczegółowych danych	budżet
SUMA		42 927,00	

Tabela 93. Finansowanie zadań w priorytecie Degradacja powierzchni ziemi i gleb w 2014 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Jednostki realizujące
DEGRADACJA POWIERZCHNI ZIEMI I GLEB - Ochrona powierzchni ziemi przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych			
GL 1. - Zagospodarowanie powierzchni ziemi zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju			
Rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych i leśnych, zgodnych z zasadami rozwoju	ODR, Gminy, ARMiR	Brak szczegółowych danych	budżet, środki własne, środki UE, kredyty

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Jednostki realizujące
DEGRADACJA POWIERZCHNI ZIEMI I GLEB - Ochrona powierzchni ziemi przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych			
zrównoważonego			preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
Zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych, przywrócenie funkcji przyrodniczej, rekreacyjnej lub rolniczej	Wojewoda, samorzady terytorialne, ODR, Gminy, ARMiR, podmioty gospodarcze	Brak szczegółowych danych	budżet, środki własne, środki UE, kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
Tworzenie nowych gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych	podmioty gospodarcze, właściciele gruntów	Brak szczegółowych danych	środki własne, środki UE
GL 1. REALIZOWANE POZA POŚ			
Zwiększenie zieleni na terenie przedsiębiorstwa	Przedsiębiorstwo Drogowe KONTRAKT	5 000,00	środki własne
GL 2. – Inwentaryzacja i rekultywacja gleb zdewastowanych i zdegradowanych			
Rozpoznanie obszarów zanieczyszczonych i zdegradowanych	Wojewoda, samorzady terytorialne, ODR, Gminy, ARMiR, podmioty gospodarcze	Brak szczegółowych danych	budżet, środki własne, środki UE, kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
Rekultywacja terenów uznanych za zdegradowane	Wojewoda, samorzady terytorialne, ODR, Gminy, ARMiR, podmioty gospodarcze	Brak szczegółowych danych	budżet, środki własne, środki UE
Rozwój systemu identyfikacji i monitoringu terenów zdegradowanych, w tym prowadzenie monitoringu azotu mineralnego w glebie oraz prowadzenie monitoringu siarki siarczanowej i ogólnej w glebie	Okręgowa Stacja Chemiczna	Brak szczegółowych danych	budżet, środki własne, środki UE
GL 3. - Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem rolnictwa i innych rodzajów działalności gospodarczej			
Promocja rolnictwa ekologicznego i integrowanego poprzez szkolenia rolników (zgodnie z wymogami ochrony środowiska i przyrody)	ODR, ARMiR, podmioty gospodarcze, właściciele gruntów,	Brak szczegółowych danych	środki własne, środki UE
Zapobieganie zanieczyszczeniom gleb, zwłaszcza środkami ochrony roślin i metalami ciężkimi	ODR, ARMiR, podmioty gospodarcze, właściciele gruntów,	Brak szczegółowych danych	środki własne, środki UE
Ochrona gleb przed erozją i zakwaszeniem, ograniczenie zjawisk nadmiernej eksploatacji i zanieczyszczenia gleb również w innych sektorach gospodarki	ODR, ARMiR, podmioty gospodarcze, właściciele gruntów	Brak szczegółowych danych	środki własne, środki UE
Ochrona gleb przed zakwaszeniem oraz działania zmierzające do odkwaszenia gleb	ODR, ARMiR, podmioty gospodarcze, właściciele gruntów	Brak szczegółowych danych	środki własne, środki UE
SUMA KOSZTÓW PONIESIONYCH W RAMACH POŚ		Brak szczegółowych danych	
SUMA KOSZTÓW DZIAŁAŃ DODATKOWYCH		5 000,00	

Tabela 94. Finansowanie zadań w priorytecie Współpraca transgraniczna w 2014 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Jednostki realizujące
WSPÓŁPRACA TRANSGRANICZNA - Prowadzenie wspólnych transgranicznych działań związanych z ochroną środowiska i ochroną przeciwpowodziową			
WT 1. – Realizacja działań z zakresu ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej w ramach podpisanych umów o współpracy transgranicznej			

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Organizowanie lub udział w spotkaniach dotyczących transgranicznej ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze	Brak szczegółowych danych	Interreg, inne środki unijne, budżety gmin, powiatów, województwa
Opracowanie dokumentów dotyczących współpracy transgranicznej w zakresie ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze	Brak szczegółowych danych	Interreg, inne środki unijne, budżety gmin, powiatów, województwa
SUMA		Brak szczegółowych danych	

Tabela 95. Finansowanie zadań w priorytecie Edukacja ekologiczna w 2014 roku

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
EDUKACJA EKOLOGICZNA - Propagowanie właściwych zachowań i postaw dotyczących środowiska naturalnego			
EE 1. – Promowanie właściwych zachowań w zakresie ochrony środowiska, zwłaszcza zanieczyszczeń wody i gospodarki odpadami			
Prowadzenie działań podnoszących wiedzę z zakresu właściwej gospodarki odpadami (np. szkolenia, konferencje, kampanie)	Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego	68 880,00	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
Propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody oraz wpływu nieprawidłowej gospodarki ściekowej w domostwach i gospodarstwach rolnych na jakość wód (np. spotkania, prelekcje, szkolenia)	Park Narodowy Ujście Warty, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego, MEPROZET Stare Kurowo, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gorzowie Wlkp., Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej w Nowej Soli	33 086,99	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
Organizowanie szkoleń dla rolników z zakresu właściwego nawożenia, promocji rolnictwa ekologicznego, stosowania dobrych praktyk	Gminy: Kożuchów	1 000,00	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
Promowanie działań z zakresu edukacji ekologicznej i ochrony środowiska poprzez lokalne media (np. radio, telewizja, prasa, portale internetowe)	Gminy: Gubin, Park Narodowy Ujście Warty, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gorzowie Wlkp., Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej w Nowej Soli	69 285,48	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
Wyjazdy dzieci i młodzieży do miejsc związanych z ochroną środowiska (np. oczyszczalni ścieków, składowisk)	Gminy: Drezdenko, Krzeszyce, Ślawa, Torzym, Gorzów Wlkp.	94 620,23	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
Kształcenie kadr samorządowych (pracowników) w zakresie przepisów prawa ochrony środowiska, obowiązujących procedur oraz podnoszenie wiedzy z wybranych komponentów środowiska	Gminy: Ośno Lubuskie, Drezdenko, Bledzew, Brzeźnica, Deszczno, Krzeszyce, Lubniewice, Przytoczna, Stare Kurowo, Żary, Babimost, Gubin, Ślawa, Torzym, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddz. w Zielonej Górze, Powiaty: Strzelecko - Drezdeński, Żagański, Żarski	23 942,88	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
Pozostałe działania podnoszące poziom wiedzy z zakresu ochrony środowiska, zarówno wśród dzieci i młodzieży, jak i dorosłych	Gminy: Żary, Dąbie, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego, Przedsiębiorstwo Drogowe KONTRAKT, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, RZGW Wrocław, Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP	133 094,65	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
EDUKACJA EKOLOGICZNA - Propagowanie właściwych zachowań i postaw dotyczących środowiska naturalnego			
	Zarząd Oddziału Wojewódzkiego, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Lubuski Oddział Regionalny w Zielonej Górze, Związek Międzygminny "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"		
EE 2. – Rozwijanie działań edukacyjnych dotyczących ochrony przyrody			
Wyjazdy dzieci i młodzieży do ośrodków edukacji ekologicznej, przyrodniczej itp., w celu poznawania przyrody, w tym prowadzenie zajęć w oparciu o ścieżki edukacyjne	Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego	Brak szczegółowych danych	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
Działania promujące i podnoszące poziom wiedzy nt. walorów środowiska przyrodniczego na terenie województwa	Park Narodowy Ujście Warty, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp.	44 098,95	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
Prowadzenie szkoleń, warsztatów i spotkań mających na celu podniesienie wiedzy na temat możliwości prowadzenia działań na obszarach Natura 2000 oraz obowiązujących w tym zakresie procedur	Gminy: Gozdnicza, Torzym, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp.	900,00	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
Inne działania związane z podnoszeniem wiedzy na temat ochrony przyrody	Gminy: Brzeźnica, Świdnica, Gozdnicza, Szprotawa, Torzym, Park Narodowy Ujście Warty, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp., Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddz. w Zielonej Górze, Starostwo Powiatowe w Strzelcach Krajeńskich, Uniwersytet Zielonogórski	116 914,44	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
EE 3. – Rozwijanie działań edukacyjnych dotyczących ochrony przyrody			
Rozwój ośrodków edukacji ekologicznej i przyrodniczo-leśnej oraz innych obiektów, w których prowadzone są zajęcia z edukacji ekologicznej (np. poprzez ich modernizację, doposażenie itp.)	Park Narodowy Ujście Warty, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego	Brak szczegółowych danych	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE, kredyty bankowe
Opracowanie lokalnych programów edukacji ekologicznej	Gminy: Wschowa, Nowogród Bobrzański, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego	15 000,00	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
Zakup materiałów niezbędnych do prowadzenia działań z zakresu edukacji ekologicznej	Gminy: Drezdenko, Świdnica, Gozdnicza, Żary, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gorzowie Wlkp., Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego w Gorzowie Wlkp., Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej w Nowej Soli	86 834,82	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE

Zadanie	Rok 2014		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
EDUKACJA EKOLOGICZNA - Propagowanie właściwych zachowań i postaw dotyczących środowiska naturalnego			
Pozostałe działania związane z rozwojem bazy edukacji ekologicznej, np.: stawianie tablic informacyjnych, oznakowań, tworzenie wystaw itp.	Gminy: Drezdenko, Żary, Park Narodowy Ujście Warty, Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej w Nowej Soli	11 247,96	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
SUMA		632 039,00	

Tabela 96. Finansowanie zadań w priorytecie Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego w 2015 roku

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO - Kontynuacja zadań związanych z poprawą jakości powietrza			
PA 1. Wdrażanie i realizacja założeń Programów służących ochronie powietrza			
Monitorowanie i zarządzanie Programem ochrony powietrza (monitorowanie, koordynowanie działań, raportowanie)	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze	34 101,75	budżet
Realizacja zadań wskazanych w programach ochrony powietrza (POP)	Gminy: Drezdenko, Kłodawa, Lubrza, Przytoczna, Skwierzyna, Stare Kurowo, Trzebiechów, Witnica, Żary, Gubin, Sława, Gorzów Wlkp., Cybinka, Zakłady Włókien Chemicznych STILON, Powiat Krośnieński, WFOŚ i GW.	50 904 179,59	budżet, środki własne właścicieli, zarządców, zakładów, fundusze unijne, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
PA 1. DODATKOWE DZIAŁANIA REALIZOWANE POZA POŚ			
Przedsięwzięcie pn. „Redukcja emisji zanieczyszczeń powietrza w śródmieściu Gorzowa Wlkp.”,	Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Gorzowie Wlkp.	8 086 538,99	środki własne ZGM, środki Wspólnot Mieszkaniowych, środki WFOŚ i GW, środki NFOŚ i GW
PA 2. Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych			
Monitoring powietrza	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	Brak szczegółowych danych	WFOŚ i GW, NFOŚ i GW
Podłączenie budynków do sieci ciepłowniczej	Zakład Energetyki Ciepłej w Międzyrzeczu, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej SEC Słubice, Zakład Energetyki Ciepłej w Skwierzynie, Gminy: Gorzów Wlkp., Nowosolska Spółdzielnia Mieszkaniowa	8 651 830,86	budżet, środki własne
Zmiana systemu ogrzewania na bardziej efektywny ekologicznie i energetycznie, w tym wymiana ogrzewania węglowego na gazowe, olejowe lub inne bardziej ekologiczne	Gminy: Drezdenko, Czerwieńsk, Świdnica, Lubsko, Szlichtyngowa, Wschowa, Komenda Wojewódzka Policji w Gorzowie Wlkp., Powiaty: Międzyrzecki, Klasztor Zakonu Braci Mniejszych - Franciszkanów	804 049,18	budżet
Modernizacja istniejących kotłowni	Elektrociepłownia Zielona Góra, Gminy: Kożuchów, Dąbie, Nowa Sól, Torzym, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze, Dom Pomocy Społecznej Rokitno, Powiat Międzyrzecki, Żarski	721 812,87	budżet
Modernizacja sieci przemysłowych i sieci rozdzielczych	Elektrociepłownia Zielona Góra	16 150 918,64	środki własne
Modernizacja układów technologicznych skutkująca zmniejszeniem zużycia materiałów,	Elektrociepłownia Zielona Góra, Zakłady Włókien Chemicznych	8 556 434,68	środki własne

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO - Kontynuacja zadań związanych z poprawą jakości powietrza			
wody lub energii	STILON		
Termomodernizacja budynków	Gminy: Kożuchów, Nowa Sól, Otyń, Drezdenko, Stare Kurowo, Górzycza, Nowa Sól, Pszczew, Lubsko, Szlichtyngowa, Gorzów Wlkp., Komenda Wojewódzka Policji w Gorzowie Wlkp., Starostwo Powiatowe w Strzelcach Krajeńskich, Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Gorzowie Wlkp. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze, Powiaty: Międzyrzecz, Poltur Polska Sp. z o.o.	14 823 323,56	budżet, środki własne zarządów i właścicieli, NFOŚ i GW, środki UE
Monitoring pojazdów opuszczających place budów pod kątem ograniczenia zanieczyszczeń dróg, prowadzącego do niezorganizowanej emisji pyłu	Policja, Straż Miejska	Brak szczegółowych danych	budżet
Budowa i modernizacja systemów i urządzeń do redukcji zanieczyszczeń pyłowo-gazowych	Podmioty gospodarcze	Brak szczegółowych danych	środki własne
Zakup pojazdów transportu publicznego o niskiej emisji spalin (w tym zakup pojazdów spełniających normy emisji spalin Euro 4, zastosowanie w komunikacji miejskiej środków transportu zasilanych paliwem alternatywnym np. gazowym CNG lub odnawialnym (bioetanol) w miejsce oleju napędowego)	Gminy: Bledzew, Komenda Miejska Policji w Gorzowie Wlkp., Komenda Miejska Policji w Zielonej Górze, Komenda Powiatowa Policji w Krośnie Odrzańskim, Komenda Powiatowa Policji w Międzyrzeczu, Komenda Powiatowa Policji w Słubicach, Komenda Powiatowa Policji w Żaganiu, Komenda Powiatowa Policji w Żarach, Komenda Powiatowa PSP Słubice, Komenda Wojewódzka Policji w Gorzowie Wlkp.	4 922 044,97	środki własne, środki UE
Budowa obwodnic, przebudowa, modernizacja/poprawa stanu technicznego dróg	Gminy: Ośno Lubuskie, Drezdenko, Kłodawa, Stare Kurowo, Sulechów, Górzycza, Świdnica, Zabór, Zwierzyn, Szlichtyngowa, Wschowa, Żary, Bytom Odrzański, Rzepin, Szprotawa, Zbąszynek, Gorzów Wlkp., Świebodzin, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddz. w Zielonej Górze, Powiaty: Gorzowski, Krośnieński, zarząd Dróg Powiatowych w Międzyrzeczu, Powiaty: Żarski	466 961 191,2	budżet, środki własne, środki UE
Utrzymanie czystości dróg w celu ograniczenia emisji wtórnej (czyszczenie metodą moką)	Gminy: Skwierzyna, Sulechów, Trzebiechów, Gozdnicza, Babimost, Gubin, Szprotawa, Gorzów Wlkp., Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddz. w Zielonej Górze, Powiaty: Krośnieński	3 263 072,05	budżet, środki własne zarządów dróg
PA 2. DODATKOWE DZIAŁANIA REALIZOWANE POZA POŚ			
Zmniejszenie zużycia energii elektrycznej poprzez wymianę młynów masy długiej	Arctic Paper Kostrzyn S.A.	4 400 000,00	środki własne przedsiębiorstwa
SUMA KOSZTÓW PONIESIONYCH W RAMACH POŚ		575 792 959,36 PLN	
SUMA KOSZTÓW DZIAŁAN DODATKOWYCH		12 486 538,99 PLN	

Tabela 97. Finansowanie zadań w priorytecie Gospodarka wodno-ściekowa w 2015 roku

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
GOSPODARKA WODNA - Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz ochrona przeciwpowodziowa			
W 1. Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych			
Opracowanie warunków korzystania z wód rejonów wodnych	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu	Brak szczegółowych danych	budżet, NFOŚ i GW
Opracowanie warunków korzystania z wód zlewni	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu	Brak szczegółowych danych	budżet, WFOŚ i GW, NFOŚ i GW
Organizacja i przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych wraz z konsultacjami społecznymi projektu aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie	154 400,00	budżet, NFOŚ i GW
Budowa, rozbudowa i modernizacja komunalnych oczyszczalni ścieków oraz systemu kanalizacji zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych oraz Programem wyposażenia w oczyszczalnie ścieków aglomeracji <2000 RLM	Gminy: Koźuchów, Nowa Sól, Drezdenko, Lubiszyn, Lubniewice, Lubrza, Skąpe, Stare Kurowo, Górzycza, Świdnica, Zabór, Lubsko, Wschowa, Krosno Odrzańskie, Żary, Babimost, Dobiegniew, Gubin, Szprotawa, Cybinka, Arctic Paper Kostrzyn S.A., VICTAULIC Polska Sp. z o.o., Lubuskie Wodociągi i Kanalizacja, Międzyrzeckie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji, Zakład Usług Wodno- Ściekowych w Słubicach, Żagańskie Wodociągi i Kanalizacja w Żaganie, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gorzowie Wlkp., PWiK Skąpe, PWiK Sława, Zielonogórskie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o., Zakład Komunalny w Jasieniu, Krośnieńskie Przedsiębiorstwo Wodociągowo - Kanalizacyjne, Lubuski Oddział Okręgowy Polskiego Czerwonego Krzyża, Spółka Wodno - Ściekowa " Złota Struga", Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych KOMUNALNI w Dobiegniewie, Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej w Nowej Soli	257 377 956,9	budżet, środki własne, WFOŚ i GW, NFOŚ i GW
Propagowanie oraz budowa oczyszczalni przydomowych w tych miejscach, gdzie brak będzie kanalizacji w okresie perspektywnym	Gminy: Ośno Lubuskie, Koźuchów, Otyń, Siedlisko, Drezdenko, Lubiszyn, Przytoczna, Stare Kurowo, Trzebiel, Nowa Sól, Zabór, Witnica, Nowogard Bobrzański, Torzym, Świebodzin	3 874 582,42	WFOŚ i GW, NFOŚ i GW, środki UE
Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków i wdrożenie harmonogramu wywozu nieczystości płynnych i osadów ściekowych z przydomowych oczyszczalni	Gminy: Zabór, Torzym	3 000,00	w ramach działań własnych
Redukcja zanieczyszczeń biodegradowalnych przez zakłady przemysłu rolno-spożywczego o wielkości >4000 RLM	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO
Budowa kanalizacji deszczowej, modernizacja	Gminy: Lubniewice, Lubsko,	889 312,3	budżet, środki

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
GOSPODARKA WODNA - Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz ochrona przeciwpowodziowa			
kanalizacji w celu wydzielania kanalizacji deszczowej, budowa osadników i separatorów wód opadowych i roztopowych na wylotach sieci deszczowej od odbiorników	Szlichtyngowa, Świebodzin, Lubuskie Wodociągi i Kanalizacja		przedsiębiorstw, WFOŚ i GW, RPO, PZD
Weryfikacja obszarów zagrożonych zanieczyszczeniem związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych	RZGW Szczecin	Brak szczegółowych danych	budżet
Działania podejmowane w celu ograniczenia dopływu zanieczyszczeń związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych: wyposażenie w zbiorniki na gnojowice i pyły obornikowe, budowa biogazowni w celu zagospodarowania nieczystości ciekłych z hodowli, promocja i stosowanie Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej, promocja i stosowanie "Programu rolnośrodowiskowego" m.in. wspieranie rolnictwa ekologicznego, zastosowanie międzyplonów oraz wsiewek poplonowych, utrzymanie stref buforowych i międz śródpolnych	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie	71 340,00	budżet, środki UE, środki własne
Prowadzenie monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, Wojewódzka Stacja Epidemiologiczna w Gorzowie Wlkp.	127 317,52	budżet, WFOŚ i GW, NFOŚiGW
Rewitalizacja jezior oraz zagospodarowanie terenów wokół jezior dla potrzeb turystyki i rekreacji w sposób zapewniający ochronę wód jeziornych przed zanieczyszczeniem	Gminy: Drezdenko, Lubrza, Pszczew, Torzym	747 645,63	budżet, środki własne, WFOŚ i GW, NFOŚ i GW
GW 1. DODATKOWE DZIAŁANIA REALIZOWANE POZA POŚ			
Prowadzenie wywozu nieczystości płynnych i osadów ściekowych z terenów przedsiębiorstwa (separator oleju - wody zaolejone, szlamy)	Elektrociepłownia Zielona Góra	13 500,00	środki własne
Konserwacja rowów melioracji szczegółowej polegająca na odmulaniu dna cieków (odmulenie 9401 mb cieków)	Gmina Szprotawa	85 940,45	budżet gminy
Rekultywacja 4 zbiorników wodnych w Lubiniu i Lubowie 4 szt.	Gmina Torzym	25 000,00	
zakup samochodu asenizacyjnego w celu wywozu nieczystości - ścieków z istniejących zbiorników na terenie miasta i gminy Cybinka.	Zakład Usług Komunalnych Cybinka Sp. z o.o.	39 7000,00	WFOŚ i GW
Doposażenie w aparaturę i sprzęt do wykonywania badań jakości wody w ramach PMS.	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Zielonej Górze	50 000,00	budżet
Doposażenie w aparaturę przeznaczoną do badań parametrów chemicznych wody do spożycia dla ludzi w ramach prowadzenia PMS 2013-2015.	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Zielonej Górze	314 782,00	budżet
Zakup aparatury badawczej przeznaczonej do prowadzenia monitoringu środowiska - spektrometru absorpcji atomowej.	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Zielonej Górze	125 000,00	budżet
GW 2. Dobra jakość wód użytkowych i racjonalizacja ich wykorzystania			
Budowa i modernizacja systemów poboru i uzdatniania wody	Gminy: Kożuchów, Dąbie, Górzycza, Strzelce Krajeńskie, Krosno Odrzańskie, Żary, Babimost, Szprotawa, Torzym, Krzeszyce, Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej w Małomicach, Międzyrzeckie Przedsiębiorstwo Wodociągów i	30 626 160,78	budżet, środki własne, WFOŚ i GW

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
GOSPODARKA WODNA - Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz ochrona przeciwpowodziowa			
	Kanalizacji, Zakład Usług Wodnych we Wschowej, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gorzowie Wlkp., ZWiK Sława, Zielonogórskie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o., Zakład Komunalny w Jasieniu, ZWKiUK Sp. z o.o. w Świebodzinie, Wojewódzki Szpital Kliniczny im. K. Marcinkowskiego, Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych "USKOM" Sp. z o.o. Kożuchów, Żagańskie Wodociągi i Kanalizacje Sp. z o.o., Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej w Nowej Soli		
Budowa nowych oraz modernizacja istniejących sieci wodociagowych polegająca m.in. na wymianie odcinków sieci wodociagowych azbestowo-cementowych i ołowianych, wymianie zdegradowanych sieci wodociagowych w których występują znaczne straty wody, budowie i modernizacji urządzeń w przypadku niewłaściwej jakości wody do picia	Gminy: Ośno Lubuskie, Siedlisko, Drezdenko, Deszczno, Kłodawa, Lubiszyn, Skwierzyna, Nowa Sól, Pszczew, Świdnica, Wymiarki, Lubsko, Szlichtyngowa, Wschowa, Krosno Odrzańskie, Żary, Dobiegniew, Gubin, Maszewo, Torzym, Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej w Małomicach, Międzyrzeckie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji, Zakład Usług Wodnych we Wschowej, Żagańskie Wodociągi i Kanalizacja w Żaganiu, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gorzowie Wlkp., ZWiK Sława, Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych KOMUNALNI w Dobiegniewie, Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej w Nowej Soli	26 519 727,11	budżet, środki własne, WFOŚ i GW
Prowadzenie wojewódzkiego systemu informowania społeczeństwa o jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi i wykorzystywanej w kąpieliskach	Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego	Brak szczegółowych danych	środki własne, WFOŚ i GW, środki UE
Przywrócenie właściwych standardów, w szczególności w zakresie kryterium sanitarnego, wodom wykorzystywanym jako kąpieliska	Gminy: Torzym, Wojewódzka Stacja Epidemiologiczna w Gorzowie Wlkp.	29 463,50	budżet, środki własne, WFOŚ i GW
GW 3. Zwiększenie retencji w zlewniach i ochrona przed skutkami powodzi			
Opracowanie wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożeń i map ryzyka powodziowego, planów zarządzania ryzykiem powodziowym na obszarach dorzeczy oraz w regionach wodnych	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze	445 728,94	budżet, WFOŚ i GW
Utrzymywanie koryt cieków, kanałów i obwałowań w należytym stanie technicznym, remonty budowli wodnych, w tym regulacyjnych, zapewnienie drożności koryt cieków i kanałów, poprawa warunków przepływu wód powodziowych	Gminy: Drezdenko, Sulechów, Gubin, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, Lubuski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych, Wojewódzki Fundusz Ochrony	17 581 285,34	budżet, POIŚ, PROW, WFOŚ i GW

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
GOSPODARKA WODNA - Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz ochrona przeciwpowodziowa			
	Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze		
Modernizacja i budowa infrastruktury przeciwpowodziowej oraz zabudowy regulacyjnej dla Odry w ramach działań i realizacji Programu dla Odry – 2006r.	RZGW, ZMiUW	Brak szczegółowych danych	budżet, POIiŚ, PROW, WFOŚ i GW
Budowa zbiorników retencyjnych, w tym realizacja Programu małej retencji wodnej w województwie lubuskim w tym m.in.: budowa zbiorników retencyjnych, budowa mniejszych zbiorników i stawów, budowa jazów i zastawek oraz przepompowni	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze	1 977 540,78	budżet, POIiŚ, PROW, WFOŚ i GW
GW 3. DODATKOWE DZIAŁANIA REALIZOWANE POZA POŚ			
Konserwacja rowów melioracji szczegółowej polegająca na odmulaniu dna cieków (odmulenie 9401 mb cieków)	Gmina Szprotawa	85 940,45	budżet gminy
Opracowanie i realizacja planów zarządzania ryzykiem suszy, wykonano opracowanie pn. „Adaptacja projektu planu przeciwdziałania skutkom suszy do ogólnopolskich metodyk”	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu	Brak szczegółowych danych	środki własne
Utrzymywanie prawidłowego stanu technicznego obiektów hydrotechnicznych - popowodziowa zabudowa wyrwy brzegowej na rzece Bóbr i Nysa	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu	1 073 900,7	środki własne
Projekt Planu przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym dolnej Odry i Przymorza Zachodniego oraz w regionie wodnym Ücker	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie	166 665,00	budżet państwa
GW 4. Zwiększenie retencji w zlewniach i ochrona przed skutkami powodzi			
Modernizacja istniejących urządzeń piętrzących poprzez wyposażenie ich w przepławki	ZMiUW, RZGW, JST, podmioty korzystające z wód	Brak szczegółowych danych	budżet, LIFE+, WFOŚ i GW
Zwiększenie możliwości retencyjnych m.in. na obszarach cennych przyrodniczo i ochrona siedlisk wodnych i od wód zależnych	Lasy Państwowe	Brak szczegółowych danych	POIiŚ
Renaturyzacja koryt i dolin rzecznych, w tym ochrona, zachowanie i przywracanie biotopów oraz naturalnych siedlisk przyrodniczych wodnych i od wód zależnych	Park Narodowy Ujście Warty	Brak szczegółowych danych	budżet, NFOŚiGW, WFOŚ i GW, LIFE+
SUMA KOSZTÓW PONIESIONYCH W RAMACH POŚ		340 272 680,15 PLN	
SUMA KOSZTÓW DZIAŁAŃ DODATKOWYCH		2 337 728,60 PLN	

Tabela 98. Finansowanie zadań w priorytecie Gospodarka odpadami w 2015 roku

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
GOSPODARKA ODPADAMI - Stworzenie systemu gospodarki odpadami, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz hierarchią sposobów postępowania z odpadami			
GO 1. Działania w zakresie kształtowania systemu gospodarki odpadami			
Intensyfikacja edukacji ekologicznej promującej właściwe postępowanie z odpadami oraz prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno-edukacyjnej w tym zakresie	Gminy: Nowa Sól, Otyń, Siedlisko, Drezdenko, Bojadła, Brody, Wschowa, Krosno Odrzańskie, Żary, Babimost, Gubin, Iłowa, Rzepin, Słubice, Szprotawa, Świebodzin, Zakład Zagospodarowania Odpadów w Żarach, Powiaty: Żagański	752 335,24	budżet, NFOŚiGW, WFOŚ i GW
Wspieranie wdrażania efektywnych ekonomicznie i ekologicznie technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym technologii pozwalających na recykling oraz odzysk energii zawartej w odpadach, w procesach termicznego i biochemicznego ich	Gminy: Nowe Miasteczko, Zespół Zagospodarowania Odpadów w Żarach, Okręgowa Stacja Chemiczno Rolnicza w Gorzowie Wlkp., INNEKO Sp. z o.o.	4 812 091,6	budżet, NFOŚiGW, WFOŚ i GW

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
GOSPODARKA ODPADAMI - Stworzenie systemu gospodarki odpadami, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz hierarchią sposobów postępowania z odpadami			
przekształcania			
Wzmocnienie kontroli podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów dla zapewnienia skutecznej egzekucji prawa	Gminy: Torzym, Starostwo Powiatowe w Międzyrzeczu,	5 300,00	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
Wylimitowanie praktyk niewłaściwej eksploatacji i rekultywacji składowisk odpadów	Gminy: Nowa Miasteczko, Iłowa	11 543,45	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
Zapewnienie dostępności odpowiedniej przepustowości instalacji do przetwarzania odpadów	Celowe Związki Gmin	Brak szczegółowych danych	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
Stymulowanie rozwoju rynku surowców wtórnych i produktów zawierających surowce wtórne poprzez wspieranie współpracy organizacji odzysku, przemysłu i samorządu terytorialnego oraz konsekwentne egzekwowanie obowiązków w zakresie odzysku i recyklingu	Gmina Skwierzyna	402 767,85	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
Wydawanie decyzji związanych z realizacją celów spełniających założenia wojewódzkiego planu gospodarki odpadami	Marszałek Województwa	W ramach zadań statutowych	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
Rozbudowa i budowa zakładów zagospodarowania odpadów obejmujące regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych, które będą zapewniać następujący zakres usług: mechaniczno-biologiczne lub termiczne przekształcanie zmieszanych odpadów komunalnych z pozostałości z sortowni, składowanie przetworzonych zmieszanych odpadów komunalnych, kompostowanie odpadów zielonych oraz opcjonalnie sortowanie poszczególnych frakcji odpadów komunalnych zbieranych selektywnie, zakład demontażu odpadów wielkogabarytowych, zakład przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego	Gminy: Lubsko	75 131 401,00	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
Zakończenie uporządkowania składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne	Gminy	Brak szczegółowych danych	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
GO 1. DODATKOWE DZIAŁANIA REALIZOWANE POZA POŚ			
Likwidacja dzikich wysypisk	Gmina Drezdenko	11 299,2	budżet gminy
GO 2. Działania w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi			
Objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych wszystkich mieszkańców najpóźniej do 2015 r	Celowe Związki Gmin, Gminy	Brak szczegółowych danych	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, środki UE
Objęcie wszystkich mieszkańców systemem selektywnego zbierania odpadów najpóźniej do 2015 r.	Gminy: Bledzew	424 241,01	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, środki UE
Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów aby nie było składowanych w 2013 r. więcej niż 50%, w 2020 r. więcej niż 35% masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.	Gminy: Lubniewice	9 500,00	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, środki UE
Zmniejszenie masy składowanych odpadów komunalnych do max. 60% wytworzonych odpadów do końca 2014 r.	Celowe Związki Gmin, Gminy	Brak szczegółowych danych	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, środki UE
Przygotowanie do ponownego wykorzystania i recykling materiałów odpadowych, przynajmniej takich jak papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło z gospodarstw	Elektrociepłownia Zielona Góra, Gminy: Ośno Lubuskie, Krosno Odrzańskie, Torzym, MEPROZET Stare Kurowo	2 774 484,04	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, środki UE, środki własne

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
GOSPODARKA ODPADAMI - Stworzenie systemu gospodarki odpadami, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz hierarchią sposobów postępowania z odpadami			
domowych, w miarę możliwości, odpadów innego pochodzenia podobnych do odpadów z gospodarstw domowych minimum 50% masy do 2020 r.			
GO 3. Działania w zakresie gospodarki odpadami niebezpiecznymi			
Prowadzenie bazy danych PCB	Marszałek Województwa	W ramach zadań statutowych	NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, środki UE
Rozwój istniejącego systemu zbierania olejów odpadowych, w tym ze źródeł rozproszonych oraz standaryzacji urzędzeń	Producenci i wytwórcy odpadów	Brak szczegółowych danych	środki własne
Monitoring prawidłowego postępowania z olejami odpadowymi (w pierwszej kolejności odzysk poprzez regenerację, a jeśli nie jest możliwy ze względu na stopień zanieczyszczenia poddanie olejów odpadowych innym procesom odzysku)	WIOŚ	W ramach zadań statutowych	środki własne, WIOŚ
Ukształtowanie systemu unieszkodliwiania zakaźnych odpadów medycznych i weterynaryjnych, obejmującego docelowo alternatywnie spalanie tych odpadów w spalarniach przystosowanych do przyjmowania tego typu odpadów lub spalanie odpadów w spalarniach odpadów po autoklawowaniu, dezynfekcji termicznej, działaniu mikrofalami (docelowo należy odejść od budowy i eksploatacji małych spalarni odpadów przeznaczonych wyłącznie do przetwarzania zakaźnych odpadów medycznych i weterynaryjnych)	Właściciele instalacji	Brak szczegółowych danych	środki własne, WFOŚ i GW, NFOŚ i GW, środki UE
Zwiększenie nadzoru nad prowadzeniem gospodarki odpadami przez małych wytwórców tych odpadów w małej ilości (źródła rozproszone)	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, Wojewódzka Stacja Epidemiologiczna w Gorzowie Wlkp.	156 001,73	środki własne, WIOŚ
Przegląd spalarni odpadów medycznych przynajmniej raz w roku	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, Wojewódzka Stacja Epidemiologiczna w Gorzowie Wlkp.	19 500,21	środki własne, WIOŚ
Opracowanie i wdrażanie innowacyjnych technologii przetwarzania zużytych baterii i akumulatorów, w szczególności alkaicznych	Właściciele instalacji	Brak szczegółowych danych	środki własne, WFOŚ i GW, NFOŚ i GW, środki UE
Rozbudowa lub modernizacja infrastruktury technicznej w zakresie zbierania i przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego	Właściciele instalacji	Brak szczegółowych danych	środki własne, WFOŚ i GW, NFOŚ i GW, środki UE
Prowadzenie cyklicznych kontroli poszczególnych podmiotów wprowadzających pojazdy, punktów zbierania pojazdów, stacji demontażu, prowadzących strzępiarki, w zakresie przestrzegania przepisów o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze	W ramach zadań statutowych	środki własne, WIOŚ
Realizacja działań zawartych w "Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032"	Gminy: Czerwieńsk, Zabór, Bytom Odrzański, Świebodzin, Siedlisko, Babimost, Gubin, Lubniewice, Lubiszyn, Lubsko, Przytoczna, Łągów, Słubice, Krosno Odrzańskie, Skąpe, Deszczno, Lubrza, Nowa Sól, Bledzew, Jasień, Dobiegniew, Lipinki Łużyckie, Rzepin, Sulęcín, Pszczew, Żary, Trzebień, Brody,	1 450 058,79	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
GOSPODARKA ODPADAMI - Stworzenie systemu gospodarki odpadami, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz hierarchią sposobów postępowania z odpadami			
	Brzeźnica, Drezenko, Nowe Miasteczko, Santok, Torzym, Krzeszyce, Kozuchów, Nowogród Bobrzański, Cybinka, Stare Kurowo, Dąbie, Sulechów, Szprotawa, Ośno Lubuskie, Wschowa, Kłodawa, Strzelce Krajeńskie, Nowa Sól, Skwierzyna, Świdnica, Żagań, Małomice, Bobrowice, Międzyrzecz, Tuplice, Kargowa, Górzycyca, m. Zielona Góra, m. Nowa Sól, m. Kostrzyn nad Odrą, m. Gorzów Wlkp.		
Rozbudowa infrastruktury technicznej zbierania zużytych opon, szczególnie w zakresie odbierania od małych i średnich przedsiębiorstw	Właściciele instalacji	Brak szczegółowych danych	
Rozbudowa infrastruktury technicznej selektywnego zbierania, przetwarzania oraz ponownego wykorzystania odzysku, w tym recyklingu odpadów z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej	Właściciele instalacji	Brak szczegółowych danych	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, środki UE
Zwiększenie wykorzystania osadów ściekowych w trakcie prowadzenia inwestycji w zakresie budowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków	Oczyszczalnie ścieków	Brak szczegółowych danych	budżet, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, środki UE
SUMA KOSZTÓW PONIESIONYCH W RAMACH POŚ		85 773 722,98 PLN	
SUMA KOSZTÓW DZIAŁAŃ DODATKOWYCH		11 299,2 PLN	

Tabela 99. Finansowanie zadań w priorytecie Ochrona przyrody i krajobrazu w 2015 roku

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU - Ochrona, odtwarzanie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej i georóżnorodności			
OP 1. Pogłębianie wiedzy o zasobach przyrodniczych województwa			
Kontynuowanie inwentaryzacji przyrodniczej województwa ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Natura 2000 (inwentaryzacja pod kątem tworzonych obecnie Planów Zadań Ochronnych)	Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp.	23 163,50	LIFE+, PO Infrastruktura i Środowisko, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
Edukacja pracowników administracji publicznej oraz pozostałych interesariuszy w zakresie prawnych i przyrodniczych podstaw zarządzania obszarami Natura 2000.	Park Narodowy Ujście Warty, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp.	Brak szczegółowych danych	LIFE+, FOP, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
OP 2. – Stworzenie organizacyjnych i prawnych warunków i narzędzi dla ochrony przyrody			
Opracowanie i zatwierdzanie planów ochrony dla istniejących parków narodowych i krajobrazowych oraz rezerwatów przyrody, a także planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp.	337 773,61	LIFE+, PO Infrastruktura i Środowisko, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW
Tworzenie nowych form ochrony przyrody na podstawie wyników inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej	Samorządy, RDOŚ	Brak szczegółowych danych	w ramach działań własnych
OP 2. DODATKOWE DZIAŁANIA REALIZOWANE POZA POŚ			
Weryfikacja granic Parków Krajobrazowych opracowano projekty uchwał w sprawie	Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego	Brak szczegółowych danych	środki własne

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU - Ochrona, odtwarzanie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej i georóżnorodności			
parków krajobrazowych województwa lubuskiego			
OP 3. – Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej zachowanie lub odtworzenie właściwego stanu ekosystemów i siedlisk oraz populacji gatunków zagrożonych			
Monitoring stanu gatunków i siedlisk na obszarach Natura 2000 oraz przeciwdziałanie pogorszeniu się tego stanu	Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp.	34 251,00	budżet, środki własne
Czynna ochrona siedlisk cennych przyrodniczo (np. terenów podmokłych, łąk i pastwisk, muraw kserotermicznych)	Park Narodowy Ujście Warty, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp.	191 045,65	LIFE+, PO Infrastruktura i Środowisko, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, FOP
Przebudowa drzewostanów pod kątem zgodności z siedliskiem, w szczególności na terenach obszarów chronionych	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO
Opracowanie i wdrażanie programów ochrony gatunków zagrożonych	Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp.	28 000,00	LIFE+, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, FOP
Opracowanie i wdrażanie kompleksowych systemów zarządzania obszarami cennymi przyrodniczo wraz z tworzeniem infrastruktury edukacyjnej, informacyjnej, turystycznej oraz służącej ochronie przyrody	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO
Wsparcie ochrony bioróżnorodności na obszarach wiejskich poprzez szkolenie i wsparcie rolników we wdrażaniu programów rolno-środowiskowych	ODR, ARMiR	Brak szczegółowych danych	PROW
OP 3 DODATKOWE DZIAŁANIA REALIZOWANE POZA POŚ			
Czynna ochrona mazurka w Parkach Krajobrazowych Województwa Lubuskiego - liczenie ptaków zimujących, wieszanie budek lęgowych dla mazurka, monitoring łągów mazurka	Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego	Brak szczegółowych danych	środki własne, WFOŚ i GW
Czynna ochrona gniewosza plamistego – wykaszanie siedliska w Lipach na terenie Barlinecko-Gorzowskiego Parku Krajobrazowego	Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego	Brak szczegółowych danych	środki własne
Rozpoznanie terenowe zasobów przyrodniczych projektowanego rezerwatu przyrody „Źródlika Gryżynki”	Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego	Brak szczegółowych danych	środki własne
Działania mające na celu ochronę lasu przed szkodami wyrządzonymi przez zwierzynę leśną; budowa ogrodzeń upraw leśnych z siatki leśnej, ich naprawa oraz rozbiórka; zabezpieczanie środkami chemicznymi sadzonek na uprawach oraz pni drzew w młodnikach; stosowanie osłonek stanowiących barierę mechaniczną zabezpieczającą sadzonki przed zgryzaniem, a pnie drzew w młodnikach przed spalowaniem; wykładanie drzew do zgryzania i spalowania w celu urozmaicenia bazy żerowej dla zwierzyny płowej (jeleniowate)	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie	8 017 349,00	środki własne
OP 4. - Ochrona i odtwarzanie różnorodności biologicznej systemów leśnych			
Realizacja „Krajowego programu zwiększenia lesistości”	Lasy Państwowe RDLP Zielona Góra	171 093,00	środki własne
Zalesienie nowych terenów, w tym gruntów zbędnych dla rolnictwa oraz nieużytków z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczo-krajobrazowych	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie	66 350,00	środki własne, środki UE

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU - Ochrona, odtwarzanie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej i georóżnorodności			
Prowadzenie waloryzacji przyrodniczej obszarów leśnych	Lasy Państwowe	W ramach zadań statutowych	środki własne
Zwiększenie ilości powierzchni zadrzewień na terenach rolniczych oraz rozszerzenie zakresu leśnej rekultywacji terenów zdegradowanych, w tym odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzenie instrumentów zapobiegawczych – budowa, przebudowa i modernizacja dróg leśnych wyznaczonych w planach urządzania lasu jako drogi pożarowe	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie,	1 650 101,00	środki własne, środki UE
Renaturalizacja obszarów leśnych, w tym obszarów wodnych, błotnych obiektów cennych przyrodniczo, znajdujących się na terenach leśnych w tym: zwiększenie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych – budowa obiektów wodno-melioracyjnych	Lasy Państwowe RDLP Zielona Góra	73 112,55	środki własne, środki UE
Racjonalne wykorzystanie zasobów leśnych, w tym zachowanie odpowiedniego poziomu pozyskiwania drewna z hektara użytków leśnych	Lasy Państwowe	W ramach zadań statutowych	środki własne, środki UE
OP 5. – Zmiana struktury gatunkowej i wiekowej lasów, odnowienie uszkodzonych ekosystemów leśnych			
Realizacja planów urządzania lasów	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie, Lasy Państwowe RDLP Zielona Góra	12 943 709,00	budżet
OP 6. - Edukacja leśna społeczeństwa, dostosowanie lasów do pełnienia zróżnicowanych funkcji przyrodniczych i społecznych			
Podnoszenie świadomości przyrodniczej społeczeństwa, udostępnianie lasów poprzez utrzymanie i rozwój posiadanej infrastruktury, rozszerzanie bazy do edukacji ekologicznej, partycypacje w inwestycjach wspólnych z samorządami w zakresie rozwoju turystyki na obszarach leśnych i przyleśnych	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie, Lasy Państwowe RDLP Zielona Góra	2 409 071,35	środki własne, środki UE
Prowadzenie doradztwa dla właścicieli gruntów korzystających ze wsparcia UE dla działań związanych z leśnictwem	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie	1 494,00	budżet, środki UE
Promocja turystyki związanej z gospodarką leśną i łowiecką oraz turystyki ekologicznej i rowerowej	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO
OP 7. - Identyfikacja zagrożeń lasów i zapobieganie ich skutkom			
Monitorowanie oraz ograniczanie występowania szkodników owadzych w lasach	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie, Lasy Państwowe RDLP Zielona Góra	761 427,50	budżet, środki własne, środki UE
Monitorowanie oraz ograniczenie zagrożenia pożarowego w lasach, w tym: modernizacja sprzętu przeciwpożarowego oraz systemu wczesnego wykrywania pożarów lasu, modernizacja systemu obserwacji lasu, zakup kamer TV umożliwiających monitoring lasów, zakup i wymiana sprzętu patrolowo-gaśniczego	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie	754 000,00	budżet, środki własne, środki UE
Budowa lub przebudowa dróg leśnych uznanych za drogi pożarowe	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie, Lasy Państwowe RDLP Zielona Góra	25 641 800,00	budżet, środki własne, środki UE
Wzmacnianie techniczne służb leśnych dla potrzeb ujawnienia i zwalczania zagrożeń niszczenia przyrody przez człowieka (walka z kłusownictwem, zaśmiecaniem i dewastacją terenów leśnych)	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie	68 302,50	budżet, środki własne, środki UE

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU - Ochrona, odtwarzanie i zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej i georóżnorodności			
Działania mające na celu ochronę lasu przed szkodami wyrządzonymi przez zwierzyinę leśną	Lasy Państwowe RDLP Zielona Góra, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie	12 858 936,50	budżet, środki własne, środki UE
Koszty poniesione przez Park Narodowy Ujście Warty		4 007 620,45	budżet, środki własne, środki UE
SUMA KOSZTÓW PONIESIONYCH W RAMACH POŚ		754 358,35 PLN	
SUMA KOSZTÓW DZIAŁAN DODATKOWYCH		8 017 349 PLN	

Tabela 100. Finansowanie zadań w priorytecie Ochrona przed polami elektromagnetycznymi w 2015 roku

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
OCHRONA PRZED POLAMI ELEKTROMAGNETYCZNYMI - Ochrona przed negatywnym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych			
PEM 1. – Utrzymanie poziomów promieniowania elektromagnetycznego poniżej wartości dopuszczalnych			
Monitoring poziomów pól elektromagnetycznych na terenie województwa	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze	Brak szczegółowych danych	w ramach działań własnych
Preferowanie nisko konfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO
SUMA KOSZTÓW PONIESIONYCH W RAMACH POŚ		Brak szczegółowych danych	
SUMA KOSZTÓW DZIAŁAN DODATKOWYCH		Brak szczegółowych danych	

Tabela 101. Finansowanie zadań w priorytecie Ochrona przed hałasem w 2015 roku

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
OCHRONA PRZED HAŁASEM - Zmniejszenie uciążliwości hałasu poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu obowiązujących standardów			
H 1. - Monitoring hałasu i ocena stopnia narażenia mieszkańców województwa na ponadnormatywny hałas			
Sporządzenie map akustycznych dla miast powyżej 100 tys. mieszkańców oraz dla dróg krajowych, linii lotniczych i lotnisk	Województwo Lubuskie	Brak szczegółowych danych	budżet, środki UE
Opracowanie wynikających z map akustycznych Programów ochrony przed hałasem	Województwo Lubuskie	22 140,00	budżet, środki UE
Kontrola jednostek gospodarczych oraz lotnisk w zakresie emitowanego hałasu	Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Gorzowie Wlkp.	261 751,89	w ramach działań własnych
H 1. - DODATKOWE DZIAŁANIA REALIZOWANE POZA POŚ			
Monitoring hałasu komunikacyjnego	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze	Brak szczegółowych danych	środki własne
H 2. – Ograniczenie uciążliwości akustycznej dla mieszkańców			
Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców województwa lubuskiego ponad normatywnym hałasem poprzez: budowę obwodnic i dróg alternatywnych do istniejących (wraz ze skutecznymi zabezpieczeniami akustycznymi), przeprowadzenie remontu nawierzchni dotychczasowych odcinków dróg	Gminy: Ośno Lubuskie, Koźuchów, Otyń, Siedlisko, Bobrowice, Dąbie, Deszczno, Czerwieńsk, Krzeszyce, Skwierzyna, Stare Kurowo, Sulechów, Nowa Sól, Pszczew, Świdnica, Zabór, Lubsko, Krosno Odrzańskie, Babimost, Dobiegniew, Gubin, Iłowa, Maszewo, Rzepin, Sława, Słubice, Szprotawa, Zbąszynek, Gorzów Wlkp., Świebodzin, Cybinka, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddz. w Zielonej Górze, Powiaty: Strzelecko - Drezdeński, Żarski, Wschowski	51 010 599,96	budżet, WFOŚiGW, środki UE

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
OCHRONA PRZED HAŁASEM - Zmniejszenie uciążliwości hałasu poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu obowiązujących standardów			
Opracowanie i wdrożenie zasad organizacji ruchu sprzyjających obniżeniu emisji hałasu do środowiska w tym m.in. zastosowanie zmniejszenia prędkości pojazdów wraz z pomiarem prędkości (fotoradary), w miejscach przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu, utworzenie obszarów ograniczonego użytkowania (w przypadku braku innych technicznych możliwości)	Gminy: Nowe Miasteczko	168 984,00	budżet, środki UE
Zapobieganie rozprzestrzenianiu się hałasu w środowisku w miejscach znacznych przekroczeń poprzez: budowę ekranów akustycznych, tworzenie pasów zieleni przy głównych trasach komunikacyjnych, zwiększenie izolacyjności akustycznej budynków	Gminy: Nowa Sól, Babimost	605 787,46	budżet, WFOŚIGW, środki UE
Ograniczenie hałasu emitowanego przez środki transportu (transport drogowy i szynowy) m.in. poprzez ich modernizację, naprawę trakcji	MPK, PKP, zarządcy dróg	Brak szczegółowych danych	budżet, WFOŚIGW, środki UE
Tworzenie planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem: źródeł hałasu, przestrzegania zasad strefowania (rozgraniczenia terenów o zróżnicowanej funkcji), zapisów odnośnie standardów akustycznych dla poszczególnych terenów	Gminy: Kłodawa, Wschowa, Świebodzin	226 720,00	budżet
Kontrola zakładów w przypadku naruszeń zasad przestrzegania emisji hałasu przemysłowego do środowiska	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze	Brak szczegółowych danych	w ramach działań własnych
Przeprowadzenie edukacji ekologicznej oraz promocja: komunikacji zbiorowej, transportu rowerowego, proekologicznego korzystania z samochodów: Carpooling (jazda z sąsiadem), Eco-driving (ekologiczny, oszczędny styl jazdy)	Gminy: Gorzów Wlkp., Miejski Zakład Komunikacji w Gorzowie Wlkp.	19 760,00	budżet, WFOŚIGW, środki UE
SUMA		52 053 991,42	

Tabela 102. Finansowanie zadań w priorytecie Odnawialne źródła energii w 2015 roku

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII - Ograniczanie zużycia energii oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii			
OZE 1. - Zwiększenie wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii			
Wdrażanie projektów z zastosowaniem odnawialnych i alternatywnych źródeł energii	Gminy: Drezdenko, Przytoczna, Stare Kurowo, Sława, Świebodzin, PROMARL PLUS Sp. z o.o., Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sława	20 011 312,53	środki własne, środki UE, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, kredyty bankowe
SUMA		20 011 312,53 PLN	

Tabela 103. Finansowanie zadań w priorytecie Przeciwdziałanie poważnym awariom przemysłowym w 2015 roku

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
PRZECIWSZTAWIANIE POWSTAWANIU AWARII PRZEMYSŁOWYCH - Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków			
PAP 1. Minimalizacja ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych i w wyniku transportu			
Opracowanie raportów o bezpieczeństwie w zakładach o dużym ryzyku na terenie województwa, które nie posiadają takich dokumentów (Raport zatwierdzony przez Komendanta Wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej)	Brak Rozlewnia Gazu Płynnego w Przytocznej, Terminal Gazu Płynnego w Krośnie Odrzańskim, Kronopol Sp. z o. o. w Żarach, Rockwool Polska Sp. z o.o.,	Brak szczegółowych danych	środki własne

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
PRZECIWSZTAWIANIE POWSTAWANIU AWARII PRZEMYSŁOWYCH - Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków			
	Baza Paliw w Miostowicach Dolnych, Kopalnia Ropy Naftowej i Gazu Ziarnego Lubiatów w Drezdenku, Terminal Ekspedycyjny Wierzbno w Przytocznej		
Prowadzenie i weryfikacja elektronicznej bazy danych w zakresie zakładów mogących powodować poważną awarię	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze	W ramach zadań statutowych	środki własne
Prowadzenie monitoringu na obszarach zagrożonych ryzykiem wystąpienia poważnych awarii oraz rejestru poważnych awarii	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze	W ramach zadań statutowych	środki własne
Wyegzekwowanie od wszystkich zakładów o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii opracowania i wdrożenia systemów bezpieczeństwa gwarantujących ochronę ludzi i środowiska	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, Wojewódzka Stacja Epidemiologiczna w Gorzowie Wlkp.	W ramach zadań statutowych	środki własne
Wyznaczenie optymalnych tras dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne z omińnięciem centrów miast, stref ochronnych ujęć wody pitnej oraz wyznaczeniem (budową) miejsc postojowych	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO
Prowadzenie systematycznych kontroli oraz nadzoru nad transportem materiałów niebezpiecznych	Policja, PSP	W ramach zadań statutowych	środki własne
PAP 1. DODATKOWE DZIAŁANIA REALIZOWANE POZA POŚ			
Realizacja czynności zapobiegawczych lub kontrolnych w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa sanitarnego i przekazanie informacji w tym zakresie do organów wyższego stopnia (przekazywanie do Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Środowiska, Marszałka Woj. Lubuskiego, Prezydentów Miast itp. zastrzeżeń dotyczących	Wojewódzka Stacja Epidemiologiczna w Gorzowie Wlkp.	2 683,44	środki własne
PAP 2. Minimalizacja skutków wystąpienia poważnych awarii			
Opracowanie Zewnętrznego Planu Operacyjno-Ratowniczego dla terenu narażonego na skutki awarii przemysłowej położonego poza zakładem o dużym ryzyku na podstawie informacji złożonych przez prowadzących zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Gorzowie Wlkp.	W ramach zadań statutowych	środki własne
Opracowanie i wdrożenie systemu ratowniczo-gaśniczego dla województwa	PSP	W ramach zadań statutowych	środki własne
Doposażenie jednostek straży pożarnej w sprzęt do ratownictwa techniczno-chemiczno-ekologicznego	Komenda Powiatowa PSP w Nowej Soli, Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Gorzowie Wlkp., Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Żaganiu, Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP Zarząd Oddziału Wojewódzkiego, Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Gorzowie Wlkp., Komenda Powiatowa PSP w Strzelcach Krajeńskich, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Międzyrzeczu, Ochotnicza Straż Pożarna w Pławinie	5 125 641,8	środki własne, WFOŚ i GW, środki UE

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
PRZECIWSZTAWIANIE POWSTAWANIU AWARII PRZEMYSŁOWYCH - Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków			
Usuwanie skutków poważnych awarii w środowisku	Sprawy awarii, KW PSP, KP PSP, OSP	Brak szczegółowych danych	koszty po stronie sprawców awarii
Zapobieganie lub usuwanie skutków zanieczyszczenia środowiska w przypadku nieustalenia podmiotu za nie odpowiedzialnego	Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Gorzowie Wlkp.	1 341,72	środki własne
PAP 2. DODATKOWE DZIAŁANIA REALIZOWANE POZA POŚ			
Realizacja czynności zapobiegawczych lub kontrolnych w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa sanitarnego i przekazanie informacji w tym zakresie do organów wyższego stopnia (przekazywanie do Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Środowiska, Marszałka Woj. Lubuskiego, Prezydentów Miast itp. zastrzeżeń dotyczących	Wojewódzka Stacja Epidemiologiczna w Gorzowie Wlkp.	41 683,87	środki własne
Utworzenie nowego magazynu substancji chemicznych, wyposażonego w odpowiednie zabezpieczenia środowiska: wanny wychwytowe wykonane z odpornego tworzywa sztucznego o pojemności umożliwiającej przyjęcie 100% możliwej do uwolnienia objętości przechowywanych substancji chemicznych, posadzka chemioodporna ze spadkiem do kratki odpływowej odprowadzającej ścieki do zbiorników ociekowych bezodpływowych umieszczonych na zewnątrz pomieszczenia magazynu	Elektrociepłownia Zielona Góra	272 400,00	środki własne
Doposażenie WOPR Województwa lubuskiego w sprzęt do ratownictwa ekologicznego	Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe Województwa Lubuskiego	115 000,00	WFOŚ i GW
SUMA KOSZTÓW PONIESIONYCH W RAMACH POŚ		5 125 668,80 PLN	
SUMA KOSZTÓW DZIAŁAŃ DODATKOWYCH		387 400,00 PLN	

Tabela 104. Finansowanie zadań w priorytecie Kopaliny w 2015 roku

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
KOPALINY - Zrównoważona gospodarka zasobami naturalnymi			
K 1. Minimalizacja strat w eksploatowanych złożach oraz ochrona środowiska przed negatywnym oddziaływaniem przemysłu wydobywczego			
Wykorzystanie nowoczesnych technik poszukiwawczych i wydobywczych	WUG, GIG, Kopalnie	Brak szczegółowych danych	budżet, środki UE
Eliminacja nielegalnej eksploatacji kopaliny	OUG, Gminy	Brak szczegółowych danych	budżet
Współdziałanie organów administracji publicznej w tworzeniu studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem kopaliny i ich ochroną przed trwałym zainwestowaniem nie górniczym na całym obszarze województwa	Gminy: Gorzów Wlkp.	42 927,00	budżet
Ochrona niezagospodarowanych złóż kopaliny w procesie planowania przestrzennego	OUG, Gminy	Brak szczegółowych danych	budżet
SUMA		77 920,60	

Tabela 105. Finansowanie zadań w priorytecie Degradacja powierzchni ziemi i gleb w 2015 roku

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania

DEGRADACJA POWIERZCHNI ZIEMI I GLEB - Ochrona powierzchni ziemi przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych			
GL 1. - Zagospodarowanie powierzchni ziemi zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju			
Rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych i leśnych, zgodnych z zasadami rozwoju zrównoważonego	ODR, Gminy, ARMiR	Brak szczegółowych danych	budżet, środki własne, środki UE, kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
Zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych, przywrócenie funkcji przyrodniczej, rekreacyjnej lub rolniczej	Wojewoda, samorządy terytorialne, ODR, Gminy, ARMiR, podmioty gospodarcze	Brak szczegółowych danych	budżet, środki własne, środki UE, kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
Tworzenie nowych gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych	podmioty gospodarcze, właściciele gruntów	Brak szczegółowych danych	środki własne, środki UE
GL 1. DODATKOWE DZIAŁANIA REALIZOWANE POZA POŚ			
Zwiększenie zieleni na terenie przedsiębiorstwa - nowe nasadzenie roślin iglastych	Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Gorzowie Wlkp.	1 000,00	środki własne
GL 2. - Inwentaryzacja i rekultywacja gleb zdewastowanych i zdegradowanych			
Rozpoznanie obszarów zanieczyszczonych i zdegradowanych	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO
Rekultywacja terenów uznanych za zdegradowane	Wojewoda, samorządy terytorialne, ODR, Gminy, ARMiR, podmioty gospodarcze	Brak szczegółowych danych	budżet, środki własne, środki UE
Rozwój systemu identyfikacji i monitoringu terenów zdegradowanych, w tym prowadzenie monitoringu azotu mineralnego w glebie oraz prowadzenie monitoringu siarki siarczanowej i ogólnej w glebie	Okręgowa Stacja Chemiczna	Brak szczegółowych danych	budżet, środki własne, środki UE
GL 3. - Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem rolnictwa i innych rodzajów działalności gospodarczej			
Promocja rolnictwa ekologicznego i integrowanego poprzez szkolenia rolników (zgodnie z wymogami ochrony środowiska i przyrody)	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO
Zapobieganie zanieczyszczeniom gleb, zwłaszcza środkami ochrony roślin i metalami ciężkimi	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO
Ochrona gleb przed erozją i zakwaszeniem, ograniczenie zjawisk nadmiernej eksploatacji i zanieczyszczenia gleb również w innych sektorach gospodarki	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO
Ochrona gleb przed zakwaszeniem oraz działania zmierzające do odkwaszenia gleb	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO	NIE REALIZOWANO
SUMA KOSZTÓW PONIESIONYCH W RAMACH POŚ		138 000,00 PLN	
SUMA KOSZTÓW DZIAŁAŃ DODATKOWYCH		1 000.00 PLN	

Tabela 106. Finansowanie zadań w priorytecie Współpraca transgraniczna w 2015 roku

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
WSPÓŁPRACA TRANSGRANICZNA - Prowadzenie wspólnych transgranicznych działań związanych z ochroną środowiska i ochroną przeciwpowodziową			
WT 1. – Realizacja działań z zakresu ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej w ramach podpisanych umów o współpracy transgranicznej			
Organizowanie lub udział w spotkaniach dotyczących transgranicznej ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze	Brak szczegółowych danych	Interreg, inne środki unijne, budżety gmin, powiatów, województwa
Opracowanie dokumentów dotyczących współpracy transgranicznej w zakresie ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze	Brak szczegółowych danych	Interreg, inne środki unijne, budżety gmin, powiatów, województwa
SUMA		Brak szczegółowych danych	

Tabela 107. Finansowanie zadań w priorytecie Edukacja ekologiczna w 2015 roku

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
EDUKACJA EKOLOGICZNA - Propagowanie właściwych zachowań i postaw dotyczących środowiska naturalnego			
EE 1. – Promowanie właściwych zachowań w zakresie ochrony środowiska, zwłaszcza zanieczyszczeń wody i gospodarki odpadami			
Prowadzenie działań podnoszących wiedzę z zakresu właściwej gospodarki odpadami (np. szkolenia, konferencje, kampanie)	Park Narodowy Ujście Warty, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego, Ocyknownia Drezdenko Sp. z o.o.	1 283,01	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
Propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody oraz wpływu nieprawidłowej gospodarki ściekowej w domostwach i gospodarstwach rolnych na jakość wód (np. spotkania, prelekcje, szkolenia)	Gminy: Przytoczna, Park Narodowy Ujście Warty, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego, MEPROZET Stare Kurowo, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gorzowie Wlkp., Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej w Nowej Soli	49 258,8	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
Organizowanie szkoleń dla rolników z zakresu właściwego nawożenia, promocji rolnictwa ekologicznego, stosowania dobrych praktyk	Gminy: Kozuchów	1 000,00	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
Promowanie działań z zakresu edukacji ekologicznej i ochrony środowiska poprzez lokalne media (np. radio, telewizja, prasa, portale internetowe)	Gminy: Gubin, Park Narodowy Ujście Warty, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gorzowie Wlkp., RZGW Wrocław, Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej w Nowej Soli	175 587,6	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
Wyjazdy dzieci i młodzieży do miejsc związanych z ochroną środowiska (np. oczyszczalni ścieków, składowisk)	Gminy: Drezdenko, Krzeszyce, Sława, Torzym, Gorzów Wlkp.	81 791,06	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
Kształcenie kadr samorządowych (pracowników) w zakresie przepisów prawa ochrony środowiska, obowiązujących procedur oraz podnoszenie wiedzy z wybranych komponentów środowiska	Gminy: Ośno Lubuskie, Drezdenko, Bledzew, Brzeźnica, Deszczno, Krzeszyce, Lubniewice, Przytoczna, Stare Kurowo, Świdnica, Zabór, Żary, Babimost, Gubin, Sława, Torzym, Cybinka, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, Powiaty: Strzelecko - Drezdeński, Żagański	19 251,16	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
Pozostałe działania podnoszące poziom wiedzy z zakresu ochrony środowiska, zarówno wśród dzieci i młodzieży, jak i dorosłych	Gminy: Drezdenko, Żary, Szprotawa, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego, Przedsiębiorstwo Drogowe KONTRAKT, Ocyknownia Drezdenko Sp. z o.o., Żagańskie Wodociągi i Kanalizacja w Żaganie, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, Zarząd Wojewódzki Związku Ochotniczych Straży Pożarnych, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Lubuski Oddział Regionalny w Zielonej Górze, Związek Międzygminny "EKO-PRZYSZŁOŚĆ", Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	208 161,01	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
EE 1. DODATKOWE DZIAŁANIA REALIZOWANE POZA POŚ			
Szkolenia dla pracowników w zakresie przepisów prawa ochrony środowiska oraz podnoszenie wiedzy z wybranych komponentów środowiska	Elektrociepłownia Zielona Góra	9 800,00	środki własne
EE 2. – Rozwijanie działań edukacyjnych dotyczących ochrony przyrody			

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Zadanie	Rok 2015		
	Jednostki realizujące	Koszty realizacji zł	Źródła finansowania
EDUKACJA EKOLOGICZNA - Propagowanie właściwych zachowań i postaw dotyczących środowiska naturalnego			
Wyjazdy dzieci i młodzieży do ośrodków edukacji ekologicznej, przyrodniczej itp., w celu poznawania przyrody, w tym prowadzenie zajęć w oparciu o ścieżki edukacyjne	Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego	Brak szczegółowych danych	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
Działania promujące i podnoszące poziom wiedzy nt. walorów środowiska przyrodniczego na terenie województwa	Gminy: Skwierzyna, Park Narodowy Ujście Warty, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp.	46 854,35	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
Prowadzenie szkoleń, warsztatów i spotkań mających na celu podniesienie wiedzy na temat możliwości prowadzenia działań na obszarach Natura 2000 oraz obowiązujących w tym zakresie procedur	Gminy: Trzebiechów, Zabór, Torzym, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp.	1 150,00	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
Inne działania związane z podnoszeniem wiedzy na temat ochrony przyrody	Gminy: Brody, Brzeźnica, Nowa Sól, Świdnica, Gozdnicza, Torzym, Park Narodowy Ujście Warty, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, Starostwo Powiatowe w Strzelcach Krajeńskich, Uniwersytet Zielonogórski, Dolnośląski Klub Ekologiczny	116 789,05	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
EE 3. – Rozwijanie działań edukacyjnych dotyczących ochrony przyrody			
Rozwój ośrodków edukacji ekologicznej i przyrodniczo-leśnej oraz innych obiektów, w których prowadzone są zajęcia z edukacji ekologicznej (np. poprzez ich modernizację, wyposażenie itp.)	Park Narodowy Ujście Warty, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego	Brak szczegółowych danych	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE, kredyty bankowe
Opracowanie lokalnych programów edukacji ekologicznej	Gminy: Wschowa, Nowogard Bobrzański, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego	15 000,00	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
Zakup materiałów niezbędnych do prowadzenia działań z zakresu edukacji ekologicznej	Gminy: Drezdenko, Przytoczna, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gorzowie Wlkp., Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej w Nowej Soli	21 062,78	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
Pozostałe działania związane z rozwojem bazy edukacji ekologicznej, np.: stawianie tablic informacyjnych, oznakowań, tworzenie wystaw itp.	Gminy: Drezdenko, Park Narodowy Ujście Warty, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego, Żagańskie Wodociągi i Kanalizacja w Żaganiu, Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gorzowie Wlkp., Park Narodowy "Ujście Warty", Miejski Zarząd Gospodarki Komunalnej w Nowej Soli	43 173,00	WFOŚ i GW, budżet, środki własne, środki UE
SUMA KOSZTÓW PONIESIONYCH W RAMACH POŚ		714 494,42 PLN	
SUMA KOSZTÓW DZIAŁAŃ DODATKOWYCH		9 800,00 PLN	

4.2.2. Środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Zielonej Górze przeznaczone na dofinansowanie działań POŚ WL w latach 2014 – 2015

Istotną rolę w dofinansowaniu zadań przewidzianych do realizacji w ramach POŚ WL w latach 2014-2015 odgrywały środki przekazane w ramach narzędzi finansowych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska

i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze. Łączna kwota dofinansowania działań realizowanych w ramach niemal wszystkich priorytetów wskazanych w POŚ WL w roku 2014 wyniosła przeszło 63,928 mln złotych, a w roku zamykających okres obowiązywania Programu odpowiednio powyżej 34,495 mln złotych.

W poniżej zamieszczonej tabeli przedstawiono kwoty przeznaczone na dofinansowanie działań realizowanych w ramach poszczególnych priorytetów w latach 2014-2015.

Tabela 108. Działalność Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Zielonej Górze w latach 2014 – 2015

Działanie	Jednostka realizująca działanie	Obszar objęty zadaniem	Wysokość przyznanych środków przez WFOŚiGW (zł)	
			2014 r.	2015 r.
DZIAŁANIA ZWIĄZANE ZE ZMNIJSZENIEM ZANIECZYSZCZENIA POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO				
Termomodernizacja budynku mieszkalnego przy ul. T. Zawadzkiego "Zośki" 63 w Zielonej Górze	Zielonogórska Spółdzielnia Mieszkaniowa Zielona Góra	Zielona Góra, ul. T. Zawadzkiego "Zośki" 63	178 599,24	
Zabudowa nowego układu odpylania kotła WR-10 nr 1 w kotłowni K-1301 w Żaganiu	Energetyka Ciepła Opolszczyzny SA Opole	m. Żagań	39 6750,00	
Rozbudowa układu odpylania o układ doczyszczający spaliny dla kotła WR-5 nr 2 w ciepłowni K-1051 przy ul. Tobruk 12 w Gubinie	Energetyka Ciepła Opolszczyzny SA Opole	m. Gubin	163 500,00	
Rozbudowa układu odpylania o układ doczyszczający spaliny dla kotła WR10 nr 1 w ciepłowni K-1002 przy ul. Fabrycznej 16 w Żarach	Energetyka Ciepła Opolszczyzny SA Opole	m. Żary	125 500,00	
Redukcja emisji zanieczyszczeń powietrza w śródmieściu Gorzowa Wlkp. - udział PGE.	PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S. A. Belchatów	m. Gorzów Wlkp.	19 828 500,00	
Termomodernizacja budynku mieszkalnego wielorodzinnego przy ul. Wazów 32 AB w Zielonej Górze	Zielonogórska Spółdzielnia Mieszkaniowa	m. Zielona Góra	190 793,08	
Termomodernizacja budynku szkoły podstawowej w Jasieniu z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii	Gmina Jasień	Jasień	218 379,38	
Redukcja emisji zanieczyszczeń powietrza w śródmieściu Gorzowa Wlkp. - udział Miasta Gorzowa Wlkp.	m. Gorzów Wlkp.	m. Gorzów Wlkp.	9 312 000,00	
Przebudowa kotłowni węglowej na kotłownię gazową w Klasztorze oo Franciszkanów we Wschowie	Klasztor Zakonu Braci Mniejszych - Franciszkanów	m. Wschowa		196 000,00
Termomodernizacja budynku biurowo-usługowego przy ul. Rydza Śmigłego 3 w Zielonej Górze	Poltur Polska Sp. z o.o. Zielona Góra	m. Zielona Góra		306 209,00
Opracowanie 1 nowego programu ochrony powietrza i 3 aktualizacji już istniejących programów ochrony w związku z negatywną oceną jakości powietrza w woj. lubuskim za rok 2013	Województwo Lubuskie	m. Zielona Góra i Gorzów Wlkp.		34 101,75
RAZEM			30414021,7	536 310,57
DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z GOSPODARKĄ WODNĄ				
Budowa nowej przepompowni w Koszęcinie	Województwo Lubuskie	gmina Deszczno	937 500,00	
Odbudowa przepompowni w Ludziszewicach	Województwo Lubuskie	gmina Santok	898 884,82	913 740,39
Odbudowa przepompowni w Witnicy	Województwo Lubuskie	gmina Witnica	2 450 000,00	

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Działanie	Jednostka realizująca działanie	Obszar objęty zadaniem	Wysokość przyznanych środków przez WFOŚiGW (zł)	
			2014 r.	2015 r.
Odbudowa Strugi Świebodzińskiej- opracowanie koncepcji programowo - przestrzennej i dokumentacji technicznej	Województwo Lubuskie	gminy: Świebodzin, Szczaniec		374 412,00
Zabezpieczenie przed powodzią miasta Krosno Odrzańskie - opracowanie dokumentacji technicznej	Województwo Lubuskie	m. Krosno Odrzańskie		71 316,94
Odbudowa Kanału Pulsa III w km 0+000-7+573	Województwo Lubuskie	gminy: Santok, Zwierzyn		1 291 130,53
Sieć kanalizacyjna z przyłączami w m. Jasień na ul. XX-lecia, Piątkowskiego, Jana Pawła II, Konstytucji 3 Maja, Sowiej, Żeromskiego i Tenisowej	Zakład Komunalny Spółka z o.o. Jasień	Jasień-ul. XX-lecia, Piątkowskiego, Jana Pawła II, Konstytucji 3 Maja, Sowiej, Żeromskiego i Tenisowej.	936 040,00	
Budowa sieci wodno- kanalizacyjnej w miejscowości Podbrzezie Dolne	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych "USKOM" Sp. z o.o. Kożuchów	Kolonia Moniuszki-obręb Podbrzezie Dolne, gm. Kożuchów	207 091,26	
Rozbudowa systemu kanalizacji sanitarnej w Gminie Sulęcín - Etap Trzemeszno Lubuskie	Gmina Sulęcín	Trzemeszno Lubuskie	3 629 226,00	
Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej z przyłączami na terenie Rejowa gmina Nowe Miasteczko	Gmina Nowe Miasteczko	Rejów, gm. Nowe Miasteczko	276 076,00	
Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach: Gorzyca, Zamostowo, Kursko, Pieski	Gmina Międzyrzecz	Zamostowo, Gorzyca, Kursko, Pieski gm. Międzyrzecz	2 321 721,34	
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej grawitacyjno- tłocznej w miejscowości Brójce - etap III	Gmina Trzciel	Brójce, gm. Trzciel	154 977,00	
Gospodarka ściekowa na terenie aglomeracji Zielona Góra - etap III	Zielonogórskie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o.	Zielona Góra, Krępa, Zawada	7 000 000,00	
Kompleksowe rozwiązanie gospodarki wodno- ściekowej dla aglomeracji Szprotawa - kontrakt 13 - Przebudowa Oczyszczalni ścieków w Wiechlicach - dokończenie	Gmina Szprotawa	Wiechlice, gm. Szprotawa	1 270 000,00	
Kompleksowe rozwiązanie gospodarki wodno- ściekowej dla aglomeracji Szprotawa - kontrakt 15 - Kanalizacja Sanitarna dla Osiedla Chrobrego, Starówki oraz części Osiedla Słoneczne	Gmina Szprotawa	Szprotawa-Osiedle Chrobrego, Starówki oraz część Osiedla Słoneczne	2 709 067,15	
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej grawitacyjno- tłocznej w m. Przytoczna. Zadanie nr III i Zadanie nr IV	Gmina Przytoczna	Przytoczna	248 554,00	
Budowa sieci wodno - kanalizacyjnej na ul. Zamieście, Łąkowej, Leśnej w Kargowej	Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Kargowej	Kargowa	573 986,03	
Budowa kanalizacji sanitarnej i sieci wodociągowej w m. Lubogoszcz. Sieć kanalizacji sanitarnej dla m. Lubogoszcz wraz z przepompownią ścieków P1 i zalicznikową linią zasilającą II etap.	Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sława Sp. z o. o	Lubogoszcz	1 161 792,00	
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej grawitacyjno- tłocznej w miejscowości Brójce - etap IV	Gmina Trzciel	Brójce, gm. Trzciel	592 748,00	
Sieć kanalizacyjna z przyłączeniami w m. Jasień, obejmująca ul. Graniczną, Pl. Armii Krajowej, Podmokła, Mała, Boczna, Żwirową, Kościelną i Pl. Wolności	Zakład Komunalny Spółka z o.o. Jasień	Jasień, ul. Graniczna, Pl. Armii Krajowej, Podmokła, Mała, Boczna, Żwirowa, Kościelną i Pl. Wolności		843 252,00
Wsparcie techniczne systemu gospodarowania ściekami komunalnymi na terenie miasta i gminy Cybinka	Zakład Usług Komunalnych Cybinka Sp. z o.o.	gmina Cybinka		397 000,00
Kompleksowe rozwiązanie gospodarki wodno- ściekowej dla aglomeracji Szprotawa. kanalizacja sanitarna dla Osiedla Piastowskiego oraz Osiedla Mały Puszczków, zakup samochodu specjalnego do ciśnieniowego czyszczenia kanalizacji	Szprotawskie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o.	Szprotawa, Osiedle Piastowskie, Osiedle Puszczków Mały		12 597 479,13
Zapewnienie prawidłowo uzdatnionej wody i prawidłowego oczyszczania ścieków dla aglomeracji Kożuchów	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych "USKOM" Sp. z o.o. Kożuchów	Kożuchów-Czciradz		3 519 387,99

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Działanie	Jednostka realizująca działanie	Obszar objęty zadaniem	Wysokość przyznanych środków przez WFOŚiGW (zł)	
			2014 r.	2015 r.
Budowa odcinka rurociągu tłocznego w pasie drogi powiatowej nr 1046F Kożuchów - Czciradz	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych "USKOM" Sp. z o.o. Kożuchów	Kożuchów-Czciradz		124 477,00
Rurociąg tłoczny ścieków sanitarnych z przepompownią ścieków i przyłączem kanalizacyjnym z ośrodka PCK do kanalizacji miejskiej	Lubuski Oddział Okręgowy Polskiego Czerwonego Krzyża	Sława		53 800,00
Budowa drugiego rurociągu tłocznego ścieków surowych wraz z modernizacją węzła tłocznego z komorą zasuw i kratą na kolektorze 1000 - I Etap	Spółka Wodno - Ściekowa " Złota Struga"	Żary		784 000,00
Modernizacja i remont oczyszczalni ścieków na terenie aglomeracji Drezdenko	Gmina Drezdenko	Drezdenko		1 142 697,57
Budowa kanalizacji sanitarnej dla obszaru Iława- Sowiny i części osiedla Słoneczne	Gmina Szprotawa	Szprotawa - Iława-Sowiny i część osiedla Słoneczne		1 000 000,00
Zakup sprzętu do zapobiegania powodziom, zatorom na rzekach i monitorowania wód w czasie powodzi	Województwo Lubuskie	Województwo Lubuskie	119 319,98	
Doposażenie WOPR Województwa lubuskiego w sprzęt do ratownictwa ekologicznego	Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe Województwa Lubuskiego	Województwo Lubuskie		115 000,00
Doposażenie KSRG województwa lubuskiego w samochód ratownictwa wodnego	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Gorzowie Wlkp.	Województwo Lubuskie		274 928,00
Przebudowa Stacji Uzdatniania Wody w Tupicach zs. Rytwiny i sieci wodociągowej	Gmina Tuplice	Rytwiny, gm. Tuplice	594 731,75	
Wykonanie trzech ujęć wody, ich uzbrojenie i podłączenie do stacji uzdatniania wody w Trzciel - II etap projektu dofinansowanego w ramach PROW	Gmina Trzciel	Trzciel	97 446,00	
Remont Stacji Uzdatniania Wody w Bieganowie, gmina Cybinka	Zakład Usług Komunalnych Cybinka Sp. z o.o.	Bieganów	1 028 000,00	
Kompleksowe rozwiązanie gospodarki wodno- ściekowej dla aglomeracji Szprotawa - kontrakt 12 - rozbudowa Stacji Uzdatniania Wody w Szprotawie - dokończenie	Gmina Szprotawa	Szprotawa, ul. Młynarska i Kraszewskiego	420 000,00	
Modernizacja Stacji Uzdatniania Wody w Żaganiu wraz z wykonaniem kolektora odciążającego kanalizację ogólnospławna	Żagańskie Wodociągi i Kanalizacje Sp. z o.o.	Żagań		6 084 000,00
Remont strefowej pompowni wody w miejscowości Brodziszów i Mirocin Górny	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych "USKOM" Sp. z o.o. Kożuchów	Broniszów, Mirocin Górny		394 386,00
Wykonanie ujęcia wód podziemnych (otwór nr 11a) dla wodociągu grupowego w Malcie Gmina Krzeszyce	Gmina Krzeszyce	Malta, gmina Krzeszyce		141 450,00
Doposażenie w aparaturę i sprzęt do wykonywania badań jakości wody w ramach PMS	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Zielonej Górze	Zielona Góra		50 000,00
Doposażenie w aparaturę przeznaczoną do badań parametrów chemicznych wody do spożycia dla ludzi w ramach prowadzenia PMS 2013-2015r.	Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Gorzowie	Gorzów Wlkp.		314782
Zakup aparatury badawczej przeznaczonej do prowadzenia monitoringu środowiska - spektrometru absorpcji atomowej	Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Gorzowie	Gorzów Wlkp.		125 000,00
RAZEM			27 627 161,33	30 612 239,55
DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z GOSPODARKĄ ODPADAMI				
Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gmin: Jasień, Szprotawa, Sulęcín, Bledzew, Siedlisko, Krzeszyce, Słubice, Torzym, Strzelce Krajeńskie, Rzepin, Sulechów, Nowogród Bobrzański, Kargowa, Kożuchów, Bobrowice, Czerwieńsk, Lipniki Łużyckie, Nowe Miasteczko, Lubniewice, Dąbie, Brody,	Jasień, Szprotawa, Sulęcín, Bledzew, Siedlisko, Krzeszyce, Słubice, Torzym, Strzelce Krajeńskie, Rzepin, Sulechów, Nowogród Bobrzański, Kargowa, Kożuchów, Bobrowice, Czerwieńsk, Lipniki Łużyckie, Nowe Miasteczko, Lubniewice, Dąbie, Brody,	Jasień, Szprotawa, Sulęcín, Bledzew, Siedlisko, Krzeszyce, Słubice, Torzym, Strzelce Krajeńskie, Rzepin, Sulechów, Nowogród Bobrzański, Kargowa, Kożuchów, Bobrowice, Czerwieńsk, Lipniki Łużyckie,	760 514,46	

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Działanie	Jednostka realizująca działanie	Obszar objęty zadaniem	Wysokość przyznanych środków przez WFOŚiGW (zł)	
			2014 r.	2015 r.
Miasteczko, Lubniewice, Dąbie, Brody, Górzycza, Świebodzin, Niegosławice, Zabór, Zielona Góra, Małomice, Lubrza, Krosno Odrzańskie, Ośno Lubuskie, Bytom Odrzański, Nowa Sól, Trzebiel, Gubin, Stare Kurowo, Wschowa, Lubsko, Kłodawa, Świdnica, Żagań, Tuplice, Lubiszyn, Brzeźnica oraz miast: Zielona Góra, Kostrzyn nad Odrą, Gorzów Wlkp.	Górzycza, Świebodzin, Niegosławice, Zabór, Zielona Góra, Małomice, Lubrza, Krosno Odrzańskie, Ośno Lubuskie, Bytom Odrzański, Nowa Sól, Trzebiel, Gubin, Stare Kurowo, Wschowa, Lubsko, Kłodawa, Świdnica, Żagań, Tuplice, Lubiszyn, Brzeźnica m. Zielona Góra, m. Kostrzyn nad Odrą, m. Gorzów Wlkp.	Nowe Miasteczko, Lubniewice, Dąbie, Brody, Górzycza, Świebodzin, Niegosławice, Zabór, Zielona Góra, Małomice, Lubrza, Krosno Odrzańskie, Ośno Lubuskie, Bytom Odrzański, Nowa Sól, Trzebiel, Gubin, Stare Kurowo, Wschowa, Lubsko, Kłodawa, Świdnica, Żagań, Tuplice, Lubiszyn, Brzeźnica, m. Zielona Góra, m. Kostrzyn nad Odrą, m. Gorzów Wlkp.		
Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gmin: Czerwieńsk, Zabór, Bytom Odrzański, Świebodzin, Siedlisko, Babimost, Gubin, Lubniewice, Lubiszyn, Lubsko, Przytoczna, Łagów, Słubice, Krosno Odrzańskie, Skąpe, Deszczno, Lubrza, Nowa Sól, Bledzew, Jasień, Dobiegniew, Lipinki Łużyckie, Rzepin, Sulęcín, Pszczew, Żary, Trzebiel, Brody, Brzeźnica, Drezdenko, Nowe Miasteczko, Santok, Torzym, Krzeszyce, Koźuchów, Nowogród Bobrzański, Cybinka, Stare Kurowo, Dąbie, Sulechów, Szprotawa, Ośno Lubuskie, Wschowa, Kłodawa, Strzelce Krajeńskie, Nowa Sól, Skwierzyna, Świdnica, Żagań, Małomice, Bobrowice, Międzyrzecz, Tuplice, Kargowa, Górzycza oraz miast: Zielona Góra, Nowa Sól, Kostrzyn nad Odrą, Gorzów Wlkp.	Czerwieńsk, Zabór, Bytom Odrzański, Świebodzin, Siedlisko, Babimost, Gubin, Lubniewice, Lubiszyn, Lubsko, Przytoczna, Łagów, Słubice, Krosno Odrzańskie, Skąpe, Deszczno, Lubrza, Nowa Sól, Bledzew, Jasień, Dobiegniew, Lipinki Łużyckie, Rzepin, Sulęcín, Pszczew, Żary, Trzebiel, Brody, Brzeźnica, Drezdenko, Nowe Miasteczko, Santok, Torzym, Krzeszyce, Koźuchów, Nowogród Bobrzański, Cybinka, Stare Kurowo, Dąbie, Sulechów, Szprotawa, Ośno Lubuskie, Wschowa, Kłodawa, Strzelce Krajeńskie, Nowa Sól, Skwierzyna, Świdnica, Żagań, Małomice, Bobrowice, Międzyrzecz, Tuplice, Kargowa, Górzycza, m. Zielona Góra, m. Nowa Sól, m. Kostrzyn nad Odrą, m. Gorzów Wlkp.	Czerwieńsk, Zabór, Bytom Odrzański, Świebodzin, Siedlisko, Babimost, Gubin, Lubniewice, Lubiszyn, Lubsko, Przytoczna, Łagów, Słubice, Krosno Odrzańskie, Skąpe, Deszczno, Lubrza, Nowa Sól, Bledzew, Jasień, Dobiegniew, Lipinki Łużyckie, Rzepin, Sulęcín, Pszczew, Żary, Trzebiel, Brody, Brzeźnica, Drezdenko, Nowe Miasteczko, Santok, Torzym, Krzeszyce, Koźuchów, Nowogród Bobrzański, Cybinka, Stare Kurowo, Dąbie, Sulechów, Szprotawa, Ośno Lubuskie, Wschowa, Kłodawa, Strzelce Krajeńskie, Nowa Sól, Skwierzyna, Świdnica, Żagań, Małomice, Bobrowice, Międzyrzecz, Tuplice, Kargowa, Górzycza, m. Zielona Góra, m. Nowa Sól, m. Kostrzyn nad Odrą, m. Gorzów Wlkp.		1 020 565,86
Rozbudowa i modernizacja Zakładu Utylizacji Odpadów w Gorzowie Wlkp. ul. Małyszewska 180 - Etap III BSp. z o.o.	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. w Gorzowie Wlkp.	Gorzów Wlkp.	3 290 000,00	
Sprawozdanie z realizacji Planu gospodarki odpadami dla województwa lubuskiego za okres od 1 stycznia 2011 roku do 31 grudnia 2013 roku wraz z analizą dotyczącą zadań inwestycyjnych w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi w województwie, niezbędnych do osiągnięcia do 2020 roku zgodności z prawem Unii Europejskiej	Województwo Lubuskie	dotyczy realizacji PGO obejmującego województwo lubuskie; lokalizacja sporządzenia sprawozdania: Zielona Góra	55 350,00	
RAZEM			4 105 864,46	1 020 565,86
DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z OCHRONĄ PRZYRODY I KRAJOBRAZU				
Monitoring liczebności nietoperzy i warunków mikroklimatycznych w rezerwacie przyrody Nietoperek, położonym na obszarze Natura 2000	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	Pniewo, Boryszyn. Gmina: Międzyrzecz, Lubrza	16 950,00	
Wykonanie projektów planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000: Bory Chrobotkowe koło Bytomca PLH080048 i Bory Chrobotkowe Puszczy Noteckiej PLH080032	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	gminy: Maszewo, Drezdenko, Santok, Skwierzyna; powiaty: krośnieński, strzelecko-drezdeński, gorzowski, międzyrzecki	16 605,00	
Wykonanie projektów planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000: Bytnica PLH080034 i Mopkowy Tunel koło Krzystkowic PLH080024	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	Województwo Lubuskie	11 615,00	
Wykonanie projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000: Wilki nad Nysą PLH080044	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	Województwo Lubuskie	24 292,00	
Zapewnienie właściwego stanu ochrony obszarów cennych przyrodniczo	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	powiaty: krośnieński, świebodziński, żagański, żarski,		117 687,00

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Działanie	Jednostka realizująca działanie	Obszar objęty zadaniem	Wysokość przyznanych środków przez WFOŚiGW (zł)	
			2014 r.	2015 r.
		nowosolski, zielonogórski, ślubicki, międzyrzecki. Gminy: Szprotawa, Niegoslawice, Bytnica, Skąpe, Wymiarki, Gubin, Lubsko, Brody, Otyń, Babimost, Miasto Ślubice, Krosno Odrzańskie, Międzyrzecz, Lubrza.		
RAZEM			69462	117687
DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z OCHRONĄ PRZED HAŁASEM				
Program ochrony środowiska przed hałasem dla odcinka drogi krajowej nr 92 (od km 16+100 do km 34+500)	Województwo Lubuskie	powiat sulęciński, gmina Torzym, gmina Rzepin		22 140,00
RAZEM			0	22 140,00
DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z PRZECIWSZTAWIANIEM POWSTAWANIU AWARII PRZEMYSŁOWYCH				
Zakup trzech samochodów z wyposażeniem do lokalizacji i ograniczania skutków skażeń chemiczno - ekologicznych dla Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Żarach	Powiat Żarski - Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Żarach	powiat żarski	91 042,00	
Zakup lekkiego samochodu ratowniczo-gaśniczego z wyposażeniem do ograniczania skutków skażeń chemiczno-ekologicznych dla Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Żarach	Powiat Żarski - Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Żarach	powiat żarski	22 000,00	
Zakup sprzętu ratownictwa chemicznego i ekologicznego w ramach doposażenia Specjalistycznej Grupy Ratownictwa Chemiczno - Ekologicznego w Jednostce Ratowniczo - Gaśniczej nr 2 podległej Komendzie Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w Gorzowie Wlkp. Zakup ubrań specjalnych chroniących przed czynnikami chemicznymi	Miasto Gorzów Wlkp. Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Gorzowie Wlkp.	Gorzów Wlkp.	50 000,00	
Doposażenie Komendy Miejskiej PSP w Zielonej Górze w samochód przeznaczony do przewozu sprzętu do ograniczania i likwidacji zagrożeń chemiczno - ekologicznych na ciekach wodnych	Miasto Zielona Góra, Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Zielonej Górze	Miasto Zielona Góra	207 540,00	
Doposażenie Specjalistycznej Grupy Poszukiwawczo Ratowniczej Komendy Powiatowej PSP w Krośnie Odrzańskim w podstawowy sprzęt i urządzenia z zakresu ratownictwa chemiczno - ekologicznego	Powiat Krosno Odrzańskie, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Krośnie Odrzańskim	powiat Krosno Odrzańskie	50 000,00	
Doposażenie Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Ślubicach w lekki samochód rozpoznawczo - ratowniczy wyposażony w sprzęt do działań chemiczno - ekologicznych	Powiat Ślubicki, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Ślubicach	powiat ślubicki	40 500,00	
Wyposażenie jednostek ratowniczych Ochotniczych Straży Pożarnych w specjalistyczny sprzęt i środki ochrony osobistej do działań w zakresie ochrony środowiska	Zarząd Wojewódzki Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP	Województwo Lubuskie	300 000,00	
Doposażenie Komendy Powiatowej PSP w Nowej Soli w lekki samochód operacyjno - rozpoznawczy z wyposażeniem do lokalizowania i wyznaczenia stref skażeń chemiczno-ekologicznych	Powiat Nowosolski - Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Nowej Soli	powiat nowosolski	40 000,00	
Doposażenie Komendy Powiatowej PSP w Sulęcinie w lekki samochód rozpoznawczo - ratowniczy do działań ekologiczno - chemicznych na terenie powiatu	Powiat Sulęciński - Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Sulęcinie	powiat sulęciński	65 000,00	
Zakup stanowiska do badań dynamicznych powietrznych aparatów i	Powiat Żagański - Komenda Powiatowa Państwowej Straży	powiat żagański		25 000,00

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Działanie	Jednostka realizująca działanie	Obszar objęty zadaniem	Wysokość przyznanych środków przez WFOŚiGW (zł)	
			2014 r.	2015 r.
masek, komplet narzędzi nieiskrzących oraz statywu bezpieczeństwa dla Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Żaganiu	Požamej			
Zakup sprzętu do zapobiegania powodziom, zatorom na rzekach i monitorowania wód w czasie powodzi	Województwo Lubuskie	Oddział LZMIUW w Gorzowie Wlkp. oraz Inspektorat w Sulęcinie		146 390,00
Wyposażenie jednostek ratowniczych Ochotniczych Straży Pożarnych w specjalistyczny sprzęt i środki ochrony osobistej do działań w zakresie ochrony środowiska	Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP Zarząd Oddziału Wojewódzkiego	województwo lubuskie		300 000,00
Zakup sprzętu ratownictwa chemicznego i ekologicznego w ramach doposażenia Specjalistycznej Grupy Ratownictwa Chemiczno - Ekologicznego w Jednostce Ratowniczo - Gaśniczej nr 2 podległej Komendzie Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w Gorzowie Wlkp. Zakup sprzętu ochrony układu oddechowego do rozpoznawania i eliminowania skażeń chemiczno - ekologicznych	Miasto Gorzów Wlkp., Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Gorzowie Wlkp.	Gorzów Wlkp.		49 999,00
Doposażenie Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Strzelcach Krajeńskich w kompresor wysokociśnieniowy do napełniania butli powietrznych z suszarką do masek twarzowych	Powiat Strzelecko - Drezdenecki, Komenda Powiatowa PSP w Strzelcach Krajeńskich	Powiat Strzelecko - Drezdenecki		27 000,00
Doposażenie Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Międzyrzeczu w silnik zaburtowy z wyposażeniem do łodzi ratowniczej	Powiat Międzyrzecz - Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Międzyrzeczu	Międzyrzecz		12 480,00
Doposażenie Komendy Powiatowej PSP w Nowej Soli w łódź ratowniczą z silnikiem zaburtowym	Powiat Nowosolski - Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Nowej Soli	Nowa Sól		59 845,00
Zakup samochodu specjalistycznego do ratownictwa wodnego i wysokościowego oraz do działań przeciwpowodziowych na potrzeby Ochotniczej Straży Pożarnej w Pławinie	Ochotnicza Straż Pożarna w Pławinie	gmina Stare Kurowo		74 995,2
Zakup lekkiego samochodu ratowniczo - operacyjnego do zwalczania zagrożeń ekologicznych i powodziowych z wyposażeniem	Ochotnicza Straż Pożarna w Wymiarkach	gmina Wymiarki	267 694,3	
Doposażenie Komendy Wojewódzkiej PSP w samochód służący do realizacji zadań prewencyjno- operacyjnych.	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Gorzowie Wlkp.	województwo lubuskie	49 772,00	
RAZEM			1 183 548,3	695 709,2
DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z EDUKACJĄ EKOLOGICZNĄ				
XIII Edycja Ogólnopolskiego Konkursu pn.: "Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski"	Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego w Gorzowie Wlkp.	województwo lubuskie	2 306,00	
XIII Skowronkowe S-egregacja O-chrona S-przątanie - program edukacyjny dla dzieci i młodzieży gminy Dąbie i okolic.	Gmina Dąbie	gmina Dąbie	3 734,98	
Eliminacje wojewódzkie Ogólnopolskiego Turnieju Wiedzy Pożarniczej "Młodzież Zapobiega Pożarom"	Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP Zarząd Oddziału Wojewódzkiego	województwo lubuskie	6 000,00	
XX-ta edycja konkursu ekologicznego z cyklu "DBAM O PIĘKNO MEGO DOMU - ZIEMI" w Województwie Lubuskim	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Lubuski Oddział Regionalny w Zielonej Górze	województwo lubuskie(organizacja konkursu i wystawy pokonkursowej - Zielona Góra; uczestnicy konkursu z placówek oświatowo-wychowawczych z terenu	2 000,00	
Edukacja ekologiczna mieszkańców w tym dzieci i młodzieży na terenie Związku Międzygminnego "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"	Związek Międzygminny "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"	13 gmin woj. lubuskiego będących uczestnikami Związku Międzygminnego EKO PRZYSZŁOŚĆ: Gmina Nowa Sól i	17 822,00	

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Działanie	Jednostka realizująca działanie	Obszar objęty zadaniem	Wysokość przyznanych środków przez WFOŚiGW (zł)	
			2014 r.	2015 r.
		Miasto Nowa Sól, Gminy: Siedlisko, Bytom Odrzański, Kolsko, Nowe Miasteczko, Kożuchów, Otyń, Kargowa, Bojadła, Szlichtyngowa, a, Wschowa		
Wydruk II edycji 7 map o parkach krajobrazowych wchodzących w strukturę ZPKWL oraz materiałów edukacji i pomoc w zakresie ochrony przyrody, środowiska i ekologii	Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego w Gorzowie Wlkp.	Lokalizacja wydruku wydawnictwa to Gorzów Wlkp.; obszar, do którego odnoszą się publikacje: teren gmin województwa lubuskiego, na których znajduje się 7 parków krajobrazowych województwa lubuskiego: Barlinecko-Gorzowskiego, Gryżyńskiego, Krzezińskiego, Łagowsko-Sulecińskiego, Pszczewskiego, "Ujście Warty" i "Łuk Mużakowa", tj. obszar 31 gmin województwa lubuskiego: Barlinek, Nowogródek, Kłodawa, Strzelce Krajeńskie, Pelczyce, Skape, Krosno Odrzańskie., Bytnica, Czerwieńsk, Cybinka, Maszewo, Gubin, Łagów, Sulęcín, Torzym, Pszczew, Trzciel, Przytoczna, Międzyrzecz, Międzichowo, Międzychód, Łęknica, Trzebiel, Tuplice, Brody, Przewóz, Witnica, Słońsk, Górzycza, Kostrzyn, Boleszkowice położonych w obrębie powiatów: gorzowskiego, strzelecko-drezdeneckiego, krośnieńskiego, zielonogórskiego, świebodzińskiego, sulecińskiego, słubickiego, żarskiego, międzychodzkiego, międzyrzeckiego	6 094,65	
Kampania edukacyjna dotycząca gospodarowania odpadami komunalnymi	Województwo Lubuskie	województwo lubuskie - zasięg emisji radiowej + Zielona góra (miejsce konferencji)	68 880,00	
Pakiet edukacyjny w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Zielonogórskiego	Uniwersytet Zielonogórski	Zielona Góra	7 999,99	
IX Międzynarodowe Studenckie Sympozjum Naukowe "Między Biotechnologią a Ochroną Środowiska"	Uniwersytet Zielonogórski	Zielona Góra	6 875,00	
XIV Edycja Ogólnopolskiego Konkursu pn.: Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski"	Województwo Lubuskie - Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego	Część zadania (I-IV etap)obejmuje 460 uczestników z 30 gmin, na obszarach których położonych jest 7 parków krajobrazowych województwa lubuskiego: Barlinek, Nowogródek, Kłodawa, Strzelce Krajeńskie, Pelczyce, Skape, Krosno Odrzańskie., Bytnica, Czerwieńsk, Cybinka, Maszewo, Gubin, Łagów, Sulęcín, Torzym, Pszczew, Trzciel, Przytoczna, Międzyrzecz, Międzichowo, Międzychód, Łęknica, Trzebiel, Tuplice, Brody, Przewóz, Witnica, Słońsk, Górzycza, Kostrzyn nad Odrą. Część zadania (V etap) obejmuje 64 uczestników z 16 województw Polski.		78 099,99
Eliminacje wojewódzkie Ogólnopolskiego Turnieju Wiedzy Pożarniczej "Młodzież Zapobiega Pożarom"	Zarząd Wojewódzki Związku Ochotniczych Straży Pożarnych R	Gorzów wlkp., Krosno Odrzańskie., Międzyrzecz, Nowa Sól, Strzelce Krajeńskie, Zielona Góra, Żagań, Żary, Słubice,		6 000,00

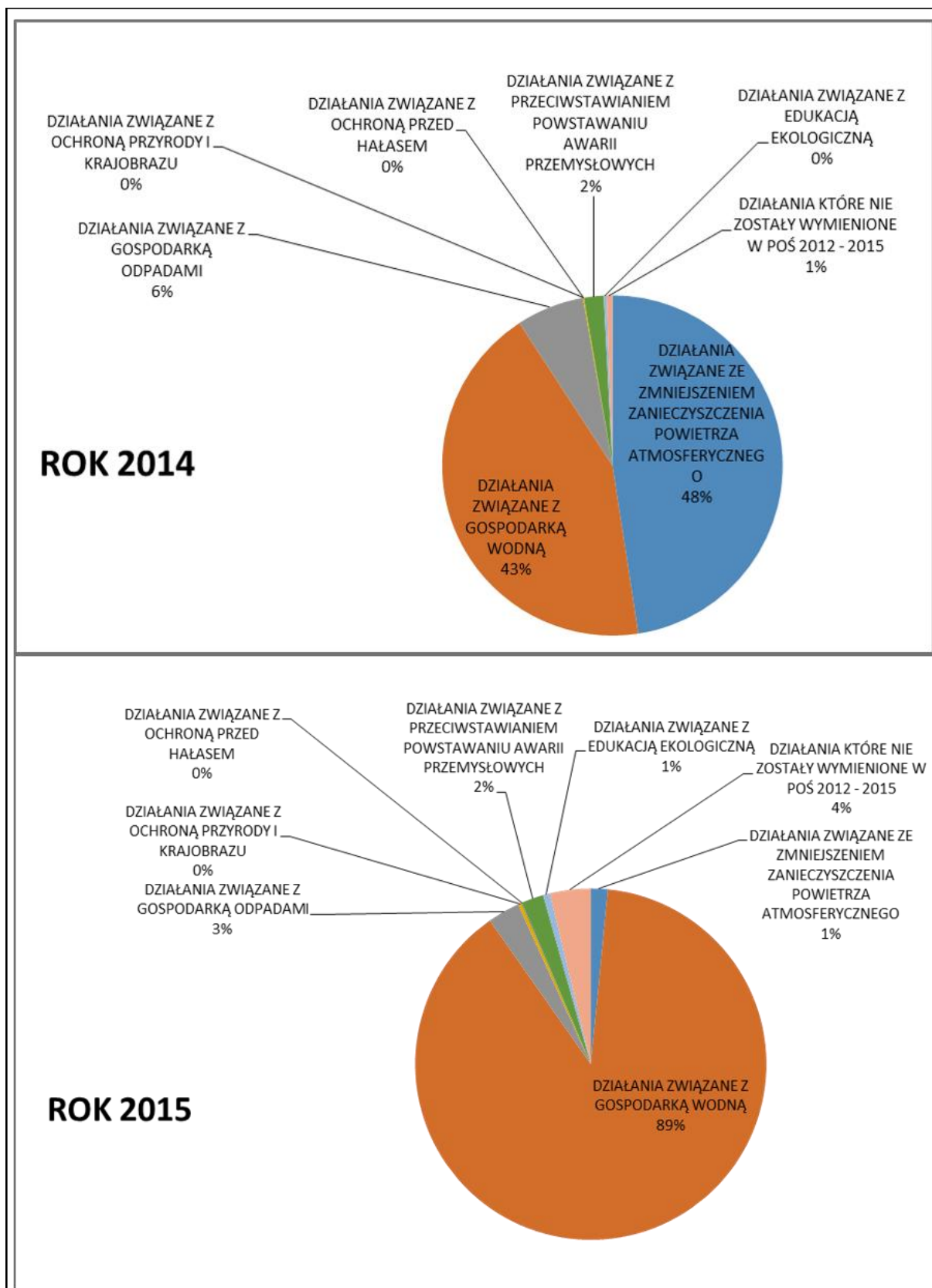
Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Działanie	Jednostka realizująca działanie	Obszar objęty zadaniem	Wysokość przyznanych środków przez WFOŚiGW (zł)	
			2014 r.	2015 r.
		Sulęcín, Świebodzin, Wschowa, Pniewo		
Budowa wiaty edukacyjnej w Parku Narodowym "Ujście Warty"	Park Narodowy "Ujście Warty"	Chyrzyno, gmina Górzycza, powiat ślubicki		22 365,00
Konferencja naukowa z okazji 30-lecia Łagowsko- Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego	Województwo Lubuskie - Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego	Łagów, Sulęcín		21 000,00
XXI edycja konkursu ekologicznego z cyklu DBAM O PIĘKNO MEGO DOMU- ZIEMI pn. "Woda jako Dar" Życia"	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Lubuski Oddział Regionalny w Zielonej Górze	Zielona Góra - organizacja konkursu i wystawy pokonkursowej; uczestnicy konkursu z placówek oświatowo-wychowawczych z terenu wszystkich powiatów woj. lubuskiego		1 000,00
Edukacja ekologiczna mieszkańców, w tym dzieci i młodzieży na terenie Związku Międzygminnego "Eko- Przyszłość" w zakresie segregacji odpadów komunalnych u źródła	Związek Międzygminny "EKO-PRZYSZŁOŚĆ"	13 gmin woj. lubuskiego będących uczestnikami Związku Międzygminnego EKO PRZYSZŁOŚĆ: Gmina Nowa Sól i Miasto Nowa Sól, Gminy: Siedlisko, Bytom Odrzański, Kolsko, Nowe Miasteczko, Kożuchów, Otyń, Kargowa, Bojadła, Szlichtyngowa, Sława, Wschowa		38 603,41
Biuletyn ekologiczny "Zielona Planeta" - 2015.	Dolnośląski Klub Ekologiczny	województwo dolnośląskie i lubuskie		9 100,00
I Konferencja Naukowo- Techniczna i pokonferencyjne warsztaty edukacyjne dla studentów i doktorantów	Uniwersytet Zielonogórski	Zielona Góra		20 420,63
Wydanie publikacji pn. "Rezerваты przyrody w województwie lubuskim"	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	Gorzów Wlkp. - treści publikacji dotyczą 64 rezerwatów przyrody położonych w województwie lubuskim	6 641,00	
Działania edukacyjno- informacyjne	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	Zakres merytoryczny publikacji obejmuje powiaty: żarski, żagański, zielonogórski, wschowski, świebodziński, sulęciński, strzelecko-drezdenecki, ślubicki, nowosolski, międzyrzecki, krośnieński i Gorzów Wlkp.		19 243,00
Weryfikacja granic 38 obszarów chronionego krajobrazu województwa lubuskiego	Województwo Lubuskie	Realizacja zadania Zielona Góra; obszar objęty zadaniem: 38 obszarów chronionego krajobrazu: Puszcza Drawska, Puszcza Barlinecka, Lasy Witnicko-Dębieńskie, Lasy Witnicko-Dzieduszyckie, Dolina Warty i Dolnej Noteci, Gorzowsko-Krzeszycka Dolina Warty, Pojezierze Puszczy Noteckiej, Górzyczo, Dolina Obry, Dolina Jeziernej Strugi, Pojezierze Lubniewicko-Sulęcińskie, Dolina Postomi, Ośnieńska Rynna z Jeziorem Radachowskim, Ośnieńska Rynna z Jeziorem Busko, Zbąszyńska Dolina Obry, Rynna Paklicy i Ołoboku, Dolina Ilanki, Ślubicka Dolina Odry, Puszcza nad Pliszką, Rynny Obrzycko-Obrzańskie, Krośnieńska Dolina Odry, Gubińska Mokradła, Pojezierze Sławsko-Przemęckie, Nowosolska Dolina Odry, Wzniesienia Zielonogórskie, Dolina Śląskiej Ochli, Rynna Pławska, Dolina Bobru, Bronków - Janiszowice, Dolina Nysy, Wzgórze	50 000,00	

Raport za lata 2014 – 2015 z realizacji Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku

Działanie	Jednostka realizująca działanie	Obszar objęty zadaniem	Wysokość przyznanych środków przez WFOŚiGW (zł)	
			2014 r.	2015 r.
		Dalkowskie, Dolina Brzeźnicy, Zachodnie Okolice Lubuska, Wschodnie Okolice Lubuska, Dolina Szprotawki, Las Żarski, Bory Bogumiłowskie, Bory Dolnośląskie		
RAZEM			178 353,62	215 832,03
DZIAŁANIA KTÓRE NIE ZOSTAŁY WYMIENIONE W POŚ 2012 - 2015				
Zakup i dostarczenie aktualizacji oprogramowania w tym świadczenie rocznego gwarancyjnego serwisu programowego oprogramowania służącego do obsługi opłat za korzystanie ze środowiska, opłaty produktowej, opłaty za substancje kontrolowane oraz księgowania i redystrybucji tych opłat	Województwo Lubuskie	Zielona Góra		841 663,16
Realizacja zadań Państwowego Monitoringu Środowiska na obszarze województwa lubuskiego w 2014 roku i doposażenie laboratoriów WIOŚ w Zielonej Górze	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska	Województwo Lubuskie	350 000,00	
Realizacja zadań Państwowego Monitoringu Środowiska na obszarze województwa lubuskiego w 2015 roku i doposażenie laboratorium WIOŚ w Zielonej Górze	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska	Dwie pracownie laboratorium WIOŚ: w Zielonej Górze i Gorzowie Wlkp. oraz stacje pomiarowe w Zielonej Górze, Gorzowie Wlkp., Sulęcinie, Wschowie, Żarach (monitoring jakości powietrza ze względu na ochronę zdrowia) oraz 1 stacja ze względu na ochronę roślin w Smolarach Bytnickich		455 000,00
RAZEM			350 000,00	1 296 663,16
RAZEM WSZYSTKIE DZIAŁANIA			63 928 411,41	34 495 007,55

Syntetyczne zestawienie obszarów priorytetowych dofinansowanych z WFOŚ i GW zamieszczono na rysunku 13. W roku 2014 główny nacisk położono na wsparcie zadań związanych ze zmniejszeniem zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego (48% pozyskanych środków) i z gospodarką wodną (43%). W roku 2015 zdecydowana większość środków przeznaczono na realizację zadań z zakresu gospodarki wodnej (89%).

Rysunek 13. Udział poszczególnych priorytetów POŚ WL w dofinansowaniu przez WFOŚ i GW w okresie raportowania

5. Spis tabel

Tabela 1. Wykaz celów długoterminowych i krótkoterminowych, obszarów działań stanowiących podstawę analiz w Raporcie	10
Tabela 2. Zestawienie stref wraz z liczbą ludności w latach 2012-2015 w województwie lubuskim [źródło: GUS]	16
Tabela 3. Emisja zanieczyszczeń pyłowych przez zakłady szczególnie uciążliwe w latach 2012-2015 [źródło: GUS]	17
Tabela 4. Emisja zanieczyszczeń gazowych przez zakłady szczególnie uciążliwe w latach 2012-2015 [źródło: GUS]	17
Tabela 5. Zestawienie emisji zanieczyszczeń do atmosfery w województwie lubuskim w latach 2012-2015 [źródło: GUS]	17
Tabela 6. Zestawienie emisji zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w województwie lubuskim z podziałem na powiaty w latach 2012-2015 [źródło: GUS]	18
Tabela 7. Procentowy rozkład przestrzenny emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w województwie lubuskim w poszczególnych powiatach w 2015 roku [źródło: GUS]	18
Tabela 8. Wyniki pomiaru stężenia pyłu zawieszonego PM10 w powietrzu na obszarze województwa lubuskiego w latach 2013-2015 [źródło: WIOŚ]	20
Tabela 9. Stężenie benzo(a)pirenu i arsenu w pyłe zawieszonym PM 10 w powietrzu na obszarze województwa lubuskiego w latach 2013-2014 [źródło: WIOŚ]	21
Tabela 10. Klasyfikacja stref z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia w latach 2013-2015	21
Tabela 11. Klasyfikacja stref z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony roślin w latach 2013-2015	22
Tabela 12. Cele operacyjne (krótkoterminowe) i działania w ramach tych celów	23
Tabela 13. Ocena spełnienia wymagań dodatkowych dla obszaru chronionego będącego jednolitą częścią wód przeznaczoną do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia [WIOŚ 2013-2014]	32
Tabela 14. Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych [źródło: GUS 2014]	34
Tabela 15. Charakterystyka sieci wodociągowej [źródło: GUS 2015]	35
Tabela 16. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności [źródło: GUS 2015]	35
Tabela 17. Ścieki wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi [źródło: GUS 2015]	36
Tabela 18. Procentowy udział osób korzystających z sieci kanalizacyjnej [źródło: GUS 2014]	36
Tabela 19. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [źródło: GUS 2015]	37
Tabela 20. Cele operacyjne (krótkoterminowe) i działania w ramach tych celów	38
Tabela 21. Instalacje RIPOK – region centralny	53
Tabela 22. Instalacje RIPOK – region północny	54
Tabela 23. Instalacje RIPOK – region wschodni	54
Tabela 24. Instalacje RIPOK – region zachodni	56
Tabela 25. Zestawianie składowisk odpadów komunalnych oraz innych niż niebezpieczne i obojętne	56
Tabela 26. Szczegółowe informacje dotyczące składowiska odpadów zawierających azbest	57
Tabela 27. Odpady wytworzone z wyłączeniem odpadów komunalnych w województwie lubuskim w latach 2014-2015 [źródło: GUS]	57
Tabela 28. Regionalne instalacje do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych	58
Tabela 29. Regionalne kompostownie odpadów zielonych i innych odpadów ulegających biodegradacji zbieranych selektywnie	59
Tabela 30. Regionalne składowiska odpadów komunalnych	59
Tabela 31. Odpady komunalne zebrane w województwie lubuskim [źródło: GUS]	60
Tabela 32. Cele operacyjne (krótkoterminowe) i działania w ramach tych celów	61
Tabela 33. Dzikie wysypiska na terenie województwa lubuskiego [źródło: GUS]	69
Tabela 34. Odsetek ludności objętej zbiórką odpadów komunalnych w okresie raportowania [źródło: GUS]	70
Tabela 35. Ilość odpadów komunalnych zebranych w województwie lubuskim w okresie raportowania [źródło: GUS]	70
Tabela 36. Ilość odpadów komunalnych zebranych selektywnie w województwie lubuskim w okresie raportowania [źródło: GUS]	70
Tabela 37. Ilość odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów w poszczególnych gminach województwa lubuskiego	71

Tabela 38. Sposób postępowania z odpadami ulegającymi biodegradacji w gminach w latach 2014-2015	72
Tabela 39. Masa składowanych odpadów komunalnych w gminach wg ankiet	73
Tabela 40. składowanie odpadów komunalnych w gminach w latach 2014-2015	74
Tabela 41. Odpady komunalne zebrane z podziałem na sposoby ich zagospodarowania w 2014 roku [GUS]	74
Tabela 42. Ilość i rodzaj odpadów zebranych selektywnie w latach 2014-2015 [źródło: GUS]	75
Tabela 43. Poziom przygotowania do ponownego wykorzystania i recykling materiałów odpadowych	76
Tabela 44. Poziom recyklingu poszczególnych frakcji odpadów komunalnych [Mg]	77
Tabela 45. Ilość wyrobów azbestowych zlikwidowana lub unieszkodliwiona przy udziale środków WFOŚ i GW	80
Tabela 46. Osady wytworzone w oczyszczalniach ścieków w województwie lubuskim [źródło: GUS]	82
Tabela 47. Osady dotychczas składowane (nagromadzone) na terenie oczyszczalni i wykorzystane z dotychczas składowanych [źródło: GUS]	82
Tabela 48. Stan ochrony przyrody i różnorodności biologicznej w okresie raportowania 2013 – 2013 oraz w bieżącym okresie raportowania 2014 -2015	83
Tabela 49. Cele operacyjne (krótkoterminowe) i działania w ramach tych celów	84
Tabela 50. Plany zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 w województwie lubuskim zatwierdzone w latach 2014 - 2015	88
Tabela 51. Wykaz utworzonych w latach 2014 – 2015 użytków ekologicznych	90
Tabela 52. Wykaz utworzonych w latach 2014 – 2015 pomników przyrody	93
Tabela 53. Zalesienia gruntów nieleśnych w województwie lubuskim w latach 2012 – 2015	100
Tabela 54. Odnowienia i zalesienia według rodzaju w województwie lubuskim w latach 2012 -2015	100
Tabela 55. Odnowienia i zalesienia w lasach prywatnych i gminnych w województwie lubuskim w latach 2012 - 2015	101
Tabela 56. Wykaz obiektów znajdujących się w zarządzie RDLP w Zielonej Górze wykorzystywanych w edukacji leśnej	102
Tabela 57. Lokalizacja punktów pomiarowych oraz wyniki badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku na obszarze województwa lubuskiego w latach: 2009, 2012 i 2015 [WIOŚ 2016]	105
Tabela 58. Cel operacyjny (krótkoterminowy) i działanie w ramach tego celu	109
Tabela 59. Wyniki badań monitoringu hałasu komunikacyjnego w porze dziennej latach 2013-2015 [źródło: WIOS – Wyniki pomiarów hałasu komunikacyjnego wykonanych na terenie województwa lubuskiego w 2015 roku, Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2013-2014]	110
Tabela 60. Wyniki badań monitoringu hałasu komunikacyjnego w porze nocnej latach 2013-2015 [źródło: WIOS – Wyniki pomiarów hałasu komunikacyjnego wykonanych na terenie województwa lubuskiego w 2015 roku, Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2013-2014]	111
Tabela 61. Zestawienie wyników badań poziomów długookresowych w 2013 r. [źródło: WIOS – Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2013-2014]	114
Tabela 62. Zestawienie wyników badań poziomów długookresowych w 2014 r. [źródło: WIOŚ – Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2013-2014]	115
Tabela 63. Zestawienie wyników badań poziomów długookresowych w 2015 r. [źródło: WIOS – Wyniki pomiarów hałasu komunikacyjnego wykonanych na terenie województwa lubuskiego w 2015 roku]	115
Tabela 64. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku – poziom długookresowy [źródło: WIOŚ - Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2013-2014]	116
Tabela 65. Cele operacyjne (krótkoterminowe) i działania w ramach tych celów	117
Tabela 66. Zużycie energii elektrycznej w województwie lubuskim w latach 2010-2015 z podziałem na sektory [źródło: BDL GUS]	120
Tabela 67. Poziom mocy zainstalowanej i mocy osiągalnej w przedsiębiorstwach sektora wytwarzania w województwie lubuskim w latach 2010-2015 [źródło: BDL GUS]	121
Tabela 68. Produkcja energii elektrycznej w województwie lubuskim w latach 2010-2015 [źródło: BDL GUS]	121
Tabela 69. Ilość energii elektrycznej wytworzonej z OZE w latach 2012 – 2015, potwierdzonej świadectwami pochodzenia wydanymi do dnia 31.12.2015 r.	122
Tabela 70. Cel operacyjny (krótkoterminowy) i działanie w ramach celu strategicznego	122
Tabela 71. Cele operacyjne (krótkoterminowe) i działania w ramach tych celów	124
Tabela 72. Stan zasobów bilansowych i przemysłowych złóż oraz ich wydobywanie w latach 2012 -2015 [źródło: Bilans kopalni na lata 2012, 2013, 2014, 2015..]	129
Tabela 73. Cel operacyjny (krótkoterminowy) i działania w ramach tego celu	130

Tabela 74. Ilość zarejestrowanych w województwie lubuskim przez Urząd Górniczy przypadków prowadzenia wydobywania bez koncesji surowców skalnych w latach 2011 – 2015 [źródło: OUG w Poznaniu]	130
Tabela 75. Cele operacyjne (krótkoterminowe) i działania w ramach tych celów	131
Tabela 76. Grunty zdewastowane i zdegradowane zrehabilitowane i zagospodarowane na terenie województwa lubuskiego w latach 2012 – 2015 [źródło: GUS]	133
Tabela 77. Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji na terenie województwa lubuskiego w latach 2012 – 2015 [źródło: GUS]	133
Tabela 78. Ekologiczne gospodarstwa rolne na terenie województwa lubuskiego w latach 2012 – 2015 [źródło: GUS, 2015]	134
Tabela 79. Cel operacyjny (krótkoterminowy) i działania w ramach tego celu	136
Tabela 80. Cele operacyjne (krótkoterminowe) i działania w ramach tych celów	138
Tabela 81. Podsumowanie działań realizowanych w poszczególnych priorytetach	151
Tabela 82. Ilościowe zestawienie działań realizowanych w ramach poszczególnych priorytetów POŚ WL	153
Tabela 83. Szczegółowe zestawienie zmian wartości wskaźników monitoringu POŚ WL [opracowano na podstawie danych WIOŚ i GUS]	158
Tabela 84. Finansowanie zadań w priorytecie Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego w 2014 roku	162
Tabela 85. Finansowanie zadań w priorytecie Gospodarka wodno-ściekowa w 2014 roku	164
Tabela 86. Finansowanie zadań w priorytecie Gospodarka odpadami w 2014 roku	167
Tabela 87. Finansowanie zadań w priorytecie Ochrona przyrody i krajobrazu w 2014 roku	170
Tabela 88. Finansowanie zadań w priorytecie Ochrona przed polami elektromagnetycznymi w 2014 roku	172
Tabela 89. Finansowanie zadań w priorytecie Ochrona przed hałasem w 2014 roku	172
Tabela 90. Finansowanie zadań w priorytecie Odnawialne źródła energii w 2014 roku	174
Tabela 91. Finansowanie zadań w priorytecie Przeciwdziałanie poważnym awariom przemysłowym w 2014 roku	174
Tabela 92. Finansowanie zadań w priorytecie Kopaliny w 2014 roku	175
Tabela 93. Finansowanie zadań w priorytecie Degradacja powierzchni ziemi i gleb w 2014 roku	175
Tabela 94. Finansowanie zadań w priorytecie Współpraca transgraniczna w 2014 roku	176
Tabela 95. Finansowanie zadań w priorytecie Edukacja ekologiczna w 2014 roku	177
Tabela 96. Finansowanie zadań w priorytecie Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego w 2015 roku	179
Tabela 97. Finansowanie zadań w priorytecie Gospodarka wodno-ściekowa w 2015 roku	181
Tabela 98. Finansowanie zadań w priorytecie Gospodarka odpadami w 2015 roku	184
Tabela 99. Finansowanie zadań w priorytecie Ochrona przyrody i krajobrazu w 2015 roku	187
Tabela 100. Finansowanie zadań w priorytecie Ochrona przed polami elektromagnetycznymi w 2015 roku	190
Tabela 101. Finansowanie zadań w priorytecie Ochrona przed hałasem w 2015 roku	190
Tabela 102. Finansowanie zadań w priorytecie Odnawialne źródła energii w 2015 roku	191
Tabela 103. Finansowanie zadań w priorytecie Przeciwdziałanie poważnym awariom przemysłowym w 2015 roku	191
Tabela 104. Finansowanie zadań w priorytecie Kopaliny w 2015 roku	193
Tabela 105. Finansowanie zadań w priorytecie Degradacja powierzchni ziemi i gleb w 2015 roku	193
Tabela 106. Finansowanie zadań w priorytecie Współpraca transgraniczna w 2015 roku	194
Tabela 107. Finansowanie zadań w priorytecie Edukacja ekologiczna w 2015 roku	195
Tabela 108. Działalność Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Zielonej Górze w latach 2014 – 2015 ...	197

6. Spis rysunków

Rysunek 1. Emisja zanieczyszczeń pyłowych do powietrza przez zakłady szczególnie uciążliwe z poszczególnych powiatów województwa lubuskiego w latach 2012-2015 [źródło: GUS].....	19
Rysunek 2. Emisja zanieczyszczeń gazowych do powietrza przez zakłady szczególnie uciążliwe z poszczególnych powiatów województwa lubuskiego w latach 2012-2015 [źródło: GUS].....	19
Rysunek 3. Regionalizacja gospodarki odpadami w województwie lubuskim [opracowanie własne na podstawie danych GUGiK i UMWL)	52
Rysunek 4. Wartości uśrednione natężeń pól elektromagnetycznych na terenie miast powyżej 50 tys. mieszkańców województwa lubuskiego w latach: 2009, 2012, 2015	107
Rysunek 5. Wartości uśrednione natężeń pól elektromagnetycznych w pozostałych miastach objętych badaniem WIOŚ województwa lubuskiego w latach: 2009, 2012, 2015	107
Rysunek 6. Wartości uśrednione natężeń pól elektromagnetycznych na terenach wiejskich objętych badaniem WIOŚ województwa lubuskiego w latach: 2009, 2012, 2015	108
Rysunek 7. Lokalizacja punktów pomiarowych monitoringu pól elektromagnetycznych na terenie województwa lubuskiego w latach 2009, 2012 i 2015 [źródło: WIOŚ, Zielona Góra 2016, Wyniki pomiarów monitoringu pól elektromagnetycznych na terenie województwa lubuskiego w 2015 roku]	108
Rysunek 8. Lokalizacja punktów hałasu komunikacyjnego w 2013 roku [źródło: WIOS – Stan środowiska w województwie lubuskim w latach 2013-2014]	113
Rysunek 9. Lokalizacja punktów hałasu komunikacyjnego w 2015 roku [źródło: WIOS – Wyniki pomiarów hałasu komunikacyjnego wykonanych na terenie województwa lubuskiego w 2015 roku]	114
Rysunek 10. Zużycie energii w woj. lubuskim w latach 2010-2014 z podziałem na sektory [źródło: GUS]	120
Rysunek 11. Produkcja energii w województwie lubuskim [źródło: GUS]	121
Rysunek 12. Dynamika zmian przyjętych wskaźników efektywności POŚ WL – ocena generalna	154
Rysunek 13. Udział poszczególnych priorytetów POŚ WL w dofinansowaniu przez WFOŚ i GW w okresie raportowania	206